Coperta de PUIU MÂNU
A.
Lectori GH. D. VASILE Tehnoredactor: CONSTANTIN GOSAV
Bun de tipan 10.X.1986. Apărut: 1986. Coli de tipar: 10,75.
Tiparul executat sub comanda nr. 259/1986, la întreprinderea Poligrafică „Crişana", Oradea, str. Leontin Sălăjan nr. 105. Republica Socialistă România

roman

EDITURA ION CREANGA
1986

Astfel se înjghebă în Dacia o nouă făptură, de fire romană prin minte şi dacă prin nemaipomenita ei energiey care păstră trăsăturile ei caracteristice, cu toată năpustirea unor roiuri nesfîrşite de neamuri străine ...

A. D. XENOPOL, *Istoria Românilor, Ediția a IV-a*

Capitolul unu

CEI TREI, ROATA ÎN JURUL LUI TOADER BERIAN, ZIS ŞI ŞERPELE Ros erau ochi şi urechi. Altfel nici că se putea. Ochii urmăreau, fascinaţi, mişcările singurului om care nu se sinchisea nici atîtica de poreclă, mişcări ce însoţeau vorbele ca şi cînd cel ce le rostea ar fi fost plămădit din gelatină, în vreme ce urechilor nu le venea să creadă. Gum s-ar fi putut insă să nu crezi cînd Toader Berian, om căruia, între şaptezeci şi o sută de ani, puteai să-i dai oricîţi, se jura „să-1 muşte şerpele roş" pe ăl care minte, ori de cîte ori bănuia neîncrederea pe feţele celor dispuşi să-1 asculte. Vitele păşteau mai la o parte, către gura văii. Bătrînul cobora ori ridica glasul, însufleţind vorbele, destăinuind întîmplări de groază, în vreme ce copilandrii, pînă mai adineaurea viteji nevoie mare, aruncau priviri furişe către bezna cenuşiu-verzuie unde bănuiau gura peşterii, neîndrăznind să-si arate într-un fel sau altul curiozitatea si teama.

— Gum vă spusei, peştera străbate muntele pînă hăt, la temeliile Cetăţii Regilor. In pereţii ei, care aici se lărgesc, aici se strîmtează, închipuind un fel de coloană subpămînteană a infinitului, sînt săpate poliţe, un fel de brîuri de mărimea unor şanţuri răsturnate în care se înşiruiesc, ca nişte dovleci puşi la păstrare, urnele de aramă sau de aur cu cenuşa mai- marilor daci, fiecare vas fiind păzit de o viperă galbenă, avînd cornul verde şi în vîrful cozii un clopoţel de argint. Cum ai pătruns acolo la ceasul cînd şerpele roş îşi leapădă pielea, cum prind a suna clopoţeii, fiecare pe alt ghers: legănat, grăbit, unduitor, moleşitor, încît auzindu-i capeţi gust de somn şi ai vrea să dormi şi să tot dormi ca să nu te mai trezeşti niciodată. Atunci, ca la o poruncă, muntele se clatină, intrarea se închide, o lumină lăptoasă prinde a curge din tavanul de calcare, aşijderea celeia din nopţile cu lună neciuntită de vîrcolaci; numai ce prind a clinclincţi clopoţeii şi din vasele cu cenuşă prind a răsări somnoroase umbre omeneşti care, mai apoi, se desprind

de pe pereți,' aş'a aurn ai desprinde şi însufleți nişte umbre, şi încep a umbla într-un fel de plutise vîseoasă, cu gesturi şi paşi de gelatină. Clopoțeii ^feiâ şi sună, viperele încornate prind viață şi şuieră hîrşîit din guşile doldora-cu venin înverzit; o lume întreagă, care a fost demult, se închipuie în jurul tău ca imaginile unui film proiectat pe zeci şi zeci de ecrane succesive, încît omul pătruns aici, dacă mai nime- reşte ieşirea, biruind semnul bolnav, se trezeşte bătrîn, de-i tînăr, şi tînăr, de-i bătrîn. Rămîne neom, tînjeşte mereu după ce nici el nu ştie, bîntuit de teama şi de dorul Şerpelui Roş.

Adică?! îndrăzni Bogdan să-1 întrerupă, simțind cum i se scurge un şuvoi de transpirație rece pe şira spinării. Cum vine asta „rămîne neom"?

— Chiar aşa! înfcări Cosmin, bine prins nu atît de fantasmagoriile bă- trînului cît de jocul de spiriduş al negului arămiu şi păros de pe nasul acestuia, neg ce aducea cu un fel de prună brumată, gata parcă să se desprindă în orice clipă şi s-o pornească singur la drum, orientîndu-se ca o insectă bizară după perii-antenă, şi de învîlvorarea unei şuvițe de păr negru într-o claie colilie.

Negul prinse a se agita ca un minuscul clopoțel de aramă, sprîncenele- cetină se ridicară a cruntă mirare, înfățişarea lui Toader Berian pe de-a-n- tregul era aceea a unui smeu mîniat cînd le răspunse:

— Neom ziceți?! Puşchea pe limbă! Adică nu aşa ca toți oamenii, ci chip şi robul poreclei sale: nebunul, şuia, zăluda, căpcăunul, priculiciul, strigoaica, înțelegi?! Care va să zică eu vă spun vouă ceea ce ureche de om n-a auzit, iar voi puneți la îndoială! Uite, mă jur juruință grea: să-1 muşte Şerpele Roş pe ăl de minte măcar atît, atîtica!

— Aşa ca 'mnealui, mă Bogdane, plasticizează Teofana, închipuind cu arătătorul la tîmplă mişcarea sfredelului, semn cum că bătrînul ar fi binişor plecat de-acasă.

Era în crucea verii. Soarele, moleşit şi el, părea a statornici undeva între zenit şi orizont, nehotărît dacă ar mai trebui să se îndrepte către apus ori ba. Vipia trecuse, vitele păşteau liniştite, iar ei altceva mai bun decît să asculte basmele bătrînului nu aveau de făcut. Ş-apoi nu oricine se putea lăuda că ar fi ascultat povestea peşterii din Valea Rea, chiar de Toader Berian spusă, de cel poreclit Şerpele Roş, arătare de spaimă, pe care întreaga suflare a satului îl ocolea la ceas de noapte ori prin locuri mai puțin umblate. Obişnuit, acesta era un om tăcut şi ursuz, un singuratic în- tîlnit cînd nu te aşteptai, prin văi şi pe coclauri, în căutarea cioburilor vechi şi a intrării în Peştera Zeilor. Doar cei cîțiva copii de la Grădişte se obişnuiseră cu el, se convinseseră că nu era decît un biet bătrîn care nu face rău nimănui, dimpotrivă, îți are grija vitelor cînd tu ai poftă de scaldă ori de joacă şi ştie mulțime de istorii şi întîmplări, încît să-1 asculți şi să-1 tot asculți dacă are poftă şi se lasă înduplecat. Astăzi, aşezat la umbra unui mesteacăn, singuratic pe costişa despădurită la fel ca el, ascultase cu vădit interes discuțiile celor trei tineri despre comorile regilor daci, se arătase prins de vraja închipuirii ori într-o lume ale cărei rosturi părea că singur dumnealui le ştie şi, cu vorba domoală, se lăsă pe făgaşul istorisirii. Oricum, auditoriul acesta, nedesprins prin ani şi experiență de poveste, i se părea mai potrivit decît altul. Se prefăcu indiferent la gestul Teofanei, o zvăpăiată ce da în pîrg prevestind o frumusețe tulburătoare, care îi amintea un chip din alte vremi şi din alte lumi, puse negul din vîrful nasului în mişcare şi prinse iarăşi a se desfăşura într-o gestică nemaipomenită, înălțîndu-se ori lățindu-se, chircit în sine ori revărsat cu toată ființa în afară, ca o viețuitoare dintr-o altă galaxie, alcătuită din plasmă.

La ieşire un alt Şerpe Roş stă strajă vecinic trează. Dacă soi de a răzbit cumva într-acilea, numai ce-1 muşcă de lobul urechii, urechea ceea se umflă şi coace şi se face rană roşie, care de la o vreme rămîne aşa, urmă cît un bănuț de aur, semănînd cu aceia presărați pe pardoseala peşterii.

Bogdan repetă gestul fetei, sfredelind timpla cu arătătorul, şi-i face cu ochiul. Numai că aceasta, prinsă de relatare, nu-i ia seama, pentru că tot ce spune moşul i se pare adevărul-adevărat, nu putea fi altfel; el, Bogdan, fluieră întrerupt, semn că moşul a luat-o razna şi, deodată, numai ce sare ca muşcat de şarpe:

Ei, asta-i! Păi, mă tot miram eu de unde atîta fantezie, de unde le scoți şi cum le plămădeşti. Dară de aia zic oamenii că matale te-ai scrîn- tit! Aşa, deci?! Matale, moş Toader, ai văzut, cum te văd, Şerpele Roş, ai fost în Peştera Zeilor, la care i se zice a Zîrnelor, căci, uite, ai semnul întipărit pe lobul urechii. Care va să zică nu glumeşti!

Bătrînul nu păru surprins. Doar o lumină cît scăpărarea unei raze îi trecu peste obraz, neobservată aproape. In schimb, îşi duse mîna la ureche şi îşi pipăi îndelung, cu mîndrie, s-ar putea spune, semnul. Protestul, reproşul veniră abia acuma:

— Cum adică?! Voi aşa ați crezut? Că-mi arde de şagă, de înşiruit pe ață copilării, istorii şi basme! Află, băiete, că n-aveam anii tăi cînd am intrat în Peştera Şerpelui Roş. Tot într-o vară secetoasă şi zăludă ca asta. Şi-am văzut ce n-a văzut om, şi-am trăit ce nici măcar nu se închipuie a trăire. Pe atunci — voi cam cîți ani aveți, patrusprăzece? Păi da, ase gîn- deam şi eu, da' pe atunci aveam şi eu mintea aprinsă ca acei păgubitori căutători de comori dacice, ce-or fost dărîmat şi răscolit din temelii Grădiştea, Blidarul, Piatra Roşie şi Fețele Albe. Cum zic, eram eu ase, cam la anii voştri, doar că ştiam mai puține lucruri decît voi. Im! De ştiam, de bună seamă mă alegeam şi cu alte foloase, aş fi lăsat

vrun sămn, aş fi păstrat o mărturie, mi-aş fi ostoit frica şi acum altfel le-aş arăta şi dovedi, pe toate, celor trebuitori să ştie. Ase, m-am ales doar cu semnul ista şi cu o poreclă ce mi-o fost zăuitat numele, dar de care poreclă nu mă ruşinez.

.. . Seceta transformase vara într-o toamnă tîrzie, bîntuită încă de călduri: ierburi uscate şi tăioase ca spinul, izvoare secate, fîntîni nămolite, animale secerate de foame şi dalac, presărate prin păşuni ca muşuroaiele de cîrtiță. Părinții mei trimiteau în păşune două perechi de boi, o vacă pentru lapte, doi cai de căruță şi doi pentru munte, cîteva capre îndrăcite care-mi scoteau sufletul, ținute mai mult pentru iezii tăiați de paşte. Cum-necum, pe seceta ceea trebuia să le hrănesc, să alerg pe urmele lor, incit simțeam cum îmbătrînesc de ani şi-mi scurtează zilele. Pe la crucea verii, într-o zi cînd năduşeala năvălise odată cu zorii, calc porunca tătî- ne-miu şi mă abat cu marhăle[1] tocmai pe Valea Rea. Aici, unde şi unde, mai'întîlneai un covor de pajişte, un loc umbros, un smoc de iarbă, fiindcă ,, nimenea nu se încumeta din pricina viperelor cu corn. Bunu, care, de cînd trecuse suta, nu mai^număra anii, îmi povestise multe despre Peştera Zîr- nelor şi despre Şerpele Roş dar eu, la fel ca voi acum, o iotă n-am luat de bun. Caprele, vreo opt, zece, nu-mi mai aduc bine aminte, au tot suit din stei în stei ciugulind frunza de iederă şi măciuliile ciulinilor de piatră şi pînă să iau seama au ajuns tocmai la locul acela ocolit de oameni, unde se bănuia intrarea păzită de şerpele neadormit. Să mă întorc fără ele acasă nu îndrăzneam, să urc pînă la ele nu aveam curajul. Mi-am zis: fie ce-o fi! Dus am fost şi iată cu ce m-am ales din această pricină.

Bătrînul le arătă lobul urechii şi şuvița de păr negru.

---

1 vitele

— Cît am fost tînăr, şuviţa aceasta era albă; de-am albit cu anii, s-o făcut neagră. D-aia zîc, şi nu ziceam nimicuţa de nu auzeam ce puneţi voi la cale, că, dragii mei, pe Valea Rea nu-i de mers la anii voştri. Şi... degeaba oboseala. Pentru mine nu-i zi bună de la Dumnezeu în care să nu caut intrarea. Geaba! S-o fi închis pentru vecie, s-o fi stîrpit fără de urmă Şerpele Roş, mi s-o fi năzărit mie atuncea din pricina cine ştie cărei alte întîmplări năpraznice, totul nu o fi fost decît tulburare în vis urît, cine stie?!

Nori albi şi pufoşi, caiere de lînă şi clăbuci de săpun, înălţau cetăţi şi castele către apus, ca apoi să le pună la temelie pălălaia asfinţitului însîn- gerat. Toader Berian le urmări îndelung jocul, tresări ca de o amintire, cercetă pe furiş pădurea întunecată de pe versantul stîng al văii şi le atrase atenţia:

— D-apăi, dragilor, ar cam trebui să coborîm către sat. E acuş, acuş vremea mulsului şi a adăpatului, dacă nu cumva cu mulsul ne-au luat-o şerpii înainte. Tare agitate mai sînt bietele dobitoace. Ca atunci... De cînd cu întîmplarea aceea oamenii nu se mai încumetă să pască vitele pe aici. Mamă, mamă, ce mai spaimă şi îngreţoşare intrase în poporănii de p-aci!

— Ge întîmplare, care întimplare?! Alta decît cea cu peştera şi Şerpele Ros?

— Alta, dar tot cam atunci s-a petrecut. Vaca lui Orbişan de la cantonul silvic se obişnuise să fie mulsă de un şerpe. Se înrăise în patimă încît ţinea laptele, chiar dacă omul o închidea în grajd o zi sau două. Se credea că o strigoaică, o vîlvă a roadelor s-a fost înstăpînit pe laptele vacii, pînă într-o zi cînd, luîndu-i urma, a găsit-o în Fundul Văii Rele cu şerpele agăţat de uger. Şerpe de groază. Cît stîlpul prispei. Roş, roş era. A ridicat omul întreg satul, dar nu i-au dat de urmă. Bietului animal, fiindcă se nă- răvise fără de leac, i-a scurtat viaţa cu un glonte. Numai că a doua zi cantonierul dispăruse fără urmă. Ieşise omul pînă afară,

zicea nevasta, cam pe la al doilea cîntat al cocoşilor. A auzit ea un strigăt puțin, aşa ca de om suguşat, şi de atunci pace bună! Om nu 1-a mai văzut.

— L-o fi răpus Şerpele Roş? întrebă Teofana, zbîrlindu-se de frică.

Toader Berian nu-i răspunse. Rămăsese ca înțepenit pe'bîtă, cu^^P&ii^â 'țintită către apus, unde razele soarelui, proiectate pieziş de după Culmea

Luncanilor, închipuiau un imens şarpe roşu.

— Măi, să fie! exclamă Cosmin. Uite şerpele lui nea Berian!

Gluma, făcută mai mult pentru a-şi da curaj, se frînse la jumătate. Un şuier prelung, un fel de vaier al pămîntului se născu dintre steiuri şi străbătu valea cu numele de Rea. Bătrînul prinse a se închina cu gesturi largi, ritualice, şi linişti apoi vitele şuierînd o dată prelung, din colțul gurii. Ca vrăjit, cerul se războli dintr-o dată, la orizpnt balaurul roşu deveni siniliu si inconsistent, iar pădurea din apropiere îşi încetă vaierul. Se lăsă o tăcere apăsătoare, grea, plutitoare, ca o miasmă a smîrcurilor. Aerul, materializat, consistent, părea îmbîcsit cu nelinişte, cu aşteptare, cu un fel de substanță invizibilă, dar vie, rațională. Rămăseseră cu privirile pironite către gura văii de unde cobora şi se întindea ca o ființă tentaculară o pîclă moleşitoare, leşioasă, care înainta, se tîra spre ei, pipăind parcă acele uscate ale ierbii, copacii, pietrele. Animalele ridicaseră şi ele capetele, speriate, se strînseseră grămadă de la primele semne de spaimă, un tău- raş prinse a mugi întărîtat, cu nările tremurînde, cei trei adolescenți, în-fricoşați, făcură cerc în jurul bătrînului care părea a fi în stare Să stîr- nească şi să potolească, să cheme şi să alunge spiritele malefice chiar şi numai cu privirea sau cu un şuierat. Acesta zise, aruncînd săgeata ochilor apoşi, dar ageri, către hăurile şi steiurile din Valea Rea:

— Poate că nu se cădea să încep a povesti ce s-a petrecut atunci. Străbunicul meu zicea că unii

oameni sînt dăruiți cu duhul povestirii, al rostirii în aşa fel încît slobod vraja şi dau vieții lumea închipuită ori reală, întîmplările adevărate sau numai scornite, despre care istorisesc. Mi se potriveşte şi mie de cînd cu întîmplarea aceea, dar voi nu trebuie să vă speriați. Bine ar fi fost să tac. întîmplarea asta, nemaivăzută şi nemaiauzită, am mai spus-o o singură dată. Tot cam prin locurile acestea, poate că chiar unde ne găsim acum. La puțin timp după ce am fost rătăcit fără nădejde de întoarcere în inima muntelui. Tot cam la ceasul înserării. Da, da, îmi amintesc acuma bine că şi atunci s-a arătat balaur roş la sprînce- nele orizontului, în vreme ce pîcla se prelungea, se tîra precum o vietate lacomă către noi. Da, da! Uite, ca acum, întocmai ca acum pădurea a şuierat temătoare. Or fi fiind, gîndesc eu, anumite taine, care taine trebuie sa ramină pentru vecie. Oamenii din vechime erau altfel decît cei de astăzi. Trăiau în cumpăna şi făgaşul tainelor, încît nimic pe fața pămîntului nu i-ar fi putut face să le clintească, punînd întrebări şi făcînd destăinuiri. Poate chiar eu voi fi fiind primul dintre aceia care le-a întrerupt Şirul, călcîndu-le rostul. Asta mă scurmă ca o lingoare necruțătoare şi înceată, ca o boleniță fără de leac, numai că altfel nu se putea. Taina mea era prea mare, şi încă mai este, şi prea grea încît să poată fi purtată vreme multă de un biet şi de un singur om. Intr-un fel ea ne privea pe toți, din tată-n fiu, şi mă mai întreb dacă aveam sau nu aveam dreptul s-o păstrez pentru mine. Gel puțin aşa credeam atunci şi cu gîndul ăsta mă mai împac şi-acum. Atîtea şiruri de oameni trăitori în acest vad de lume au ars în dorul de a ajunge acolo unde am ajuns eu, au tînjit să ştie ce ştiam eu, să vadă ce am văzut eu atunci, Peştera Zeilor şi Comoara Regilor, încît mă simțeam îndatorat cu destăinuirea. Ia, închipuiți-vă dacă n-aş fi fost singur, dacă după ce m-am înapoiat printre semeni aş fi fost ascultat şi crezut! Pe atunci

intrarea străjuită de Şerpele Roş mai putea fi găsită, ori cine ştie! Eu unul mai trag nădejdea că va să vină o zi cînd unul dintre voi, sau un vlăstar de-al vostru, va să dea iarăşi peste acea intrare tainică. Atunci multe dintre secretele de acum, multe dintre tainele tainelor se vor fi dezlegat, căci toate semnele ce mi s-au arătat, pe care după cu- prinsul minții mele le-am tălmăcit sau nu, acolo, în adîncurile de calcare, sînt făcute să vorbească, să povestească ce şi cum.

— E de mirare, zise Gosmin, dornic să-1 întărite, cum poți să-ți mai aduci dumneata aminte după atîția ani trecuți!

— Cincizeci şi şase, nepoate. Cincizeci şi şase! Şi uite! Parcă-ar fi fost mai ieri. încă mai văd totul, mai aud totul şi mai simt totul ca atunci. E drept că multe se devălmăşesc, nu mai au contur şi înțeles clar, însă nici atunci nu au avut, ori vor fi avut, dar eu nu l-am putut pătrunde. V-aş zice, v-aş povesti vouă, fiindcă la anii voştri mai trăiți în poveste şi simt că mă veți crede, numai că iarăşi mă cuprinde, ca atunci, teama. Doar ați văzut, ați simțit mai adineaurea ce se poate întîmpla. Acum... fie ce-a fi! Prea multe zile nu voi mai număra eu. Gei trăitori pe atuncea, oameni de seama mea şi chiar mai chibzuiți decît mine, nu au vrut şi nu au putut să mă creadă. Ba mai mult, ocolindu-mă ca pe o vietate de pe alte tărîmuri, mi-au zis cînd Todor Nebunul, cînd Şerpele Roş, nu din răutatea cea omenească, ci numai din pricină că erau țărani simpli, necălătoriți prin lume şi prin cărți. Atunci, într-o dreptate vorbind, nici că se punea preț pe lucrurile astea cu trecutul şi strămoşii. Tocmai se stîrnise jariştea războiului dintîi, bătaia a mare, după care ne-am fost desprins de unguri şi ne-am alipit la ai noştri. Cam atuncea s-au arătat prin sat şi prin împrejurimi trei streini, streini şi de neam, nu numai de locurile astea, dară grăiau binişor româneşte. Oamenii, sătenii, au mirosit repede cam ce fel de vînturi adulmecă, ce vînat

caută şi s-au ținut departe de ei. încă mai erau proaspete întîmplările de după vîlvorița lui Horia, cînd în Munții Grădiştei, la Cetăți, au năvălit ca lupii streinii cei căutători de comori, că numai prăpădul şi ruina au rămas pe urmele lor. Cînd s-au fost arătat pe-acilea cei trei streini eu eram țîngălău tînăr. Copilandru dat la stăpîni. Slugăream de doi ani în casele unui pre' învățat profesor din Orăştie. Acolo, mai trăgînd cu urechea, mai răsfoind o carte, am aflat ba de una, ba de alta, întîmplări şi oameni de pe meleagurile acestea cercetate şi încercate de toate puvoaiele lumii. Decebal, Muntele Gogaionon cu peşterile sfinte, războiul cu Roma, Vezina şi Peştera Zeilor, Comoara regilor daci, cîte şi mai cîte lucruri de mirarea şi furnicarea minții pentru un copilan- mine, coborît la oraş tocmai din satul de la poalele Cetății Sarmize^etusei.

Trebuie să vă spun că în vremea cît am slujit în casa acelui luminat fesor, a cărui omenie zece vieți de-aş trăi şi tot nu aş uita-o, am citit P lăcomia celui lipsit, ce mi-a căzut în mînă, îndeavalma, pînă cînd el i_a descoperit această foame şi, în serile lungi de iarnă, însuşi s-a ocu- pat de instruirea mea. Din aceasta foloase prea mari nu am avut, ba, dimpotrivă, vorbirea mea mai deosebită de a celorlalți săteni i-a întărit pe icestia în încredințarea că sînt luat în stăpînirea vîlvelor. După cei doi ani trăiți în casa luminatului profesor, dacă,mi-am luat simbria, m-am înapoiat aici, la păscutul vacilor şi făcutul fînului, cu capul fierbinte de atîta buchisit pe furiş, doritor să aflu, să ştiu, să dezleg. Cam în vremea aceea se pripăşiseră cei streini cu gînduri ascunse pe la noi. De bună-seamă gînduri curate nu puteau să aibă, chiar dacă înscrisuri cu care să ne acopere ochii aveau berechet, numai că şi ele stîrneau îndoiala, fiindcă veneau de la Viana şi cine amaru' ar fi putut să le prindă înțelesul?! Eu tînăr, inima aprinsă, cugetul uşor de înceluit, capul înfierbîntat de cîte auzisem în casa acelui profesor de

istorie, le iau urma şi mă țin morțiş de ei, doar-doar m-o lua în samă şi m-o face părtaş la plănuiri şi foloase. Ei m-au fost cercetat o vreme cu viclenia, eu numai cu cinstea, şi nf-au luat. Le trebuiam ca sarea-n bucate. Ispitiră ei pe unul, pe altul şi chitiră că bunul, adică străbunicul, fiindcă bunicului îi ziceam Tata-Iancu, păstrează taina unei peşteri pe care de la începuturi de istorii nu a mai călcat-o nimenea. Oameni hicleni ca apele, mă înceluie ei cu vorba faină, cu bănuți de aur, cu făgăduieli de parte bună la cîştig sigur. Eu, cum vă ziceam, crud, cățălandru uşor de ademenit de haita lupilor dincolo de stînă. Mă si vedeam stăpîn pe cîteva iugăre de holde, fîneață şi pădure, pe o pereche de boi şi un cal buiestraş. Bunu-meu de unde să bănuie cu cine şi la ce m-am ortăcit! ll îmbrobodesc cu istorii din cărțile citite, îl descos pe-ndelete, îl iau cînd de ici, cînd de colo, ce mai! îl trag cu neruşinare de limbă c-o fi, c-o păți, că cineva dintre ai noştri va trebui să afle şi să ducă

mai departe taina. Mă întorc la cei hicleni, vînd totul pe vorbe şi hai în munte!

Uitasem să vă spun că, în urmă cu anii, greu se putea răzbate pînă aici.

Şi dacă răzbeai, apoi numai cu securea în mînă si frica la inimă. Misunau viperele cu corn şi creşteau nişte buisaguri dese ca peria de scărmănat cîlții. N

-ui bai, că lighioanele învecinate mai colcăie si viermuiesc Şi-acum colo, sus, la calcare, însă nu chiar ca atunci. Ei, streinii, lotri de care vă vorbesc, aflaseră despre cele primejdii şi se pregătiseră cum se cuvine: cizme cu carîmbii înalți, mănuşi şi îmbrăcăminte de piele, bețe de alun despicate împotriva şerpilor. Eu m-am încumetat, cum s-ar zice, cu mîinile goale. Era într-o sîmbătă a paştelui, pe înserat. Oamenii, la ceasul vecerniei, erau, cu mic, cu mare, la biserică şi nimenea nu ne-ar fi putut stingheri în lucrarea noastră. Bănuiam numai că tata chitise ceva,fiindcă mă înştiință de primejdie pe de departe, cum îi era felul, zicîn- du-mi:

„hai, hai, drace, joacă-te cu focul şi mai apoi plînge-mi-te că te-ai ars!" Nu îl luai în samă. Nu vă spusei că, în ultima zi, celor trei li se mai adăugase o femeie, o farmazoană cu ochii ca pielița guşterului, neatinsă de soare, unduitoare precuhi nuieluşa de salcie din preajma izvoarelor tăinuite. Am înțeles că venea de departe, că îşi lăsase trăsura la hanul „Corbul cu inelul" şi înadins ocolise satul. De unde cunoştea aşa bine coclaurile, nici pînă astăzi nu m-am putut dumiri. Dumnezeule mare, ce femeie! Ceilalți o priveau de jos în sus, cu teama şi respectul cîinelui bătut. Una mai frumoasă decît ea nu-mi mai ieşise în cale. Cu mine se purta drăgăstos, mă scălda în lumina de topaze şi smaralde a ochilor cu adîncimi de iezere, iară mie atunci numai atîta îmi era îndeajuns ca să-mi uit numele şi stama. Bănuiam, presimțeam că nu va fi bine, că mă lăsasem ispitirii pe un drum de păcate, însă era tîrziu, nu mai puteam da înapoi. Să fim bine înțeleşi: nu lăcomia, nu atît lăcomia cît foamea de a şti, de a vedea, de a descoperi ce nici vestitul profesor nu visase mă făceau să merg înainte, cu ochii închişi. Iară ea, femeia salcie, poate tocmai sora acelui şerpe roş ce aveam să-1 cunosc mai tîrziu, era picătura ce pregătea revărsarea nebuniei mele. Cu o noapte mai înainte, am avut un vis neînchipuit de lung şi apropiat de realitate, un coşmar colorat din care m-am deşteptat leoarcă de sudoare, vis pe care a doaa zi, la întîlnirea cu ei, mai ales cu ea, l-am dat voit uitării. Aveam să mi-1 reamintesc mai apoi. Destul de cu- rînd. Se făcea că trăiesc în urmă cu multe sute de ani, pe vremea dacilor, la curtea regelui Decebal, că mă înhăitasem cu Bicilis, trădătorul Comorii Regilor, şi că împreună cu acesta, un fel de sălbătăciune păroasă, mă furişam pe potecile de taină ale muntelui Gogaionon către Peştera Zeilor, unde trădătorul şi furul ascunsese o parte din comoară. Luați seamă, dragilor, că visul avea să se repete întocmai, dar nu ca visare, ci viață trăită, ca o răstălmăcire reală, moment cu

moment, întîmplare cu întîmplare din acel coşmar. Pe atunci nu credeam în tălmăcirea viselor, în semnele pe care străbunul meu le dezlega din minte ca dintr-o mare carte de înţelepciuni, nu credeam, zic, şi rău avea să-mi pară. Uite, şi acum îmi amintesc, mai pot trăi cu ochii închişi visul-semn care mă înştiinţa despre tot răul şi despre toate primejdiile ce mă aşteptau. Mai întîi se făcea că sînt un om de credinţă al regelui, un tînăr oştean avînd misia de a răzbuna trădarea şi de a descoperi comoara tăinuită. Eram un fel de oştean-vînă-tor. Cunoşteam toate potecile şi văgăunile, afundurile codrilor întunecoşi şi cleanţurile munţilor, vadurile şi ascunzişurile lotrilor. în vis mă însoţeau, aşa cum avea să fie a doua zi în realitate, patru oameni, trei bărbaţi şi o femeie, pe care îi socoteam prieteni de nădejde. Femeia din vis îmi zicea, alintîndu-mă, Viezure, animal sacru la cei vechi, cea din viaţă, privindu-mă cu şiretenia gheizerelor verzi şi adînci, mă numea Lupan. Se mai făcea că visasem cu o noapte înainte ce avea să se petreacă şi îi pre- venisem. Bicilis era deja prinsul nostru şi urma să ne ducă la tainiţa co iovă noi să-i dăruim în schimb viaţa, luîndu-i doar vederea cu care morii» îcii« u

ftit şi limba cu care a vorbit. Vînzătorul era msoţit şi el de cîţiva oa- 3 ' de încredere. în vis, am purces la drum, odată cu zorii, către locul unde cu gînduri ascunse, de mişel ce era, ne călăuzea trădătorul. De unde ' să bănui că în realitate, a doua zi, aveam să trăiesc îngrozitoare momente din jocul de ape al visării?!

Uneori e tare greu să deosebeşti realitatea de visare! remarcă Teo-

fana, sporind tăria focului cu cîteva vreascuri.

Stîna de vară putea fi bănuită acum, la ceasul înserării, pe Culmea Lun- eanilor, după dîra de fum ce se călătorea-ca un fuior de ceaţă către Peştera Cioclovina. Bătrînul o urmări, tresări ca de o uşoară înfiorare şi catadicsi să ia în seamă remarca fetei.

Da, cam aşa-i. Nu-i uşor. Eu niciodată după aceea nu am putut rostui exact de o parte şi de alta ce a fost visare şi ce a fost întîmplare. Poate că si din această pricină oamenii nu au crezut o iotă din tot ce le-am povestit la acea teribilă întoarcere a mea din altă lume şi din altă viață. Acum, că am început, vom rămîne pînă voi termina firul. Curînd ne vor acoperi pînzele întunericului, dar nu-i bai. Vitele ştiu şi singure drumul. Cum ziceam? A, da! Aproape de scăpătat, a doua zi, strecurîndu-ţte printre tîrşuri şi steiuri, cu teama de vipere cuibărită în inimi, retrăiam visul cu ochii deschişi. Valea pe care o străbăteam, făcîndu-ne loc cu securile, era aidoma celei din vis. La capătul ei mi s-a părut că văd un şerpe roş, mare cît un trunchi de zadă. O fi fost, n-o fi fost închipuire, pentru că numai eu l-am văzut şi mie mi-a făcut semn unduind capul mare şi umed ca acela de vițel proaspăt fătat. Părea că ne îndeamnă să ne apropiem. Ajunşi mai aproape, am văzut că tocmai îşi schimba pielea şi era jumătate roş, jumătate verde. Am recunoscut uşor şi semnul anume de unde începea împărăția lui: un şir de omuleți cioplіți în piatră ce păreau că se mişcă şi ne avertizează de primejdie. Abia acum, cînd îi călcasem hotarul, au observat şi streinii ce se petrece şi au vrut să se întoarcă din drum. Arătau pămîntii la obraze, năpădiți de sudoarea morților, împietriți de groază. Văzînd ei că nu mă opresc, că eu urc ca un lunatic, m-au urmat, iar sus, la poalele stîncilor de alabastru şi calcare m-au ajuns. De acum visul prindea a se îndepărta, locul luîndu-i-1 alt coşmar, cel al neprevăzutului, întrezărit în ochii streinilor cu care mă înhăitasem. Vorbeau pe şoptite, îmi ocoleau privirea, unul din ei mi-a luat toporişca, s-a prefăcut că o cîntăreşte în mîini şi a scăpat-o în prăpastie. Privirea femeii, ce ma scăldase în aromele tuturor plăcerilor visate, devenise rece, tăioasă, batjocoritoare. După o scurtă odihnă, grăbiți de graba soarelui către scăpătat, am început să cobor, legat în

funie, peretele mult încovoiat spre înlăuntru al unei stînci înalte cît turnul unei biserici, ciopîrțită de găuri, iecare dintre acestea putînd fi o.capcană. Jos, pe terasa uscată, acoperită U muri. curpăn şi zmeuriş, colcăiau viperele, o masă mişcătoare de gelatină, încît la vederea lor te apuca mai mult greața decît spaima. Aflînd ce-i aşteaptă jos, streinii nu au îndrăznit să coboare. Aşteptau să vadă ce se va întîmpla cu mine. Sît despre mine ... Parcă îmi luase cineva mințile. Am prăvălit cîteva pietre, ca să sperii lighioanele, să le îndepărtez din drumul meu, şi m-am lăsat cu picioarele pe vatra de calcar alb-cărămiziu. Nu se vedea nici un intrînd, nici o crăpătură, nimic din ceea ce s-ar fi putut numi intrare de peşteră. Mai tîrziu, după ce privirea mi s-a obişnuit cu jocul razelor pe tăietura-stîncii, am observat tocmai jos, la buza peretelui, o porțiune tencuită cu mortar dacic, pe care îl ştiam de la Blidaru, mai tare decît granitul. Tîrîşul scurt, ca un foşnet aspru, al viperelor pe covorul de frunze uscate mi-a atras apoi privirea către o nişă acoperită cu vreji de vîsc şi de iederă, din Care răzbătea un miros de umed, de putred şi stătut. După spusele bunului meu, asta trebuia să fie intrarea. N-aş fi cutezat pentru nimic în lume să pătrund, să o cercetez, după ce am văzUt că pe acolo s-au scurs toate lighioanele înveninate şi scîrboase, dacă şeful celor de sus, un ins cu fruntea teşită ca o piatră de moară uzată, cîrn şi botos, un urieş cu mîinile cît butucii, nu m-ar fi amenințat că, de nu mă strecor înăuntru, va tăia funia. Ori, amenințarea lui, înfăptuită, era moarte sigură. Nu mai aveam de ales. Abia acum îmi dădeam cu adevărat seama cu ce fel de oameni mă ortăcisem. Am aprins lămpaşul şi m-am furişat în întunericul ce izvora de dincolo, greu şi vîscos. Un şuier prelung, însoțit de o pală de aer rece ca gheața a stins flacăra puțină a lămpaşului. în acelaşi timp am auzit o izbitură, un bubuit asurzitor ca de stîncă prăvălită de la mari înălțimi în apele adînci ale unui lac de munte. Un fel de

funie m-a încolăcit mai întîi peste picioare, apoi peste piept şi peste braţe. Cu ochii ieşiţi din orbite, înainte de a cădea şi de a-mi pierde simţirea, mi s-a părut că văd un cap jucăuş de şerpe, mare, umed, gelatinos, unduindu-se ca după ritmul unei muzici molcome: capul Şerpelui Roş. Am mai simţit o lovitură seacă în moalele capului, după care peştera se lumină şi prinse a se învîrti ameţitor. Dacă mai eram conştient sau nu, asta n-o pot spune fără teama de a greşi. Poate că pînă în momentul cînd am prins iarăşi a simţi, a vedea, a mă orienta cît de cît, a trecut vreme şi s-au petrecut multe. Atît pot spune, că mă găseam în peştera necuprinsă, unde luminau nefiresc torţe de piatră deasupra cărora bolta albă se învîrtea ca bolta cerului atunci cînd, la miezul zilei, îţi pironeşti stăruitor privirea în soare.

Bogdan, singurul care mai păstra în zîmbetul abia perceptibil o undă de neîncredere, îl întrerupse:

— Moş Toader, aflǎ că eu am urcat pînă acolo, pe stîncile albe din Valea Rea, şi am cercetat locurile. Multe se potrivesc, dar mai multe nu seamănă cu spusele dumitale nici pe departe. Da, este un perete de stîncă înalt cît o clopotniţă înclinată, unde nu am izbutit să ajung, însă nici pomeneală de şerpi roşii. Nu cumva matale mai visezi încă, ori îndrugi basme ca să ne sperii şi să-ţi ţinem tovărăşie la vite noaptea asta?

Bătrînul îl măsură mustrător printre palele jucăuşe ale focului.

Nimenea nu te ţine cu de-a sila, băiete, cum nici nu-ţi cere să crezt. . ci-ai auzit bine, că nici eu nu mai pot despărţi lumina de întunecui celor ce-au fost atunci, cu cincizeci şi şase de ani în urmă. Apoi, chiar de mi-i crede, cui mai foloseşte? Bine era dacă atunci, demult, la spusele mele aplecau urechea oamenii învăţaţi, cercetătorii trecutului. Dacă vouă vă povestesc acum, o fac fiindcă , am simţit că vă interesează povestea — ce poveste! întîmplarea adevărată — şi ca să nu duc cu

mine dincolo, de unde mi se pare că am venit, o mare taină.

Iartă, moş Toader, nu-ş' ce-mi veni! Zău că nu pun la îndoială chiar

totul Ceva, ceva de bună seamă că va fi fost, altfel nu mai vorbea şi acuma satul. Oamenii spun cum că matale ai fost găsit a doua zi tocmai de cealaltă parte a muntelui, peste apă, în apropierea Cetății Regilor. Ceea ce istoriseşti nu cumva s-a petrecut tocmai între zidurile ei, aşa, o ceartă cu cei trei, o încăierare, o prăvălire de pe ziduri şi...

Ascultă, nepoate! Nu-mi pasă nici atîtica ce zic oamenii despre mine

si despre ce a fost atunci. A trecut o viață de om de cînd nu-i mai iau în samă. Nebun însă să ştii că nu sînt şi nici nu am fost vreodată. Am ajuns în peşteră aşa cum v-am povestit şi s-a întîmplat cum v-am zis pînă acuma: urcuşul pe vale, vedenia aceea, coborîşul cu funia, amenințarea venită din partea celui cu fața teşită ... Eu nu garantez decît pentru o parte din adevărul celor ce vor urma. Doar v-am spus, dacă nu mă înşel cumva, că de atunci tot caut intrarea aceea şi n-o mai găsesc. Asta, însă, nu e o dovadă că ea nu există. La întrebarea ta ar fi un răspuns, însă m-am ferit mereu să-1 primesc drept explicație pentru locul unde am fost găsit de săteni. Aveam un cîine lup corcit cu bărbosul ciobănesc, soiul acela de cîini urieşi, un cîine mai deştept şi mai credincios decît un om, ce se oploşise într-o bună zi pe lîngă casa noastră, bolnav, în urma unei aplicații militare ce avusese loc aici, în munți. Nu-1 luasem cu mine, dar s-ar fi putut ca chiar el să mă fi trecut apa Grădiştei şi să mă scoată la potecă, în drumul oamenilor. Pînă acuma gîndul acesta nu l-am destăinuit nimănui, ca nu cumva oamenii să sporească vorbele despre presupusa mea scrînteală.

Da! admise Bogdan. Sincer să fiu, m-am cam îndoit, tocmai fiindcă Şi eu cunoşteam numai ce

cunoaşte satul. Acum înclin să cred. Distanța de la Valea Rea la Cetate, în linie dreaptă, nu e prea mare. îmi amintesc tu mai ții minte, Cosmine? — că bătrînul savant care a făcut .săpături 1 a Costeşti şi la Grădişte vorbea despre existența sigură , a unei peşteri prin apropiere, fără de care nu poate fi admis cultul subpămîntean al morților, bănuit fiind faptul că dacii practicau cîndva şi incinerarea, nu numai înhumarea. Altfel, cum s-ar explica faptul că aici, în munții fortificați, în apropierea Capitalei Regilor, nu s-a descoperit încă nici o urnă? _ C'ne zice că nu s-a descoperit?! sări înciudat bătrînul. De ce nu ai lăbdare, băiete?! Ai fost tu acolo, ştii tu ori bănuie savantul acela ce am ^azut eu?! E lesne să spui „nu se poate, nu' este", fiindcă tu, omule, n-ai văzut, n-ai pipăit, n-ai mirosit. Telefonul, televizorul, radioul, hehei, cîte şi mai cîte din cele ce nu ne mai miră l-ar fi făcut pe bunul meu, de i-ai fi vorbit despre ele, să te socoată apucat de duhuri necurate. Am văzut, am pipăit, nu una, ci sute, aşa că ...

— Nu m-am gîndit la asta. De-i aşa, zău că nu ştiu ce să mai cred! Sînt tare curios să aflu amănunte, numai că s-a făcut tîrziu şi vei fi fiind obosit.

— Nu, nu sînt obosit. Mă simt chiar bine. Numai că de-aici-nainte mi se pare şi mie numai vis, deşi văd totul mai lămurit, mai limpede decît înainte. Gînd m-am trezit, după lovitura primită, nu mai eram în locul unde țurțurii de piatră luminau ca nişte torțe. Am izbutit să deschid ochii şi să-i preumblu împrejur. Ceea ce se înfățişa privirilor mele nu aducea cu nimic pămîntesc. învățam a merge, adică mă tîram de-a buşilea prin- tr-o sală necuprinsă. Mai mult lungă decît lată, boltită în patru ape. O durere ascuțită îmi săgeta ochii şi i-am închis de teamă că voi orbi. Aveam senzația că o mare greutate mă apasă pe piept şi mi-am amintit de ursarul care la tîrguri tămăduia oamenii punînd namila să le mursece şalele pe ritm de cîntec de fluier. Am simțit apoi nişte înțepături ca de spine porcesc şi, curios, în

loc să mă usture, să mă doară, îmi făceau bine. După ce am mai prins puteri, mi-am îndreptat privirea către un colț al sălii, de unde izvora întunericul deopotrivă cu lumina şi am prins a mă tîrî în direcția aceea. Eram totuşi golit de voință, de gînduri, de orice interes mai aparte. Aveam încredințarea că, de fapt, murisem, îmi făcea bine acea stare de linişte şi deplină împăcare, pe care nu am cuvinte potrivite să v-o descriu, dar ceva mai puternic decît viața şi moartea mă îndemna să merg înainte, poate curiozitatea sau o dorință nefirească de a şti, deşi eram conştient că nu-mi mai foloseşte. Să fi trecut un ceas, două, sau chiar mai multe de cînd străbăteam tîrîş sala boltită, străjuită de o parte şi de alta de vipere uriaşe din bronz şi din aur, şi tot nu ajungeam la borta din care curgeau întunericul şi lumina. M-am oprit într-un loc unde sala se îngusta dintr-o dată. întunericul devenise dens şi greu ca păcura. Am pipăit împrejur cu mîinile, pînă am dat de o treaptă netedă, tocită, ca de prag călcat de picioare omeneşti sute şi sute de ani. Am urcat-o, apoi am mai urcat una, şi încă una şi nu ştiu ce-mi veni să le număr. Erau şapte, şi fiecare mai înaltă decît cealaltă, şi mai anevoie de urcat. M-am odihnit cît să-mi trag sufletul nevolnic pe un fel de blană plăcut mirositoare, aşa cum ar fi covorul muşchiului de fag, şi iarăşi am avut straniul simțămînt că eu sînt mort şi că drumul acesta greu şi nesfîrşit către întuneric şi lumină este cel de pe urmă. Gînd m-am trezit iarăşi în deplinătatea simțirilor, totul a prins a se roti, la început încet, apoi tot mai repede şi mai repede ... Simțeam nevoia să vărs, ca atunci cînd eram mic^ şi amețeam din pricina zuinului2. Apoi iarăşi o vreme nu am mai ştiut nimic. Cînd am deschis ochii, mă găseam pe butucul unei roți, mare cît j Soarele de Ande-

---

2 — leagăn

de la Sarmizegetusa, iar spițele roții erau raze de soare, pe cînd butu- zlt] soarele însuşi. Mă temeam că, de voi încerca să mă îndepărtez, va fU iarăşi girueta aceea îngrozitoare. Numai că ceva din afara fi; ței ^ele mă îndemna să merg înainte, mereu şi cu orice preț înainte, şi de cum simțeam că, chiar de sînt mort sau de va fi să mor, oricum, voi călători veşnic prin tunelul acela cînd luminos ca soarele, cînd întunecat ca inima pămîntului, numai să pot afla ce se găseşte la capătul lui. Dar, ca să pot porni, trebuia să ating spițele. N-am avut de ales, şi atunci roata a prins să se învîrtă rar şi la fiecare întoarcere vedeam o galerie, şi fiecare galerie avea o uşă, şi pe uşile acelea de bronz, mari cît porțile cetăților, era scris cu aur.sau, poate, cu raze de soare, cîte un nume, iar eu mă căzneam să-mi amintesc cine au fost oamenii sau zeii aceia: Burebista, Dece- neu, Comosicos, Scorilo, Duras, Decebal, Vezina. Ultima uşă, fără inscripție, îmi era cunoscută, aveam credința că în fața ei mai fusesem cîndva, vrusei să mă opresc, să stărui pentru aducere aminte, însă rotirea devenise amețitoare şi nu mai era cu putință să ies din vîrtejul acela. Deodată mîinile mi se desprinseră de pe spiță şi simții că plutesc în gol pe deplin sănătos şi tare fericit, eliberat de gînduri. Aşa aş tot fi vrut să plutesc, ca o pasăre de înălțimi, fără greutate, fără efort. însă acea cădere plăcută s-a sfîrşit deodată şi de acum mă aflam într-o sală albă şi rotundă ca interiorul unui ou; pereții erau încrustați cu semne şi fiecare semn era o poruncă, şi fiecare poruncă era o lege, şi fiecare lege, după ce o înțelegeam, prindea chip de om, şi tot omul semăna la chip cu Zalmoxis, părintele legilor. De jur împrejurul sălii erau orînduite urne de aur, în mijlocul sălii-ou şedea un om de piatră, ce sprijinea bolta cu umerii; omul acela lua în răstimpuri chipul Şerpelui Roş şi mă îndemna să nu-mi pierd nădejdea, pentru că sînt chinuri şi mai grele pe lume, iar chinul cel mai greu e să fii şerpe roşu. El mi-a pipăit cu mîna uşoară rănile şi

cum punea mîna cum se vindecau, şi parcă îmi mai răsună în urechi cuvintele lui: „Dacă vrei să trăieşti, uită!" Simțeam adierea unui firicel de boare cu miroznă de răşină arsă, acea boare parfumată îmi împăienjenea privirea şi iarăşi nu mai trăiam. Atunci cînd mi-am revenit în simțiri — pentru a cîta oară? — mă tîram printr-o galerie îngustă, străjuită de închipuiri stranii cioplite în piatră ori turnate în bronz: lei, urşi, lupi, zimbri, cerbi, bufnițe şi vipere cu corn, care la trecerea mea prindeau viață şi se aplecau blînde să-mi aline rănile coatelor şi genunchilor zdreliți de atîta tîrîş. La capătul tunelului am numărat iar şapte trepte, aidoma celorlalte, care suiau spre o sală ca o piramidă, în mijlocul căreia străluceau, ca stelele pe cer în nopți geroase, şapte cercuri, fiecare închipuind în răstimpuri cîte un soare mic, cu şapte raze. La mijloc creştea văzînd cu ochii un soare arămiu, din mijlocul căruia îmi zîmbea ocrotitor Zeia-Mumă, avind la picioare ciuta şi carul de bronz, iar în mînă crenguța de paltin, aŞa cum am văzut-o cîndva reprodusă pe talerul din Comoara de la Pietroasa, într-o gravură din casa profesorului. Zeia-Mumă m-a lovit cu

crenguța în creştet şi am simțit cum prind puteri, că mă desprind dintre spițele-raze şi iar plutesc lin ca o pasăre mare; de fapt cădeam într-o fîn- tînă adîncă, în fundul căreia ardea, fără să lumineze, o inimă de foc, căci o inimă de foc era sala unde a sfîrşit căderea. Aici, pe un tron de piatră, şedea Şerpele Roş, de fapt omul-şerpe, care imediat şi-a întors fața de la mine şi m-a lăsat singur cu copleşitoarea mea spaimă, iar în vreme ce se îndepărta către izvorul nesecat de întuneric şi lumină vocea lui hîrşîită, şuierată, vibra în bolțile de piatră: „Păstrează taina, păstrează taina ca să vezi ce nimeni n-a văzut şi să trăieşti ce nimeni n-a trăit. Numele tău e Viezure, e Viezure, e Viezure, e Viezure, întăreau sute de glasuri reverberate în bolți şi

labirinturi, şi eşti dac liber, vestit vînător de la Limesul nordic. E un vestit vînător de la limesul nordic, întărea corul, poate aoele închipuiri în marmoră, piatră şi bronz, ori fiinţe omeneşti din alte timpuri şi de pe alte tărîmuri, umbrele celor ce vor fi fost trăitori pe aceste meleaguri. Numele tău e Viezure, repeta omul-şerpe, şi anii tăi se curg la vremea cînd peste Dacia Felix împărăţeşte cu blîndeţe Anto- ninus Pius. Păstrează taina, păstrează taina..într-un tîrziu ochii mi s-au deschis anevoie, fulgeraţi de prea multă lumină, şi cînd i-am deschis mă găseam sub cerul liber, lîngă un morman de pietre, pe covor de iarbă crudă ce-mi alina ca o alifie răcoroasă rănile, durerile. Un căluţ murg păştea pe aproape şi un cîine uriaş, aducînd a namilă de urs, îmi lingea palmele zdrelite de ascuţişul pietrelor. Cam la zece paşi de locul unde zăcusem fără simţire susura un izvor. M-am tîrît pînă acolo şi, întins pe burtă, am sorbit cu nesaţ pînă mi-am astâmpărat setea. Privin- du-mi chipul în apă am tresărit, am simţit galopul inimii, gata, gata să-mi sară din piept, şi n-am vrut să dau crezare. Chipul acela nu era, nu putea să fie al meu. Din unda limpede mă privea un străin cu barba înspicată şi părul alb; faţa smeadă, arsă de soare şi uscată de vînturi, nas vulturesc; o cicatrice roşie o brăzda de la frunte pînă la bărbie. M-am sprijinit de trunchiul unui pin şi-am avut al doilea motiv de mirare căci neam din neamul acestui copac nu crescuse pe Valea Rea; anevoie m-am ridicat în picioare. Ceva ce eu nu puteam pricepe, nu-mi puteam explica se petrecuse de bună seamă, ori încă mai visam. Cel ridicat în locul meu, feciorașul firav care intrase în peşteră, era un zdrahon de om, numai fibră şi oase, cu mîinile cît trunchii carpenilor. în picioare aveam un fel de opinci uşoare şi moi, cu vîrful încîrligat; cioareci strînşi pe pulpă, cămaşă lungă, de rinepă, şi o zeghe de pănură pe umeri îmi era îmbrăcămintea. La spate îmi atîrna un arc de corn cu coarda din maţ de bou, la şold, cobura cu

săgeți, un pumnal încovoiat şi o ghioagă din lemn de păducel țintuită cu aramă. Am continuat, de acum cu o curiozitate mai vie decît teama, să mă cercetez. Şerparul lat, încrustat cu alesături în piele şi ținte de argint, conținea un amnar tocit de prea multă folosință, cremene şi iască, o pungă de piele de căprioară cu ierburi pisate, despre care crezusem c-o fi tutun şi chiar am zîmbit la gîndul acesta năstruşnic,

treizeci şi cinci de monede din aur şi argint despre care repede Vre° dumirit că sînt romane. Vechea mea pasiune de colecționer de mo- "îvl din satele Luncanilor, pentru profesor, m-a făcut să-i cercetez cu 116 ntie Pe ambele fețe, uitînd de celelalte griji. M-au întîmpinat chipuri de curtezane, de împărătese şi împărați: Priscila, Pomponia, Mesalina, Claudius, Tiberiu, Caligula, Domitian, Traian, Hadrianus, Antoninus Pius. Ultimele erau noi şi lucitoare, abia, abia scoase de sub presă. „Ei, drăcie!" am zis cu glas tare, la care cîinele m-a lătrat o dată prietenos. Nu'ş ce-mi veni şi l-am strigat: Ziper, aici! S-a apropiat imediat, dînd bucuros din coadă. Mirarea, ca şi slăbiciunea, prinsese a mă părăsi. Mă simțeam şi mă purtam de parcă eram cu adevărat altul, nu eu. Dacă, privin- du-mă în apă, am crezut că mă înşeală privirea, acum mă simțeam oarecum împăcat cu noua mea situație, ba chiar credeam că ăsta şi numai ăsta am fost din totdeauna. Rănile mi se vindecaseră ca prin minune, oboseala şi teama mă părăsiseră şi ele, uitasem parcă de peşteră, de omul-şerpe, de toate cele întâmplate şi, cu toate că mă străduiam să nu mă pierd în uitare, simțeam cum mă îndepărtez de prezent şi mă afund, ca într-o ceață moleşitoare, în trecut.

— Măi, să fie! exclamă Teofana, spre supărarea lui Bogdan şi Cosmin, care ascultau cu sufletul la gură. Ca aventură, nu zic, e interesant peste poate, da' să îmbătrînesc aşa deodată, parcă nu mi-ar conveni.

— Cum nici nouă nu ne convine părerea ta! o puse la punct Cosmin. Dacă moş Berian se supără şi tace?

— De tăcut s-ar putea să tac, dar nu mă supăr. Am început să vă istorisesc totul de bună voie. Întîmplările prin care am trecut sînt multe, unele peste putința înțelegerii, istorisirea va să dureze o vreme şi bine ar fi să aveți răbdare. Nedumeriți de-ți rămîne cu ceva, noaptea e lungă şi timp destul ca să mă întrebați la sfîrşit. Oare unde-am rămas?

— Cu cîinele. Ziceați că l-ați chemat cu numele Ziper şi el s-a apropiat ca de stăpîn. Şi că începusețl să vă îndepărtați de timpul nostru fără părere de rău, îl ajută, îndatoritoare, Teofana.

— Da, sigur că da, fu de acord bătrînul, înteţind focul, de care copiii uitaseră cu desăvîrşire. Aveam ca la cincizeci de ani, dacă nu mai mult cu ceva, însă mă simțeam în putere ca la douăzeci şi cinci. Am pus denarii la loc în şerpar şi deodată am simțit o foame cumplită. Minunea ar fi să-mi mai apară în față, aşa, hocus-pocus, o masă cu bunătăți! mi-am zis. Dar de unde! îmi chiorăiau mațele, nu alta. Cine ştie cît timp trecuse de cînd nu mai pusesem fîrmitură în gură! Aşa mi-am amintit de cal. Păştea liniştit cam la o zvîrlitură de băț depărtare. Ca şi cînd l-aş fi călărit de cînd lumea, l-am strigat şi pe el cu un nume care atunci, nitam-nisam, îmi veni pe buze: Debar, şi căluţul a ridicat sprinten capul, a nechezat uşor, şi s-a apropiat în trap, de parcă ar fi fost dresat la circurile de astăzi.

Peste şaua din lemn de paltin era întinsă o piele de lup măiestrit ar- găsită. La oblînc atîrnau alte arme, care vorbeau despre stăpînul murgului ca despre un priceput şi de seamă vînător: o toporişcă avînd două tăişuri, o suliță romană scurtă, o funie subțire, dar rezistentă, arsă în ulei de in, făcută colac, şi cîteva curse de fier pentru animale mari. Le-am pipăit şi le-am cercetat buna orînduială ca şi cînd ale mele ar fi fost din totdeauna. Am sărit sprinten în şa şi m-am îndreptat către locul în care zăcusem sau, mai bine zis, de unde apărusem în această lume şi cu această înfățişare, care

nu erau ale mele, şi am aruncat privirea cercetătoare dincolo de pilcul de brazi, de unde părea să vină poteca de munte. M-am înfiorat. Micul platou fusese teatrul unei cumplite şi sîngeroase încleştări. Cel puţin douăzeci de leşuri zăceau fără viaţă, în poziţiile în care le cuprinsese gheara Tnorţii. Curios! Trei dintre aceştia îmi erau cunoscuţi, prietenii cei mai apropiaţi şi, la vederea lor, inima mi s-a,strîns de durere. Dacis, cu o rană urîtă la grumaz, zăcea pe spate, cu mîna încleştată pe sabia încovoiată, şi era mort de bună seamă. La capătul opus al platoului, într-o lăture, cu genunchii chirciţi sub burtă, ca şi cînd ar fi vrut să-şi ostoiască durerea, zăcea fratele său, Ortis şi, foarte aproape de el, semn că s-au apărat luptînd spate-n spate, strîn- gînd în mîna stîngă ţărîna şi avînd întipărit pe faţă zîmbetul celor călătoriţi pentru totdeauna la Zalmoxis, Dates, nepotul tarabostelui Troes, de la Muntele Gerosu. Nu mă înşelasem. Ortis mai trăia. I-am cercetat rănile şi, cu o ştiinţă, cu o pricepere care nu era a mea, ci a celuia ce devenisem, i-am oblăduit cu ierburi şi i-am legat rănile. Nici una nu era prea gravă, în afară, poate, de lovitura de buzdugan ce o primise la ceafă. Pierduse însă mult sînge. Suflarea lui aburea lama pumnalului, acum, aproape de ceasul înserării, şi mai era o speranţă. In vreme ce îl îngrijeam multe au prins să mi se limpezească. Iată, ne aflam nu departe de Limesul Nordic al Daciei Romane, în năzuinţa noastră de a răzbate la dacii aurari de la Alburnus şi, de aici, la Apulum şi Ulpia Traiana, pentru tratative în vederea stabilirii dacilor liberi de la nord şi soare răsare între graniţele bine apărate şi printre fraţii noştri, de care vitregia sorţii ne-a despărţit vremelnic, cînd, făcînd un scurt popas, am fost atacaţi pe neaşteptate de o ceată de iazigi metanaşi ce se întorceau din- tr-o lovitură de jaf la Drumul Aurului dintre Napoca şi Porolissum. Pe Ortis l-am aşezat pe un pat de cetină sub scobitura unei stînci, i-am umezit buzele cu rachiu parfumat de ienupăr, din

plosca ce o purta la şold, şi abia cînd soarele prinse a grăbi către scăpătat am avut timp şi grijă de mine. Curios! nu eram rănit, deşi o durere cumplită îmi săgeta tîmpla dreaptă şi la încheietura umărului simțeam sîngerarea unei străpungeri de suliță. M-am pipăit, m-am cercetat, eram rănit şi nu eram, pînă cînd curiozitatea sau poate un imbold pornit din cine ştie ce alt motiv mă făcu să observ mai atent locul încleştării şi celelalte cadavre. Iazigii erau cu toții morți, morți de-a binelea. Acolo unde poteca părea a se pierde tîrsuri de strugurei sălbatici, mure şi zmeură, leşurile stăteau prințigu|3 eje> cu timpla spartă de izbitura unei muchi de secure îngia care străbătea încheietura umărului şi coşul pieptului, ză- °U£ărg viață, cine credeți? eu, chiar eu, flăcăiandrul nesăbuit, pornit ceala casa liniştită a tatălui meu din satul Costeşti într-o incredibilă ^entură Deci murisem, nu, nu, ce vedeam nu era vis, murisem tînăr, sub chipul meu adevărat, ca să trăiesc în straiele, în pielea şi în firea altcuiva dar, credeți-mă, defel, defel nu mă scurma părerea de rău, dim- trivă Simțeam, aşa, material simțeam cum mă îndepărtez de mine cel adevărat, şi de timpul meu, timp grăbit,, timp rănit de începutul primului război mondial, ca să mă cufund, cu plăcerea somnului după o mare oboseală, în altul. începusem să fac legătura cu şirul întîmplărilor incredibile din Peştera Zeilor şi să-mi amintesc vorbele omului-şerpe: „Păstrează taina! Eşti Viezure, eşti Viezure, viclean şi vestit oştean-vînător. Timpul tău este timpul împărăției lui Antoninus Pius". La realitatea imediată m-au readus gemetele lui Ortis. Cerea apă, semn că îşi revenise în simțiri. I-am dus la gură plosca, în care ştiam că se găsesc esențe de ierburi întremătoare. A sorbit cu nesaț şi, deschizînd ochii, am citit mai întîi o mare mirare, o uimire pe care nu ți-o poate aduce decît întîlnirea cu ființele din lumea cealaltă. „Pe tainele lui Zalmoxis! a îngâimat el, cu un murmur care se vroia strigăt. Cînd am ajuns noi suflarea ta se îndrepta către

tărîmul zeilor, iar trupul străpuns de răni era acoperit de leşurile cîinilor de iazigi." Nu i-am răspuns. Ce i-aş fi putut spune! Că în vreme ce ei se luptau pe viață şi pe moarte, în viața lor şi în timpul lor, cu acei fioroşi duşmani îmbrăcați în piei de animale şi în platoşe de corn, eu căutam o ieşire către viața mea şi către timpul meu din labirintul fără sfîrşit al peşterii din Valea Rea, că între timpul meu şi timpul lui s-a aşternut pulberea uitării a o mie opt sute de ani?! Poate că i-aş fi spus asta, de bună seamă, dar şi eu eram deja mai mult dincolo decît dincoace, îmi intrasem bine în pielea celuilalt, mă simțeam mai mult, mult, tot mai mult el decît eu. Iată, în vreme ce mă îndreptam iarăşi către pîrîul năvalnic ce fierbea în apropiere, făceam un scurt memoriu al vieții mele de vînător-oştean, trăitor în prea încercata Dacie a tulburatului secol doi din mileniul începător cu anul naşterii acelui cu numele Isus, în vremea consulatului lui Pilat şi al domniei lui Irod. Eram fiul starostelui de vînătoare Viezure Zoltes, adică Cel Strălucit; aveam cincizeci şi patru de ani şi mă născusem în Dacia Felix, într-un vicus de pe Culmea Luncanilor, nu departe de Sarmizegetusa. Nu împlinisem şaptesprezece ani cînd m-am alăturat nepoților lui Decebal, Dacis şi Ortis, frați gemeni şi nepoți ai înțeleptului tarabostes Troes, de ia Muntele Gerosu, în urmărirea trădătorului Bicilis. După moartea bă- t rinul ui fruntaş al dacilor şi a decurionului Vinicius Silanus, prietenul Şi ocrotitorul său, nepoții au fost nevoiți să-şi caute liniştea la Dacii Liberi de peste Limesul nordic, unde Dacis fusese de mai multe ori chemat ca rege al triburilor, mladă de os regesc şi prea vestit oştean printre ai săi. I-am însoțit ca pe nişte prieteni şi binefăcători ai mei, care mi-au salvat viața, fiindcă şi ei cu viața îmi erau cel puțin o dată datori. Năzuința lor era înainte de toate pacificarea dacilor peste care nu se întinsese stăpînirea romană şi întoarcerea tuturor celor ce şi-au găsit scăparea peste munți la

vechile vetre, gînd plăcut şi nu prea noului împărat Antoninus Pius, rămas în multe privințe credincios pacifistului înaintaş Hadrianus. Vremurile la granițele pontice şi asiatice ale Imperiului erau din ce în ce mai tulburi, neamurile Nordului şi ale Răsăritului prinseseră iar să fiarbă şi să-şi caute vaduri spre Apus şi Imperiu, mar- comanii, iazigii, roxolanii, sarmații şi alte seminții învecinate cu Dacia Romană prinseră a se împinge unele pe altele, ca o avalanşă pornită pe măi multe văi, în fața căreia nu se msi găseau alte stavile decît Dacia, Carpatul şi Donarisul. Cetele prădalnice ale metanaşilor iazigi şi mar- comani atacau şi jefuiau pagusurile şi vicusurile statornice ale carpilor, costobocilor şi celorlalți daci rămaşi în afara puterii romane, şi tocmai în legătură cu aceasta făceam noi, cei cinci, călătorie grabnică şi cu primejdie la Alburnus Maior, Apulum, Sarmizegetusa şi alte colonii şi municipii, unde urma să înceapă de la o zi la alta răzmerița împotriva imperialilor care, pentru plata legiunilor asiate şi nevoile Romei sporiseră impozitele de tot felul şi, odată cu ele, nemulțumirea dacilor şi chiar a coloniştilor romani. Cu toate că flacăra era deja bine ațîțată, comandanții de legiuni şi cohorte cartiruite în Dacia, încurajați de noul lega- tus imperial, Macrinus Flavius Sirus, opriră cu pază întărită la pichetele de Limes şi cu pedepse dintre cele mai aspre trecerea şi aşezarea dacilor de peste munți, în special a celor pribegiți în timpul războaielor lui Traian, în spațiul unde încă mai domneau nestingherite pacea şi liniştea romană. Un război între frați era gata, gata să izbucnească, iar Dacis şi Ortis se simțeau datori să-1 prevină. Dar iată că întîmplarea sau trădarea ne-a scos în cale, la nici două miliarii depărtare de punctul cel mai nordic al Limesului, la apa Samusului, această ceată de războinici prădalnici aparținînd iazigilor metanaşi, vechi şi înrăiți duşmani ai noştri.

însera. Primăvara nu se petrecuse, iar vara nu îşi intrase bine în drepturi. Aerul tare al muntelui se răcea şi pişcă pe măsură ce astrul zilei se călătorea către cealaltă faţă a lumii. Am mai cercetat încă o dată morţii noştri şi apoi, grăbit de moarte, le-am pregătit după datină loc de odihnă veşnică într-o mică grotă a cărei intrare am zăvorit-o cu lespezi grele de piatră. Caii lui Dacis şi Ortis păşteau într-o poeniţă, mai jos, pe cursul pîrîului. M-au recunoscut şi au nechezat cu vădită bucurie. Pe unul, un armăsar ca sculptat în marmoră, am aşezat, bine cumpănit între şei, trupul lui Ortis, asupra căruia licoarea şi ierburile lucraseră cu putere de vrajă. Pe celălalt, un cal negru ca şi corbul, rezistent la drum ca un asin sirian, am cumpănit sub formă de desagă două tahar-

' de piele, aparţinînd luptătorilor iazigi, în care am pus armele şi ba- tUr hrana puţină pe care am găsit-o şi tot ce ne mai făcea trebuinţă. nU' nevoit să fac calea întoarsă, măcar pînă la primul vicus al dacilor unde să las în seama unor oameni de încredere şi a unui doctor X-iceput pe prietenul meu Ortis. Ştiam un sătuc de vînători şi oieri din tribul războinic al osenilor undeva, către răsărit, la izvoarele unui aflu- ent învolburat al Samusului, prin care trecusem dimineaţa, ocolind pi- chetul de limes. Printr-un semn cu capul, Ortis mi-a arătat poteca şer-

uindă ce urca versantul împădurit al muntelui, tocmai cînd eu fusesem hotărit s-o cobor. Am înţeles repede că pe acolo venisem. Gurios începuse a mi se părea faptul că amintirile mai proaspete erau pentru mine tocmai cele mai fumurii, mai neclare. Aşa, de pildă, despre sîngeroasa noastră încleştare cu iazigii nu-mi aduceam mai defel aminte, iar despre drumul pe care îl străbătusem pînă aici îmi aminteam ca prin aburii unui vis. Atîta ştiam clar: că pentru a ne feri de o întîlnire nedorită cu patrulele călări ale cohortei însărcinate cu paza în aceşti munţi cu puţine trecători

şi greu de străbătut, eu călărisem în fața micului nostru grup, la un scurt galop de cal depărtare şi că fusesem atacat din mai multe părți, viclean şi pe tăcute. Cîinele, un animal deştept şi credincios din cale-afară, o luă înainte, de parcă mi-ar fi ghicit gîndurile şi mi-ar fi înțeles încurcătura.

Ortis căzuse într-un somn liniştit şi adînc, căruia bătrînii îi spun somnul morților şi eram încredințat că nu va ajunge viu printre ai noştri. Am luat grăbit poteca în copitele cailor odihniți, urmîndu-1 îndeaproape pe Ziper, dulăul în care-mi pusesem toată nădejdea acum, cînd ceasul inserării se petrecuse binişor şi lințoliul negru al nopții era tot mai sporit de întunecimea pădurii de brad. Puține nopți întunecoase cum a fost aceea mi-a fost dat să trăiesc în această viață. Norii grei se tot călătoreau dinspre miazănoapte către miazăzi şi le ghiceam călătoria după vîntulețul rece care le însoțea vălătucirea peste creştetele brazilor. Cu toate astea nu-mi era deloc teamă că voi rătăci drumul, că voi sfîrşi în-tr-o prăpastie, din multele care străjuiau cînd de o parte cînd de alta poteca. Aveam însă, simțeam că am o ştiință a vremii, a locurilor şi orientării despre care, astăzi, de le-aş mai avea aş putea scrie o mare Şi folositoare carte.

Am mers toată noaptea fără odihnă. La ceasul zorilor, cînd burnița rece şi deasă se prefăcuse într-o fulguire cu vifornița de început de iarnă, m-au întîmpinat hămăiturile cîinilor din vicusul ciobanilor şi un glas care nu-ți îngăduia să stai în cumpănă dacă e bine să-i răspunzi °n ba: „Opreşte, străine, aşează jos cele arme! Care este numele şi neamul tău şi încotro ți se cură calea?" „Om bun", i-am răspuns, recunos- cmd glasul unuia dintre feciorii ciobanului, care, cu o noapte înainte mă ^soțise la locul zis Izvoare, pentru a răpune prin viclenie o namilă de Uls ce se spurcase la carne şi făcea amarnică pagubă printre turme, „sînt

Viezure, vînătorul, prietenul acelor fețe şi mădulare regeşti pe care le-ați întîmpinat dăunăzi cu ospeția. Semnul armelor noastre e steaua şi numai nevoia mă întoarce din drum. Aproape de Cleanțul Caprelor de pe Apa Răstoacelor am fost atacați de războinicii iazigilor metanaşi şi am încredințarea că doar eu mai pot mărturisi despre nemernicia lor. Cu mine se mai află Ortis, grav rănit sau poate răposat întru Zalmoxis. Crede, feciorule, şi condu-ne grabnic la bătrînul Cerneguras, tămăduitorul tribului tău." „De eşti cu adevărat vînătorul acela şi gura ta nu rosteşte minciuna, zi-mi, fiindcă trebuie să ştii, care este semnul vicusului nostru împrăştiat prin aceste afunduri de munți!" „Capul de zimbru, flă- căule, iar tatăl tău, care se află destoinic staroste şi războinic, poartă numele omului trez, Gerula se cheamă, pe care în nume şi fală tu însuți îl moşteneşti." „M-ai încredințat pe declin, iscusite vînător. Iartă cercetării şi neîncrederii mele. Trăim la vad de neamuri şi la vîltori de istorii, de aceea nu se cade să ne încredem şi să primim pe oarecine numai după sunarea glasului. încredințează-mi calul rănitului şi urmează-mă cu mare grabă. Pînă la casa bătrînului Cerneguras mai avem o bucată de drum."

Cetățuia tămăduitorului, clădită la adăpostul unor steiuri pe care nu le-au privit de sus decît vulturii, era durată din piatră şi bîrne tocmai în locul de unde țîşnea din stîncă izvorul din care, prin şerpuirea în munte, se năştea Apa Iezerului. Pe prispă, bătrînul încrusta un răboj despre seama turmelor ori despre mersul vremurilor, ori despre taina albinelor care roiau în preajma-i, cine poate şti, fiindcă m-am sfiit să întreb şi să cercetez, şi ne-a întîmpinat ca şi cînd ar fi aflat că venim. Am crezut asta fiindcă toate cele necesare tămăduirii de răni grele făcute cu săgeata şi fierul se găseau pe prispă, la îndemînă. în vreme ce Gerula cel Tînăr scotea cu mînă uşure îmbrăcămintea celui rănit, bătrînul mă cercetă îndelung şi cu mirare, ca pe un

înapoiat de pe tări- mul tăcerii veşnice, dar nu-mi puse nici o întrebare, ci numai comunică un gînd, o constatare. „Am ştire despre tot ce"s-a întîmplat la Gleanțuri, vînătorule. Ştiam că ai răposat luptînd vitejeşte, strîngînd în pumn pă- mîntul Daciei şi trimițînd zîmbetul drepților solie la Zeu. Mă miră să te văd teafăr, fără răni sîngerînde şi harnic să străbați prin întuneric o potecă pe care mulți nu se încumetă nici ziua. înseamnă că iazigul acela rănit, care a căzut în mîinile ciobanilor noştri, nu ne-a spus adevărul. Fapta lor mişelească nu mi-a îngăduit să-i dau vindecarea şi s-a îndreptat şi el mai adineaurea către zeii cei urîți şi rătăcitori fără altare ai neamului său. De mai trăia l-aş fi pus să povestească iarăşi. Mă întreb, totuşi, la ce bun? Doar ți-a mers veste-poveste în toată Dacia şi nu puțini sînt chiar înțelepții care cred că Zalmoxis te-a dăruit cu mai multe vieți. Mă bucur că te văd teafăr, şi mai mult mă bucur că preaslăvitul Ortis a mai păstrat, doar cu tăria cugetului, o fărîmă de viață. Ce ne-o fi în putință şi pricepere vom face şi noi, pentru a-1 înapoia cît mai curînd din călătoria începută pe drumul fără sfîrşit. Văd, şi nu-mi pot păstra Iau-

Ha că ai făcut domnia-ta ce trebuia să fac eu. Zeii fie binecuvîntați! Gerula flăcăule, adă-mi cea ulcică de pe vatră, cu leacul albinelor. Aşa! j„- tu iscusite vînător, priveşte, căci ți-ai cîştigat dreptul de a-mi cunoaşte o parte din tainele tămăduirii. Uite, rănile se închid şi nu mai sîn- jg'-ează, ca la o poruncă a Marelui Zeu. în ulcica aceasta, prietene, au fermentat nouă ani trei sute de plante tămăduitoare, iar licoarea lor nu de puține ori a făcut minuni. Să încercăm, dară, şi de data asta."

A. fost într-adevăr o minune. în vremea cît ar ține coptul în spuză al ur.ei lipii» Ortis a deschis ochii. M-a recunoscut şi mi-a zîmbit cu recunoştință. A şoptit: „M-ai adus în seama unor mîini bune, frate al meu. Dacis, Dacis nu a mai avut acest noroc. Cu mine, Viezure frate, nu mai pierde vremea. Cuvîntul nostru şi povața

noastră trebuie să ajungă la frații noştri pregătiți să răscolească şi să nestatornicească iarăşi din temelii Dacia. în şerparul meu găseşti papirus de împuternicire către legatul imperial şi comandanții legiunilor, dar mai întîi îndreaptă-ți paşii către Alburnus Maior, unde dintr-un ceas într-altul poate să înceapă rezmerița."

Efortul a fost prea mare sau semnul tăcerii, făcut de Cerneguras, a fost înțeles, fiindcă a închis ochii şi s-a adîncit în somnul care era, poate, somnul morții.

Gerula mi-a adus de la stînă cele de trebuință pentru vreme rea şi drum lung, cu primejdie. Pînă la întoarcerea lui am furat un ceas din fagurul somnului. Ceasul acela a fost ultimul pe care l-am mai trăit în lumea şi în viața aceasta a mea. L-am visat în întregime, nu l-am dormit. Eram iarăşi flăcăiandru nedus la horă şi neînceluit de zefirul parfumat al iubirii. Păzeam, cu alții de seama mea, vitele prin aceste locuri şi jucam țintarul, uite, exact la trunchiul acela de fag prăbuşit. La ojină, bunica mi-a adus demîncarea: plăcinte cu brînză, lobodă şi ceapă, făcute la cuptorul de pîine. Cînd m-a trezit tînărul Gerula vremea se înrăutățise, în zisa lui „se întorsese pe iarnă", în aşa măsură încît au fost obligați să coboare turmele de pe plaiul alpin. Mi-am umplut ploştile cu vin de ienupăr, cald şi dres cu miere de răşină, să-mi întremeze trupul Şi sufletul, mi-am privit cu nespusă părere de rău prietenul de tinerețe, de atîtea suferințe şi bucurii, ştergînd pe furiş, bărbăteşte, poate a treia lacrimă care mi-a brăzdat vreodată obrazul. Am luat doar murgul meu, credinciosul Debar, animal ascultător, rezistent la vreme oricît de rea şi la drumuri anevoioase. Mi-1 alesesem de mic din hergheliile sălbatice care mai păşteau şesurile împădurite şi poenile de munte la izvoarele Marisului, Alutului şi ale Apelor Surori. La sfatul înțeleptului Cerneguras am renunțat la potecile de creastă, preferind, cu toate riscurile, un drum de care, practicat de negutătorii de peste munți, din vadul căruia se

desprindea un altul, nu departe de Limes, la îndemîna negoaţelor ne- mgăduite, cu aur şi argint de la Baia şi Spria, Uissio şi Vissia. Poate că

din pricină că în cealaltă viaţă a mea nu mai fusesem vreodată prin această parte de ţară, locurile nu îmi erau cunoscute sau, mai bine zis, le descopeream tot într-o mirare. Pădurile erau bătrîne, din veşnicie parcă, nesfîrşite şi întunecoase, la vaduri de trecere te întîmpinau mici ciopoare de bouri şi zimbri, de căprioare şi cerbi, de mistreţi sau de cai care nu aparţineau nimănui. Am trecut Limesul nestingherit de nimeni, poate şi din pricina vremii, cu care nu era de glumit, printre două pichete de oşteni ai cohortelor călări, la aproape două zile de cînd mă despărţisem de Ortis, ţintind să ajung la marele drum roman care duce de la Apulum la Napoca şi de aici la Porolissum. Eram pătruns de frig şi doborît de oboseală, de la plecare Debar nu făcuse economie la oborocul cu ovăz, care se terminase repejor, iar acum suferea şi el, bietul, de foame. Tot drumul acesta n-am văzut fumul unui sălaş omenesc şi nici călător doritor să întîmpine vremea cea haină. Aveam însă bunul obicei de a grăi şi de a mă înţelege cu toate creaturile firii, dar, mai ales, cu cîinii şi cu caii. Debar, înfrigurat, flămînd şi obosit din cale-a-fară, nu prea era doritor să-mi răspundă. îmi părea rău că nu l-am luat cu mine pe Ziper, credinciosul cîine al lui Ortis, el singur în stare să înfrunte doi, trei lupi. în ruptul capului, însă* nu a vrut să se despartă de stăpîn, aşa că n-am ascultat sfatul tînărului Gerula de a-1 lega, măcar o bucată din drum, cu o curea la oblîncul şelei. O fi presimţit Ziper ceva dacă nu s-a lăsat luat de lîngă stăpînul său. Am oftat cu adîncă părere de rău şi am mai şters de pe obraz o lacrimă. De bună seamă, Ortis şi-a început cu adevărat şi pentru totdeauna călătoria către lumea liniştirii şi împăcării, împărăţia lui Zalmoxis.

Capitolul doi

TOADER BERIAN SCOTOCI ÎN ŞERPAR, SCOASE LA IVEALA O pipă de lut şi o pungă de piele în care păstra tutunul, o umplu cu meticulozitatea unui artizan, luă în palmă un jar tocmai din inima focului şi o aprinse, pufăind uşor. Ast-timp Teofana vedea cu închipuirea herghelii de cai sălbatici, codri seculari prin care hălăduiesc nestingherite turme de bouri, de zimbri, de cerbi şi căprioare, iară ea, neînfricată amazoană, călărind vifor în urmărirea lor; Cosmin, fire blajină şi săritoare, intrase de-a binelea în pielea tămăduitorului Cerneguras, singur deţinător al tainelor unor leacuri miraculoase cu care astăzi ar face adevărate minuni; Bogdan, căruia nu-i scăpa nici un film istoric şi mai ales cele de capă şi spadă, călărea el însuşi pe spinarea aprigului Debar, împrăştiind spaima printre cetele războinice ale iazigilor rătăcitori. Bătrînul

tinse zeghea miţoasă lingă foc şi se aşeză într-o lăture, potrivind cît ^ai'comod orînduiala oaselor ostenite de vreme.

Teofana făcu semn discret lui Bogdan, căpetenie ce s-a impus, apoi fost recunoscut prin consens de către copilandrii de aceeaşi vîrstă, care vara păşteau vitele pe dealurile cetăţilor dacice din Munţii Orăştiei, îndemnîndu-1 să aţîţe iarăşi focul istorisirii. Bătrînul, însă, o observă şi

nu îngădui viclenia:

gag seama că-aţi tăcut mîlc, ori numai v-a moleşit focul şi pîclele

înserării. Cam lungă şi cam şuie povestea asta a mea şi trebuie răbdare, nu glumă, s-o asculţi pînă la capăt. D'aia zic să vă lăsaţi oleacă somnului, că de vite am eu grijă.

Nici gînd, moş Berian! sări Bogdan. Acum, dacă te-ai pornit, rugă-

mu-te, nu ne mai fierbe. Ce, parcă ţi-e dat în fiecare zi şi are norocul fitecine să asculte aşa grozave istorii?! De ne vei zice-o pînă la capăt, uite, ne legăm să-

ți scoatem noi, cu rîndul, vacile la păşune pînă la sfîr-şitul vacanței. Iar de tăcut, chiar că vom tăcea mîlc pînă ce vei odihni şi vei simți nevoia să aprinzi iarăşi pipa.

Primăvara anului 140 a fost capricioasă. După o explozie de verdeață, înstăpînită în cîteva zile, după liliacul înflorit şi pădurile albe de castani, o vifornită întîrziată se abătu asupra țării Izei, Vişeului şi Oaşului, dincolo de Limesul de nord al Daciei Felix, hotar întărit cu valuri de pămînt, palisade şi turnuri de apărare. Vîntul purta besmetic norii lăptoşi ce se întretăiau cu balaurii întunecați, ale căror cozi solzoase măturau vîrfurile munților şi pe neaşteptate se ostoiau, în scurte răgazuri, dar numai atît cît să prindă iarăşi puteri. în răstimpul acestor înşelătoare ostoiri fulgii creşteau în mărime şi prindeau a se roti sfioşi deasupra pămîntului. Pe neaşteptate şuierul jalnic se isca iarăşi din hăuri de nori, măturînd totul în cale, chinuind călătorii şi bietele animale cu şfichiurile măzărichii ce pătrundea în ochi, în gură, pe sub sumanul de pănură aspră, ca nişte ace usturătoare.

Înaintînd anevoie, orientîndu-se mai mult după simțuri decît după locuri şi semne demult ştiute, vreo şapte căruțe cu coviltir, venind cine ştie de unde, alcătuiri trainice moştenite de dacii liberi de la dacii aurari, iar aceştia de la agatyrsii cei vestiți pentru fala şi podoabele lor, care bune pentru drumuri lungi şi vremuri nestatornice, fiindcă țineau loc Şi de casă, şi de masă, şi de cetate fortificată, răzbătură şi se strînseră ioaLa într-o curte de han temeinic durat din lemn, cu prispă, pivniță de piatră şi etaj de nuiele tencuite cu chirpici, cu ogradă largă, plină de acareturi, înconjurată de palisadă ca o cetate.

Caii nechezau dureros, omeneşte de dureros, ridicînd a speranță capetele acoperite cu promoroacă, încît nechezul jalnic se unea cu al vîntu- lui şi al lupilor, care, pe povîrnişul golaş dintre pădure şi han, aşteptau 'ăbdători, ca nişte simulacre de piatră, să vină

întunericul şi să-şi în- ceapă ospăţul. Dincolo de poarta înaltă de bîrne, prevăzută cu un meterez de ţepuşe arse la foc mocnit, care se ridica şi se lăsa, după cum era cazul, la întîmpinare de oaspeţi ori de duşmani, răzbi un nechezat vesel, nerăbdător. înhămaţi de cine ştie cînd la căruţele cu coviltir, caii întoarseră capetele şi răspunseră surprinzător de înviorați. Imediat, prin poarta lăsată întredeschisă, păşi un armăsar muntenesc, flocos şi îndesat, un căluţ dintre acei ce trăiesc cu te miri ce şi te pot purta fără odihnă pînă te miri unde, iar după el, cu mîinile bine înfipte în coada tăiată scurt, abia tîrîndu-se, apăru şi un om. Avea barba albă răsfirată în ţurţuri de gheaţă pe piept, plete lungi, unse cu seu, şi o căciulă cu fundul plat, după modelul celor purtate de dacii comaţi. Era îmbrăcat într-im suman de pănură albă, miţoasă, în cioareci bine strînşi pe pulpă, peste care se îngemănau toloboţii, un fel de ciorap-tureacă cu blana întoarsă, ce păreau a fi crescut direct din opincile cu vîrful înalt, ca nişte tălpici de sanie. Peste suman stăpînea un cojoc de berbec sein, lung pînă aproape de genunchi, cu mînecile lăsate slobode în afară, pe care, în răstimpuri, îl vînzolea viforniţa arătînd sclipirea niturilor de argint ale unui şerpar lat; de acesta atîrnau, abia văzute, o sabie scurtaşi încovoiată, un pumnal cu plăsea din corn de cerb şi o toporişcă uşoară, cu două tăişuri. Animalul, dar mai ales omul, arătau a se afla la capătul puterilor. Cu siguranţă că, dacă hanul de la Vadul Zimbrilor ar fi fost ridicat cu cîteva verste mai departe, unul din cei doi, poate mai mult omul decît calul, nu i-ar mai fi trecut poarta.

— Hai, Debar, curaj, prietene! Doar cîţiva paşi, pînă cînd o să-ţi dea taica un braţ de fîn şi doi pumni de ovăz. Hai, voinicule, nu mă face de rîs tocmai la locul de popas! Priveşte şi bucură-te că nu sîntem singuri. Acolo unde adastă căruţe cu coviltire şi cai nedesprinşi din ham trebuie să fie şi stăpîni puşi pe ospătat, desigur

prieteni de-ai noştri, costoboci ori neguțători din tribul dacilor aurari.

Mai departe vorbi cu sine, din ce în ce mai "îngrijorat: „De bună seamă că vor fi fiind şi ei călători pe vremea asta maşteră şi-or fi căzut cu toții frînți de osteneală, de nu se simte nici o mişcare. Dar hangiul, păcătosul de hangiu ar fi trebuit să fie treaz, să ne iasă, după legea pă- mîntului, în întîmpinare".

Ascultătorii se priviră cu înțeles. Pricepură că din modestie ori (din altă pricină, privind poate gradul credibilității celor istorisite, narează la persoana a treia, mai impersonală, mai puțin angajată.

— Păi, drumețul cel singuratic, ce se încumeta să înfrunte vifornița, erai matale, moş Toader! nu se putu stăpîni şi-i atrase atenția Teofana.

— Ți-ai găsit cine să aibă răbdare! o apostrofă Bogdan.

— Cum eu, cum puteam să fiu eu?! se miră bătrînul, zîmbind superior. Era Viezure, vînătorul oştean, purtătorul de misie, de care depindea linişteea ori tulburarea Daciei. Nu-mi era în fire să dau buzna, chiar dacă hanul ar fi fost părăsit, aşa că am strigat:

Hei fraților, hangiule, răspundeți, măi oameni, că doar nu v-o înghițit pămîntul!

\TU răspunse nimeni. Numai de pe tăpşanul ce se prelungea din spatele acareturilor către pădure scheunară prelung şi lugubru lupii. Eu, noul venit, omul cu barba albită de ani ori numai de vifornită, nu mă sinchisii de urletul lor, dimpotrivă, făcui de cîteva ori ocolul clădirii ce se ridica în mijlocul ogrăzii înconjurată cu palisadă, din ce în ce mai c ontrariat. Totul părea pustiu. Nu prea de multă vreme, însă pustiu. Nici tu lătrat de cîine, nici glas de om, nici firicel de fum, nici nimic. Uşa groasă, din lobde de stejar, pe care un meşter iscusit cioplise cu dalta păsări, peşti, animale şi flori, ferecată temeinic în rafuri de aramă, se sprijinea numai într-o țîțînă şi scîrțîia jalnic la fiecare răbufnire

de vînt. în spatele hanului, într-un fel de grădină ce urca precum o unduire de plai, răsăreau mai mulți tumuli cu stele funerare primitive, cioplite după obiceiul cel nou, adus de închinătorii întru Christ-Răstignitul. După datină, cinstii morții, închinînd plosca aproape goală şi rostind formula păstrată din moşi-strămoşi: „Dacul Viezure se apleacă în fața voastră, cinstiți locuitori ai lumii lui Zalmoxis, şi vă laudă faptele!" Dar unde o fi stăpînul acestui han? şi unde pacostea zmeilor au dispărut ^stăpînii acestor căruțe? mă întrebai iar, dîrdîind în gerul care, odată cu înserarea, îşi ascuțea tăişele. Debar, înțeleptul căluț, necheză şi mă muşcă de umăr. Pricepui, îi cunoşteam năravul, ştiam că bietul animal se află la capătul puterilor, aşa că scormonii adînc în măgăreața atîrnată de o parte şi de alta a şeii joase, croită din piele de bour, cu care mă dăruise Cemeguras.

— Iată, Debar prietene, ultimele noastre rezerve: doi pumni de hamei din care ar trebui să mă înfrupt şi eu. Cine se aştepta ca în plină primăvară să se stîrnească din senin şi să țină atîta o vremuială ca asta? Şi de unde puteam eu să bănui că romanul a împînzit ca niciodată limesul cu gărzi de sulițaşi şi arcaşi, încît să nu se poată strecura neobservată nici vrabia! Hei, nu te lăcomi, Debar prietene, fiindcă pentru noi semnele nu se arată prea vesele. Ei, lasă, lasă! Mănîncă tot, căluțule, că fără tine mi-ar fi putrezit ciolanele prin cele trecători. Tu ai mai multă nevoie. De nu vom îngheța şi de nu ne vor sfîrteca lupii la noapte, mîine va trebui să mă porți mai departe. Auzi! Oricum, cu orice preț mai departe, cît mai departe de limes, apoi să străbatem culmile joase ale acestor munți ai osenilor, ca să răzbim în cei ai aurarilor agatyrsi, hăt la Apa Iadului, şi să ducem semnul. Altfel nu-mi voi găsi nicicînd liniştea Şi odihna, Zalmoxis mă va alunga din Cîmpiile Fericirii, Marele Rege nu va mai recunoaşte în mine pe slujitorul credincios ce i-am fost. Curaj, numai curaj, Debar,

prieten de zile grele! Curînd şi tu şi eu ne vom în- tîlni neamurile, fiindcă nici tu nu eşti un căluț oarecare, ci unul din hergheliile sălbăticite ale Marelui Rege, de pe păşunile dacilor sargeți.

Zicînd acestea, şi cîte altele ce nu mi le mai amintesc, înfăşurai căpăstrul în jurul stîlpului de la intrare şi deschisei cu precauție uşa aplecată într-o rînă. Sub spuza din vatră mai pîlpîiau cîțiva cărbuni. Pe lîngă ea, ca nişte chiupuri golite de vin, stăteau rezemați de lavițele joase unsprezece bărbați.

— Zalmoxis şi Zeii voştri cu voi, frați ai mei! m-am adresat lor cu smerenia oaspetelui întîrziat.

Nu primii nici un răspuns. Nici un semn, nici o mişcare nu dovedeau că m-ar fi luat în seamă. Mă apropiai, fulgerat de o bănuială, şi iarăşi le adresai cuvînt. Dar ei nu se clintiră şi nici nu schițară vreun murmur, vreun gest. „Or fi beți criță", mi-am zis, întrețiinînd o ultimă nădejde şi scăpărînd amnarul. Cei unsprezece zăceau țepeni, cu fețele pămîntii şi membrele chircite, fiecare în poziția în care îl surprinsese moartea, venită pe neştiute parcă, de undeva din lumea Zeilor, ca un fulger năpraz- nic. Mai scăpărai o dată, aprinsei iasca, la rîndul ei făcu flacără la capătul unei torțe îmbibate cu răşină, pe care o purtam în traista cu ierburi de leac. Cred că pe fața mi se întipări mai întii uimirea, apoi mă cuprinse un tremur mărunt, ca şi cînd aş fi avut febră; boabe reci de sudoare mi se prelingeau pe şira spinării. Aplecai totuşi torța cu flacăra gălbuie şi mă închinai după obiceiul deprins de la neguțătorii greci şi aurarii dal- mațieni. Nu, asta nu putea fi adevărat! Mi se năzărea. Visam în trezie. Credeam că sînt înămețit undeva, pe drum, înghețat bocnă, deja călătorit cu umbrele către țara promisă de zei. Anevoie mă convinsei că nu am vedenii. Toți cei unsprezece erau țintați în frunte, drept în mijlocul frunții cu o săgeată în cinci colțuri. îmi luai inima în dinți şi smulsei săgeata din rana celui mai

apropiat. Nu, nu mai încăpea nici o îndoială. Era săgeata lui Ortis. Semnul lui, mărturia şi răzbunarea lui. Asta însemna că trăieşte, că nu a murit după încăierarea de la Apa Răstoacelor, că, mai curînd decît prin orice vrajă, închinătorul întru Esculap, înțeleptul Cerneguras 1-a tămăduit. „Pe toți zeii! mi-am zis, dacă Ortis trăieşte şi nădejdile neamului mai trăiesc, ef fiind ultimul vlăstar din trunchiul sacru numit Decebal." Nu, nu era cu putință. Tot atît de bine puteau să fie săgețile lui Dacis, al cărui trup rămăsese sub o îngrămădire de pietre la locul încăierării. Zeilor buni! Cum, cum am putut să-1 părăsesc aşa de uşor, crezînd că-i mort?! Unde mi-au fost mințile? Cum voi mai îndrăzni a mă înfățişa viu în fața măreției sale? Nu mai încăpea nici o îndoială. Toate se limpezeau. Cei răpuşi, cum numai Dacis şi Ortis ştiau şi puteau să răpună, erau oşteni romani, un fel de lotri vî- nători de daci liberi de peste limes, din cohorta lui Tiberius Maximus Priscus.

Toader Berian schimbă iarăşi tonul şi, întrucîtva, timpul istorisirii, obicei pe care cei trei îl observaseră şi altă dată, fără a-i cîntări valoarea şi semnificațiile. Glasul venea de departe, din bezne de timpuri. Ținea ochii închişi şi, dacă nu i-ar fi tresărit din cînd în cînd muşchii feței,

fi putut crede că istoriseşte un om lipsit de viață, o statuie aplecată într-o rînă.

m tresărit ca fulgerat. Am aruncat cît colo săgeata şi am ieşit în urte cu gîndul să încalec şi să plec, năzuind că aşa voi scăpa de vedenii. ° ar în apropierea căruțelor, mi-am schimbat hotărîrea. Caii, cu capetele la p'ămînt, strînseseră cercul şi înfruntau cu cerbicie vifornița. „Păcat de cai şi de asemenea căruțe! mi-am zis. Unii ca aceştia sînt în stare să

arte povară pînă la Roma. Ehei, dacă drumul meu nu ar trebui să tot curgă înainte, ce drăguț noroc mi-ar fi picat pe nepusă masă! Zău aşa, păcat de bieții cai! Inimă de cîine de-ai avea şi tot nu i-ai putea lăsa

afară!"

îi desprinsei din hamuri, îi mînai în şopronul care oferea cît de cît adăpost, căutai în hambarele din şură şi deşertai în iesle cîteva mierțe de ovăz. Apoi, cu aceeaşi grabă, mă întorsei la căruțe, mînat de o presimțire, şi cotrobăii bine în coşurile lor. în fiecare erau rînduiți de-a latul saci lunguieți şi grei de cînepă. Spintecai unul cu pumnalul şi abia reținui pe buze un strigăt de surpriză: aur, aur, o grozăvenie de monede de aur. Luai repede hotărîrea să-i pitesc undeva, la loc sigur, fiindcă, cine ştie? şi chibzuii o clipă. Era posibil ca oştenii răpuşi la vatra hanului să fi însoțit un transport de aur la Roma ... Nu, asta nu. Ce să caute aurul Romei în drumul către Napoca şi Potaissa? Un astfel de transport ar fi fost însoțit de cîteva decurii. Abia cînd dădui de negustorul grec grav rănit, gemînd în ultima căruță, mă dumirii într-o oarecare măsură. O bucurie lăuntrică îmi însenină fruntea umbrită de gînduri şi de primejdiile prin care trecusem în ultimele zile. Deci nu de la băile de aur veneau romanii, ci de la Porolissum şi se îndreptau spre Apulum, ori spre alt port de pe Maris. însemna, deci, că am trecut mai de mult limesul, fără să ştiu, în toiul furtunii, am trecut şi peste rîul Samus înghețat bocnă, cu alte cuvinte mă aflam în Dacia Felix de o bună bucată de vreme. Totuşi, ceva în legătură cu acei romani pregătiți pentru ultima călătorie nu mi se părea în regulă. Oare nu cumva li s-a făcut poftă de niscai jaf — păcat că negustorul nu poate vorbi, iar după aspectul urît al rănii, nici nădejde nu lasă —, păgubitul fiind tocmai grecul căruia ei i-au fost dați ca escortă? Mai mult ca sigur. De le izbîndea isprava ar fi împărțit prada, ar fi dat vina pe dacii de peste limes şi tot ei ar fi organizat o expediție de pedepsire. „Chiar, mi-am zis iarăşi, oare cine mi i-a aranjat aşa de frumos şi mi i-a lăsat în plata zeilor cu aur cu tot?" „Te-ai ramolit, vînătorule, mi-am răspuns, cum cine?! Om cum nu se mai află, om din alte timpuri şi de pe altă lume. N-ai

văzut semnul şi, dacă l-ai văzut, oare nu-ți mai spune nimic?!" prinsei eu a mă certa după un obicei moştenit în familia Viezure din moşi-strămoşi, pe care şi bunul şi străbunul Berian îl aveau. Numai că la asta nu mă gîndeam atunci. Ortis, lăsat în grija tămăduitorului Cerneguras cu răni grave şi lipsit de simțire, nu o putea face, de bună seamă. Să fie Dacis?

Ei a singura posibilitate demnă de crezare, numai că în cazul acesta ori eu m-am înşelat, plutind încă între o viață şi alta după ieşirea din peşteră, ori s-a petrecut o minune.

Bucuros că măcar pe jumătate am dezlegat taina, îmi împărții bucuria cu tovarăşul de drum:

— Debar, prietene, crede-mă, eşti un căluț de ispravă, iar la primul han mai ca lumea o să te țesăl şi o să te cinstesc cum se cuvine. Dar pînă atunci, ia mai pofteşte şi tu ovăz pe săturate şi hai să închinăm şi o oală cu vin aspru, din cel cu care s-au ospătat romanii, ca să gîndim numai la lucruri frumoase.

Cred că iarăşi am încrețit fruntea înaltă, sub care umbream ochi de viezure şi o pereche de sprîncene ca nişte dealuri împădurite, apoi, abătut de un gînd, mi-am zis: „Dacă Dacis a avut numai atîta timp cît să-şi lase semnul răzbunării, a părăsit atîta bănet şi asemenea cai, care i-ar fi făcut mare trebuință la întreprinderea ce plănuia în Dacia rămasă fără Hadrian, părintele şi pacificatorul, înseamnă că a fost singur, grăbit sau urmărit. O, zei! Numai de n-ar fi prea grăbit. Semnul, marele semn al recunoaşterii şi al puterii, e la mine. Fără el va bate drum degeaba şi îşi pune viața în primejdie".

Am mai golit sub boturile cailor lihniți de foame cîteva măsuri de ovăz şi i-am adresat vorbă căluțului, singura ființă cu care mă puteam înțelege:

— Dacă cineva o să întrebe: oare Viezure vînătorul făcu t-a la viața lui o faptă bună, plăcută zeilor, tu, prietene, să stai mărturie, cum mărturie vor sta şi

dobitoacele astea, şi vor răspunde-n cor: „Intr-o noapte de primăvară haină, cu vifornită turbată, tarabostele Viezure, dac liber din tribul sargeţilor prigoniţi pînă-n gaură de şerpe de către romani, ne-a hrănit şi ne-a adăpat, ocrotească-1 zeii!"

Căluţul necheză a promisiune în vreme ce eu mai sorbii de cîteva ori din ulciorul cu vin, care prinse a-mi furnica plăcut mădularele, precum o boare călduţă adiind prin sînge, şi mă pregătii să încalec. Era primejdios să înnoptez sub acelaşi acoperiş cu romanii însemnaţi în frunte, nu prea departe de turnurile şi castrele durate la miliariile de pe limes. Urletul lupilor îmi potoli graba. Odată cu lăsarea întunericului fiarele hămesite se apropiaseră de palisada înaltă, din trunchi de carpeni, printre care ochii dihăniilor luceau ca nişte steluţe verzi. Am izbutit să urnesc şi să prind în încuietoarea de bronz palisada mobilă din spatele porţii, după care aruncai o căpiţă de fîn între boturile aburinde ale cailor, mă vîrîi şi eu în mijlocul ei şi mă pusei pe odihnă, gîndind: „Oricum, dar mai bine prinsul romanilor, pe care voi vedea eu cum îi voi îmbrobodi, decît ospăţ lupilor hămesiţi". După care, adormii ca legănat de vise. Mă trezii abia la mijitul zorilor, îmboldit de boturile fierbinţi ale cailor ce căutau ogrinjii finului de sub mine. Sării ca ars, neştiind unde mă aflu; mă dumirii abia după ce ieşii din şopronul călduros, clădit din răchită tencuită cu pleavă şi baligă.

Vîntul se mai ostoise, nori izolaţi rătăceau departe, iar soarele răsărit din cu totul altă parte, promitea o nouă zi de primăvară. O veselie sănătoasă, explozivă, cum nu mai simţisem din tinereţe, îmi cuprinse fiinţa şi mă făcu să chiui, uitînd unde mă găsesc şi ce misie grea am de îndeplinit O împărţii iarăşi frăţeşte cu tovarăşul meu de drum:

— Hai, Debar, leneşule, că ne aşteaptă nerăbdător drumul! Sănătoşi sîntem, bogaţi sîntem, mintoşi ce să mai zic! Norocul ne mai lipseşte şi, într-o zi, două, hai

trei, ospătăm la prieteni vechi din Alburnum ori Apulum.

Zicînd acestea, mai aruncai în spinarea căluțului o desagă de ovăz, mai cumpănii pe spinarea unui cal desprins de la căruțe, pe aleselea, un săculeț rotunjel cu denari avind pe o parte chipul împăratului Nerva Traian, iar pe cealaltă pajura, vrui să încalec, dar mă răzgîndii şi deschisei iar uşa hanului. Curios lucru! Nu mai departe decît decuseara, cînd vifornița fusese în toi, aici, în jurul vetrei lăsasem unsprezece morți. Acum, chiar lîngă deschiderea vetrei, se mai găsea doar negustorul grav rănit, căruia îi oblojisem rănile, şi care clipea des, năuc, înspăimîntat. Desigur zeii, zeii potrivnici mi-au jucat un renghi. Şi asta numai pentru că aseară, dedat la vin aspru şi pastramă parfumată, uitasem să închin şi să murmur un scurt imn de mulțumire, cu gîndul la Bachus, Bendis şi Silvanus, stăpîni ai munților şi pădurilor, ai vînatului de tot felul, ocrotitori ai viilor şi roadelor de la şes.

De felul meu nu eram dintre aceia ce se sperie cu una, cu două. Numai că, aşa ceva nu mi se mai întâmplase, mi se părea de necrezut, lucrare de zei, şi ştiam prea bine că în treburile celor mari nu-i sănătos să te amesteci. Mă năpădi sudoarea rece, prinsei a mă da către uşă, cu gîndul să mă arunc din fugă în spinarea sprintenului Debar, însă tocmai atunci neguțătorul dezlipi buzele albe ca pergamentul şi-mi adresă ruga: „Zeii să te ocrotească, om milostiv! Dă-mi, rogu-te, o mînă de ajutor şi n-am să uit toată viața!"

Tresării ca la întîlnirea cu stafia unui mort. Da, eram convins că o stafie, că sufletul celui mort decuseară mă cheamă şi mă lepădai făcînd semn cu talismanul agățat la grumaz, uitînd că chiar eu îi oblojisem şi-i legasem cu pricepere rănile. L-am întrebat răstit:

— Cine eşti?! Şi ce vrei? De ce mă ispiteşti, spirit al mortului?

Sînt Evrimos Elenus, nobile dac, negutător din Calatis, creştin închinător întru Hristos-Răstignitul.

îmi venise inima la loc. Ba chiar îmi cîştigai buna dispoziție, care rar se întîmpla să mă părăsească.

Ei! Ehei! păi aşa zi-i! Asta, Hristea sau cum i-oi fi zis, ăsta, da zeu! Ți-a oprit calea către lumea cealaltă, te-a înviat din morți. Bună ispravă, dar tare mă tem că eu am făcut-o, cu leacurile înțeleptului Cerneguras. Că tot te-ai întors din drumul către Hades, sau unde veți fi mergînd voi cînd dați ortul zeilor, ia gustă matale din ulciorul ăsta şi pe urmă zi-mi, că, zău aşa, te pune pe picioare cît ai bate din palme!

Rănitul nu aşteptă să repet poftirea, ci apucă ulciorul cu mîini tremu- rînde, îl duse la gură şi sorbi cu însetare. încercă să mai murmure ceva, o mulțumire, o rugăminte, dar căzu într-o rînă, răpus de vin ori slăbit de puteri. Acum, dacă închisese ochii, arăta iarăşi ca şi cei ce i-au ținut tovărăşie peste noapte. Deşi eram grăbit şi conştient de pericolul ce mă păştea, îi deschisei haina de postav moale, desfăşai rana, presărai ierburi macerate în răşini de molid, păstrate în ulcică de cremene, îl înfăşai din nou şi, îndepărtând gîndul că fac o faptă urîtă, după ce mai adineau- rea făcusem una plăcută zeilor, îi cercetai buzunarele şi-i citii cu interes înscrisurile. Mai ales o bucățică de pergament din acelea folosite în cancelariile împărăteşti îmi atrase atenția. „Evrimos Helenus, credinciosul nostru procuratorum aurarium, din porunca împăratului liber de a neguța şi de a cere protecția noastră în toate provinciile dunărene". Pentru mine, în situația în care mă găseam şi cu misia ce aveam de dus la bun sfîrşit, înscrisul valora aur. Drept care, îl *pusei în propria-mi pungă, cu gîndul că-mi va folosi cîndva şi cu împăcarea că negutătorul, de va să trăiască, va primi altul. într-un fel, mă simțeam de acum mult mai obligat față de el. Am mînat un cal de povară lîngă pridvor, îl săltai într-o mînă pe grecul cu înaltă protecție, îl aşezai grijuliu, ca

pe un vechi şi bun prieten, între scîndurile şeii de povară, îl priponii bine în curele, ca pe un neaşteptat înscris de liberă călătorie prin Dacia Felix şi-mi chemai căluţul:

— Hai, la drum, Debar! Iată, zeii ne-au scos în cale acest important neguţător grec, care ne va deschide drum fără primejdii pînă la capătul călătoriei noastre. Ehei, ştiam eu că Zeii Daciei nu m-au părăsit decît pentru un răstimp de odihnă! Abia am păşit pe pămînturile strămoşilor mei şi sînt întîmpinat cu vin, cu aur, cu înscrisuri de la împăratul Anto- niu Piosul, iar tu, prietene, cu ovăz pe săturate, adăpost călduros şi povară puţină. Hai! Pînă cînd tîlharii însemnaţi de Dacis ori de Ortis, ori de Zei, de bună seamă, nu se răzgîndesc să apară înviaţi din morţi asemenea ăstui norocos neguţător!

Căluţul, despre care şi acuma mai cred că era năzdrăvan, îşi arătă într-un rînjet dinţii nu prea frumoşi, a batjocură, vrînd, pesemne, a zice că morţii au fost duşi în altă parte poate că chiar de către cei care i-au însemnat, în vreme ce stăpînul său, adică eu, trăgea în iesle la aghiose. Pricepui, nu cu plăcere, înţelesul rîsetului cabalin şi strînsei pintenii.

Era şi timpul, fiindcă spre soare-apune, unde era şi ţinta călătoriei noastre, nori grei, de zăpadă, se adunau la orizont, semn că vremea promiţătoare s-a arătat numai cît să amăgească omul zorit şi să-1 pornească la drum. Am dat pinteni şi după vreo oră de mers înaintam cu grijă pe o potecă îngustă ce şerpuia peste brîul unui versant de munte prăpăstios,

înd din loc în loc luciul sticlos al zăpezii, care odată cu zorii ca" incL ^^jţg jci_colo primăvara amăgitoare îşi arăta florile sărace Prin hToarele grăbit zăpada aflată cu faţa la miazăzi prinsese a curge sub sU_ , r-iîraîp si viituri. La orizont, însă, se tot adunau norii grei, ame-

formă oe P*

-t ri Către seară, din pînza lor, cît o geană imensa a cerului, se fără veste întunericul. Tot atunci, dinspre miazăzi, din Carpatul Mare porni să sufle un vînt rece ca gheața, şi peste muntele chiar şi - â atunci greu de trecut, se abătu un vîrtej de zăpadă. Eram un vînă- tor încercat, toată viața mi-am petrecut-o sub cerul liber, în munte sau "dure, aşa că am oprit caii, am controlat chingile poverilor, dar mai cu seamă pe acelea în care se legăna negustorul gemînd înăbuşit. începuse să-mi fie cu adevărat milă de el, aşa că i-am întins plosca plină cu mied de pere pădurețe, îndemnîndu-1 cu privirea nițel şugubeață, nițel prietenoasă, după care m-am adresat căluțului care adăsta ca turnat în bronz:

Ei, Debar, ce ne facem?! Vîntoasele cu zăpadă deasupra, munte

prăpăstios jur-împrejur, acuşi-acuşi lumină cît să-i scoți vecinului ochii, povară, har zeilor, n-am avut, dar ne-am lăcomit îndestul. Mai lipsesc lupii de aseară, ca să pară toate rînduite de un zeu potrivnic. Spune şi tu. căluțule, cine ne-a mînat la drum înainte de a se înstăpîni vîrtos vremea în primăvară!? Nu ne stătea nouă bine la căsuța de sub Piscul Pietrosului, ascultînd cum cîntă din veşnicie aceeaşi melodie rîul Uisio şi omenindu-ne precum doi bătrîni, ce se iubesc ca şi cînd în sufletele lor ar sălăşlui zeii, eu cu pastramă de urs şi vin de mure, tu cu ovăz şi fîn cosit în pîrgul florilor? De-o fi să fie vreo nenorocire în drumul ista, mă iartă, prietene! Nu mai puteam aştepta, fiindcă acum, cînd nepoții lui Decebal nu mai sînt, pe noi ne aşteaptă o țară. De la frații mei a venit răbojul secret de cu iarnă, iar dorul de locurile unde am copilărit şi am vînat, băietan fiind, cu ceata de gornici a lui Decebal, a scurmat şi-a tot scurmat ca şi cariul în scorbura trupului meu. Ți-am spus oare? Nu. Nu ți-am spus. Fiindcă nu am avut vreme. Arcia, nepoata bătrînului Troes, m-a înştiințat că Hadrian pacificatorul a murit în pustiurile Asiei, că în locu-i împărățeşte Antoninus Pius,

iar Dacia a prins să se mişte; colonii plătesc cu sînge fraţilor noştri toate urile mocnite de teama vajnicului urmaş al Traianului, că ar fi venit vremea să se ridice ca unul fiii neamului, întru libertatea gliei pe care ne-a dat-o, ca s-o vieţuim în linişte şi nelinişte, Marele Zeu. Eu, eu, prietene, nu uita, eu sînt purtătorul „semnului" fără voia mea, fără el, fără Sceptrul lui Decebal, nimic nu se poate clinti din noile rosturi, statornicite fără voia noastră, pe pămîntul Daciei. Ei, de n-ar fi fost încleştarea aceea fără noroc la Apa Răstoacelor ... Dacă Ortis şi Dacis ... Dacă fiii lor care rătăcesc din îndemnul mamei cine ştie Pe unde...

Căluţul necheză, dar nu a înţelegere, ci a primejdie. Un fior rece îmi străbătu şira spinării. Din urmă, din fundul văii pe care abia o trecusem, răzbise prelung urletul haitei. Un lup bătrîn, cercetaşul, îmi trecu pe dinainte, oprindu-se, ca un vameş de drumuri, în potecă. La vreme ca asta şi într-un asemenea loc puţini sînt cei ce ar mai fi întrezărit scăpare. Mă chema, însă, Viezure, eram iscusitul vînător cunoscut în tinereţe de-a lungul şi de-a latul potcoavei de munţi pe care s-a aşezat de la începuturi ţara, fiul lui Viezure cel Bătrîn care starostise peste şapte munţi. Am liniştit căluţul, am scos din şerpar un fluier scurt şi teşit, din tibie de căprioară, îl dusei la gură şi, pe un ton înalt, imitai hămăitul unei haite de lupani tineri. Lupul bătrîn părăsi poteca de parcă ar fi fost ameninţat cu focul, iar haita încetă urletul ce prevestea şi pregătea atacul. Atît, un scurt răgaz mi-a trebuit mie, călător orbecăind prin noapte şi prăpăd de fluştur. Repede luai şi împărţii pe spinarea a doi cai povara de pe cel de-al treilea pe care îl priponii în potecă, momeală şi pradă lupilor, cel puţin pentru un ceas bun. Nu mai încălecai, ci mă prinsei de coada murgului, îndemnîndu-1 la suiş, convins fiind că numai Debar mai putea ghici poteca prin întunericul ca smoala.

Haita rămăsese în urmă. Nechezatul dureros al calului atacat mă umplu de fiori şi-mi spori ura împotriva acestor animale sîngeroase, care, în general, omului îi ştiu respectul şi frica, cu excepţfa situaţiilor cînd se constituie în haite pentru pradă şi împerechere.

Se iveau zorile. Printre petece de nori mai clipeau stele întîrziate. Intre timp înaintaserăm cu spor, coborîsem un versant cu grohotişuri, trecusem o apă năbădăioasă pentru a urca un altul. De o bună bucată de vreme urcam un platou întins, cu păşune alpină, acoperit ici-colo cu petece de jnepeni. Spre dreapta se profila o linie întunecat-verzuie, de care nu mă îndoiam că e o pădure de brad. Mă bucurai atîta doar cît ţine o clipită, fiindcă iar răzbi din apropiere chelălăitul haitei. Dar spaima nu ţinu mult. Imediat îmi veni inima la loc. Zarea se deschise, o lună tîrzie şi dolofană plutea peste creştete de brazi, crescînd şi descrescînd, ca un dovleac agăţat de boltă, şi în faţă mi se arătă o văioagă din care răzbătea hămăitul avan al cîtorva cîini. Nu trecu mult pînă cînd în urma lor se înfăţişă un bărbat uriaş, priponit pe picioarele răşchirate ca nişte trunchiuri de ceran. Acesta, de departe, mă întîmpină prietenos:

— Ai ajuns la timp, drumeţiile. Haita nu-i prea departe şi-i alcătuită din cel puţin şaptesprăzece lupi tineri. De nu ţi-o părea prea săracă, pofteşte şi încălzeşte-te la vatra mea, unde aşteaptă vreme bună şi alţi drumeţi rătăciţi în munte. Pe mine mă cheamă Dadas şi sînt cioban la stîna tatălui meu din Munţii Păduroşi. Tu, călătorule, cine eşti şi de unde vii?

— Sînt prea multe două întrebări deodată, gazdă bună. Că sînt Viezure, vînător din tribul sargeţilor, ştiu; de unde vin, habar nu mai am, atît m-au încercat vremea şi primejdiile; merg la Apulum, prin Albur- num, cu acest neguţător grec, împuternicit cu bune înscrisuri de însuşi împăratul. Omul a fost pălit şi jefuit de tîlhari, iar datina mă obligă să-1 însoţesc pînă la capătul drumului pe care a pornit.

toate că vîntul îşi mai şuiera cîntecul, omul uriaş mi se aplecă la

JJje si mă preveni cu vădită teamă: ur pg o fi cum zici, fiindcă eu nu te cred nici atîtica — ehei, acel

~~ e despre care mai povestesc bătrînii s-a călătorit de mult prin alte Viezure^ ^ ... ce vorbeşti şi cum te porţi. Poate nu ştii că ţara

'"urrnură se frămîntă, coace neastîmpărul, pregăteşte deşteptarea, căci a

enit şi pentru noi ceasul. Dacii liberi de la Limesul de Nord şi cei de la soare-răsare aşteaptă călări pe la trecători şi poteci, un semn, numai un semn dinlăuntru, ca să ia în copite, în suliţe şi arcuri drumul de întoarcere la vatră, pe care ne-am pribegit la moartea Decebalului. Fraţii Carpi şi Costoboci şi-au pregătit căruţele, şi-au încărcat avutul, şi-au ascuţit armele pe cremenea munţilor. Numai purtătorul *semnului* trebuie să mai vină, ca şi noi să ne ridicăm precum volbura şi să-i alungăm pe colonii şi legionarii Imperiului peste Donaris. De cînd s-a răposat Traian-împărat, străinii se poartă cu noi ca haita pe care o ai auzit mai adineauri. Dară nu uita că lîngă focul meu se află mai mulţi oşteni romani ai Legiunii a XIII-a Gemina, porniţi şi ei spre Alburnum şi Apu- lum. Cu ei se mai găsesc doi feciorași nevîrstnici, doi gemeni, pare-se, şi sînt prinşi ai romanilor. După cîte am mirosit şi prinşii vin de dincolo de limes, au o misie de taină, şi nu una oarecare, fiindcă nici fripţi la jar n-au scos o vorbă, decît pe cele de ocară, cuvenite duşmanilor.

— De ce-mi spui mie toate astea, fiu al lui Dadas Păstorul?! O, dacule, dacă mă tragi de limbă pentru oştenii Romei, aleg între haită şi coliba ta, haita.

— Iartă, omule! Se vede cît colo că vii de la fraţii noştri de peste limes. Privirile tale n-au cunoscut umilinţa, braţul tău n-a fluturat la trecerea celui urît, îmbrăcămintea te trădează şi ea. Iată pentru ce te-am încunoştinţat. Crezi tu oare, frate al meu, că un om al

muntelui, ca mine, care n-a ştiut ce-i stăpînul, poate vinde alt frate tocmai duşmanului neîmpăcat? Pentru toți munții n-as face-o!

In mine se burzului rînza vechiului luptător. Ii încleştai umărul în menghina palmei şi-1 prevenii:

— Dacă e aşa, dacule nevîrstnic, de ce te mai mîndreşti cu neamul tău Şi cu găzduirea ta?! Halal să-ți fie! Adică zece romani supun la tortură doi tineri daci şi tu, cogeamite zdrahonul, stai cu mîinile în sîn!

Mai încet, omule, ce te-a apucat? Mă bagi la necaz. Eu sînt unul, ei, zece, eu, supusul, ei, stăpînii. Tu ce-ai fi făcut în locul meu?

Auzi vorbă de om în toată firea! I-aş fi scurtat de viață unul cîte unul.

— Doar nu sînt Zeu, omule!

— Nici nu trebuie să fii. Dă-mi o mînă de ajutor şi îngăduința de a călca legile ospitalității, şi ai să vezi.

Le ai din toată inima, vînătorule. Zău că le ai! Şi mie mi-a dat prin CaP, dar nu ştiam cum să isprăvesc gîndul.

Am intrat în adăpost cu acele cuvenite cuvinte de binețe. Adăpostul era o colibă de vară din trunchiuri de brad afumate şi lipite între ele cu lut şi balegă de cal. Era împărțit în două, ca mai toate casele de la munte: o încăpere era destinată oamenilor, cealaltă, animalelor. Se vedea că nu fusese destinat pentru a fi locuit şi iarna, fiindcă nu avea horn, iar focul era aprins pe o vatră de lespezi din mijlocul încăperii. înăuntru era destul de cald. Fumul, ce nu prididea să iasă prin gaura din acoperiş, îți înțepa ochii şi irita gîtul, însă era plăcut, răşinos şi uşor parfumat. în jurul vetrei moțăiau unsprezece arcaşi. Aceştia serveau, mai ales, pentru paza trecătorilor şi potecilor din munți. Cîțiva dintre ei aplecaseră bărbiile în piept şi sforăiau uşor. Lîngă perete, pe un aşternut din muşchi de fag şi o piele neargăsită de urs, zăceau două trupuri destul de firave, care, la intrarea mea, se treziră şi îşi înfipseră privirile

suferinde în ochii mei, iscodin- du-mă stăruitor, cu un abia văzut licăr de nădejde.

— Pacea sau victoria cu voi, oştenilor, şi Zeii să-1 ocrotească pe împăratul Romei! rostii eu salutul de cuviinţă, făcînd prjvirea roată.

în loc de cuvenitul răspuns, un roman tuciuriu, cu o cicatrice arcuită de la tîmplă spre bărbie, mă întrebă, vădit nemulţumit de venirea mea:

— Cine eşti tu şi de ce colinzi muntele la vreme rea şi la ceas tîrziu? După îmbrăcăminte s-ar zice că vii de departe, iar după nărav că eşti grăbit, ori poate nu ştii că noaptea e lăsată de Zei pentru odihnă?

— Ai dreptate, viteazule. Vin de departe. Grăbit sînt din pricina acestui cinstit şi important neguţător imperial, care a fost jefuit şi rănit grav, pricină ce mă face să umblu şi noaptea. Omul are o rană urîtă şi trebuie să ajung cu el cît mai devreme la vestita doftoroaie Rossiana din Muntele Mare, ca să-1 tămăduiască, dacă nu • cumva pînă poposim acolo îl vor chema Zeii neamului său într-o lume mai bună, cu mai puţini oameni îndrăgitori de sînge. Iată, cinstite oştean, înscrisurile noastre. Iar acum, dacă îmi este şi mie îngăduit, domniile voastre cine sînteţi, cine sînt aceşti nenorociţi legaţi în funii şi încotro vă cufge calea?

— Eşti prea curios din fire, drumeţule. Parcă ai fi oştean cercetaş ai acelor lotri, nepoţi regeşti de peste limes, Dacis şi Ortis, sub ascultarea cărora s-au pus toţi dacii liberi, cum singuri le place să li se zică. Rosturile noastre ca militari ne privesc numai pe noi. Poţi însă afla că avem acelaşi drum, iar pînă acolo, şi, mai cu seamă, acolo, vom vedea în ce fel de ape te scalzi.

— Te-ai mîniat pe nedrept, o, tu, fală a oştirii romane! Poate că din pricina acestor neisprăviţi care, legaţi fiind, nu pot trăi decît ca nişte robi ce sînt. Astăzi puicuţa a prins a cînta înaintea găinii, pruncul îşi sfătuieşte tatăl, robul cutează să ridice privirea la strălucirea stăpînului. Aud, oştean al Romei, că şi unii

dintre ai noştri s-au săturat de mult binele vostru şi pregătesc răzmerițe tocmai în această parte a imperiului, pe drept numită Dacia Felix.

Zisele mele avură efectul unei vrăji. Oşteanul cel încruntat, mai marele deschise la față, şi prinse a mă trata cu mai multă con-

peste *zece,*

siderație^ ^acuj6) c£ nu ți-a albit zadarnic părul. Ai multă dreptate.

""ar faptele de care ai aflat, şi pe care le desconsideri ca un bun supus ^Romei, ne-au pus pe drumuri, acum, la sfîrşit de iarnă prelungită de-a \ tul în vară, fiindcă numai despre primăvară nu s-a putut vorbi. Cît despre dacii tăi, iarăşi ai vorbit cu dreptate. Poți singur să vezi cu cîtă ă te privesc ochii acestor cățălandri de lup. De-ar fi liberi, fărîme te-ar face Mă mir ce năpîrcă i-a ouat şi ce viperă i-a clocit! Auzi cutezanță! Să se împotrivească unei întregi decurii militare, asta ai mai auzit-o vreodată? Dar fii pe pace. In primul oraş, în care vom întîlni un procuror militar, vor fi spînzurați. Eu cred că tocmai lipsa spînzurătorilor, în această țară cu păduri nesfîrşite, i-a făcut pe daci să crîcnească.

Ce auzeam îmi era de mirare. Cei doi, pentru care nu simțisem altceva decît milă, crescuseră deodată în ochii mei. Mirarea mi-o făcui cunoscută şi romanului:

— O întreagă decurie, zici? Asta chiar că mi se pare peste putință. I-a cercetat vreun doctor, măria-ta oştene, că poate vor fi fiind suferinzi cu mintea şi ar fi păcat şi ruşine pentru voi să moară în ştreang? Cred că mai potrivită pentru ei e apa Crissiei, ori cea a Marisului, ca să'se mai răcorească.

Oştenii, treziți de conversația celor doi, izbucniră în rîs. Tinerii mă străpunseră cu privirile şi şoptiră şuierat, biciuitor, în limba noastră, a dacilor: „Cîine jegos! Te guduri la picioarele stăpînului care te ține în ştreang. Fii blestemat în numele lui Zalmoxis!".

Ura din cuvintele şi privirile lor m-a cutremurat. Zîmbetul cu care îl dedulcisem pe roman mi-a pierit de pe buze. Nu ameninţarea, nu jarul vorbelor grele pe care mi le-au aruncat cu toată povara urei, ci dispreţul lor m-au făcut să rămîn înlemnit, cîtă asemănare a acestor chipuri cu altele, tot gemene, rătăcite prin fumul anilor. Copilăria mea, şi tinereţea mea din a doua viaţă, care, desigur, fusese prima, au dat năvală în pajiştea amintirilor. Nu! Nu! Ar fi fost prea mult. Aşa ceva era imposibil să se întîmple. Atît cît ţine o frîntură de gînd îmi amintii o scenă trăită cu concentrare supremă, pe viaţă şi pe moarte, în alţi munţi, în Munţii de Fier ai Delarului, aproape de Ranistorum, cînd, flăcăiandru de seama acestora fiind, cu o decurie de călăreţi romani pe urmele mele, am fost salvat de nepoţii gemeni ai marelui rege. M-a doborît drumul? Am început să am vedenii. De atîţia ani mi-am legat rătăcitoarea soartă de a lor încît şi atunci, cînd mă spăl la izvor, văd chipurile lor de demult. Ce se petrece cu mine? mă întrebam, şoptind vorbele, încît romanul începuse a bănui că m-am zîrnit dintr-o dată.

Ce se petrece cu domnia-ta, iscusite vînător? Pentru noi ţi-au pierit vorbele, dar grăieşti de unul singur. Nu cumva feciorașii au băgat "itr-atîta spaima-n domnia-ta? Acum te mai miri că au secerat, aşa cruzi cum îi vezi, zilele mai multor camarazi de-ai noştri? Şi ce i-a întărîtat? Simplul fapt că puneam în funie nişte păcătoşi de sclavi care porniseră înarmaţi către locurile de taină unde se adună răsculaţii.

— M-ai înţeles greşit, luminăţia-ta. Altceva rumega gîndul meu, m-am grăbit să-i răspund, pentru a nu-i face să intre la bănuială. Pe lupanii ăştia jigăriţi nici nu-i iau în seamă. De mi i-ai da mie, ştiu cum să fac din ei nişte mieluşei, numai dezmierdîndu-i de trei ori pe zi cu nuiaua, în locul mîncării. M-am scuturat ca de vedenii amintindu-mi de cîte m-au păscut pe acest păcătos de drum şi de frigul ce mă pătrunsese pînă la oase. Am

venit înfierbîntat şi zorit de urletul lupilor, iar focul gazdei noastre nu-i făcut pentru ciolane bătrine ca ale mele. Cu îngăduința dumi- tale şi a cinstitei gazde, pe care cine ştie ce aspre nevoi l-au alungat în văgăună de munte, o să cercetez focul licorii din plosca mea. Am o băutură de ienupăr aspră ca vorbele Tartorului, flacără, nu altceva!

— De-i aşa precum zici, lasă şi pentru noi o sorbitură. Poate ne vom aminti cîndva şi vom fi îngăduitori de se va dovedi că unul ți-e gîndul şi alta ți-e vorba.

Bucuros de izbînda vorbelor, m-am ridicat anevoie, ca un nevolnic al anilor mulți, şi am păşit în încăperea unde se adăposteau caii. Umblai o vreme la şaua murgului, prefăcîndu-mă că nu găsesc plosca, strecurai în ea cîțiva picuri dintr-o sticluță cu somnoroasă îndoită cu zeamă de iarbă rea şi mă înfățişai romanilor cu cel mai nevinovat zîmbet pe față.

— Era să mă podidească plînsul la gîndul că am rătăcit-o, oşteanule. Acum, că i-am dat de urmă, mi se pare că l-am prins pe Bachus de picior, nu alta.

Nu mai lungii prea mult vorba. Mă prefăcui să sorb cu nesaț, şuierai de parcă mi-ar fi ieşit foc pe gură şi o întinsei comandantului tuciuriu, sfătuindu-1:

— încet şi cu măsură, viteazule. E apă de foc, crede-mă! Iar eu n-aş vrea să mă lipseşti de plăcuta domniei-tale tovărăşie pînă la colonia aurarilor.

— Fii liniştit! Mai repede dovedesc eu cinci ploşti ca asta, decît să mă dovedească pe mine cîteva înghițituri. Tțț! Ştii că ai dreptate? Pe toți zeii de nu arde ca focul! se entuziasmă el şi o întinse cu părere de rău vecinului.

Plosca prinse a circula din mînă în mînă, cu iuțeala cu care romanii aruncă mingea la jocurile lor în zile de sărbători. Cînd ajunse iarăşi în mîinile mai marelui şi acesta încercă să o ducă la gură cu lăcomie, i-o smulsei, înfățişînd îngrijorarea:

— Ogoaie-te, mărite oştean, .că n-aş vrea să dau seamă de încă un păcat la judecata Zeilor. Lasă un strop şi pentru cinstita gazdă, că uite, îi tremură buza de poftă.

După cum ne înțelesesem din vreme, gazda goli conținutul pînă la fund. în felul acesta nu mai putea fi învinuit de complicitate la eliberarea

Curînd oştenii prinseră a moțăi în ordinea în care primiseră flăcăi a(jorrnirg cu toții buştean. Ultimul îşi dădu seama de toată tără-

plosca^, cjncj să i se împrăştie amestecul bine prin mădulare, puse

şenia Şi, pe unul jj troznii cu ghioaga, altuia îi vîrîi capul în ori-

mina p" ^

iciul unui scăunaş cu trei picioare, folosit la mulsul oilor, iar pe aJ treilea îl liniştii izbindu-1 cu creştetul de grindă. Am oftat uşurat. Totul mersese mult mai uşor decît plănuisem. Acum mă puteam ocupa în linişte de cei doi lupani cutezători, care îmi deveniseră dragi, dar ia-i de unde . u-s Alergai afară, repede ajunsesem la ocoale, dar prea tîrziu. Pe potecă se pierdeau către vale, odată cu mijitul zorilor, doi călăreți, ducînd cu ei nădejdea mea şi ultimele fuioare ale întunericului. De ciudă îmi muşcai mustața, înjurai cu mare năduf, căutai în deseagă, scosei trei denari, îi vîrîi în şerparul ciobanului ce-şi riscase pentru plănuirile mele viața, săltai trupul puțin al negustorului pe spinarea celui de al doilea cal, încălecai şi mă aşternui la drum, istorisind ultima ispravă prietenului meu:

— Frate Debar, află că am isprăvit o treabă bună. Pe lupii ce ne-au luat urma i-am înceluit, romanilor cu mintea creață le-am furat vînatul de sub nas şi le-am prelungit olecuță odihna, vremea s-a dat şi,ea către rosturi bune, grecul nostru a prins a căsca ochii din cînd în cînd, semn că mai are viață de la zei, aşa că, la drum spornic cu norocul ce ne însoțeşte!

într-adevăr, primăvara, care cine ştie din ce capriciu al Zeilor o cotise spre iarnă, şi-a intrat definitiv în drepturi. Şuvoaiele prinseră a alerga vesele către şesuri, pe costişele expuse la soare dediţeii de munte rîdeau co- lorînd pajiştea, floricelele mici, numite de daci Obrajii Fecioarelor, roşii ca sîngele proaspăt, ascundeau la trecerea noastră o neprefăcută sfială sub rochiţe de petale îmbujorate. Unde şi unde, în văgăuni de văi şi în rîpele expuse spre nord, mai străjuia zăpada veche, cenuşiu-gălbuie, bolnavă de oftică parcă. Fiindcă rana neguţătorului se deschisese, eram silit să fac popasuri din ce în ce mai dese, riscînd să fiu ajuns din urmă de către oştenii pe care îi umilisem cu viclenia mea. Ne apropiam totuşi de ţinta călătoriei, lucru uşor de constatat după mulţimea drumurilor şi potecilor ce şerpuiau la poalele Muntelui Mare, toate avîndu-şi obîrşia şi capătul în văile Grissiei şi Arieşului. Ultimul popas l-am făcut pe Valea Iadului, sub vîrful Cernegura, la un han de piatră aşezat la cumpăna apelor numite Grissia, Arieş şi Ampelum, locuri de unde se trăgea prin sîngele mamei sale vestita Sybylă Eritheiană, prezicătoare prea înţeleaptă la templul Zeului Apollo ... Deşi unul dintre cele mai cunoscute în aceste pănti ale Imperiului, aşezat fiind la răscrucea unor drumuri pe care curgea către Roma aurul Daciei, hanul părea pustiu la acest ceas al înserării. Mai tîrziu avea să-mi explice hangiul motivul acestui fapt puţin obişnuit. De cînd cu rezmeriţa, care mocnise ani de-a rîndul, dar pe care Hadrian ştiuse să o amîne cu dreptatea faptei şi autoritatea numelui, răzmeriţă ce izbucnise imediat după aflarea veştii despre moartea Cezarului şi, mai ales de cînd cu ştirile despre ciocnirile violente la graniţa cu Dacii Liberi, Dacii Costo- boci şi Carpi, oamenii nu se mai porneau la drumuri, preferind unii, care aveau ce apăra, să se baricadeze între palisadele curţilor, iar cei mai mulţi, în special băieşii săraci şi sclavii, să caute prin văgăuni de munte taberele răsculaţilor. într-o

asemenea tabără, cea mai mare din Munții Agatyrsilor, adică din Apusenii de astăzi, şi din ținutul triburilor Apuli, întărită pe valea întunecoasă a Rîului Iadu, urma să ajung eu a doua zi, ca să mai prind Marele Sfat al taraboştilor şi conducătorilor vechilor triburi. Tabăra aceasta, pe care legionarii din munții cu aur nu îndrăzneau încă să a atace, era prima țintă a călătoriei mele, după care aveam să mă slobod pe la Detunata şi pe valea Ampelumului la Apulum, sediul Legiunii a treisprezecea Gemina şi, de aici, să iau cu graba dorului în copitele murgului drumul către ai mei, aici, în munții cetăților regeşti, pe Culmea Luncanilor, pe care nu-i mai văzusem de treizeci de ani.

Hanul se vedea deja în vale, înghesuind acareturi pentru toate trebuințele între zidurile înalte din piatră de rîu. Istovit cum eram, simțeam de pe acuma plăcerea odihnei, cu gîndul la baia de aburi şi la aşternuturile moi. Pe bună dreptate nu mă puteam gîndi la ceva mai plăcut. Pe o vreme cînd cîinoasă, cînd din cale-afară de plăcută, coborînd văi, trecînd şuvoaie învolburate, cățărîndu-mă pe poteci de creastă, am venit, am tot venit cinci zile împlinite, fără ca măcar o singură noapte să nu-mi fie tulburată de ceva neprevăzut. Uitasem să spun că între timp neguțătorul se întremase binişor, căci, în drum, rănile îi fuseseră cercetate şi oblojite de priceputa Rossiana, la poarta căreia băteau suferinzii din toată Dacia, se întremase, zic, încît acum se putea ține în şa, ba chiar putea murmura cu glas pițigăiat imne de mulțumire zeilor săi. La mine privea cu teamă, ne- ştiind în ce ape mă scald şi care îmi sînt planurile în ceea ce îl privea. Drept e că nici eu, Viezurele ce eram, nu aveam o părere prea bună despre greci, mai ales dacă aceştia erau şi neguțători cu înscrisuri împărăteşti, de fel nu-1 luam în seamă, tratîndu-1 cu indiferență, ca pe o povară, de preț, ce-i drept e drept, dar povară căzută hodoronc-tronc în grija mea. Aş fi putut să-1 întreb, să-i caut vorba şi rosturile în atîtea zile şi nopți

de cînd eram împreună dar, după firea-mi, mă scufundasem într-o prelungită meditație, din care ieşeam arar, numai pentru a mai schimba cîte o vorbă de duh cu vechiul şi credinciosul tovarăş Debar. Ceea ce tocmai atunci şi făceam:

— Iată-ne, Debar prietene, la ultimul popas. Nu te bucuri, căluț cu inimă de Zeu? Eu o să mă ospătez pe cinste cu hartane de miel primăvăratic, tu, cu grîu fiert, din cel mai bun soi. Cîtă vreme tu vei undui cu nările apa izvorului, eu voi da cep şi voi dovedi un fedeleş cu vin vechi, adus tocmai din podgoriile Craivei, cetatea vulturilor de lîngă Apulum. în vreme ce tu vei fi mirosind vreo ...

Nu mai avui vreme să-mi duc gîndul pînă la capăt. Prins de acest dialog demn de stoicii greci care, ca şi noi, pofteau arare, ne trezirăm înconjurați

ceată numeroasă de tîlhari, călări pe cai negri şi iuți. Înarmați cu liti uşoare şi săbii ascuțite pe ambele părți, cum le purtau îndeobşte SU • ii păreau înspăimîntători. însă eu, dintr-o singură ochire, mi-am dat eama'cît plătesc, de ce neam sînt, cîți la număr şi, ca atare, nu mă împotrivii- Ba chiar o întorsei pe glumă:

Asta zic şi eu întîmpinare la vestitul han al Agatyrsilor! M-aş fi mirat să se schimbe obiceiul hangiilor din Imperiu! Se vede că acesta a petrecut ani buni la Alexandria şi Roma, dacă ştie pune la cale primiri de oaspeți ca la Carnavalul Lupercaliilor. Hai, hai, ce naiba, nu mai ştiți de glumă, cinstiți hoți?! Uite, sînt al vostru,, supus şi ascultător, adică sîntem ai voştri: eu, căluțul ce-1 țin sub mine şi slujitorul ista al meu, de neam grec, care suferă de pojarniță neagră, ce-i mai zice şi lepră. D-aia îl țin la distanță. Voi, însă, vă puteți apropia, că de hoți e plină lumea, însă de vînători ca mine, ba. Bănuți nu prea am, că de felul meu trăiesc din vînat, iar puținii cîți îi am, patru denari, sînt la chimirul acestui nevolnic năpăstuit de zei. Poftiți, dar,

mascate fețe, şi-i luați domniile voastre, că mie tot nu-mi mai fac trebuință.

Mă dovedisem şi de data asta un bun fiu al tatălui meu, care, ehei, demult, îmi spusese: „Fiule, să nu te dai prins pînă nu vei fi turuit măcar o sută de vorbe, vrute şi nevrute. în vremea asta ți-o trece prin cap un gînd salvator, ori se iveşte un om de bine care să-ți sară în ajutor." Asta şi făceam acum. Auzind despre ce boală e vorba, tîlharii săriră la o parte ca din fața mumei ciumei. Eu, ca şi cînd usturoi n-am mîncat, prinsei a fluiera şi mă întinsei la drum. Numai că Iazigul care călărea în fruntea celorlalți, îmi puse sulița-n piept şi mă opri:

— Eşti al naibii de viclean, vînătorule! Pe oricine ai fi putut înşela cu acest şiretlic, dar nu şi pe Botdecîine, credincioasa slugă a lui Bicilis, pe care, cîndva, erai convins că l-ai lăsat mort, pradă corbilor, pe Platoul Luncanilor, la Sarmizegetusa. Frumoasă întîlnire, nu-i aşa? Dar, ia spune, ce vînt te-aduce-n Dacia Romană, că, după cîte ştiu, şi ştiu multe fiindcă te-am căutat destul, ai trăit printre dacii de dincolo de limes, drept cap al relelor şi năvălirilor, şi pustiirilor, şi răzbunărilor. Bună pradă pentru Macrinius Flavius Sirus, care a pus preț mare pe capul tău. Măi să fie! La oricine chestia cu pojarnița neagră ar fi ținut, dar nu şi la mine, care am învățat pe propria-mi piele vicleşugurile tale. Dar, îi fi ostenit şi însetat după atîta cale şi nu se cade să-ți prelungesc suferințele tocmai aici, la cîțiva paşi de han.

Ajunşi la poarta înaltă, din trunchiuri despicate de stejar, Botdecîine a lovit de trei ori toaca de lemn, ca un cunoscător al obiceiurilor casei. Bătrînul hangiu urni anevoie poarta de cetate, după o lungă cercetare făcută dintr-un foişor de lemn. Înainte de a deschide făcuse semn unor prea curioşi tineri să nu se arate noilor veniți. Aceştia îi împliniră porunca, iar bănuiam că sînt pe undeva pe aproape şi ascultă glasurile ce răzbeau din

curte. Botdeciine schimbă cîteva vorbe mînioase cu hangiul, apoi îl certă cu glas de stăpîn:

— Ce caută puiandri de lup aicea?! I-a ajuns cumva ceasul de pe urmă şi-1 grăbesc cu tot dinadinsul?!

— Sînt oaspeţii mei, Iazigule. Vin de departe, cu semn de recunoaştere de la nişte vechi prieteni cărora le sînt dator cu viaţa. Mă mir, însă, că ai şi aflat. Mă cunoşti bine şi te previn că nu-i treaba ta şi că nu li se va clinti un singur fir de păr atîta timp cît se găsesc sub acoperişul meu.

i— De bună seamă sînt nişte răzvrătiţi, aţîţători la rezmeriţă, ca toţi aceia ce vin de dincolo de limes, unde s-au oploşit toate rubedeniile lui Decebal şi ale marilor şefi de triburi potrivnici Romei. Află, hangiule, că dimpreună cu limbile am să le smulg îndată şi destăinuirea.

Bătrînul, verde încă la cei peste optzeci de ani ai săi, stejar de om nu alta, nu se da bătut.

— Am spus şi repet, Iazigule, să nu-ndrăzneşti a-i năpăstui tocmai în casa mea, iar de-o vei face, totuşi, n-am să ţi-o trec cu vederea. Spune-mi mai bine dacă aceşti sărmani bătrîni sînt prinşii tăi şi unde-i duci! Arată istoviţi de ţi-e mai mare mila.

— Ehei, hangiule! sînt păsări rare. Mă mir că tocmai domnia-ta l-ai uitat pe Viezure, mare staroste de vînătoare în Dacia Regilor, căruia i s-a dus buhul pentru şiretenie prin toţi munţii. Procuratorul Imperial îmi va da răsplată bună pentru unul ca el, nu-i aşa?

Pe faţa hangiului îşi făcu loc uimirea, apoi bucuria şi, în cele din urmă, îngrijorarea. Eu aproape uitasem că mă aflu în mîinile celui mai neiertător duşman al meu şi mă dădui amintirilor cu desfătare, chiar dacă desfătarea de o clipă avea preţul unei vieţi. Mai tîrziu aveam să aflu că la auzul numelui meu, tinerii necunoscuţi, la care rîvnea Botdecîine ca la un vînat de soi, mai întîi tresăriră şi se pregătiră de drum, însă tot aşa de repede

se răzgîndiră, ca să aplece din nou urechile la glasurile de afară.

— Mă învoiesc, hangiule, de bucuria acestui <vînat rar şi ca să-ţi fac şi eu o dată un hatîr. Tu spune slugilor să aducă afară de-ale mîncării şi băuturii, fiindcă avem drum lung. Sînt tare grăbit şi merită să fiu. Negustorul numit de alunecosul Viezure drept slugă are desagii plini de denari, pentru domnia-sa vînătorul o sămi dea Procuratorul Imperial tot atîţia, dacă nu cumva şi mai mulţi.

Cu toate că tinerii fuseseră sfătuiţi de hangiu să rămînă în umbră, i-am văzut cît ţine o clipă apropiindu-se de fereastra de la catul de sus. Chiar întredeschiseră puţin oblonul, iar eu bănuiam că ne urmăresc fiece mişcare. îngrijorarea mă părăsise brusc. Simţeam că nu mai sînt singur, că Zalmoxis hotăra mereu întretăierea drumurilor noastre. Ca să nu vă prindă prea repede somnul, am să încerc să reproduc, din frînturi de amintiri, ceea ce făceau şi vorbeau cei pe care îi salvasem din ghearele romanilor, fără a se simţi datori să-mi mulţumească.

i iar vînătorul acela bătrîn şi scrîntit, care ne-a tratat de javre, ^ poi tot el să ne înlesnească fuga. Cum naiba de ne-a luat aşa de uşor

?« întrebă cel mai bălai. „De la Dessia, unde ne-am lăsat peceţile pe Urmt'le acelor romani, e mereu pe urmele noastre, constată, în loc de răs- tînărul leit la chip celuilalt, dar cu o nuanţă mai oacheş. Poate că am"avut întîmplător acelaşi drum, nu crezi?"

Se prea poate, frate, însă faţa şi căutătura i-s aşa de viclene, încît nu mi inspiră nici o încredere. De mintea lui, ce să mai zic! Ispravă ca aceea de la stîna Iui Dadas numai omul despre care vorbeau tătînii noştri putea pune la cale, însă, după cîte ştim, de mult e oale şi ulcele, undeva prin muntele Cogaionon sau Pietrosu. Dacă ne ţine urma, pus de romani să afle locurile noastre de întîlnire, planurile noastre, şi cînd ne e

lumea mai dragă ne ridică de parcă am fi puişori sub cloşcă?!

C-o fi aşa ori nu, acuma nu putem şti. Ce ştiu e că omul nostru

se află la mare cumpănă. Despre tîlharul Botdecîine, îţi aminteşti?, ne-a vorbit hangiul ca despre o pacoste pe capul dacilor şi tare mă tem, ba sînt mai mult decît convins că le va face prinşilor de petrecanie la primul cot al drumului. Ştie şi el cît preţ poţi pune pe promisiunile unui procurator imperial în ultima vreme. : ,

— Da, s-ar zice că ai dreptate. C-o avea sau nu gînduri bune adevăratul ori falsul vînător, nu ştim, dar sigur e că noi faţă de el avem o datorie şi că trebuie să ne plătim. Numai că de data asta, de-o izbuti, trebuie să ne ştergem mai bine urmele. Cînd un vînător dac se însoţeşte cu un negustor grec, înseamnă că s-au întîlnit două minţi ascuţite, mişcătoare ca nisipurile şi schimbătoare ca apele, şi sigur pun ceva la cale.

Ştiu că în continuare s-au înţeles numai din priviri. Unul, cel cu faţa mai smeadă, s-a postat la fereastra ce deschidea zarea către poartă. Celălalt se furişă printr-un coridor îngust şi se chirci lîngă stîlpul verandei. De acum nu se mai priviră, nu-şi mai făcură semne, dar slobozină în aceeaşi fracţiune de clipită săgeţile cu pecetea pe vîrfurile de fier. Pînă cînd lotrii să-şi revină din surpriză şi să încalece caii, căutînd înspăimîntaţi locul de unde se trăgea, erau rînd pe rînd culcaţi la pămînt, ca seceraţi de vîntul morţii. Chiar şi încercatul vînător care eram avu nevoie de timp ca să se scuture de buimăceala surprizei. Deodată mă fulgeră un gînd, îl lovii cu greutatea ambilor pumni pe Iazigul ce mă avea în pază şi prinsei a urca, sărind cîte patru, scările cerdacului, către primul cat. Cînd ajunsei în ve-tanda de unde privirea mea prinsese cu cîteva clipe mai înainte sclipirea unei săgeţi, deja din spatele hanului, unde era o poartă secretă, se auzeau tropote de cai. Am ridicat a neputinţă umerii. Iarăşi ajunsesem prea tîrziu.

De data asta, prinzînd învățătură de minte, gemenii își adăpostiseră •caii la îndemînă, ba mai și atîrnară două funii pe care se sloboziseră pînă ln spinările bidiviilor.

^ în noaptea aceea, sub pricoița din patul camerei de han a dormit în °cul meu un sac cu paie. Eu am preferat să mă strecor în grajdul cailor

și să mă acopăr în iesle cu fîn, sub botul lui Debar, ca să mai sporovăim și să mai punem lumea la cale. Nemulțumit de mine și de cum îmi mergeau trebile, cred că i-am zis:

— Debar, căluț năzdrăvan, bătrînul tău stăpîn s-a șubrezit în de-a toa- telea. Nu rînji, rogu-te, că ăsta-i adevărul! Uite, taie-mă, omoară-mă, nu-mi pot da seama de rostul ăstor gemeni și nici cum de se nimerește să calc mereu pe urmele lor. Parcă ar fi un făcut: cînd eu îi scap pe ei de la ștreang, cînd ei mă scapă pe mine din furci. Tu ce zici?

Calul necheză ușor plictisit, scoase un fornăit de nemulțumire pe nări, vrînd a zice: e ceasul dulce al somnului, stăpîne, și nu-ți mai bate capul cu lucruri pe care vremea va să le dezlege.

Aș fi vrut și eu să nu mi-1 mai bat, că prea fără de noimă se arătau toate. Noroc cu căldura grajdului, cu aroma tare a finului de munte, cu ronțăitul ritmic, monoton al cailor și cu alte binefaceri din astea care mă aruncară imediat în brațele somnului. Cînd mă trezii, în zori, mă aștepta altă surpriză. Sacul care dormise în locul meu avea cîteva împunsături adînci de sabie, acolo unde ar fi trebuit să fie burta și pieptul, iar de ne-gustorul grec nici urmă. Mă gîndii, mai mult ca să-mi alin necazul, că măcar atîta minte avusesem cît să mă aleg cu tohartul și cu săculețul cu denari, bașca cei ascunși în spatele hanului din Munții Porolissumului și cu înscrisul de nestingherită preumblare prin Imperiu, pe care, cum vă spusei, îl întărea chiar pecetea împăratului Antoninus Pius. Considerai că n-are rost să-mi mai bat capul ca să aflu de la hangiu, ori din alte

semne, ce şi cum. Parcă era un făcut, o lucrare de vîlve puse pe joacă, ori de zîrne pornite pe năvădit fire de întîmplări ghiduşe. Fără să vreau mă aflam mereu pe urmele celor doi tineri, şi, tot aşa, cineva se găsea pe urmele mele. Neplăcută poveste! îmi zisei. Şi cum îmi zisei, cum mă cutremurai de o presupunere. Alergai, cu spaima întipărită pe față, la grajduri, cotrobăii în tainițele şeii şi era cît p'aci să-mi stea inima de bucurie constatînd că *semnul* se găsea la locul lui. „Fiți binecuvîntați voi, Zei ocrotitori ai Daciei, şi tu, Zeu al Zeilor, Zalmoxis, pentru această bucurie! Debar, prie-tene, ce mai spaimă am tras!"

Mulțumind Zeilor, m-am strecurat ducînd caii de căpestre şi ferindu-mă să fac vreun zgomot, cu gîndul să devin repede nevăzut. De după stîlpul porții, însă, mă întîmpină. cu obraz şi vorbe de şugubăț, hangiul:

— Aşa, aşa! Un pic de precauție nu strică, prietene Viezure Mai ales cînd uiți să plăteşti, ori măcar să mulțumeşti pentru buna găzduire. Nu mai eşti acel de demult, oricît te-ai strădui. Sacul eu l-am găurit, ca să-ți dovedesc că ştiam unde te ascundeai. Pe negustorul grec tot eu l-am povățuit să plece. Numai te-ar fi încurcat în rosturile tale şi te-ar fi băgat în bucluc. Pentru aur şi înscrisul de trecere te-ai plătit prea destul. De mic am învățat că orice negustor grec e şi un spion al Romei. Mă mir ^ă nu ştiai asta. Acum, dacă tot pleci, nu uita că la întîlnirea rîului Iadu cu Apa Moților o să te întîmpine o strajă cu întrebarea: „La voi, prietene, au înflo-

salcâmii?" Tu răspunde-i: „Salcâm înflorit aşa târziu am văzut numai n curtea hangiului Zebal". Ține minte că la locul de sfat al marilor tara- boşti şi şefi de triburi se poate ajunge numai după innoptat, aşa că nu trebuie să pleci cu zorul.

__ Cine eşti tu, omule, şi de ce mă ispiteşti cu vorbe meşteşugite? l-am

întrebat, iritat că sânt luat peste picior ca pe unul care mai păstrează caşul ja gură Vorbeşti in dodii! Drumul meu duce la Apulum, unde am o soră măritată cu un decurion viteaz, un veteran din războaiele cu Roma, Vinicius Aelius il cheamă.

Nu mă mir de orbirea domniei-tale, taraboste-vînător, căci au trecut

peste treizeci de ani de cînd ne-am întîlnit pentru ultima oară la hanul lui Zebal Dacul, de la vărsarea Rîului Mare în Apa Sargetiei. împreună cu doi tineri gemeni şi o fată inimoasă urmăreai paşii trădătorului Bicilis, iar eu tocmai mă pregăteam să plec în Egipet cu o roabă etiopiană, la un templu vestit de unde, sterp fiind, te puteai întoarce cu urmaşi.

Pămîntul de s-ar fi crăpat la picioarele mele, hora zîrnelor de m-ar fi înconjurat nu aş fi fost năpădit de atîta uimire. Am strigat, mai bine zis, am urlat cît m-au ținut bojocii:

— Pe toți Zeii! Zebal, bătrînul Zebal, tatăl Zarei?! Dar e de necrezut. De mult trebuia să fii bunic, şi, iartă-mă, cenuşă într-o urnă aurită, cum se cuvine unui hangiu bogat. Asta şi credeam. Văd însă că templul acela egipțian a făcut minuni.

— Oho! Sînt străbunic, numai că despre nepoții cei de dincolo de limes, coconii Arciei şi ai lui Ortis, nu mai ştiu nimic de atîta amar de vreme. Cînd romanii au prins să mă prigonească din pricina lor, m-am mutat aici, în Munții Agatyrsilor, departe de Sarmizegetusa, şi am deschis han cu nădejdea că odată şi odată nepoții pribegiți îmi vor deschide poarta.

Gînduri neduse pînă la capăt, presupuneri nedesluşite în lumina judecății, întrebări nerostite, dar încolțite din ceața îndoielilor, se limpeziră dintr-o dată. Eram iarăşi, cu adevărat şi în totului tot, cel de demult, sprinten la minte ca şi la faptă, abia acum, la întîlnirea cu un alt martor al acelui trecut. L-am întrebat, fiind rîndul meu să-1 joc în buiestru:

— Spune-mi, unde sînt Iazigii deveniți lotri pe care oaspeții tăi i-au ucis aseară?

In ocolul oilor. încă n-am avut răgazul să-i fac dispăruți. Dar de ce întrebi?

— Le-ai cercetat rănile?

Recunosc că da. Nu pentru a le obloji, ci pentru că mi-a fost de mirare. Cîte o săgeată cu vîrful în cinci colțuri şi aproape toți sînt loviți în frunte.

— Şi asta nu-ți spune nimic?

— O, Zei! Păi cum să nu-mi spună?! In cinci colțuri se termină Scep- rul lui Decebal, iar semnul ăsta era şi răzbunarea lui Ortis. Deci el...

El nu putea să fie. A căzut grav rănit într-o năvală, la Apa Răstoacelor, în drum spre Rurpeia. Insă mă pot jura pe Zei că un om ca el şi ca Arcia au avut copii. Eu am primit ştafeta lui şi a lui Dacis în vicusul Izvoarele, de pe Apa Uisio. Graba era mare şi, cu toate că-mi da ghes dorul, fiindcă nu-i mai văzusem de ani mulți, supărați fiind pentru acea întîmplare din arenă, pe care domnia-ta o ştii, am luat-o înaintea lor, cale de două poşte, pentru că drumurile în acea parte de Dacie sînt nesigure, bîntuite fiind cînd de lotri, cînd de grănicerii romani. E o poveste cam încurcată, de care nu vreau să-mi mai aduc aminte. E destul să ştii că pe Dacis l-am înmormîntat în grabă, dînd cele cuvenite sufletului şi trupului răposat, iar pe Ortis mai mult mort decît viu l-am lăsat în grija tămăduitorului Cerneguras. Aşa, misia lor a trecut asupra mea. Numai cineva apropiat putea să-i cunoască secretul. Eram trei dintre aceştia: Dacis, Arcia şi eu. Dacis e mort, Arcia nu putea s-o facă, eu ştiu că nici atît, doar eram prinsul tîlharilor. Trebuie să-ți spun, cinstite hangiu, că abia aseară, cînd întîlnirea cu Botdecîine şi sfîrşitul acestui nemernic rn^-au întors pe calea amintirii în urmă cu ani, m-am gîndit că . .. Vezi, de aceea am alergat la locul de unde porniseră săgețile ca purtat de vînt.

— Aibi milă, vînătorule! Ocrotiți-mă Zei, că-mi pierd mințile! Deci tinerii aceia, gemenii pe care am încercat să-i feresc de ochii tîlharului .. .

— Nu te grăbi. Nu sînt sigur. Gîndul acesta mi-a trecut prin minte. Am aflat că de la o vreme Arcia şi Ortis nu se prea înțelegeau. El era pentru pace, pentru liniştea Daciei romane, ea îl întărită întruna, îndemnîndu-1 la întoarcere şi la răscoală. Era convinsă, cum convins sînt şi eu că toți dacii liberi, costobocii şi carpii l-ar fi urmat. El, însă, alesese calea tractatelor, pacea Romei, avînd două planuri: ori dacii mari, carpii şi costobocii să fie îngăduiți între granițele Imperiului, bucurîndu-se astfel de ocrotirea legiunilor, ori limesul să fie împins mult spre nord, la Apa Tisiei şi a Pyretului. Da, da, aşa cum îți ziceam, sigur nu sînt, însă mi-a şoptit ceva Debar în vreme ce-şi ronțăia ovăzul.

— Taraboste Viezure, vin cu domnia-ta, îngăduie să vin, deşi misia mea e să rămîn aici. Să fi fost ei, nepoții, iar eu ... îngăduie-mi să vin, frate vînătorule!

Cînd am ajuns în poiana de taină de pe Apa Iadului, sfatul fruntaşilor şi înțelepților începuse. Nu era vreme pentru prea multe vorbe. Țara se găsea la răscruce. Dar de cîte ori nu fusese?! Prilej mai bun pentru a se ridica împotriva Romei decît schimbarea de împărați şi războaiele din Azia, cine ştie cînd avea să se mai arate. Hadrian pacificatorul murise, Imperiul era zguduit de rezmerițe, tîlharii, înmulțiți peste noapte, făceau drumurile către Oraşul Lumii greu practicabile. Iată cam ce se putea înțelege din vorbele marilor tarabošti, preoți şi conducători de triburi care vorbeau la acea mare întrunire. Toți cereau cu stăruință desprinderea de Imperiu, alungarea colonilor şi veteranilor, retragerea legiunilor peste Donaris. După datină urma să se aleagă hotărîrea cea bună, care trebuia să fie hotărîrea majorității, punînd în două coşuri de ă aşezate pe cîte un trunchi retezat, după voință, pietriceaua rac ră' şi pietricica albă: cea albă

însemna tratatele şi pacea, cea neagi r£zk0irea, răscularea. Fiecare participant la Marele Sfat a celor două mari reuniuni de triburi: Apuli şi Agatyrsi, înainte de a-şi exprima •ointa în numele alor săi, rostea un scurt imn de slavă Zeilor, implorîn- du i să le călăuzească hotărîrea, apoi slobozea pietricica. Diconi, Marele Preot ctistai de la Cetatea Craivei, ales staroste al adunării, tocmai se pregătea să facă numărătoarea, cînd sări pe stînca din mijlocul adunării, pe care se oficiaseră libaţiuni şi jertfa către Zalmoxis, tînărul cel oacheş şi imediat îl urmă fratele cel geamăn. Primul ridică deasupra capului semn de recunoaştere, dovedind că vine şi vorbeşte în numele unor fruntaşi ai neamului şi îşi drese glasul. Deşi foarte crud, aproape un copilandru, aşteptă răbdător să se aştearnă deplina linişte, semn că era obişnuit să se adreseze mulţimii şi să se facă ascultat, apoi zise:

înţelepţi preoţi, mari tarabaşti şi viteji conducători de neamuri şi

triburi! îngăduiţi domniile-voastre unui copilandru, ce vine în numele părintelui său, os coborîtor din Osul Sfînt al regelui Decebal, să vă spună cîteva cuvinte. De n-or fi potrivite, iertaţi nepriceperea, care nu este a mea, ci a vîrstei mele. Numele meu este Ortis, fratele meu geanîăn, aici, lîngă mine, se cheamă Dacis. Pe părintele meu tot Ortis îl cheamă, iar domniile-Voastre l-aţi cunoscut la vremi aspre ca nepot al tarabostelui Troes din Muntele Cogaionon. Fratele lui, recunoscut cîndva de fruntaşii Daciei ca singur urmaş şi moştenitor al Marelui Rege, Dacis se chema. Toate astea, ca şi chipurile noastre, multora dintre dumneavoastră ar tre-bui să le spună multe. Oare chiar nu vă mai spun nimic? Să fi trecut peste daci atît de nemiloasă vremea cu linţoliul uitării?! Să nu vă mai mişte defel vorbele şi semnele care amintesc despre fala şi măreţia neamului?!

Îmi făceam loc să răzbesc în faţă, neştiind ce urmăreşte fiul stăpînului şi prietenului meu, pe care îl

bănuiam venit aici în numele ambiţioasei sale mame, Arcia, cînd un glas batjocoritor răzbi din ultimele rînduri:

— Dacă ne spun ceva cuvintele tale, zici? Ne spun, cum să nu ne spună. Iată ce ne zic ele: încă doi neprocopsiţi care se dau drept vlăstare din trunchiul Marelui Decebal.

Aşa e, aşa e! întăriră mai multe glasuri însoţite de rîsete. Tînărul păru să nu ia seama, ci numai îl săgetă cu privirea oţeloasă pe acela ce-1 întrerupsese. Continuă ca şi cînd nu s-ar fi întîmplat nimic, părelnic calm, dar stăpîn pe sine ca un preot slujitor la altarul lui Zalmoxis. Şi numai după asta eram convins că îndrăzneţul cocon e leit tătînele său, Viteazul Ortis. Cu toate că avusesem intenţia să intervin în sprijinul lui, il lăsai să spună ce avea de spus.

.Dacă numele şi amintirea părintelui nostru nu mai au ascultare Iu' ^acia Strămoşilor mei, poate c-o avea mai multă trecere înţelepciunea Ul- Dar iată ce vă zice prin gura fiului său Ortis, oşteanul pe care l-aţi ascultat şi 1—aţi urmat cîndva: „înţelepţilor, desprinderea de Roma ar fi

nebunie acum, la această nouă răscruce de vremi!" Noi venim de dincolo de limes şi am călătorit, din porunca părintelui nostru, departe, printre neamurile barbare de la nord şi soare-răsare, săptămîni şi luni, cu negoaţe, dar mai mult cu misie de cunoaştere şi cercetare. Dacă părintelui nostru nu-i este îngăduit să revină în ţara moşilor noştri, am venit noi, să vă spunem că popoarele fără bordei şi vatră, fără altare şi locuri anume pentru cenuşa morţilor, care îşi duc viaţa în căruţe şi pe spinările cailor, se vînzolesc, se calcă în picioare, roiesc precum albinele sălbatice şi toate rîvnesc la Porţile Imperiului. Ori, se ştie că aici, la poarta cea mai înaintată, sîntem noi. Răscoala ne-ar mai lipsi, ca să năvălească cu toţii, precum lupii cei hămesiţi: Iazigi,

Marcomani, Roxolani, Veneți, Sarmați şi mulți aiții care cred că în Împărăția Romei curg rîuri de miere şi lapte. Cînd haita de lupi dă năvală la stînă, ciobanul înțelept nu-şi bate cîinii, iar cîi- nii nu se mai mănîncă-ntre ei. Ați uitat, oare, pilda lui Comosicos, mare preot şi rege al Dacilor, dată supuşilor războinici atunci cînd Imperiul Romei era pîrjolit de revolte şi războaie interne?!

— Nu-1 ascultați, fraților! E un spion, sînt de bună seamă trimişii legiunilor. Să moară vînduții! Să-i înecăm în Apa Iadului!

— Ba, mai bine să-i punem în ştreang! se auziră glasuri întărîtate.

Mai multe glasuri se uniră şi prinseră a cere:

— Dacă sînt din spița lui Decebal, să arate semnul, marele Semn!

— Vrem Semnul, arătați Semnul! vuiră amenințător sute de glasuri.

Ortis lăsă neputincios brațele pe lîngă trup şi murmură:

— Credeți-ne sau pedepsiți-ne, dar nu îl avem! Cu cîteva zile în urmă, chiar tata şi uncheşul Dacis au pornit la drum cu primejdie către domniile voastre. La apa Răstoacelor, în urma unei ticăloase vînzări, au fost atacați şi măcelăriți de către o numeroasă ceată de oşteni de limes, deghizați în Iazigi Metanaşi. Dacis a murit, tata a fost găsit între viață şi moarte. Un vînător ce-i însoțea ca prieten şi călăuz, 1-a dus la tămăduitorul Cerneguras din vicusul oierilor oseni. Crezîndu-se pe moarte, tata i-a încredințat semnul şi misia cu care noi am venit. Ziper, cîinele credincios al tatii, ne-a înştiințat despre soarta stăpînului, noi am încălecat şi am ajuns la vreme ca să primim sfaturile şi poruncile sale cele de pe urmă. Ele privesc soarta neamului nostru, înțelepților. Vînătorul acela, care tătînelui nostru i se păruse cu totul alt om decît cel pe care îl cunoscuse cu mulți ani în urmă, ar fi trebuit să treacă pe la muma noastră, dar nu a trecut şi nici în altă parte nu s-a

arătat. O fi fost el om de bună credință, ori numai un vîndut romanilor, asta n-o ştim.

— Vorbe, minciuni! Să moară, să moară! se auziră iarăşi glasurile întărîtate.

Cîțiva tineri înarmați au sărit pe stîncă şi le-au pus ştreangurile la grumaz. Starostele Marelui Sfat vorbi scurt:

— S-ar putea să spună adevărul, cum tot aşa s-ar putea să mintă; să fie fiii strălucitului Ortis, dar şi iscoadele romanilor. Trădarea, vînzarea,

lăciunea au făcut prea multe victime printre ai noştri. Nu ne este

-nrâduită crezarea.

Tinerii gemeni priveau neputincioşi. O necuprinsă tristețe şi un dispreț ran se întipărise pe fețele şi în privirile lor, nu teama, nu implora- SU Bătrînul Zebal se zbătea în brațele mai multor războinici, încercînd sâTrăzbească în față, şi strigînd ca o fiară:

__ oameni buni, înțelepților, aveți răbdare, credeți vorbelor lor! Sînt ei nepoții mei, fiii Arciei, credeți, rogu-vă, măcar glasului sîngelui.

Nimeni nu-1 lua în seamă.

Atunci sări pe stîncă, între cei doi tineri, pe care nimic nu părea că i-ar mai putea salva, un bătrîn înalt şi deşirat precum un stejar, cu pletele albe vălurind în zefirul înserării. Glasul meu tună, încît te-ai fi putut aştepta să apară şi fulgerul:

Domniile voastre, iată semnul, Marele Semn! Sceptrul lui Decebal.

Frați ai mei, ascultare! Eu, Viezure tarabostes, sînt vînătorul acela. Nu am înțeles toate vorbele unui muribund şi nici nu ştiam despre feciorii lui Ortis. M-am grăbit să-i împlinesc misia. Priviți-le fețele, acum, cînd sînt luminate cu făclia. Se deosebesc, oare, cu ceva de cei care au fost fala neamului după moartea lui Decebal, Dacis şi Ortis, cărora cu toții le-am jurat credință? Bătrîne Diconi, te-ai pripit, crede-mă, dar te

înțeleg. Ia priveşte, este ori nu este acesta Marele Semn, Sceptrul slăvitului rege?

Starostele încuviință, aplecînd uşor capul, a ispăşire. în mulțimea fruntaşilor se stîrni un vuiet ca al mării învolburate, apoi se aşternu o tăcere de templu. Pe fața bătrînilor şiroiau lacrimile bucuriei, în vreme ce bătrînul hangiu nu prididea să strige: „Nepoții mei, dragii de ei! Leit Arcia, năzdrăvana!" Mulți dintre cei de față au şters pe furiş lacrimile nemai- speratei întîlniri, privind cu nețărmurită smerenie Marele Semn.

— Ziceți fraților noştri să lase drumul armelor. Voința lui Dacis şi Ortis e să rămînem alături de Roma! mai adăugă bătrînul cu glasul de tunet, înălțînd Sceptrul.

— Nu cumva bătrînul acela, matale erai, moş Berian?

Păi cum nu? fu de acord dînsul, pregătindu-se să-şi aprindă pipa.

Capitolul trei

— SE-NȚELEGE CA TINERII V-AU FOST RECUNOSCĂTORI. CRED ^ eu! Cu ştreangul la gît... îşi dădu cu părerea Teofana, în vreme ce loader Berian se pregătea să-şi aprindă pipa.

— Care tineri? se miră, surprins, bătrînul. A! gemenii. Da de unde! au vor fi fost, numai că nu aveam de unde să ştiu.

— Te pomeneşti că iarăşi s-au făcut nevăzuți! interveni şi Cosmin, spre exasperarea lui Bogdan, temător că, sîcîit mereu, bătrînul va întrerupe istorisirea pentru care cîți n-ar fi dat multul cu pămîntul s-o asculte.

— întocmai! confirmă bătrînul, pufăind din pipa de lut ars. Mă înflăcărasem, cred că le ținusem celor adunați în poiană o cuvîntare în toată regula, în care nu m-aş mira să aflu că am încurcat niscai amintiri şi din viața pe care începusem s-o uit, după sfatul Omului-Şerpe. Cînd m-am întors să-i îmbrățişez, ia-i de unde

nu-s! Obişnuit de-acuma, mă aşteptam să aud şi tropotul alergării de cai, dar se vede că s-au furişat pe tă- cutelea prin pădure. Acum chiar că nu puteam înțelege care era pricina. Deştul că, oricît bine le-aş fi făcut, nu vroiau în ruptul capului să dea ochi cu mine şi, mai ales, să schimbe vorbe.

Teofana mai încercă să intervină cu o întrebare ori o părere, numai că Bogdan o pişcă atît cît să țină minte mai multă vreme. Curios li se părea că omul poreclit Şerpele Roş nu putea povesti dacă nu privea intens flă- cările. Bogdan sesiză aceasta şi avu grijă să întețească focul. Bătrînul tuşi aşa, ca un fel de semn, de chemare a amintirilor, şi reîncepu cu un oftat:

— Vedeți voi, ceva, cu mine, cu acea altă viață a mea, în care mă simțeam ca în hainele altuia, nu mi se părea în regulă. Totul se desfăşura ca însăilatul unei pînze care a mai fost țesută ori, cum ați zice voi, ca după un scenariu de film. Feliile mele de viață păreau alese de altcineva, fiindcă nu ştiu cum am părăsit adunarea înțelepților, nici la ce hotărîri au ajuns, nici cum ne-am trezit în curtea hanului cu porțile ferecate. Mă simțeam ca după un somn de amiază, la vreme de ploaie, cu cerul de tot întunecat, cînd, trezindu-te brusc, îți trebuie timp pînă să-ți dai seama dacă e dimineață ori seară, deşi te afli în crucea amiezii. Mai mulți slujitori tineri ne-au ieşit înainte şi păreau tare înfricoşați. încercau, fără a-şi da rînd, să povestească ceva ce se întîmplase în lipsa noastră, însă nu înțelegeam nimic. Zebal se încruntă, iar atunci cînd se încrunta, omul cu fața blajină devenea înfiorător, şi se adresă cu glas poruncitor unei slujitoare mai în vîrstă, dar încă foc de frumoasă, semn că aceasta ținea, în lipsa-i, locul stăpînului:

— Izidora Domo, ce s-a întîmplat, încă nu mai ştiți de buna cuviință şi de respectul ce-mi datorați?!

— O, prea bunule stăpîne, Zeii să ne ocrotească pentru multele noastre greşeli, iată, ți-oi spune, dar nu

mi-i crede. Din ocoalele oilor s-a ridicat o stafie plină de sînge, a încălecat sârgul acestui distins oaspe, cal pe care bătrînul Rahoza tocmai îl adăpa, poarta o lăsase neprocopsita de roabă marcomană deschisă în urma unor băieți dalmați aflați în drum către Baia de Grissia, iar stafia s-a făcut nevăzută. Oare, bunule stăpîn, să fi greşit noi cu ceva Zeilor, în lipsa domniei-tale?

Hangiul Zebal prinse a rîde, îmi făcu semn cu ochiul, amintindu-mi de ce am lăsat prin ocoale în pripa plecării, ne îndreptarăm într-acolo, nu

ca hangiul să-şi trimită oamenii la treburi, zicîndu-le cu toată se- ^zitatea că stafia aceea însîngerată n-a fost alta decît vîlva lucrului, care ri° ţî[.coaie şi-i năpăstuieşte pe cei leneşi. Mă pufni rîsul, ca o răbufnire ceastălaltă viață, însă mi l-am stăpînit fără să vreau dînd cu ochii '"trupurile tîlharilor ucişi. Cel al lui Botdecîine, duşmanul meu de moar- lipsea Deci el fusese stafia ce se făcuse nevăzută cu propriu-mi cal.

' ţjite ce-i, vînătorule, îmi zise hangiul, văzîndu-mă de tot răvăşit:

mai întîi ar trebui să te mustru pentru nesocotința de a lăsa trupul unui astfel de tîlhar şi duşman necercetat; a doua, credința mea este că în alcătuirea trupească a acestui Iazig sălăşluieşte un spirit al răului, căci numai aşa se înțelege cum învie mereu din morți. Ziceai, pare-mi-se, că l-ai mai răpus o dată, la Peştera Zeilor sau în Muntele Retezat, nu-mi mai aduc bine aminte, ca nu mai departe decît ieri să te trezeşti prinsul lui. De ți-o mai cădea în mînă, şi de bună seamă că o să-ți cadă, fiindcă nu-i omul să uite şi să ierte, zic să-1 răpui de-a binelea, străpungîndu-1 cu o țepuşe de lemn de alun, ca pe şerpe, şi îngropîndu-1 cu fața în jos, ca pe strigoi.

— Cinstite Zebal, i-am zis eu, străduindu-mă să nu zîmbesc ascultîn- du-i sfaturile, mulțămesc domniei-tale pentru ceste înțelepte înyățături, însă eu cred altceva despre cele întîmplate. Nu cumva Ortis şi Dacis au răpit

trupul tîlharului din cine ştie ce pricină şi cu cine ştie ce folos, iar slujitorii, avînd capetele doldora de stafii, au năzărit bazaconii?

— Ei, nici chiar aşa, cinstite taraboste al vînătorilor. Eu zic să crezi ce vezi şi să te păzeşti, chit că şi despre domnia-ta se zice c-ai avea mai multe vieţi.

Auzind asta am tresărit. Oare nu cumva... Nu, n-avea cum şi de unde şi, ca să nu-mi mai bat capul şi cu altele, am zîmbit a rîde şi am schimbat vorba.

— Despre oameni bătrîni şi umblaţi prin felurite întîmplări, ca mine, se zic multe; numele sporeşte şi el zisele lumii. Domnia-ta ai dreptate, asta se vede, asta voi crede, ce-o fi vom afla de-om trăi, iar acum aminteşte-ţi, rogu-te, că eşti stăpînul ăstui îmbelşugat han şi porunceşte de-ale gurii, că-mi chiorăie maţele de foame şi mi s-a uscat grumazul de năpraznică sete.

La ceasul acela din zi hanul nu avea muşterii, cu toate că era nu numai han, ci şi loc de afaceri, de conspiraţii şi întîlniri. Izidora Domo a mtins masă bogată într-un separeu alăturat sălii de ospeţe şi trimise doua sclave oacheşe cu cele de trebuinţă: o .gustare din pastramă de caprioară, cîrnaţi afumaţi în teci din scoarţă de salcie, brînză frămîntată, s,ăninuţă luată de la fumul podului şi păstrată doi ani în oale de pă- mint, lipii nedospite şi abia scoase de la cuptor, unde s-au fost pîrguit Pe foi de varză, ca să ademenească şi ochii, nu numai gura; a urmat, ca r°mani, prînzul propriu-zis, cu care l-ai fi ademenit pe împăratul aflat ln drum cu grabă pentru o campanie în Azia: ciorbă din măruntaie de ied, fiartă în zer acrişor de oaie şi dreasă cu tarhon şi leuştean; tocană de mistreţ tînăr cu mirodenii de Siria şi multă verdeaţă, ca să nu ţi se aplece, caltaboşi mustind de grăsime, fierţi în moare de varză acră, nişte sărmăluţe în foi de podbal, cu afumătură şi smîntînă, lîngă care aburea mămăliga alb-gălbuie de mei, doi claponi cu untura ca mierea de sal- cîm, umpluţi cu măruntaie şi verdeţuri, dintre care nu lipseau cimbrul,

mărarul şi busuiocul, după moda grecească, înăbuşiți în cuptorul de copt pîinea, rosturi prea plăcute unor burduhanuri de tot flămînde şi a toate ştiutoare, de lîngă care n-au lipsit un cidru aromat din pere pădurețe, coarne şi cireşe, vinul uleios de Apulum şi miedul negru şi greu din afine şi strugureii ursului; era cît p-aci să mă întind pe pat, după obiceiul romanilor la ospețe, moleşit foarte de atîta mestecătură şi înghițitură, dacă n-ar fi apărut cele două roabe, care mi se păreau şi mai nurlii, adu- cînd pe platouri late, din lemn de paltin, mizilicul: plăcinte cu brînză şi ouă, la cuptor, o alcătuire din aluat, miere, brînză dulce de vacă şi găl- benuşe de ou, de-i zice zămăchişă, fel prea ales prin partea locului, ce ți se topea în gură, nu alta, măsline de Grecia, murate la butoiaşe mici ca nişte căuşe pentru băut apă, faguri de miere amirosind a toate florile plaiului şi cîte şi mai cîte. Dedat în totului tot la obiceiurile Romei, hangiul folosea drept instrumente de adunat, ridicat şi împins, de la platouri la gură, degetele, cînd răşchirate, cînd adunate, pe care le spăla arare într-un vas de lemn cu apă în care s-au fost mursecat din vreme muguri de pin; eu m-am folosit o vreme de pumnal şi, cu stîngăcie, de degete, apoi, de teamă ca nu cumva să mi-o ia înainte şi să rămîn flămînd, numai de degete, rar şi măsurat, ca să nu ostenesc. Laudele hangiului, pentru felul cum i-am prețuit bucatele, m-au ajutat să şi îmi priască. O altă slujitoare ne-a aşternut culcuş uşor sub umbrar de viță sălbatică, şi cred că nu m-am lăsat mai prejos ca cinstita gazdă nici la sforăit Am dormit puțin şi am visat frumos. Se făcea că ospățul pe care abia îl sfîr- şisem fusese dat în cinstea mea de însuşi Prqcuratorul Imperial, mulțămit fiind el de serviciile şi foloasele pe care, în calitatea-mi de sol, le-am făcut. La un capăt şi la celălalt al mesei se găseau fiii lui Ortis, care mîn- cau în tăcere şi cu demnitatea unor prinți ce şi erau. Pe la jumătatea ospățului apăru Ortis în persoană, mirat că petrecem cu duşmanul, căruia îi arăta rănile, sîngerînde

încă, reproşîndu-i: „Este lucrarea haină a oamenilor tăi, procuratorule. Deghizați în Iazigi, ne-au atarat mişeleşte, în vreme ce mă îndreptam încoace cu gînduri de pace. Totuşi, romanule, după cum vezi, ți-am trimis bună solie: pe fiii mei şi pe prietenul Viezure. Dacis, romanule, a murit, iată că eu trăiesc aşa cum chiar Dacia rănită şi ciuntită trăieşte". Am vrut să-i adresez cuvînt, să-1 întreb ceva în legătură cu misia încredințată, să-i redau sceptrul, dar s-a prefăcut în flacără albastră, apoi în fum, iar în locul său apăru Botdecîine îns.nge- rat, arătînd cu mîna către gemeni şi pregătindu-se să-i lovească. Atunci m-am trezit înspăimîntat, leoarcă de sudoare. Hangiul se găsea lîngă unde un slujitor îl răcorea turnîndu-i ciutură după ciutură cu apă fîntina, ^ ^ vreme ce el fornăia de plăcere ca un armăsar. Ca să scap ^^edenii,' de moleşeala vinului şi a mîncării, de gînduri rele, i-am ur- eJt pildă. Imediat după asta eram alt om. Altul, dar încă nițel îngîndu- ^t Mă căzneam să înțeleg semnele visului, pe care, mai apoi, mi le-a întărit si înțeleptul Zebal: Ortis trăia, dar nu se vindecase pe deplin, Botdecîine e în drumurile noastre, purtîndu-mi sîmbetele şi mie şi gemenilor în Procuratorul Imperial nu trebuie să am prea multă încredere, chiar de-o fi să mă aşeze la masa lui.

Credeam în vise. Mai cred şi acum. Unii oameni n-au vise închegate, cu cap, cu coadă, cu înțeles, ci frînturi de vise, pe care nu le pot lega într-o istorie, într-o povestire, semn că viața lor e săracă, supusă întîmplării, obişnuitului zilnic; alții visează stropi de întîmplări trăite, un fel de zaț al amintirilor, dar şi le amintesc, şi asta înseamnă că viața lor e cu ceva mai bogată decît a altora; sînt şi oameni ca mine, care visează bogat şi colorat, întîmplări şi fapte închegate, dar pe care nu le-au trăit în viața lor conştientă, ci în alta, care abia se întîmplă, ori s-a întîmplat cîndva, iar acuma numai se repetă, ca o umbră şi o amintire a

celeilalte. Acestea sînt vise cu tîlcuri şi nenumărate semne, ştiute de înţelepţi şi de cei dăruiţi cu ştiinţa viselor. Oamenii cu darul acesta, puţini, e drept, sînt şi cei mai fericiţi, dar şi cei mai nefericiţi muritori, ei sortiţi fiind cu o viaţă dublă. In familia noastră, prin spiţă bărbătească înspre stră- străbuni, sîntem dăruiţi cu datul acesta. Deşi nu mai fusesem la Apulum de cînd devenise colonie romană şi sediu de legiune, deşi nu îl văzusem nicicînd pe procuratorul imperial Vinicius Lizinius Procus, ci şi una şi alta mi se arătară în visul de acum, eu ştiam că voi cunoaşte colonia şi pe mai marii ei, ca şi cînd de o viaţă am fi fost împreună la ospeţe şi am stat de taclale la terme.

Pregătirile de călătorie au durat o bună bucată de vreme. Pe atunci nu se pornea la cale lungă oricum. Drumurile erau nesigure, cu excepţia celor imperiale pe care, din doi în doi kilometri, adică din miliariu în miliariu erau orînduite pichete cu străji care ţineau drumul în îngrijire şi locurile în straşnică supraveghere. Noi, pentru a ocoli nenumăratele controale, mai dese şi mai aspre ca oriunde aici, în munţii aurului, dar şi o nedorită întîlnire cu Botdecîine şi ortacii săi, n-aveam să mergem pe drumul imperial, ci pe acela al mocanilor, mai scurt, e drept, dar cu atît mai greu şi mai primejdios. Izidora Domo s-a îngrijit de toate, în vreme ce noi, la umbra unui cireş doldora de floare, depănam amintiri de demult, mai închinînd ulcelele dolofeie de pămînt, pe care un fecioraş le tot umplea cu mied vechi, dulceag-amărui, din miere şi mai multe fructe de pădure, uşor însă şi potrivit să-ţi creeze bună dispoziţie şi să- mînţă de vorbă la drum. Pe lîngă cei doi cai de călărie ne mai însoţeau Şi încă unsprezece cai de povară, mînaţi de un fost sclav de neam roxo- lan, căruia nemilosul stăpîn de neam hispan îi tăiase din cine ştie ce pricină limba, şi pe care Zebal îl cumpărase cu aur curat la un tîrg de peste Donaris. înarmat cu ghioagă de fier şi cu paloşul lung, germanic, avînd două

tăişe, slujitorul, înalt de şase coţi şi lat în spete precum un zimbru, părea să ţină loc de zece, cum, de fapt, şi aveam să mă conving. Samarele cailor de povară erau grele încît încovoiau spinările bietelor animale, nişte cai ciolănoşi de rin, prăsiţi prin hergheliile din Panonia. Nu vrusei să par curios, meteahnă prea urîtă la oameni de anii mei, dar hangiul s-a simţit dator să-mi spună că, dacă tot face drumul acesta la tîrguri mari precum Apulum, Aquae şi Ulpia Traiana Sarmizegetusa, ; s-a gîndit să-1 facă şi cu un alt folos, ducînd într-acolo butoiaşe cu miere, puţine cu pastramă, cidru de poame pădureţe, piei şi răşină, ca să se înapoieze cu cele trebuincioase unui han aşezat la răscruce de drumuri im- j părăteşti: vin, mirodenii, aşternuturi de in, grîu şi mei, uleiuri de tot felul. îmi trecu prin gînd să-mi ascund denarii într-o tainiţă, dar m-am socotit că cine ştie cînd aveam să mă mai înapoiez prin aceste locuri, unde se aşezase atîta suflare de om prin vicusuri şi pagusuri care pînă i mai ieri, alaltăieri nu existau, încît chiar avui impresia că mă aflu nu in Munţii Agatyrsilor, ci în Cogaiononul cetăţilor regeşti de dinaintea războaielor cu Roma. La o adică muntele părea un iugăr de pămînt scormonit | de o turmă de mistreţi, într-atîtea erau minele împărăteşti, cele particulare, gropniţele şi galeriile lotrilor şi ale localnicilor, păstrate în mare taină, amenajările de pe rîuri şi pîraie unde se cerneau nisipurile şi se j zlătărea aurul cel curgător. într-un astfel de ţinut era firesc să dai la tot pasul peste oşteni ai alelor şi cohortelor de auxiliari însărcinaţi cu paza minelor, preparaţiilor şi drumurilor, cum tot atît de firesc era să-ţi iasă în cale cînd îţi era lumea mai dragă cete de lotri obişnuiţi să trăiască uşor după munca grea a altora. Uneori urmăririle erau cu folos, mai ales , atunci cînd erau chemaţi în ajutor oştenii legiunilor cartiruite în Dacia, de cele mai multe ori, însă, sfîrşeau ca zdroaba acelui neprocopsit care caută acul în carul cu fîn, fiindcă certaţii cu îegea se pierdeau prin pustele

şi pădurile nesfîrşite din prelungirea munților către Panonii. Dacă tîlharii de drumuri ar fi fost o pacoste numai pentru oamenii şi bunurile Imperiului, mai treacă-meargă, numai că nelegiuiții ceia atacau deseori pe cei neajutorați, pe mocanul care a colindat vara țara în negoațe sărace ca să-şi scoată familia din iarnă, ori pe băieşul care a rîcîit pămîntul ori a cernut nisipul unui pîrîu, muncă mai grea decît robia la galere, ca să agonisească o mînă de grăunțe de aur. Gîndind la toate astea, în vreme ce Zebal se despărțea de numeroşii săi servitori, cu care conviețuia ca într-o familie, mă cercetă o idee privitoare la stîrpirea acestui rău,, păstrînd-o ca pe o greutate de pus în balanța negocierilor cu Procuratorul Imperial aflat pentru o vreme la Apulum.

Porneam la drum cu oarecare strîngere de inimă, a cărei pricină nu mi-aş fi putut-o explica imediat. Ori că mă dedulcisem cu viața tihnită de la curțile acestui vechi prieten, ori presimțiri tulburi mă cumpăneau

'ntea plecării la drum. L-am sfătuit pe hangiu să ia cu sine mai mulți f 'tori înarmați, dat fiind numărul mare de cai de povară cu încărcă- 5 ră prețioasă, mai ales pentru cei obişnuiți să trăiască din pradă, însă ej s-a justificat cu două pricini: una, că luînd cu sine mai mulți oameni, u va avea în seama cui să lase paza hanului; alta, că mulți însoțitori înarmați mai lesne ar atrage atenția lotrilor.

Te-am pornit la drum atunci cînd astrul ceresc se găsea exact la jumătatea drumului dintre zenit şi asfințit, cu gîndul să înnoptăm la Casa Drumeților, un fel de han-cîrciumă de la Vadul Moților. M-a mişcat adînc duioşia scenei de despărțire dintre hangiu şi credincioasa Izidora Domo. Nicicînd nu avusesem parte de asemenea despărțiri, pentru care, iată. acum, la bătrînețe, îl invidiam şi îl fericeam pe Zebal. Poate veți rîde, poate nu, însă e bine să ştiți că pe nici o treaptă a vîrstelor omul nu are atîta nevoie de înțelegere şi de duioşie ca pe aceea din pragul urîte- !or bătrînețe, şi să

mai ştiţi, dragii mei, că dragostea dintre oameni nu are vîrste, vreme, cum ar fi, să zicem, vremea cireşelor, vremea finului, vremea culesului, nu; ea ne însoţeşte pe toate treptele anilor, numai că se arată mai aprinsă ori mai molcomă, mai aprigă sau mai duioasă. Pe drum avea să mi se confirme că, în urmă cu ani, cu femeia aceasta pornise Zebal, hangiul de la întîlnirea Sargetiei cu Rîul Mare, către vestita şi îndepărtata Alexandrie, la un vestit şi binecuvîntat vraci, care să dezlege femeii şi bărbatului harul de a zămisli. Istoria acelei nemaipomenite călătorii peste ţări şi mări mi-a depănat-o hangiul, la rugămintea mea, cit a ţinut drumul pînă la prima Vila Rustica, un fel de conac-cetăţuie în care locuia cu familia sa un roman de omenie, la care Zebal s-a oprit după datină, să întrebe de sănătate şi de ce anume are trebuinţă să-i aducă de la Apulum.

Cei trei ascultători şi-au dat seama că moş Toader Berian pregăteşte o scurtă pauză ca să aprindă iarăşi pipa, din care pufăia de două, trei ori, apoi o lăsa uitării, vîslaş împătimit pe firul povestirii. Bogdan spori locul, iar Teofana, profitînd de neatenţia acestuia, îl rugă pe bătrîn, cu un glas parfumat şi unduitor căruia nu i te puteai împotrivi:

Cred, moş Toader, că e o poveste cum nu mi-a mai fost dat să ascult. Tare, zău, moşule, tare aş vrea s-o aud şi eu.

Bătrînul o învălui sub cetina genelor şi spicul sprîncenelor, căutînd, pesemne, asemuiri, scormonind aduceri aminte ori numai ostoind păre- lea de rău de-a nu fi avut urmaşi. Abia acum, în jocul flăcărilor, îşi dădu Sl?ama fata cît fusese, cît încă mai era de frumos. Sprîncenele adumbreau doi ochi albaştri de o neasemuită limpezime, obrazul, fără urmă de lcl> era alb -maroniu şi aducea imediat în memorie chipul lui Moş Gerilă de pe cărţile poştale ilustrate realizate în exigenţele bunului gust, gura, rUnios arcuită, părea făcută să cînte doar sau să spună înţelepciuni. Pă- rul.

numai părul alb ca prima zăpadă, uşor ondulat, destăinuia anii.

Rugămintea fetei îi făcu plăcere şi nu prididi să-i asculte îndemnul. O luă însă pe ocolite, justificînd şi acuma, după atîția ani, ba chiar sute de ani, gestul şi hotărîrea hangiului.

A plecat la drum într-o primăvară timpurie. Pînă la Tomis a însoțit o caravană de neguțători greci, al căror drum pe ape ducea pînă la Rhodos, patria vinurilor celor bune şi uleioase, cu mare trecere la romani, de care nici hanurile şi tabernele din Dacia Felix nu duceau lipsă. Din Rhodos s-a îmbarcat într-o triremă pentru Egipet, aparținînd unei case de comerț din Roma. Nu s-au îndepărtat bine de țărmuri, cînd au fost atacați de pirații apelor, care pe atunci colindau şi jefuiau mările, avînd cetățui întărite pe țărmurile stîncoase ale Africii. Corabia a fost scufundată, iar prinşii îndreptați către țărmurile Aziei, unde urmau să fie vîn- duți într-un vestit tîrg de sclavi al Siriei. S-a întîmplat ca pe corabia piraților să robească la galere şi cîțiva traci, cu care înțeleptul hangiu s-a înțeles repede din priviri, dîndu-şi seama de ce neam sînt după cîn- tecele lor. In timpul unei furtuni, pe o noapte întunecată, cînd erau aruncați dintr-o parte în alta ca în jocul cu mingi al romanilor, s-a apropiat de partea triremei unde erau îmbelciugați cei trei traci, cu un drug de fier a rupt belciugele, după care a pornit în căutarea Izidorei. Fata, însă, nu era de găsit. O parte din pirați părăsiră corabia în bărcile lor lungi şi înalte. Cu ajutorul tracilor le-a făcut de petrecanie vătafilor peste trăgătorii la galere, i-a eliberat pe toți condamnații şi apoi s-au făcut stăpîni pe corabie. Furtuna îi împinsese pe țărmul fenician fără prea mari stricăciuni şi nu departe de un important port, cunoscut pentru comerțul cu sclavi. Aici a reîntîlnit-o pe Izidora şi a răscumpărat-o pe o pungă cu grăunțe de aur şi partea ce-i revenise lui din vînzarea acelei corăbii. Drumul către îndepărtatul Egipet nu şi 1-a mai putut continua

în toată provincia Antiochia izbucnise ciuma, porturile şi porţile oraşelor s-au fost închis, drumurile erau păzite straşnic de ale şi cohorte auxiliare. Cît a ţinut vara aceea, Izidora s-a zbătut jntre viaţă şi moarte. Cînd vara se arăta pe sfîrşite şi pungile fuseseră golite, hangiul Zebal s-a hotărît să recurgă la un medicament sacru şi pe cît de sacru, pe atît de periculos: baia cu aburi de zdreţe, după care suferindul ori murea ori se întrema văzînd cu ochii. Numai că, medicamentul zeilor, la care dacii apelau rar şi cu nebiruită teamă, avea urmări care în balanţa sufletului bătrînului hangiu cîntăreau cît dragostea de viaţă: femeia trecută prin aburii sacri pierdea harul sfînt al rodirii şi, cum ştiut ne este, Zebal nu-şi dorea nimic pe lume mai mult decît un urmaş... A întrebat din casă în casă expunîndu-se tuturor primejdiilor, s-a strecurat ca un fur dincolo de ziduri, a colindat împrejurimile, a făcut totul pînă ce într-o vale cu izvoare calde a găsit acea buruiană rară. în cruda tinereţe slujise preoţilor ctişti de la Peştera Zeilor, unde printre alte multe învăţături deprinsese cîte ceva şi din multele taine ale grecului Esculap şi dacului Ve- zina. Ştia, prin urmare, şi cum se culeg zdreţele, şi de către cine, şi la ceas anume, şi cum se prepară, dar, din pricina urmărilor nedorite, nu se putea încă hotărî să recurgă la magia lor. Zilele Izidorei erau numărate chinurile ei ar fi putut mişca şi nesimţitoarele pietre. I-a vorbit atunci despre miraculosul leac şi despre zădărnicia continuării călătoriei în Egipet la priceputul vraci, iară ea, cu lacrimi în ochi, singurii rămaşi la fel din ceea ce fusese neasemuita fată, se hotărî să-1 folosească şi să se aleagă: ori, ori!

Intr-un oraş de pe străine meleaguri, cu porţile ferecate şi străji veşnic treze, cu mormane de morţi şi convoaie de suferinzi, care se tîrau precum un uriaş vierme bubos, gemînd şi urlînd, căutînd alinarea, nu-i era uşor să înfăptuiască ce îşi pusese în gînd. Unde, oare, unde să găsească fecioara neprihănită care să

culeagă buruiana sacră pe rouă, la răsăritul soarelui, rostind formula magică şi punînd cîte un bănuț, ca despăgubire, la rădăcina firelor culese? Iată, însă, că atunci cînd îşi luase orice nădejde, providența i-o aduse la uşa hanului în care se adăpostiseră cu zecile şi tot aşa se duseseră secerați de cumplita boală. Era o fătucă numai piele şi os, a cărei vîrstă greu i-ai fi putut-o ghici, care prin cine ştie ce minune scăpase neatinsă de boală. Cu glas sfîrşit cerşea o bucată de pîine pentru frățiorii mai mici pe care îi adăpostise, ferindu-i de necruțătoarea boală, sub dărîmăturile unui templu ce, în închipuirea localnicilor, era bîntuit de stafii. Părinții fetei, rămaşi în casa cu mezanin şi etaj de bambus, de peste drum, îşi numărau, bieții, zilele.

Pentru un blid de orez şi promisiunea că lecuirea Izidorei se va face în camera unde zăceau părinții ei, fata se învoi să-şi pună în primejdie viața, trecînd zidurile şi centurile de carantină, pentru a culege, după datina din Dacia Veche, un mănunchi de zdrețe. Culegînd, pe rouă, buruiana de leac, rostea pentru fiecare fir în parte, în limba părinților ei, cuvinte de implorare, de mulțumire şi alinare: „Ini, inioară, / Zdreață surioară, / Buruiană rară / Nu fi supărată / Că te duc la vatră / Abur să devii, / Leac slăvit să fii, / Şi s-alegi prin soarte / Viața de moarte. / / Eu mi te-oi cinsti / Şi te-oi răsplăti / Cu bănuți de aur / De la meşter faur, / Cu gîndul curat, / Cu trupul curat / Prin rouă purtat / La crăpat de zori / Zdrețelor surori." Vorbele fetei au fost bine primite, zdrețele nu s-au ofilit, semn că trăise pînă atunci în deplina curățenie a trupului Şi cugetului. Au făcut trei mănunchiuri, pentru cei trei bolnavi, şi le-au aruncat în cazanul cu apă clocotită. Aburul femeilor s-a înălțat drept în sus, semn că mai au viață, că se vor tămădui; al bărbatului s-a prelins pe sub uşă, aşa cum pînă în seară viața s-a dus de la el. La puțină vreme flupă aceea Izidora şi străina aceea s-au făcut bine şi s-au întremat ca ocrotite de zei, iară Zebal, hangiul, s-a hotărît să

întoarcă drumul spre casă. Dacă Zeii au dăruit-o pe Izidora cu încă o viață, printr-o minune în care nimenea nu ar fi crezut, îi luaseră, în schimb, darul de a mai zămisli lată şi, deci, drumul la vraciul acela din Egipet ar fi fost zadarnic. Femeia lecuită şi fecioara cea pură s-au hotărît să-1 urmeze oriunde îl va fi purtat paşii. Cu toate că erau o grea povară pentru el, prin cele străinătăți bîntuite de ciumă, cu drumuri lungi date în vrerea cerşetorilor şi tîlharilor, pe Zebal nu 1-a lăsat inima să le părăsească în voia sorții, ştiind că întîmplările viitoare sînt în seama Zeilor. Cu trei măgăruşi de pripas, dintre cei mulți rămaşi fără stăpîni, şi cu doi catîri care supraviețuiseră cu te miri ce în grajdurile hanului, Zebal dacul a răzbit pînă la Capadochia şi de aici la cel mai apropiat port, răbdînd foamea şi setea, arşița cumplită, înfruntînd, cu sufletul uşor şi cu gîndul la meleagurile natale, în de toate din prisos dăruite de zei, primejdiile de tot felul. Un negutător grec, care poposise cîndva, cu mulți ani în urmă, pentru negoțul cu miere şi blănuri, la hanul lui Zebal de pe Valea Sargetiei, i-a călătorit cu plată puțină pînă la Olbia. De aici, înfruntînd alte primejdii, printre neamurile peucinilor şi sarmaților dedați prin fire la nestatornicie şi jaf, ținând către stînga țărmul Pontului Euxin şi în față Carpatul cu creştetul albit de prima nea, la sfîrşit de toamnă au ajuns acolo de unde plecaseră într-o primăvară timpurie, înflorată şi parfumată ca mai toate primăve- rile de pe la noi. Hanul, pe care îl lăsase bogat ca un tîrg oriental şi tare ca o cetate grecească, era ruine, bălării şi cenuşe. Hadrian, ocrotitorul dacilor, statornicind fără de preget în voia marelui Traian, murise, şi pînă ce noul împărat, blîndul şi cumpătatul Antoninus, să ia în mîini vrednice întinsul Imperiu, colonii şi administratorii corupți s-au năpustit cu patima Bellonei şi cu încrîncenarea Furiilor asupra fruntaşilor daci, cu ura de multă vreme mocnită. Cum hangiul Zebal era cunoscut pentru cerbicia cu care se

statornicise peste vremi în vechile datini, ca şi pentru averea sa, fu pedepsit cu jaful, focul şi pribegia. Iată că fusese atîta vreme pribeag ca să constate că era cu adevărat pribeag, la vatra casei sale, în țara părinților săi. Un om ca dînsul rămîne pînă la capătul zilelor stejarul verde, care nu se apleacă şi nu se frînge sub nici o furtună. Cu un catîr, trei măgăruşi şi două femei, pentru care el însemna mai mult decît împăratul pentru Cetatea Eternă, a trectit Marisul, a urcat, pe la Valişoara şi Ruda, Zarandul, a întîlnit la Baia Grisiei apa cu grăunțe de aur, a mai mers o vreme pînă ce a lăsat în stînga creştetul cărunt al Vulcanului şi, la o întretăiere de drumuri ale țării cu drumul aurului, din te miri ce, a întemeiat han cu toporul în dreapta şi cîntarul în stînga, cu inima veselă şi fruntea senină ca în dalba tinerețe. Izidora Domo e femeia care şi de data asta i-a pregătit cu duioşie merindea de drum, rămînînd cu toate grijile hanului, pe fata fecioară, culegătoarea de zdre- țe, au adoptat-o, nemaisimțind de acuma lipsa acelui vraci din Egipet. La Apulum, unde fata, pe nume Arcia Candida, îşi desăvîrşea educația în casa unei matroane de bun nume, soața celui ales în fruntea colegiului aurarilor, urmau s-o întîlnească, aceasta fiind explicația la graba cu care bătrînul hangiu se pornise la drum. întîlnirea avea să aibă loc în împrejurări nedorite şi mult mai curînd decît ar fi putut el să bănuiască, dar, despre aceasta, la locul şi la timpul potrivit.

Să ne întoarcem, dară, la Hanul lui Zebal, pe care tocmai îl părăseam, lăsînd în poartă pe Izidora Domo cu ochii plînşi, de parcă s-ar fi despărțit de vechiul ei tovarăş de viață pentru totdeauna. Dacă aş fi ştiut povestea pe care v-am depănat-o, scurtînd-o cît mi-a fost îngăduit, desigur că aş fi privit-o cu mai multă atenție. Destul să vă spun că şi dintr-o singură ochire îți dădeai seama că a fost şi a rămas neasemuit de frumoasă, că măcar şi numai pentru atîta ar fi meritat să aibă urmaşi.

După ce a lăsat-o în poartă cu ochii plînşi, poruncind însărcinări slugilor ieşite să-şi petreacă stăpînul, am dat zor. Ţineam drept înainte drumul cel mare al aurarilor, din care aveam să ne abatem imediat după asfinţitul soarelui, cam la trei ceasuri bune de mers, ca să căutăm linişte şi odihnă între zidurile de la Vadul Moţilor, loc de popas pe vechea cale a mocanilor avînd ca stăpîn un localnic căruia Zebal, ca om cu stare si fală prin împrejurimi, îi botezase şi cununase pe rînd cei nouă copii, zburătăciţi care încotro de cum le-au crescut penele. Biet omul mai rămăsese cu fata mezină, o codană care abia aştepta flăcăul potrivit să le ceară sălaş de o noapte şi apoi s-o ducă în lume pentru o viaţă. Alegînd drumul acesta, Zebal o făcuse cu chibzuinţă. Locurile de popas, puţine şi aproape necunoscute, ofereau linişte şi siguranţă, iar calea către Apulum se scurta cu mai bine de o zi bună de mers. Nu se putea să nu fie şi destule greutăţi: cînd era drum de negoaţe, cînd potecă îngustă de care mocăneşti, cînd urca pante abrupte, cînd cobora văi abia cercetate de soare; cînd şi cînd între şleahurile sale întîlneai cîte un drumeţ grăbit sau cîte o caravană de care pornite în sărace tîrgueli cu fructe, miere, doniţe şi oale, însă puteai fi sigur că de după stîncile golaşe şi dintre tîrşurile întunecoase te privesc lacomi şi hicleni ochii lotrilor, proveniţi din oşteni, sclavi şi băieşi certaţi cu legile ori cu stăpînii. Şi, totuşi! Faţă de drumul mare, zis al ţării sau al aurului, acesta era întotdeauna pe placul unor oameni de cinste şi curaj de felul bătrînului Zebal. Dacă pe Drumul Moţilor pîndeau lotri, pe Drumul Ţării puzderia de oşteni ai cohortelor auxiliare însărcinate cu paza drumurilor se simţeau datori să te uşureze şi de o parte din marfă ori din mărunţişul pungii. Deşi Zebal, care nu era prin aceste ţinuturi un fitecine, era scutit de năravurile străjerilor de drumuri, prefera să-i ocolească. Firea lui aprinsă, simţul de dreptate, ura încă neostoită împotriva nepoftiţilor care se făcuseră stăpîni pe ţară,

nu-i recomandau asemenea întîlniri, fiindcă rar se întîmpla să nu sară in sprijinul unui semen năpăstuit. încumetîndu-se el pe drumuri nesi- Sui'e şi atît de puţin umblate, se bizuia pe aceea că îl cunoşteau mai toţi cei certaţi cu liniştea, cum la rîndul său bine îi ştia. Dacă se mai nimereau dintre aceia mai noi dedaţi cu lotria, era de ajuns să-i afle numele ca să se dea la o parte din cale, mulţumindu-se cu pîinea şi pastrama, baş- Ca fedeleşul cu mied, pe care anume pentru aceşti necăjiţi le pregătea de acasă.

La Popasul Moţilor am fost întîmpinaţi ca nişte prieteni, cu bucuria omului trăitor în pustietăţi, dornic să ştie ce se mai petrece dincolo de palisada ogrăzilor sale şi să-şi mai însenineze fruntea cu o vorbă de duh. Dinspre Zebal prietenie era destulă, iar dinspre noi amîndoi vorbe de duh atît cît să facă trebuinţă şi să prisosească la clăcile şi la şezătorile pentru tors cînepa şi scărmănat fuiorul unui pagus de gospodari aşezaţi. Cu toate că înainte de a ne urni la drum ospătasem cît să ne ajungă pînă la Apulum, nu ne-am dat în lături şi n-am mai pridiđit să lăudăm plăcinta cu carne de iepure, cîrnaţii fierţi în zeamă de varză murată, fiertura de miel neînţărcat şi guşiţa din măruntaie cu verdeţuri, îndetoatelea stropite cu miedul acrişor de afine, vărsat dintr-un ulcior pîntecos şi aburit, atunci scos din fîntînă. Bitus Bricenus, domnul prea cinstit al popasului, gospodar înstărit, stăpîn peste mai multe iugăre de pădure, fîneaţă şi curătură, peste cîteva ocoale de vite şi oi, ajuns cu anii pe cealaltă pantă a vieţii, dar încă nalt şi drept precum bradul, nu prea era în apele lui, cum s-ar zice, la vreme senină îi ploua şi-i ningea. Motivul îngrijorării sale aduse negură şi pe chipul hangiului Zebal. Salda, mezina lui Bricenus, trebuia să se înapoieze de la Ampelum, unde petrecuse cîteva săptă- mîni la o verişoară a ei, proaspăt căsătorită cu un bogat proprietar de pămînturi şi stăpîn al unei vila rustica ce putea face concurenţă multora din cele

presărate pe colinele Romei. Deşi primise vestea plecării prin stegarul unei alae de grăniceri care se înapoia din permisie, fata încă nu ajunsese acasă. Acelaşi stegar confirma că din caravana Colegiului Fabri- lor de la Alburnus fără oşteni de pază, care din motive de el neînțelese luase drumul cel scurt şi nesigur care trece pe la Vicusul cu narcise, co- teşte către Mogoş, pe sub Negrileasa, apoi se îndreaptă spre Vadul Moților şi Alburnus, mai făcea parte o fetişcană, nu mai puțin frumoasă, a cărei țintă era tocmai hanul bătrînului Zebal. Odată cu înserarea, la cîteva cesuri după ce stegarul purtător de veşti bune plecase, au bătut la poartă trei oameni cu îmbrăcămintea zdrențuită şi însîngerată, care nu s-au oprit decît pentru a-şi astîmpăra din grabă foamea şi setea, şi au pornit mai departe, către Alburnus, cu ştirea că acea caravană cu merinde, unelte de minerit şi arme pentru garnizoana oraşului, a fost atacată sub Vîrful Negrileasa de o puternică bandă de tîlhari. Ei trei scăpaseră, mai reuşiseră şi alții să se facă nevăzuți, dar despre fetele acelea nu aveau ştire. Aceasta era pricina îngrijorării lui Bitus Bricenus şi a lui Zebal Hangiul, care avea presimțirea că cealaltă fată putea fi tocmai Arcia Candida, fiica lui cea adoptivă. Cum ştirile acestea neplăcute ne-au fost cunoscute la sfîrşitul ospățului, din care bine se vedea că gazda noastră era un om înțelept, iar calea pînă aicea a fost o nimica toată, Zebal hotărî să ne aşternem fără preget la drum, urmînd ca, odată cu zorii, să atingem Valea Negrilesei şi Vicusul Mogoşenilor, unde, după spusele stegarului, fusese atacată şi jefuită caravana Colegiului Fabrilor de la Alburnus.

în pieptul bătrînului hangiu se deşteptase viforul celui ce fusese un

lit oştean. După ce pe furiş a şters cu mîneca aspră a

C * , o rî^înof rthiAQOQ Q cprîcn!f rlîn Hînfî Pil *vclr\i*

rinià de părinte, a ridicat ghioaga, a scrâşnit din dinți cu zgomotul unui doborît de furtună şi s-a înălțat în deplină măreție, împlîntînd ^mnalul oriental în grinda casei. Ştiam că nimeni şi nimic nu-i va pu- P amîna plecarea. De vreo jumătate de ceas începuse a cerne o ploaie rnăruntă, mocănească, în vreme ce întunericul se făcea din ce în ce mai Acestea, însă, nu erau motive de îngrijorare pentru doi munteni făliți care cunoşteau muntele cum îşi cunoşteau palmele, şi pentru doi ărinți loviți în nădejdea şi bucuria bătrîneților. Drept să spun, eram alături de ei cu simțămintele, dar nu-mi. prea venea la socoteală să iau drumul în tălpi pe o vreme ca aceea. Anii trecuseră şi peste mine, mulți si neiertători, căci nu puține au fost nopțile în care acoperiş n-am avut decît cerul, aşternut fînul ori cetina, pernă şaua sau piatra întîlnită în cale. Aventura îmi clocotea tot mai arare în sînge, iară sîngele se înfierbânta cam greu de la o vreme, cum tot aşa de greu se lăsa stins. Ghes îmi dădea şi curiozitatea. Fata hangiului se numea Arcia Candida, ca şi aceea de demult, care uimise cu frumusețea şi ascuțimea minții pe însuşi Nerva Traianus la Sărbătoarea Colisaliilor din Ulpia Traiana, iar eu aş fi vrut să ştiu dacă cele ce se spuneau despre ea se vor adeveri ori nu. Un gînd tăinuit mă făcea să nădăjduiesc că văzînd un chip aidoma celui de demult voi reuşi să mă aşez mai temeinic în făgaşul acestei noi vieți a mele, fiindcă trebuie să vă zic, dragii mei, că încă nu mă desprinsesem în totului-tot de cel ce fusesem mai pe urmă, adică de Toader Berian, care mă mai căuta arare cu cîte o sclipire de amintire, cu cîte un crîmpei de dor aburit sau cu cîte o nălucire de spaimă. Da, da! De spaimă. Noi, ăştia, oamenii de acum, ne-am cam fost îndepărtat binişor de leagănul ce ne-a născut pe mine,

pe tine, pe fitecine, natura adică, şi de aceea ne sperie liniştea ei, întunericul ei, tainele ei, vorba fiind mai ales de munte şi pădure, pe care eu o asemuiesc cu noaptea acelui început din care purcedem cu toții. La slujitorii hangiului Zebal s-a mai adăugat gor- nicul peste pădurile gazdei noastre, un găligan de om zămislit de stejari Parcă, tăcut şi întunecat precum pădurea. Se credea, cum aveam să aflu Pe drum, că vinovați de venirea pe lume a acestui urieş, pe numele său Ceran, ar fi fost Fata Pădurii şi Vîlva Pietrelor. Că era aşa şi nu altfel nu te mai îndoiai după ce-i cercetai cît de cît chipul. Pe tîmplele ce mărgineau fruntea înaltă, de centaur, jucau două vene ca rădăcinile copacilor, ^princenele arătau ca şi cucuruzii brazilor; un ochi, cel dăruit de Vîlva adurii, era verde, iar despre acesta se spunea că vede şi noaptea; celă- a t, moştenitul de la Spiritul Pietrelor, era cenuşiu ca granitul şi se pare Ca sfredelea pînă în miezul pămîntului. Pieptul lat şi bombat, tencuit cu Platoşe de muşchi, se desfăcea în părți, către umerii grei, ca o poartă eetate prinsă între doi stîlpi de ulm; picioarele nervoase, pe care ju- au_ Şi hălci de muşchi ca aceia de pe crupele armăsarilor de po- aiă, erau strînse în ițari din piele de bou ca într-o armură menită să le mai ostoiască neastâmpărul. Drept arme purta sub chimir, lipit de şoldul I sting, un topor din care un meşter fierar ar fi făcut cu plăcere şi în bune 1 foloase cinci, iar din teaca scobită chiar în tureatca încălțărilor croite din- tr-o întreagă piele de mistreț, ieşea plăseaua de os a unui cuțit folosit pare-se, ca armă de străpungere, unealtă de săpat gropi şi secure de retezat tufişurile. Obrazul, părelnic liniştit şi mulțumit, ca apele adînci de i la şes, deşi aspru, întunecat, era frumos din cale-afară, tocmai prin lipsa de armonie: un nas scurt, cu nări tremurînde, buze mari şi rumene care i abia acopereau şiraguri de dinți în stare să sfîşie pielea mistrețului, 1 bărbie patrată, cu gropiță adîncă, sugerînd tărie de caracter şi dîrzenie. j

Pletele negre, unse cu seu de oaie, atîrnau în şuviţe, ca nişte funii mu- i iate în păcură, pînă la rădăcina grumazului. „Aşa o fi arătat Spartacus j Tiacul, spaima Imperiului", mi-am zis, iar gîndul acesta mi 1-a făcut] dintr-o dată drag. I-am cîntărit din ochi şi pe ceilalţi. Oameni unul şi j unul, cu care m-aş fi încumetat pînă la capătul pămîntului: o adunătură, 1 la prima vedere, ce-ar fi stîrnit rîsul ca să-1 îngheţe imediat pe buzele în- 1 drăzneţului, nici unul de tot tînăr, dar nici unul nevolnic sau să-i găseşti la îndemînă egal, cu arme felurite, ce mai! un mănunchi de cohortă da- | cică din acelea cu prea bun nume care făcea de mult faima Imperiului j prin Siria şi Britania. Cu oameni ca ei nu pridideam să înfrunt o ceată | de lotri panonici şi chiar o decurie de oşteni, la o adică. Insă una e să-ţi 1 aperi pielea şi viaţa cu viaţă, cînd altă cale nu ai de ales, şi alta, cu totul I alta să aperi şi să slujeşti vieţii cu înţelepciune, fiind vorba de nişte biete 1 fiinţe lipsite de apărare, în cumpănă grea şi la bunul plac al unor tîl- f hari la care omenesc mai rămăsese doar darul vorbirii. Găsisem potrivit < să opresc avîntul năpăstuiţilor părinţi cu vorbe cumpănite: „Prieteni, rogu-mă la domniile-voastre să nu mi-o luaţi în nume de rău, însă aşa i cum v-aţi pornit mi-e teamă că nu isprăviţi nimica. Eu zic să stăm oleacă şi să chibzuim întru folosul încercării noastre, nu lipsită de mari primejdii. Stegarul care a adus ştirea a poposit aicea, dacă bine am auzit eu,pe la ceasul avecerniei. De la locul unde s-a petrecut jefuirea şi răpirea «' — între vicusul Mogosanilor şi Pîrîul Negrilesei — cam cît drum măsurat în timp poate să fie?" „Două ceasuri, pentru călăreţul grăbit, cu cal odihnit şi cale cunoscută, cinci ceasuri bune de străbătut pentru un pedestru dedat cu muntele", a chibzuit şi a dat răspuns gornicul Ceran. 1 I-am mulţumit îndatorat, ca unuia pe care puneam preţ, simţind că pri- | cepe ce vreau. Mi-am continuat firul gîndurilor neţinînd seama de ne- f răbdarea celor doi

părinți: „Să zicem că lovirea s-a petrecut la ceasul 1 despre care vorbea oşteanul. De atunci s-au scurs trei şi încă trei. Deşi I acum, la sfîrşit de florar, înnoptează tîrziu, dacă n-ar burnița din nori < câ pîsla udă, la ceasul acesta am fi putut vedea înălțat Luceafărul de- j asupra capetelor noastre. Gîndesc cum că nici cei lotri nu vor fi fiind nişte începători cu toții ca să poposească la strunga stînii cu prada, ba chitesc că acum odihnesc sau benchetuiesc la un loc sigur, pe unde le-o ,

scunzişul, şi de bună seamă nu prea aproape de locul faptei. Urme fi ^uneric anevoie vom găsi şi, puțini cîți sîntem, ca să ne despărțim, pe - • nu ne vine la socoteală. Ceata, dacă bine am reținut, numără mai ^^de douăzeci de lotri, de unde gîndul că pot fi nişte hoți de strîn- adunați şi plătiți de cineva numai pentru o anume treabă ce lesne SU noi o putem bănui. Caravana nu ducea nici aur, nici grîne, nici sare, • i alte bunuri, aflate la mare preț, ci unelte, numai unelte trebuitoare iitru meşteşugul aurului: vranițe, ciocane, tîrnăcoape, lopeți, pîslă pentru slătărit şi tot ce va mai fi făcînd folos aurarilor, treabă la care eu nu mă pricep nici cît la nălbitul pînzelor. Pricep însă că avem de-a face cu tîlhari din aceia care practică aurăritul oprit de Imperiu, pe la vaduri îndepărtate şi în gropnițe tăinuite tocmai din vremurile cînd au fost venit romanii. Dacă fetele au fost răpite de către cei scoşi din lege numai fiindcă s-a nimerit să se însoțească la drum cu acea nevolnică şi slab păzită caravană a Colegiului aurarilor, dacă răpirea lor are drept temei răscumpărarea ori răzbunarea, bine ne-ar prinde să ştim. Ce putem şti e că pe o vreme ca asta au lăsat, vrînd, nevrînd, urme ca o turmă de mistreți prin ogorul gospodarului şi că, nefiind prea plăcut să aştepți ziua în murătura cerului, şi-au căutat şi ei un adăpost, de unde% în zori, pot fi luați ca nişte melci din oala cu apă clocotită." Pe măsură ce vorbeam şi alcătuiam din bucăți de păreri gînduri, judecăți şi planuri, obrazul frumos al gornicului se deschidea ca

cerul către senin. Cine ştie din ce pricină mă privea şi mă asculta cu adînc respect, aşa încît m-am oprit şi i-am poftit sfat şi vorbă: „De nu mă înşel, un gînd bun îşi cere dezlegare prin vorbire, cinstite gornice?" „întocmai, taraboste, însă poate să mai aştepte dacă domnia-ta nu a terminat ce avea de zis. Sînt destule semne că după miezul nopții cerul va să se însenine. Iar noi vom mai prinde cel puțin un ceas de lună plină. Zicea stegarul, ce nu părea oştean prost, din multele amănunte cu care ne-a învrednicit, cum că tîlharii călăresc cai de la şes ale căror urme chiar şi noaptea pot fi luate, oricît ai fi de nepriceput. Se întîmplă ca eu să cunosc toate cotloanele de prin acele locuri, de unde mă şi trag cu neamul, aşa cum le cunosc pe ale sufletului meu. Trei adăposturi pot da sălaş sigur, şi împotriva vremii şi a oamenilor stăpînirii: Grota Urşilor de sub coama Negrilesei, Peştera Ulcelelor din Pădurea Spiriduşilor, aflată tocmai în partea opusă şi cam la aceeaşi depărtare de locul faptei, şi stîna de pe Chicera Muierii, loc tare şi cuib de hoți de cînd stăpînii au părăsit sălaşul pentru un blestem al casei. De s-au adăpostit în grotă ori în peşteră, atunci norocul nostru e un noroc bun, căci, liniştind cumva străjile cu tăcerea cea de pe urmă, ii chinuim şi-i scoatem ca pe bursuci, cu fumul; la stînă de şi-au găsit adăpostul, puțini cîți sîntem ne va fi greu să-i dovedim, căci cinci oameni sînt totuşi numai cinci, domnia-ta, vînătorule." I-am spus că-i dau mtru totul dreptate. Judeca limpede, ascuțit şi cu răbdarea acelora care de mulți ani au singuratica şi primejdioasa îndeletnicire de gornic. Mă convinsese. Zebal şi prietenul său, hangiul, erau prea tulburați ca să le mai cer cu vreun folos părerea, deşi nimic poate, în afară de împrejurare şi renume, nu mă îndrituia să hotărăsc în locul lor. Cu toate că aici, în munte, oamenii se socotesc vecini chiar dacă unul locuieşte în deal şi altul în vale, nădăjduiam să mai găsim cîțiva oameni de bine, săritori la nevoie, cum, de fapt, s-a şi întîmplat. Am pornit la drum

imediat după miezul nopţii cînd, după sorocirile gornicului, într-adevăr contenise ploaia şi se înseninase cerul. Am tăiat muntele de-a curmezişul, pe potecile călcate din ani în paşte de către îndepărtaţii vecini, ca să se întrebe arare de nevoi şi sănătate şi să-şi dea cu împrumut, pînă ce va să se coboare către tîrgurile de la şes: un drob de sare, cîteva măsuri de grîu sau de mălai, grăsime pentru opaiţ, buruieni de leac sau altele ca acestea, fără de care viaţa mergea greu înainte. Cam la jumătatea drumului, pe care îl tot urcasem, ne-au întîmpinat hămăituri de cîini harnici şi stăpî- nul casei cu zid de piatră şi palancă, o casă înconjurată de acareturi, răsărită pe neaşteptate din noapte, scăldată în razele lunii între două coame înguste de deal, pe malul unui pîrîu năbădăios care cînta de mama focului într-un iaz de moară. Omul, sculat în puterea nopţii, a ridicat glas de poruncă şi îngrijorare, o dată cu întrebarea chemîndu-şi slugile, despre care singur ştia de le are ori ba: „Cine eşti, mă, de umbli în puterea nopţii?! De-i fi lotru, rău ai nimerit-o într-acilea, om bun de-i fi, care ţi-i păsul?" Bitus Bricenus, obraz cunoscut şi ascultat prin partea locului, mai făcu vreo cîţiva paşi către haita de cîini îndrăciţi, şi se încredinţă cu tot numele: „Bitus Bricenus, omule, hangiul de la Vadul Moţilor. Iaca, vecine Axente, că mă lovi năpasta, pricină din care îţi tulbur liniştea şi somnul." „Te cunosc şi te cred, hangiule", zise omul cu glas neîncrezător. „De-i fi cu adevărat cel ce spui că eşti de bună seamă, şi nu cumva un tîlhar cu glas prefăcut, ia zi-mi sub care grindă a casei îmi ţin răbojul şi cum le cheamă pe cele cotarle care te latră!" „Grinda a doua de la intrare, vecine, iară cei cîini de care ascultă haita răspund şi se ogoiesc la numele de Ursan, Lupa şi Negra." „Dară pof- teşte, casa mea e şi a ta, vecine Bricenus, şi te rog să ierţi cercetărilor mele. Ştii prea bine cum sînt vremurile şi oamenii pe aici, pe la noi."

Am poposit numai cît să se gătească de drum gospodarul şi feciorul său cel mare, un flăcău tăcut, trecut de prima tinerețe, care şchiopăta vizibil, în urma unei încăierări cu ursul în prisaca din dosul casei, la vîrsta la care încă nu fusese purtat prin lume la tîrgurile şi horele de pe Găina, Negrileasa, Vulcan şi Dealul Mare. Ni s-au alăturat în primejdioasa plănuire fără să pună vreo întrebare, trecînd din mînă în mînă, ca pentru întîmpinare, o ploscă pîntecoasă, tot aşa cum ar fi procedat Bricenus ori Zebal dacă omul acesta izolat în munte le-ar fi cerut lor ajutorul. Din vorbele lor am înțeles că pînă la locul de unde aveam să începem cercetările o altă casă nu mai era, aşadar grupul nostru nu număra decît şapte oameni, iar şapte, oricum, însemna ceva mai mult decît cinci. Bătrînul

-rea el, nu-i vorbă, cam petrecut cu anii, însă cel tînăr, cu toată meteahna căpătată într-o încleştare pe viață şi pe moarte, făcea cît doi, dacă nu cumva chiar mai mult, văzîndu-1 înarmat cu o ghioagă la ridi- atul căreia un oarecine s-ar fi opintit din greu, şi cu o dacă lucrată la Un fierar localnic, din care ai fi putut face măcar două rafuri de car. Cum mai aveam cel puțin două ceasuri bune de drum, fiindcă cei ce ne însoțiseră cu atîta bunăvoință sau nu consideraseră potrivit să-şi mai încalece caii pentru atîta lucru, ori că nu-i prea aveau, mergeau pe jos voiniceşte, mai bun altceva neavînd de făcut, m-am alăturat gornicului, care, de ce să nu recunosc, îmi cîştiga'se încrederea şi chiar admirația, poate şi pentru aceea că amîndoi ne-am trăit viața sub cerul liber, ca împreună să alcătuim un plan pentru cele trei situații în care aveam să ne întîlnim cu duşmanul: la grotă, la stînă sau la peşteră. Locul cel mai tare şi mai cu primejdie era la stîna de pe Chicera Muierii, situat mult în afara potecilor şi drumurilor umblate, pricină întemeiată de a-1 ruga pe gornic să mi-1 înfățişeze în toate amănuntele pe care le ştia. Am aflat imediat că ceea ce fusese cîndva o stînă de păcurari

bogați era acum o îngrăditură din piatră de var întărită de vreme, atît în partea de sus cît şi în cea de jos a chicerei, peste care se prăvălea un pîrîu, alcătuind două cascade şi un lac de mărimea unor ocoale de oi. O potecă de picior urca printre stînci, pe deasupra primei cascade, trecea pîrîul peste un pin prăvălit din munte, ca mai apoi să tot urce printr-o bătrînă pădure de fagi. în partea de jos a chicerei aflai o alcătuire de grohotişuri şi stînci prăvălite, din pricina cărora se credea că în vremi depărtate pe aici ar fi băie- şit urieşii în căutare de aur. Printre ele oamenii harnici, curățind locul cu tîrnăcopul şi cangea, au croit drum îngust pentru turmă. Adăpostul propriu-zis era durat pentru vecie tot din piatră de var nestins, cimentat mai apoi de zăpezi şi de ploi, taman sub o urieşească stîncă, încovoiată către vale precum o copaie de frămîntat pîinea. „Trebuie să ai minte puțină ca, ştiindu-te urmărit, să te închizi de bună voie într-un loc ca acesta!" mi-am dat cu părerea mai mult ca să o aflu pe cea a ortacului meu. însă acesta nu mi-a dat dreptate, dimpotrivă. A încercat să mă convingă că acolo mai lesne te poți apăra, decît ai putea ataca, stîna în to- tului-totul fiind durată ca o cetate împrejurul căreia fiecare copac, groapă ori stîncă e o capcană. „Să afli domnia-ta, a mai adăugat tînărul, ca aici moşu-meu cu încă zece daci din oastea măritului Decebal au dat de furcă pînă tîrziu către iarnă unei centurii de oşteni ai trupelor de curățire şi pacificare. Atunci romanii, săgetați, răriți şi înfometați, i-au fost lăsat în pace. Mult mai tîrziu şi numai prin haină vînzare au putut fi clintiți de acolo". Nu i-am răspuns. Nu cunoşteam locul şi nu-mi sta în fire să vorbesc cu trufie în necunoştință de cauză. Mi-am închipuit ceva asemănător turnurilor de apărare de pe Valea Sargetiei la venirea roma- mlor şi nu am mai cerut alte lămuriri. De bună seamă că Ceran, om al locurilor şi nu un fitecine, ştia prea bine ce spune. Doar atît că lotrii cu pricina s-ar fi putut adăposti şi în unul din cele două

locuri tari bănuite de noi, ca şi în multe altele, necunoscute nouă, poate mai la îndemînă pentru ei. Şi aici, ca şi în jocul copiilor de-a v-aţi ascuns, avantajat era cel ce se ascundea şi nu cel nevoit să caute. Deocamdată luai hotărîrea să intru binişor în pielea celui dintîi şi, mai liniştit de-acuma, grăbii pasul pentru a-i ajunge pe tovarăşii mei de drum, care aveau motive şi mai temeinice să se grăbească. Timpul curgea neiertător şi cîte nu se mai puteau întîmpla unor fiinţe plăpînde şi lipsite de apărare, aflate în stăpînirea unora care nu mai aveau omenesc decît darul înăsprit al vorbirii!

Neliniştită dintr-o nebănuită pricină, Teofana îşi schimbă locul. Trăgea pe furiş cu ochiul cînd la Cosmin cînd la Bogdan, semn că punea ceva la cale şi se temea de reacţiile lor. Privi şiret cerul pe care clipeau, precum şperla din jarul răscolit, miriade de stele. Cercetă mai apoi pădurea, care se contura în apropiere ca o pată neagră, densă, unduitoare, şi păru că se înfiorează, strîngînd cu gest de jivină mică umerii abia rotunjiţi către împlinire, de frig sau de frică poate. Toader Berian observă gestul fetei de a se chinci în sine, părăsi istorisirea, cu părere de rău acum, ca şi cînd te-ai despărţi în pustiul nopţii de un plăcut tovarăş de drum, şi o întrebă cu neobişnuită căldură în glas:

— Te-o fi prins pe nesimţite frigul, Teofano. Ai putea lua zeghea mea, că eu şi aşa trăiesc dincolo de cald şi de frig. La ceasul acesta cade roua, hrana sufletelor rătăcitoare, zice-se.

— Nu, nu! Nu-i nevoie! se apără ea, vădit iritată că nu s-a putut stă- pîni. Mă gîndeam, iaca... mă gînde.am la pădure şi nu ştiu ce m-am înfiorat. Oare cum vor fi fost pădurile în timpurile de demult pe care le-ai trăit? Vezi matale, moş Berian, măcar şi pentru aceea că dumneata ştii, că le-ai văzut, cum ai văzut atîtea ce nu vor mai fi. .. bouri adă- pîndu-se în ape ca lacrima, ţara

de codri, neamuri de oameni pierdute demult prin neamuri... eu cred că ar trebui să fii tare fericit.

O vreme bătrînul nu-i răspunse. Tăcu îndelung fiind iarăşi departe, în alte locuri ori în alte vremi. Se înfioră şi el la un gînd, tresărind, ori poate la o imagine sau la o pală de vînt. Răspunse pe neaşteptate, interogativ:

— Pădurile ... pădurile de demult zici? Ce şi cum erau? Im! Ele erau totul, şi adăpost şi capcană, şi viața şi moartea. Dar ca să-ți răspund ar trebui să ştiu ce ştii tu, ce ştiți voi despre pădure, despre țara asta a noastră de-i zice România.

— Păi.., ştiu! se grăbi, oarecum derutată, fata. Ştiu şi eu atîta cît am învățat şi din puținul cît am văzut pînă la anii mei.

—Ce ai văzut tu, fătucă, e coltuc de pădure din vechea noastră pădure. Pămîntul lucrat, adică arătura, pîrloaga şi fîneața era puțin, însă ajungea tuturora. Intr-un an semănai aici, la o gură de vale, în celălalt, dincolo,un rît de deal, nu prea departe de casă şi mai ales nu peste ape S -j fiindcă podurile ... unde şi unde un brod sau un vad. Murăşul, Murăşul nostru spre o pildă, îl treceai pe brod la Germisara, cam pe unde face cot la Gelmarul de-acuma, apoi la Vadul Zînelor, de lîngă Deva, puțin mai jos Piatra Uroiului. Numai la Apulum şi la Ocna de Murăş erau întinse poduri de vase. Dar pădurea! Instăpînea. Gît vedeai cu ochii, cît băteai cu pasul. Mai mult la şesuri decît la munte. Zile de-a rîndul de-o cercetai, nu-i găseai capăt. De-a stînga şi de-a dreapta drumurilor, ori încotro te-ai fi îndreptat, pădure şi iar pădure. Gînd se întemeia sat nou, prin roire sau schimbare de vatră, mai- întîi şi mai întîi se făcea jarişte. Procuratorul Imperial, împuterniciții lui, consilierii coloniilor sau ai municipiilor hotărniceau de la apa cutare la apa cutare, ori de la muntele cutare la valea cutare loc de vatră, de arătură, de cosit şi păşunat. Apoi se păstra cît era de păstrat pădure

pentru multele nevoi, se tăia ce şi unde era de tăiat pentru cele trebuințe ale obştei şi ale imperialilor, după care se punea foc. In urmă rămînea jariştea, jariştea fumegîndă hăăăt şi săptămîni de-a rîndul. Se aştepta un an, doi, trei, pînă după ce prin arderi repetate putrezeau butucii şi începea desțelenirea, semănatul, cositul sau păşunatul. Şi ce pămînt! Gras ca untura, glie odihnită din veci; lanurile de grîu, de secară şi orz, de mei şi de cînepă cît trestia. Ast an, ogor îngrădit cu lețe şi spini, ca să nu dea turmele de sălbătăciuni, în celălalt, pîrloagă. Se mai odihnea glia o vreme şi, pe cînd s-o înghită iarăşi pădurea, ale cărei tufişuri înaintau ca nişte armate, iarăşi gospodarul ara şi semăna ogorul, ogor cu nume împrumutat tot de la pădure: în Alunei, în Cărpiniş, în Făget, la Scoruşi, la Ghindari, la Arini. Ehei, pădurea! .. . Trei sfert din țară, asta pădure! Iar apele! Ce mai ape! Şi cum mai curgeau! Cînd mă gîndesc, privind rătăcirile şi băltirile Murăşuluî de acum, îmi vine a crede că pe vremea aceea pămîntul o fi fost de bună seamă mai înclinat către Dunăre, matca apelor din totdeauna.

— îmi închipui, cu aşa păduri, ce mai de lupi! se entuziasmă deodată Cosmin. Şi cîți oameni sfîşiați, măiculițăăă!

Bătrînul zîmbi zgîrcit. Sentențios. Aşa, cu poftă, ca mai toți oamenii, nimenea nu 1-a mai văzut rîzînd. Acum, dacă a zîmbit, mai puțin ca un mort vesel, era de ştiut că cineva urma să fie luat în derîdere. Asta era părerea lui Cosmin şi nu prea se înşela.

— Lupi zici? Erau şi lupi. Mulți, desigur, căci multe erau şi turmele de bouri, de zimbri, de cerbi şi căprioare, de mistreți şi cai sălbatici şi de tot ce s-a mai urcat pe pluta lui Noe la potop. Dar cu oamenii n-aveau ei treabă, decît atunci cînd omul îi tulbura fără să vrea la sorocul zămislirii. Pe om, lupul dintotdeauna şi 1-a ştiut de stăpîn. Poate şi pentru aceea ca-i seamănă. Pe-atunci, băiete, ca şi acum, lupul mînca oi şi boi, nu

minca feciori ca voi. Animal mîndru, răzbătător, singuratic, tare singur şi h'ist! Cei vechi credeau că din lup se trage şi neamul acesta, al nostru, şi sub semnul lupului stă el sub zodii. Care va să zică, neam de lup, supus de neam de lupoaică, înțelegeți ce vreau să zic, cu cîtă carte ați învățat şi voi, nu?

— Păi cum! se grăbi Bogdan. Aşa trebuie să fie, numai că ne cam abăturăm, iar pe noi povestea cealaltă, cu răpirea fetelor şi urmărirea lotrilor, ne interesează. Moş Berian, Teofana, ca fetele, cu ale ei. Nu vă mai abateți din vad chiar de-a fi să întrebe cum se albeau pînzele, care era moda şi pe unde se plimbau seara domnişoarele dacilor, fiindcă altfel n-o mai termini niciodată.

Fata se făcu de parcă nici n-ar fi auzit, iar asta îi oțărî pe băieți. Ar fi vrut s-o zîndărească mai abitir, însă Toader Berian, zis Şerpele Roş, trase cele două fumuri de cuviință din pipa de lut şi se reaşeză temeinic în matca povestirii, trecînd peste această meandră ca şi cînd n-ar fi fost, şi hotărît că, iată, se afla iarăşi foarte departe.

— De cînd părăsiserăm hanul lui Bricenus şi pînă la primul şi singurul lui vecin, cei doi părinți aproape că nu şoptiseră vreun cuvînt. Acum, după ce luna ieşise complet dintre nori, devenind un opaiț de nădejde al drumeților, tăcerea se înstăpînise cu totul. Locurile erau cu primejdie, lucru pe care mi-1 confirmase după cum se comporta iscusitul Ceran, şi, ca unul ce mai păstra toate simțurile şi învățămintele unui vestit vînător, am trecut înaintea celorlalți, avîndu-1 pe gornic lîngă mine. De oriunde putea răsări o capcană, şuiera o suliță sau o săgeată. Mergeam încet, cu pasul uşor şi cu multă prudență, şi pentru că nu cunoşteam locurile, dar şi pentru că de la o vreme ne cufundaserăm în pădure. La o scurtă haltă, cerută de bătrînul Alexis pentru a-şi potrivi tureaca încălțărilor, dar mai mult ca să-şi tragă răsuflarea, gornicul a făcut cunoscută părerea că duş-

manii căutați de noi pot tot atît de bine să fie prin apropiere şi, deci, ne adresă tuturor rugămintea să călcăm mai cu grijă şi să fim atenți la orice zgomot, fie el țipăt de pasăre, susur de izvor ori prăvălire de piatră. Pădurea necuprinsă părea un mormînt al liniştii veşnice. Animale, păsări şi oameni de s-ar mai fi aflat în afară de noi în această pustietate, îmbrățişaseră de bună seamă, odată cu răsăritul lunii, somnul cel mai adînc După încă vreo cîteva verste de mers furişat pe poteca abia ghicită, auzii susurul unei ape, susur care răzbătea uniform dinspre dreapta, ca țîrîitul unei colonii de greieri în preajma schimbării vremii. E pîrîul Negrilesei, îmi şopti gornicul. Puțin mai în jos se află drumul şi locul de popas unde s-a făcut răpirea. Cei doi hangii păreau că se deşteaptă din letargie. Au încercat s-o ia grabnic din loc, însă i-am invitat la un scurt popas, şi cu gîndul să ne ajungă din urmă fiul cel şchiop al gospodarului săritor, care se oferise să coboare caii pe un alt drum, mai ocolit, dar mai larg. Călare, poteca pe care noi scurtasem binişor distanța, nu putea fi străbătută. Parcă ne-am fost înțeles, fiindcă nici nu ne-am aşezat bine cînd am desluşit drept în față zgomot de copite tîrşite pe drum înclinat, de piatră. Era slujitorul lui Zebal cu caii de povară. Ca să nu dea de bănuit unor eventuale străji lăsate de tîlhari prin apropiere, l-am sfătuit să caute o poieniță ascunsă mai în jos de locul unde s-a făcut jaful. Bietul om şi-a făcut înțeleasă prin semne dorința de a ne da o mînă de ajutor, mînă care în situația noastră nu prisosea, ci dimpotrivă, aşa că l-am sfătuit, fără a mai cere părerea hangiului, să priponească animalele şi să ni se alăture. Lăsîndu-i pe ceilalți sub coroana întunecoasă a unui lemn de corn, m-am slobozit cu Ceran gornicul la răscrucea unde fusese lovită caravana. Deşi plouase, nu ne-a fost greu să refacem ceea ce se întîm- plase. Lotrii însoțiseră caravana militară pe o potecă paralelă, părăsită din pricina şuvoaielor care o făcuseră impracticabilă.

Probabil că tocmai de la poala muntelui, unde se resfiră pe văi vicusul Cărpiniş, lotrii au luat urma caravanei. Se vedea clar că nu se aşteptau să fie prea curînd urmăriţi, fiindcă nu se străduiseră nici măcar cît de cît să-şi şteargă urmele, în afara urmelor celor cîţiva oşteni care nu scăpaseră, ci, de bună seamă, dăduseră bir cu fugiţii, pe drumul ţării către Alburnum Maior, toţi ceilalţi se îndreptaseră către stîna de la Chicera Muierii. Către stînă o apucaseră cel puţin trei grupuri de oameni, e drept că mai puţin numeroase. Cele mai multe urme se imprimaseră pe drumul cel vechi, oameni călări şi pe jos, purtînd încălţări felurite. Că în fruntea lor se găsea un conducător se înţelegea din intenţia de a mai şterge din urme, bi^pindu-se şi pe ploaie, printr-o grapă uşoară făcută dintr-un spine de porumbar. Puţin mai jos, pe o potecă folosită cîndva de vechii oieri pentru a scurta drumul către cel al ţării, am găsit urmele unui grup mai puţin numeros. Din loc în loc terenul era bătătorit, semn că pe aici au fost duşi prinşii care s-au împotrivit. Din aceasta se putea trage concluzia că fetele se bizuiseră pe ajutorul cuiva, că nu erau singure. Spre nedumerirea noastră, am întîlnit urme şi către liziera pădurii, urme care, aşa cum aveam să constatăm puţin mai tîrziu, se desprinseseră din cele de pe poteca părăsită, încolţind în noi îngrijorarea că prinşii, sau numai cele două fete şi însoţitorii, au urmat alt drum şi au căutat altă ascunzătoare. Ne-am înţeles din priviri să nu sporim grija celor doi taţi cu presupunerile noastre. Neclar pentru noi era unde anume duseseră ei caii, ştiind că nu pot fi urcate potecile către stînă, numai dacă cumva vor fi avut aripi. I-am împărtăşit nedumerirea mea destoinicului Ceran care, după ce a stat puţin pe gînduri, a făcut o presupunere de a cărei chibzuinţă nu mă îndoiam şi anume că sub chiceră, unde mai multe pîraie formează Apa Negrilesei, se mai găseşte o stînă, care ţine tot de cea căutată de noi, durată temeinic din trunchiuri de brad şi locuită arare

de cîteva familii de iliri care fac mangan pentru colegiile fabrilor de la Apulum şi Alburnum. Aici, credea Ceran, şi eu mă declarasem de acord cu presupunerea sa, au dus lotrii caii şi eventualii răniți pe care îi vor fi avînd.

Cu destule îndoieli ne-am înapoiat la tovarăşii noştri care ne aşteptau cu mare îngrijorare. Odată cu noi se înapoia şi Lupul cel Şchiop care, negăsindu-şi starea, a urmărit semnele lăsate de tîlhari pe cele două poteci Pmă cînd a desluşit zgomotul apelor ce se prăvăleau peste pietrele chice- rei. Era şi el convins că numai o parte din ceată, cea mai numeroasă, se îndreptase către stîna de la cascadă, nebănuind, însă, ce s-a întîmplat cu ceilalți. Ne mira faptul că cei urmăriți nu lăsaseră nici o strajă, de unde chiteam că: ori erau prea siguri pe puterea lor şi pe taina locului, ori nici prin gînd nu le trecuse că ar fi putut fi urmăriți atît de curînd. Cerul se limpezise ca un iezer de munte la un ceas după furtună. Întrueît terenul era tot mai accidentat, iar luna născocea cu pietrele şi copacii umbre şi năluci înşelătoare, i-am sfătuit pe însoțitorii mei că ar fi înțelept să prelungim popasul pînă la ivirea zorilor. Şi noi şi caii, pe care hotărîsem să-i ducem mai la îndemînă, în amonte de Chicera Muierii, cai care numai datorită unei înzestrări nemaipomenite nu-şi rupseseră încă picioarele şi nu se prăvăliseră de pe buzele înşelătoare ale prăpăstiilor, aveam nevoie de odihnă. La acest gînd destul de chibzuit mi s-au asociat doar Ceran şi tînărul aparent nevolnic, pe care, neştiind cum îl cheamă, l-am poreclit Lupul cel Şchiop. Alexis, om care pătimise şi el prea destul de pe urma călcărilor făcute de tîlhari, se încerbise în hotărîrea celorlalți doi bătrîni de a ne continua fără zăbavă urmărirea. Dacă au văzut că nu îi urmăm, cîine cîineşte s-au înduplecat să stea locului, însă degeaba le-am mai căutat vorba. Erau cătrăniți de parcă noi, ceilalți, le-am făcut tot răul.

Somnul din zori e un fur înşelător pentru cea mai destoinică strajă. Amintiți-vă că Făt-Frumos rămas

strajă merelor de aur cade sub vraja lui. Nici un leac nu cunosc mai bun pentru îndepărtarea acestuia decît povestirea, istorisirea. Ştiind că pentru lucrarea noastră mai cu folos este odihna trupului cînd nu lipeşti geană de geană, i-am dat cep cum m-am priceput mai bine. Mai întîi l-am cercetat furiş pe Lupul cel Şchiop. O anume împietrire a trăsăturilor feţei şi lucirea de gheaţă străvezie a ochilor îl urîţeau într-un anume fel pe care nu ţi-1 puteai explica. Altfel ar fi fost un om frumos cum erau mai toţi bărbaţii prăsiţi din moşi-strămoşi prin munţii aceştia. „Domnia-ta ai fost cîndva yn brad falnic şi un flăcău tare frumos, i-am zis, privindu-1 cu neprefăcută prietenie. Ai fi şi azi, dacă nu te-ar roade pe dinlăuntru o crîncenă boală de suflet." Nu mi-a răspuns. A oftat doar, însă mi-a fost de ajuns. Găsisem poteca, de acum trebuia să nu o pierd din nesăbuinţă. Ceran îmi făcuse semn să-1 las într-ale lui, că tot degeaba. Eu mă îndîrjisem să răscolesc acolo unde de cine ştie cînd nu mai răscolise nimeni. Tatăl flăcăului, însă, prinsese a mă urmări cu interes, făcîndu-mă să cred că încercarea de a tăia şi curăţa o rană veche îi este şi lui pe voie. Celui suferind e bine să-i aminteşti mereu că suferinţa lui nu-i singura şi nici cea mai mare de pe lume. Asta hotărîsem să fac eu acum, aşteptînd împlinirea din întuneric a zorilor. „Tatăl meu, flăcăule, a fost un prea vestit vînător, gornic peste şapte munţi. Cam la anii tăi 1-a năpăstuit un rău fără de leac. Din momentul acela pentru el viaţa n-a mai fost viaţă, ci numai scîrbă şi numai durere. De mai multe ori se hotărîse să pună singur capăt unor zile fără de

P. - dar s-a temut eă păcătuieşte faţă de Zeii care l-au hărăzit cu n°'rTtrecere prin lume. Iată, dar, pe scurt, povestea durerii lui. în aC ntele Surianul, pe Valea Frumoasei, o ursoaică bătrînă se nărăvise ""carne şi prinse a face pagubă printre vite şi oameni. El, celălalt Vie-

zure tatăl meu, tocmai se afla prin acele locuri, pregătind o vînătoare ntru rege şi curtenii săi. Doi copii, un băiat şi o fată, fraţi, plecaţi de la stîna din vale după zmeură, au nimerit prin preajma bîrlogului, o grotă afurisită unde dihania îşi avea şi puii. Fata a scăpat prin cine ştie ce minune, băiatul fusese tîrît de namila care în zori tocmai se îndopase din- tr-un juncan, în grota aceea, nevătămat, păstrîndu-1, pesemne, pentru un alt prînz. S-a întîmplat ca fetiţa, alergînd către sat, să-1 întîlnească în drumul ei tocmai pe Viezure, vînătorul cel vestit şi netemător de fiarele pădurii. El n-a prididit să alerge într-acolo. De grija copilului uitase că o ursoaică dedată la carne, avînd şi pui, e mai periculoasă decît o turmă de mistreţi sau o haită de lupi. A ajuns în muntele acela la ceasul cînd namila înfuleca în zmeuriş din ceea ce mai rămăsese după ospăţul din zori. Vulturii, care niciodată nu se aşează pe pămînt cînd vreun răpitor mai puternic se găseşte prin preajmă, de data aceasta, cine ştie din ce pricină, şi-au uitat obiceiul, înşelînd cu totul vigilenţa împătimatului vînător. O lovitură năprasnică de labă a fost destulă ca să-1 lase în nesimţire mai multă vreme. între timp ursoaica îl tîrîse şi pe el în bîrlog. Copilul se trezise din leşinul de spaimă, cît lipsise ursoaica, şi se căţărase pe o teşitură a grotei, unde nădăjduia că fiara nu va ajunge. Ce s-a întîmplat eu nu vă voi povesti cu amănuntul, însă domniile-voastre puteţi să vă închipuiţi. Cînd tata se trezise, fiara îşi făcea somnul tocmai la intrare, nu mai departe de trei paşi de locul unde zăcea fără simţire prada. Somnul dihaniei, însă, era doar somnul Cerberului. La cel mai uşor zgomot deschidea ochii şi cerceta cu luare aminte victima. Copilul întinsese între timp tatii cureaua cu care se încingea peste mijloc şi îl îndemnase să se caţere lîngă el. El, însă, era sleit de puteri. Efortul de a se căţăra i se părea prea mare. între timp se strînse puţin cîte puţin, ca un arc gata să sloboadă săgeata, şi cînd i se păru că

ursoaica este furată de somnul cel mai adînc, țîşni cu un salt către peretele înalt al grotei. Se înşelase. Fiara nu dormea. Cu un răget înfiorător se aruncă asupra lui. Vînătorul avusese totuşi vreme să prindă cureaua şi să se cățăre pe jumătate distanța, dar nu îndeajuns. Namila sărise a doua oară şi odată cu mormăitul ei înciudat tata simți cum i se desprinde carnea de pe piciorul cu care căuta un sprijin pe stîncă. Cu piciorul sfîrtecat de la şold pînă la gleznă a mai avut totuşi puterea să se cațere pînă pe pragul unde se aciuase băiatul. Pînă să vină oamenii pierduse mult sînge, iar rana se infectase. Cu aceleaşi labe fiara sfîşiase şi carnea de pe hoitul din zmeuriş. Rana, oblojită de cea mai vestită doftoroaie de prin acele locuri, nu s-a mai închis niciodată. Ani de-a rîndul a tot supurat, împrăştiind mirosul morților, dare îl silea să se țină departe de oameni. Rana de dinafară născuse alta, mai dureroasă, pe dinlăuntru, şi aceasta fără de leac. O pierduse pe fata care îi era dragă, pierduse tovărăşia semenilor, pierduse faima de neîntrecut vînător. Bolea, de cîțiva ani bolea cu trupul şi cu sufletul la o şură a noastră din munte, atunci cînd au poposit în pagusul nostru de oieri cîteva familii de carpi rătăcitori. Ei țințeau să ajungă la vadul tuturor apelor, Danubiul, unde se zicea că pămîntul răsplăteşte cu două recolte pe omul harnic. Printre aceşti carpi care colindau lumea se găsea şi o bătrînă meşteră în leacuri şi cunoscătoare de dureri omeneşti, care, cît era ziua de lungă, căuta răşini de copaci, rădăcini şi ierburi de leac. Pe atunci nu eram pe lume, însă mi-a fost dat să o cunosc şi eu, cînd am trecut Danubiul ca să-i lovim pe romani la Pontul Euxin, în cel de al doilea război cu Traian. Numărase de mult suta. Mintea îi rămăsese tînără. Un alt om într-atîta cunoscător de oameni nu am mai întîlnit în lunga mea viață. Te cerceta o dată, o singură dată, scurt, şi te pătrundea pînă în tainițele adîncate ale sufletului, unde tu însuți nu ai cutezat să pătrunzi. Atunci te cutreiera

un fior, te goleai de tine şi de gînduri, cădeai răpus de o povarnică osteneală. Dacă îți mai şi punea mîna pe frunte, aveai încredințarea că roiuri de furnici şi albine ți-au ales-o drept sălaş sau cărare. Om mîndru, tatăl meu nici acelei vîlve a sufletului şi vrăjitoare a celor trupeşti nu a vrut să se arate. La rugămintea moşului meu, Mavida, căci aşa o chema pe femeia aceea, 1-a căutat pe suferind în pustietatea unde se pribegise, 1-a săgetat cu privirea şi 1-a certat cu toată asprimea. I-a cerut ca singur şi pe îndelete să-i depene firul urît al acelei întîmplări. L-a ascultat în tăcere şi a rămas o vreme adîncată în gînduri. Apoi i-a zis: „Leacurile mele, vînătorule, nu-ți mai fac trebuință. Răul care te scurmă e înlăuntru şi el îl ațîță pe cel de dinafară. De vei face întocmai cum te-oi învăța, bine va fi; de nu vei face, poartă-ți ca şi pînă acum, cu trufia neplăcută zeilor, chinul şi veninul! Pune, începînd de astăzi, pe rana cea urîtă, aceste frunze, călite la foc mic şi date cu unsoare de urs, ca să se ostoiască durerea şi să se închidă pentru o vreme. împlineşte-ți apoi voința şi ura ca să lecuieşti sufletul rănit. Ucide fiara ce ți-a pricinuit tot răul. Pe ea, sau prăsila ei, care de bună seamă sălăşluieşte în grota aceea. Arde fire de păr de pe botul ei şi presară-le pe rana deschisă. Tolănit pe blana fiarei răpuse arată-te soarelui, cu piciorul beteag, aît e vara de lungă. Din cînd în cînd spală răul cu rouă adunată în cupa de frunză a Spinelui Mare. D? va fi să fie după gîndul meu, la anul, pe vremea aceasta, încarcă pe trei cai povară de piei, răşină, brînză şi miere, încalecă, treci muntele pe oricare drum spre Danubiu şi întreabă de mine ca să te plăteşti, după datină, de tot binele ce ți-1 fac acum. De nu voi fi la Turnu, îndreaptă-te spre Daphne şi, dacă nici aici nu-mi afli urma, voi fi de bună seamă la Vicus Carporum, pe Apa Naparis". Tătînele meu a ascultat-o dar nu a învrednicit-o nici măcar cu un cuvînt. Era, totuşi, primul om pe care l-a îngăduit

să-i vorbească de atîta vreme de cînd se pustiise pe coclauri.

înstrăinat de tot şi de toate, împietrit în blestemul durerii sale. Ba, să nu mint! Acelei femei i-a zîmbit cu neîncredere, ca unui copil care se apucă să depene bătrînilor basme.

Asta a fost primăvara pe la începutul lui prier. Cînd a dat în florar el nu a mai fost văzut în coliba din care îşi făcuse refugiul suferinței. S-a fost înapoiat tocmai în celălalt an, prin luna lui răpciune, teafăr şi voinic precum fusese odată. Doar că piciorul drept îl aducea puțin dintr-o lăture, ceea ce nu l-a împiedicat să colinde pînă la adînci bătrînețe munții şi pădurile după vînat ales, să poarte la sărbători horele, de-ți era mai mare dragul, şi să se însoare cu cea mai mîndră fată din tribul dacilor sal- denses.

Lupul cel Şchiop păru interesat cît de cît de spusele mele abia către sfîrşitul istorisirii. Mă întrebă, cu glas de ură mocnită, ce ştiu eu despre rănile şi suferințele sale. Şi de ce cat să mă strecor nepoftit în sufletul omului. I-am zîmbit cu înțelepciunea anilor. Am dospit răspunsul cu răbdare: „Ca să nu-i superi pe Zei, prietene. Din cînd în cînd şi sufletul trebuie să se arate la soare, ca şi rănile cele urîte. Răul nu se taie de la jumătate, ci de la rădăcină". „Şi dacă pricina răului nu mai este? Ori, dacă, fiind încă, nu ştii unde să o cauți?!" „Pe întinsul pămîntului nici o taină nu e fără dezlegare, flăcăule, în afară, poate, de aceea a venirii şi plecării noastre din viață. Am trăit mult, Zalmoxis fie slăvit, şi ştiu multe. Am suferit şi mai mult. Nimic, prietene, nu te face mai înțelept şi nu îți înlesneşte înțelegerea către semeni ca suferința", i-am zis, hotărît de acuma să mă las păgubaş. El a fost cel care a înnodat firul vorbei. „Domnia-ta, înțeleptule taraboste, oare nu cumva cauți niscai sămînță de vorbă, ca să nu adormim? Cum ai putea lecui ceea ce nu are leac? Da, se pare că am fost fecior frumos, fala neamului şi a pagusului nostru de

sub Negrileasa, nu un lup singuratic şi şchiop, ca acuma. Sufletul meu era ca roua, întâmplările zilelor mele, ca stelele pe cerul senin, ograda, părea a unei vile rustice aparţinînd unui colon de pe fertila vale a Marisului, nevasta, ciută şi izvor, lăstun şi privighetoare, lujer de salcie şi floare de colţ. Mînia zeilor, iscată din nimic sau din pricini moştenite, s-a abătut într-o singură noapte asupra mea, taman în noaptea nunţii, avînd chipul şi năravul unei cete de tîlhari din neamul iazi- gilor rătăcitori, pe care azi îi afli la apa Tissiei, mîine la cea a Iziei ori a Pyretului. Eu m-am ales, după multe lovituri de lănci, cu beteşugul şi însemnarea pe veci, ei cu nevasta şi cu avutul meu. Asta a fost, dom- nia-ta, fiara despre care se zice că m-a răpus şi nicidecum urs ori altă sălbăticiune. De atunci, oleacă nevolnic cum par, nu prididesc să mă alătur tuturor celor năpăstuiţi de furi, fie că-mi cer sau nu-mi cer ajutorul."

N-aş fi bănuit că istorisirea mea îl va tulbura într-atîta. Am tăcut o vreme îngîndurat şi îndurerat, chibzuind ce s-ar putea face şi pentru liniştea fraţilor mei din această parte de Dacie. Hotărît lucru! Pe imperiali îi interesează doar aurul, care de aici curge mereu către Roma, nu şi oamenii. O, dragii mei, dacă aţi şti, dacă aţi putea înţelege cît de pu, ţin însemna omul în vremuri ca acelea! Şi cît de nesigură îi era viaţa! Azi erai şi mîine puteai să nu mai fii, fără ca măcar să ţi se simtă lipsa. M-am smuls din şuvoiul unor astfel de gînduri şi i-am vorbit mai mult într-o doară, neştiind ce cuvinte potrivite vor mai răzbate pînă la inima lui. „Toate semnele arată că sîntem în urmărirea unor tîlhari de neam iazig şi marcoman. De unde putem să ştim că lotrii aceştia n-or fi tocmai cei ce ţi-au pricinuit cu cîţiva ani în urmă răul fără de leac? Bătrînii zic că hoţul se mai întoarce la locul jafului, criminalul la cel al crimei, păcătosul la mila Zeilor. Ge-ţi spun nu e numai aşa ... o vorbă de alinare." A tresărit. A strîns ca în menghină

plăseaua paloşului lucrat rudimentar în casă. „Domnia-ta, vînătorule, îți faci mare păcat amăgin- du-mă. Oare nu îmi este îndeajuns? Am ridicat eu altare de marmoră, am dat pieirii pe închinătorii la alți zei, mi-am petrecut viața abținîn- du-mă de la toate cele lumeşti, precum preoții ctişti, încît Zeii străbunilor să se întoarcă iarăşi cu fața cea bună către mine?!" „S-au petrecut minuni şi mai de necrezut, prietene. Doar v-am spus că neamurile sar- mate, iazigii metanaşi şi cei panonici, ne-au lovit şi pe noi la Apa Sa- musului, pricinuind pieirea celor mai buni dintre daci, lăstare din trunchiul măritului Decebal. De cînd s-a fost săvîrşit Hadrian-împărat, cîinii aceştia prădalnici taie şi jefuiesc nepedepsiți, ca-n codru. Legiunile, în loc să-şi facă datoria la Limes împotriva duşmanilor dintotdeauna, veghează ca nu cumva dacii pribegiți să se întoarcă la vetrele lor. Bieți oamenii cată să se înarmeze şi să se strîngă laolaltă în calea vrăjmaşului prădalnic, iară domnia-sa, Macrinus Flavius Şirus, legatus imperial, socoate asta nici mai mult nici mai puțin decît răzmeriță. Dar.. . mă luai cu vorba. Ce-am dorit să-ți zic e că dacă iazigii au îndrăznit să ne lovească mişeleşte la Apa Samusului, între castrele de la Porolissum şi Rurpeia, de ce nu ar îndrăzni să se strecoare iarăşi pînă aici, atraşi de sclipirea aurului?!" Fața i s-a luminat atît cît ține clipirea unui fulger. „Domnia-ta a aruncat în sufletul meu sterp sămînța nădejdii. O, Zei, numai de n-ar fi amăgire!" „Oracol eu nu sînt, prietene. Datoria ta e să crezi cu toată tăria că aceşti lotri pe care cătăm să-i stîrpim sînt cei, sau frații celor ce ți-au pricinuit îndurerare. Oricare drum către izbăvirea de suferință e un drum mai bun decît cel al resemnării". „Şi eu cred la fel, fiule", a întărit spusele mele bătrînul Alexis. După cum bine ştii, cît sînt de bătrîn eu încă nu am pierdut nădejdea că ne vom răzbuna şi o vom smulge pe Drilgisa din mîinile lor. Ți-am zis doar că bătrina ta mamă o visează deseori, iară acesta nu poate fi decît semnul că

trăieşte şi se gîndeşte la noi". L-am cercetat cu privirea pe tînărul Ariort, căruia, neştiindu-i numele, îi dădusem o poreclă de care nu mai eram mulţumit. N-aş fi vrut să-i fiu potrivnic în încleştarea pe care o aştepta. De către fiinţa lui împietrită izvora o forţă urieşească, ce mă făcea să mă ţremur. Se vedea clar că de ani de zile nu mai trăise decît pentru

Hipa răzbunării.

ftu trecuse ceasul şi ziua se desprinse din noapte. Abia acum, privind n jur mi-a fost de mirare cum de am reuşit să rămînem întregi stră- bâtînd pe întuneric aşa neprielnice locuri. La cîteva zvîrlituri de băţ în faţa noastră locul pădurii îl luau tîrşurile de măceş, lemnul cîinelui, curpen şi porumbar, între care se înstăpîniseră dese ca şi părul porcului sălbatic tufele de muri şi strugurei, de urzici şi de iarba ursului. Simţurile ne-au ajutat să ne oprim la vreme şi să facem popas pînă la ceasul dintîi al zilei. Oricît de iscusiţi am fi fost, noaptea am fi căzut prinşii acestei vegetaţii întinsă aidoma plaselor unei vrăjitoare, sub care bănuiam că mişună toate lighioanele purtătoare de venin. Direcţia noastră de mers era orientată oblic între cele două versante, ai căror pereţi se prăbuşiseră brusc cîndva, la începuturile lumii, lăsînd larg şi fioros căscată, un fel de gură uriaşă de lup, care era Chicera Muierii, cerul gurii însemnînd cele două cascade cu grota, maxilarele — stîncile ascu-ţite de calcare, limba — această revărsare haotică de grohotişuri pe care ne pregăteam s-o traversăm noi. Dacă nu mi s-ar fi povestit, cu greu aş fi putut crede că pe această neasemuită năstruşnicie a naturii, croită pe măsura unor fioroase închipuiri din basme, au trăit semeni de-ai mei, avînd una dintre cele mai paşnice îndeletniciri — oieritul. Tot aşa nu mă puteam dumiri de ce tocmai această văgăună fără ieşire, părînd a fi drumul către tărîmul celălalt, a fost aleasă loc de odihnă şi ascunziş de către furii pe care îi urmăream. Probabil că numele rău al locului, îm- poporit de munteni cu

strigoi, vîlve şi spiriduşi, a fost motivul, ori asta însemna că şi lotrii cunoşteau bine locurile sau că un localnic a făcut cîr- dăşie cu ei.

Gîndind la lucruri din astea, cu scopul de a născoci un plan vrednic de mintea celui ce a fost cîndva neîntrecutul cercetaş şi oştean Viezure, l-am lăsat pe vrednicul Ceran să meargă înainte. El înainta încet şi cu băgare de seamă, folosindu-se de un cîrlig de lemn dintre acelea cu care se trage fînul din claie, ca să împingă, să tragă, să descîlcească şi să deschidă cărare prin buişagul orînduit parcă de o minte vrăjmaşă, cercetînd stîncile şi mărăcinişurile, prundul şi culoarea apelor ce se prăvăleau haotic fără matcă, făcînd terenul alunecos şi nesigur. Din cînd în cînd tînărul gornic se sfătuia cu Lupul cel Şchiop, care ieşise din obişnuita muțenie şi îşi da tot interesul să se facă folositor. Deodată Ceran se opri descumpănit şi înălță brațele ca semn de neputință. „S-a întîmplat ceva, prietene?" l-am întrebat în vreme ce mă străduiam să des- cîlcesc mîneca sumanului din cursa unor ghimpi de măceş. „Necazul e că nu s-a întîmplat, vînătorule! îmi răspunse vădit dezorientat. Iată, sîntem chiar pe limba chicerei şi nu am mai descoperit măcar o singură urmă, un semn cît de cît precum că cineva a mai călcat în ultimii zece ani pe aici. Gîndesc că tîlharii, ale căror urme le căutăm, or fi şi ei din- tre acei trecuți prin ciur şi dîrrnon, nu nişte ageamii de răzvrătiți care mai degrabă se descurcă în adîncurile întunecate ale băilor decît pe aici. Mă tem, domnia-ta, că le-am pierdut urmele în vreme ce ei, cine mai ştie pe unde se bucură nestingheriți de pradă. în munții aceştia sînt locuri, mărite taraboste, unde poți trăi o viață fără să dai ochi cu vreun semen de-al tău." „Că am rătăcit urmele ziceai? Zeii să ne ferească de aşa ceva!" îl apostrofă Zebal, hangiul. Ceran nu îi răspunse, ci mă privi, ridicînd iarăşi din umeri şi aşteptîndu-mi sprijinul. Ceva nelămurit mă făcea să cred că sîntem pe calea cea bună,

deşi îndoielile flăcăului, pe isteţimea şi priceperea căruia pusesem preţ, mi se strecuraseră şi mie în suflet. Asttimp Lupul cel Şchiop stăruia să tacă, continuîndu-şi cercetările mai către poala chicerei cu cerbicia şi neastîmpărul unui cîine de vînătoare. Tocmai cînd descumpănirea era să mă ademenească şi pe mine, el se ridică brusc, trăsăturile împietrite i se deschiseră într-un zîmbet de satisfacţie şi ne făcu semn cu mîna să ne apropiem. La picioarele sale, poteca păstorească, sau una din multele poteci cucerite definitiv de vegetaţie, păstra clare urmele unor copite, călcate la rîndul lor unde şi unde de încălţările felurite ale mai multor oameni. Pentru întîia oară el vorbi fără să fie îndemnat. „Au trecut înainte sau imediat după începerea ploii, de aceea tufişurile şi iarba au acoperit poteca. Domnia-ta, vînătorule, aveai multă dreptate cînd ml sfătuiai să nu pierd nădejdea. Încălţările acestea adeveresc că sînt oameni din neamul celor ce m-au călcat cu jaful şi răul. Nu numai încălţările, ci şi copitele cailor. Vă este ştiut că Iazigii metanaşi călăresc îndeobşte cai cu copita rotundă şi încă o dată mai mare ca a unor cai obişnuiţi, care cresc sălbăticiţi prin văile dintre Tiarantos şi Danastru. Aceşti cai niciodată nu se potcovesc, ei avînd copitele tari ca şi cremenea. Ştiu toate astea, domniile-voastre, fiindcă pe urmele lăsate de aceşti cai puternici şi rezistenţi la drum am alergat atunci, zile şi nopţi fără odihnă, cu rănile sîngerînde, pînă ce i-au fost înghiţit timpul şi depărtările. Ani de-a rândul* noapte de noapte, am visat urmele acestea şi n-aş fi crezut că le voi mai întîlni vreodată atît de aproape." Bietul om era transfigurat de o mare nădejde, încît eu mă cutremuram la gîndul că s-ar putea să fie dezamăgit în plăsmuirile sale. Din o sută de sorţi puse în cumpănă în cazul dumisale nici măcar una întreagă nu-i putea fi cu noroc. Numai dacă o minune … Dar, acum important era că pentru întreprinderea noastră cîştigasem un om de nădejde, un temerar care singur s-ar fi încumetat fără

preget să-i înfrunte pe tîlhari. Pe de altă parte înflăcărarea lui ne molipsise şi pe noi, ori asta era tocmai starea de înflăcărare care prinse să mă îngrijoreze. Ho- tărîi că venise momentul să strîng frîul, să-mi dovedesc experiența şi să-mi impun ascultarea fiindcă, la urma urmei, şi viața mea era pusă în joc şi cînd? tocmai cînd mă găseam pe urmele gemenilor lui Ortis care, năbădăioşi ca tătînele lor, cine mai ştie ce năzbîtii puneau la cale. Adevărat era că nici pe bătrînul Zebal nu îl puteam lăsa de izbelişte, la o cumpănă ca aceea. Dacă nu o dată mi-au dat ascultare chiar nepoții marelui rege, de ce n-ar face-o şi muntenii aceştia! mi-am zis şi am schimbat frumuşel tonul. Fireşte că Lupul cel Şchiop trebuia lăudat pentru agerimea ochiului şi hotărîrea ce îl anima. „Flăcăule, i-am zis, strîngîn- du-i cu prietenie mîna, puțini sînt cei care se pot lăuda cu o ispravă ca aceasta. Ți-o spune cel mai priceput şi mai îndărătnic căutător de urme de pe cuprinsul Daciei Mari. Nu te-ai înşelat. Copitele unora dintre caii ce au trecut pe aici adeveresc cum că avem de-a face cu niscai metanaşi ori cu verii lor marcomani. Da, aşa e, animalele acestea niciodată nu au simțit lipsa potcoavelor. O ştiu aşa cum o ştie şi Debar al meu, care nu e numai un sirep nepotcovit, ci şi unul vorbitor". Laudele mele au căzut drept la inimă ca un balsam. în atît de scurtă vreme, flăcăul care pierduse gustul vieții, devenise alt om. Dacă i-ai fi zis că la capătul pă-mîntului ar putea regăsi pe aceea ce-i fusese soție o singură noapte, ar fi fost în stare să meargă pînă acolo, în pofida oricăror piedici ce i-ar fi stat în cale.

Ne-am înapoiat la locul de popas. Am adăpostit caii într-o grotă peste intrîndul căreia se aplecau coroanele unor corni stufoşi. Ne-am reîntors cu grabă la poteca folosită de potrivnicii noştri. Bătrînii Zebal şi Brice- nus, încrîncenatul Ariort, păreau atraşi înainte de un duh al speranțelor. Cînd un hățiş ce părea de netrecut, o stîncă aidoma unui tăiş de lance, un cuibar de ape înşelător

sau un covor des de muşchi ascundea şiragul urmelor, ei se opreau înciudaţi şi cereau din priviri ajutorul. Experienţa mă învăţase unde şi cum să le caut încît le-aş fi descoperit cu ochii închişi dacă nu aş fi considerat că este înţelept să le potolesc cît de cît elanul şi să le trezesc vigilenţa. Le-am făcut semn hotărît să-mi dea ascultare. „începînd de acum, nici un pas, nici o vorbă, nici o faptă fără voia mea, domniile-voastre! Altfel mă simt nevoit să fac calea întoarsă. Oi fi numărînd eu ani destui, nimic de zis, dar încă mi-e dragă viaţa şi nu cred să-mi fi împlinit toate misiile pe această lume. Iată! hălăduim ca nişte copilandri plecaţi după afine, încît am putea fi luaţi ca din oală. Noi sîntem şapte, şi nu toţi oşteni de meserie! Ei, cam de trei, patru ori pe atîţia. Aici şi acum numai viclenia ne dă nouă sorţi de izbîndă. După cum şi-au ascuns pe ultima parte a drumului urmele şi după felul în care au folosit terenul, după graba cu care s-au făcut nevăzuţi, am încredinţarea că lotrii aceştia sînt sub ascultarea unei căpetenii cu mintea şireată, care cunoaşte şi locurile, dar şi obiceiurile trîndavilor oşteni romani. Am încredinţarea că tîlharii nu se aşteaptă să fie urmăriţi decît de către alaele şi decuriile trupelor auxiliare însărcinate cu paza drumurilor, şi ei Ştiu, ca şi noi, că aici o formaţiune de cincizeci de oşteni nu preţuieşte zece vînători daci." „îţi vom da în toate ascultare şi vom face întocmai precum zici, domnia-ta!" mă întîmpină cu tot respectul şi spre toată mirarea mea bătrînul Zebal. Ceran, flăcăul despre care de la început avu- esem încredinţarea că l-am cucerit cu faima care însoţea numele meu,faimă despre care Zebal nu prididise să-i vorbească sporind-o cu închipuite întîmplări, îşi aţinti privirea sub o tufă de mălai dulce, unde se şi strecură imediat. Crezînd că am fost descoperiţi şi că ne paşte vreo primejdie, ne-am pitulat şi noi cum am putut mai repede şi mai bine. Numai că omul nostru se ridică imediat ţinînd între degete un obiect minuscul, care luci puternic în soare. „E

agrafa Saldei! şopti el cu bucurie, de parcă însăşi fata i s-ar fi înfăţişat privirii. O ştiu bine pentru că chiar eu i-am cumpărat-o mai an de la Alburnus Maior." „Acum de bună seamă nu mai încape îndoială că sîntem pe urmele furilor şi că fetele noastre sînt prinsele lor. Zeii sînt cu noi, fraţilor!" se bucură Bitus Bricenus, care amuţise de atîtea ceasuri. „Da! am întărit eu, ne găsim aproape de capătul drumului şi poate chiar sub privirea vrăjmaşului nostru. Cerane, m-ai încredinţat decuseară că ştii bine aceste locuri. După ştiinţa dumi- tale, în momentul acesta cam unde ne aflăm?" „Pe chiceră, domnia-ta. Chicera, înţeleptule taraboste, e o alcătuire din grohotişuri, la poala abruptă a unui munte, avînd forma labei piciorului, de unde i se şi trage numele. Aşa să-şi închipuie locul acesta domnia-ta. Noi venim dinspre stînga, dacă ne orientăm după cursul apei, şi am ajuns între degetul cel mic şi următorul. Mai sus, pe laba piciorului, de dinafară, în punctul cel mai înalt, a crescut o pădurice deasă de aluni şi arini, un fel de brîu pe care l-am putea asemui cu a doua curea de la sandaua romană; dincolo de ea începe lacul celor două cascade gemene, nu mai mare decît un ocol de stînă aparţinînd unui vicus înstărit; peste lac e fosta stînă, ruină acum, deasupra căreia se înclină precum o copaie răsturnată cu gura în jos stîncă uriaşă ce împarte apele care se prăvale din înălţimi în două loloaie spumegînde. Ca să răzbim pînă acolo ar trebui să ajungem pe o vale mică, între degetul mare şi vecinul său, pe unde şuvoiul principal şi-a săpat vadul, ori, ocolind mult, să căutăm vechea potecă ciobănească, pe care gîndesc că au folosit-o şi tîlharii, potecă ce se întîlneşte cu aceasta aproape de păduricea pe care v-am descris-o. Socot, îiisă, că n-ar fi un plan prea înţelept, întrucît, temîndu-se să nu fie urmăriţi, vor fi ţinînd-o şi ei sub pază." „Prietenul şi vecinul nostru are dreptate, interveni neaşteptat Lupul cel Şchiop. Numai că el nu ştie că există şi o a treia cale, pe care eu am descoperit-o căutînd urmele

acelor furi de demult, care mi-au pricinuit răul. Vedeți pinul acela singuratic din creştetul unei stînci albe în formă de pajură? Din vîrful lui cuprinzi cu privirea ca-n palmă toată Chicera Muierii, iar pe sub el şerpuieşte o potecă de capre pe care cineva, cine ştie cînd, a săpat peste o sută de trepte în stîncă spongioasă, care se tot încolăceşte, precum o funie, şi conduce direct la vechea stînă. Mă gîndesc că, dacă nu cumva şi vremea o fi lucrat împotriva noastră, poteca ar mai putea fi folosită şi astăzi." „Cît timp ne trebuie ca să răzbim pînă acolo?" l-am întrebat nerăbdător, prinzînd din zbor o idee. „Aproape un ceas, domnia-ta." „Unde ziceai că sfîrşeşte scara aceea?" „Exact în latura din dreapta a stînei." „Dar poteca amintită de dom% gornice, cum sfîrşeşte?" „Cam la mijlocul alunişului ce l-am ase- ° -t cu o curea de sanda romană, lingă nişte. .." „Cum nu se poate mai nej am exclamat, simțind că ideea pe care o pritoceam se rotunjise şi împlinise neaşteptat de repede. Da, da! Cum nu se putea mai bine, dar nU îndeajuns. Deci. . . două poteci aproape impracticabile, pe care cu siguranță le cunosc şi ei.. . apoi poteca săpată în perete de stîncă, de va mai fi... Mă gîndesc şi mă tot gîndesc pe unde Zmeii Tartarului scoteau păcurarii aceia turma la păscut! Că doar n-or fi purtat oaie cu oaie în spinare!" „Cu asta să nu îşi mai bată capul domnia-ta, mă linişti Ceran, căci tot păcurarii aceia, ori alții înaintea lor, au aşternut potecă din trunchiuri de arini şi din lespezi de piatră tocmai pe acolo pe unde, după ce locurile s-au pustiit, apa şi-a săpat vadul." Am oftat din rărunchi, simțind cum se duce de rîpă planul meu. „Hm! Ce păcat! ..."

Păcat de ce, taraboste?" se grăbi să mă întrebe Ariort, îngrijorat de descumpănirea mea. Am continuat să gîndesc cu glas ridicat, sporindu-le îngrijorarea: „Păcat de zăbavă şi zdroabă. Ce oameni! Ce mai oameni puțini la minte mi-au fost şi păcurarii aceia! Ca să duci şi să aduci turma, înțeleg, dar ca să cobori pînă aici, venind din munte, şi să urci înapoi, asta nu poate

pricepe mintea mea de vînător obişnuit să nu facă măcar un pas nechibzuit şi fără vreun folos. Chiar şi poteca din peretele stîncii înseamnă irosire de timp şi efort pentru cel care, coborînd creasta de munte, năzuieşte să ajungă cît mai repede la stîna de sub cascadă." „Aşa şi este! îmi dădu dreptate Ariort. Stăpînii acestor locuri au judecat la fel ca domnia-ta. Urmele unei scări alcătuită din trunchiuri de brad mai pot fi văzute şi acum rezimate de stîncă aplecată peste fosta stînă." „Vezi, flăcăule! Asta e! La asta mă gîndeam şi nu-i dibuiam dichisul. Sigur că da ... Numai că . .. ei, vezi, lipseşte scara. Să nu îți închipui cumva că lotrii or să ne poftească să slobozim deasupra capetelor lor ditai scara de brazi, ba să ne mai dea şi o mînă de ajutor!" „Dinspre partea asta nu te îngrija, înțelept taraboste! se simți el obligat să mă liniştească. Scară mai trainică decît una făcută din funii de curpen nici că se mai află. Iar hățişurile astea afurisite cu ce altceva or fi împletite dacă nu cu ceea ce ne face trebuință nouă?" La asta mărturisesc că nu mă gîndisem. I-am poftit, aşadar, să schimbăm vorba cu fapta. Bitus Bricenus, care înainte de a deveni hangiu se îndeletnicise cu împletitul coşurilor de nuiele şi făcutul ciuberelor, ne-a fost de mare folos. Cu numai trei cîrlige de lemn prinse a răsuci o funie bună de tras buştenii, darmite de înjghebat o scară de vreo cincisprezece staturi de om. Intre timp am rumegat şi am întors pe toate fețele planul meu, o adevărată nebunie pentru oricine, dar nu şi pentru noi. L-am înfățişat pe îndelete, ca să mă fac bine înțeles şi nimic să nu rămînă neprevăzut. M-am adresat lor cu toată gravitatea momentului: „Prieteni, mă simt obligat să vă mai amintesc încă o dată că noi sîntem şapte, iar cei pe care trebuie să-i înfruntăm şi să-i înfigem sînt de cîteva ori pe atîția. In vreme ce ei se apără la loc tare ca

o cetate, noi vom fi ținte pentru săgețile şi lăncile lor." Zebal, războinic vestit în tinerețe, care acum avea destule motive să înfrunte şi singm- duşmanii, mă întrerupse cu tot năduful slobozit în vorbe: „Nu pricep ia ce bun ne aminteşti mereu cîți sîntem şi la ce ți-o fi trebuind o scară cînd ştim potecile pe care să ajungem acolo! Timpul nu aşteaptă, domnia-ta, şi cînd mă gîndesc cîte se pot întîmpla acelor ființe neajutorate în tabăra tîlharilor mă cuprinde groaza. Mă tot mir cum de te lasă inima să tărăgănezi întrebînd cînd de una, cînd de alta, în vreme ce noi ne perpelim ca pe jar?!" Suferința i se citea pe chip şi în vorbe. Oboseala lăsase urme şi ea. îmi era milă de vechiul prieten, dar ce puteam face! Era mai întăritat ca un zimbru închis între ziduri. „Eşti nedrept cu mine, prietene Zebal! i-am răspuns, străduindu-mă să fiu liniştit. Cum crezi că vom putea dovedi noi, o mînă de oameni, atîția ucigaşi înrăiți, deprinşi cu mînuirea armelor şi hotărî ți să-şi vîndă scump pielea?! Cu mintea, numai cu mintea, prietene! Iată de ce plănuiesc şi tot plănuiesc cum poate •să fie mai bine. Ca să ştim ce avem de făcut, mai întîi trebuie să ştim cu cine avem de-a face, nu? Ştim noi oare cine şi cîți sînt, ce arme poartă, cum s-au întărit în locul acesta blestemat, ce gînduri au? Ştim sigur dacă aici şi nu în altă parte sînt ținute fetele şi dacă nu cumva, atacînd nechibzuit, chiar noi le primejduim viața? Nu ştim mai nimica, iar dom- nia-ta, ca un băietan aprins la minte, îmi dai şi-mi tot dai zor să ne aruncăm precum orbeții în brațele lor. Ar fi trebuit să înveți pînă la anii aceştia, zău aşa, că drumurile ocolite nu sînt întotdeauna şi cele mai lungi. Ei, care au mai multe motive, nu se grăbesc; de ce, mă rog, ne-am grăbi noi?! Ca să-ți astîmpăr neastîmpărul, ți-oi spune ce cred eu că este înțelept să facem încît să ne alegem cu izbînda şi nu cu paguba. Ceran, împreună cu slujitorul domniei-tale, vor acoperi poteca de la pinul singuratic, unde şi un singur om deprins cu mînuirea armelor ar

putea dovedi o sută numai adastînd şi secerind pe rînd cîte un cap de tîlhar; dom- niile-voastre, Zebal şi Bricenus, fiind pricepuți mînuitori de arc şi de lance, va trebui să-i fulgerați din păduricea de lîngă iezer, încît nici unul să nu răzbească pe chiceră în jos; noi, adică eu şi Ariort, va să-i lovim de unde nici prin gînd nu le trece şi anume de sus, de pe stîncă de deasupra căreia se prăvale apa. Ca să nu punem cumva în primejdie viața domnițelor, va să cutez ce prin minte nu vă trece şi de aceea am mare trebuință de scară. Mă voi slobozi ca o vîlvă a văzduhului în mijlocul lor. De nu mă vor simți, bine va fi; altmintrelea va să joc un rol din acelea pe care comedianții mascați le jucau la curtea măritului Decebal. Acolo, sus, vom avea trebuință şi de priceperea domniei-tale, bătrîne Alexis, pentru că în tinerețe ai fost băieş, dară te vei mai pricepe la prăvălirea bolovanilor. De va să nu avem sorți de izbîndă, ne vom strecura fiecare cum vom putea către locul unde am adăpostit caii. Zeii fie cu noi, fraților!", le-am mai zis şi am pornit în rosturile mele.

Cînd am ajuns pe stîncă de unde se prăvăleau apele într-o sălbatică bere şi zgomot de furtună care calcă pădurile, se luminase de-a bine- ^ar tabăra banditilor încă mai era cufundată în somnul dulce al di- etii- O singură strajă moțăia pe promontoriul acoperit de covorul li- heniloi" de apă dintre stînă şi lac. Din pricina asta planul de a mă slobozi cu funia de liane în mijlocul taberei se ducea pe pustii. Şedeam ne- hotărîți toți trei într-o teşitură a stîncii, uşoară aici, dar pronunțată în dreptul celor două căderi de apă, un fel de trambulină de pe care şuvoiul era zvîrlit spre înălțimi, şi-mi sfredeleam mintea, cînd Ariort îmi arătă straja, cu ochii către noi, vrăjită pareă de căderea înspumată şi de cîntarea apelor, ca imediat să-mi arate arcul. Mi-a surîs ideea, însă distanța mi se părea prea mare chiar şi pentru săgeata unui urieş. Mi-am amintit ce nebănuite forțe clocotesc în acest trup ce părea nevolnic şi i-am

zîmbit, lui şi gîndului ce-mi încolţise în minte. Gîndul avea întîie- tate. Le-am făcut semn să mă urmeze şi m-au urmat cu nedumerire. Împreună am strîns bolovani mari şi rotunzi din vadul dinspre amonte al Negrilesei şi am alcătuit pe buza semilunei ce acoperea aşa-zisa stînă un fel de zid, ţinut să nu-şi înceapă înspăimîntătoarea alunecare doar de un lanţ firav de liane. Abia după aceasta m-am hotărît să mă slobod în mijlocul bandei pe scara mea improvizată, riscînd să fiu şi eu strivit Se bolovani. La semnul meu, Ariort a întins arcul într-atîta încît venele gîtu- lui i se încordaseră precum cele ale unui taur înjugat. Cînd a slobozit-o s-a auzit numai un fîşîit precum tîrîşul unui guşter pe covorul uscat de frunze. Strigătul pe care îl aşteptam a murit pe buzele nenorocitului sorocit cu ultima strajă. S-a prăvălit, sub forţa loviturii, pe spate. Acum am slobozit scara pe scocul săpat în stîncă de o mai veche matcă a apelor şi am prins a coborî, avînd în inimă nu teamă, ci numai senzaţia aceea pe care ţi-o dă necunoscutul, un fel de mîncărime a viscerelor cauzată de graba şi lăcomia de a începe ceea ce ţi-ai propus să isprăveşti. Scara se dovedea trainică, iar coborîtul destul de uşor, întrucît mă puteam sprijini cînd cu mîinile, cînd cu picioarele de pereţii acelui burlan al apelor, pe care veacurile au săpat fel de fel de închipuiri din calcare. Prea uşor se înfăptuise tot ce plănuisem pînă acum şi, deci, nu se putea ca funia norocului să fie de tot fără noduri şi părţi mai slabe. Tocmai mă pregăteam să mă sprijin cu mîna pe un prag al stîncii, unde băteau mănunchi primele raze ale astrului zilei, cînd inima îmi zvîcni şi toată vlaga nu se scurse prin mădulare, într-o senzaţie de o clipă nesfîrşită, vecină cu leşinul. O viperă cu corn, dintre acelea sortite să sfîrşească de bătrî- nete, îşi juca înşelător capul şi guşa cu venin în dreptul obrazului meu. Ar fi trebuit să mai întîrzii cît durează saltul din apă al unui păstrăv ca sa sfîrşească totul aici. Mi-am revenit tocmai la capătul acelei clipe şi am prins a imita

sîsîitul acestor lighioane din perioada clocitului, un sunet bizar pe care nimic în natură nu îl poate face, şi pe care îl învățasem de la străbunicul Berian, în fața unei alte vipere cu corn, chiar pe Valea

Rea, ca să nu mă mai speriu să pasc vitele pe acolo. Observam mirat cj la momente hotărîtoare, de grea cumpănă, în ajutorul ființei mele ve^ neau experiențele din două vieți, atît de îndepărtate şi de felurite îns$ Vipera şi-a slăbit încordarea. De acum mă ştiam stăpîn pe ființa ei. Ba chiar m-am gîndit că acolo, jos, ar putea să-mi fie de trebuință. Am luat-o în mînă, nu fără o senzație de greață la întîlnirea cu pielea umedă şi rece, şi am aşezat-o în buzunarul adînc al surtucului. Fusesem inspirat. Zeii buni mi-o scoseseră în cale, deşi fără acea inspirație de moment aş fi fost sorocit unei morți cumplite, căci muşcătura la gît nu are leac ori amînare. Ghiar la picioarele mele îşi făcea paza a doua strajă, pe care nu o putusem vedea de sus, şi care, iată, deja ridicase lancea pregătit s-o azvîrle. Am făcut numai schimb, pentru el nefericit, de arme, fiindcă în vrenhe ce ocoleam lovitura, retrăgîndu-mă după intrîndul jgheabului din stîncă, îi şi aruncam vipera în față. Pentru început nu şi-a dat seama despre ce ar putea fi vorba, iar peste o clipă împietrise cu cea mai urîtă înfățişare de groază întipărită pe chip. Destul, însă, ca să-mi dea răgazul să ajung la el şi să-i scurtez chinurile cu o lovitură de pumnal. întotdeauna după ce muşcă, viperele se fac nevăzute şi, credeți-mă, eu de ea mai aveam trebuință. Dispăruse, ca să moară, cum i-o fi fost dat, de bătrînețe, într-o crăpătură de stîncă. Am dispărut şi eu cu straja lipsită de noroc în spatele unui tufiş, unde am făcut schimb de îmbrăcăminte, lă- sîndu-i armele, dar nu şi masca de războinic iazig, lucrată din aramă bătută la rece, şi închipuind capul unei cîrtițe, animal prea plăcut neamului său de nomazi şi principala sursă de hrană prin acele întinse stepe, în anii de secetă cumplită ori de vrăjmaşe prigoniri.

Întîlnirea cu vipera mă convinsese că şi astăzi voi fi însoţit de noroc. Mi-am pus pe obraz masca şi m-am apropiat de locul unde fusese vechea stînă. Era, de fapt, o grotă peste care se prăvăleau apele, unde puteai întoarce cu uşurinţă cîteva care de luptă romane, un fel de semilună a unei arene de circ. Unde şi unde în peretele calcaros natura sau ©mul săpaseră intrinduri în forma unor chilii, unele mai mari, altele mai mici, în care, la ceasul acesta al dimineţii, banda de tîlhari îşi făcea liniştită somnul. La mijloc mai fumega încă cenuşa unui mare rug care, pesemne, fusese aprins toată noaptea. Lîngă el moţăia a treia strajă, care mi se adresă în dialectul iazigilor metanaşi panonici: „Atharan, dacă pe tine nu te doboară încă somnul, fii bun şi ţine ochii pe păsărelele căpeteniei, că, uite, adorm din picioare. Nu uita, însă, să mă trezeşti înaintea celorlalţi!" în aceeaşi limbă aspră, pe care o învăţasem bine în tinereţe, l-am îndemnat să se culce liniştit, încredinţîndu-1 că aici nici o primejdie nu ne paşte. Glumind, l-am întrebat cum au dormit „păsărelele" şefului. A arătat cu mîna o nişă avînd la intrare o pătură şi mi-a răspuns cu o oarecare părere de rău: „Or şti ele, bietele, ce le aşteaptă, căci au plîns şi-au oftat cît a fost noaptea de lungă. Hei! mare noroc să fii şef şi să-ţi cadă ţie întotdeauna bucata cea mai bună. Pe fata cea măslinie şi zveltă a han- •ului Zebal şi-a sorocit-o Bourul Alb, şi-i plîng de milă sărmanei; cea- firava şi bălaia neajutorată ca puiul de ciută, i se cade lui Sapran, c'omanul, care este, oricum, cu mult mai chipeş." „Ce să-i faci! m-am 01 • s în tonul său, aşa au hotărît Zeii, unora mierea, altora ceara, pentru jjnii miezul, pentru alţii coaja. Tare-mi mai dă inima ghes să le privesc • eu o clipă măcar, acum, pe lumină. Numai că ..." „Să nu ai grijă, or- tace Dorm toţi ca scăldaţi în rouă. Fereşte-te numai să le sperii cu această înfăţişare de războinic. Chiar mă miram şi mă gîndeam ce îţi veni să pui pe obraz masca tribului tău?!" „Nu e nimic de mirare. întotdeauna cînd fac de strajJ:

îmi pun semnele de războinic, fiindcă îmi poartă noroc." Celălalt mai mormăi ceva, după care se întinse pe o blană de berbece într-un loc unde deja bătea soarele. Eu m-am strecurat uşor ca o pasăre, am dat la o parte pătura de la intrare şi le-am strigat pe nume, ca să le liniştesc: „Arcia Candida şi Salda Bricenus, sînt prietenul vostru. Ascultați şi faceți întocmai ce vă zic eu. Curînd va să se ivească aici zarva unui atac. Nu ieşiți din adăpostul acesta pînă ce nu încetează a se prăvăli de sus bolovanii. Atunci furişați-vă între cele două şuvoaie unde, într-o nişă săpată în stîncă, găsiți o scară. Sus vă aşteaptă oameni de nădejde." „Cine eşti dumneata, zeu ori om?!" mă întrebă Arcia Candida, nevenindu-i a crede de-i vis ori nu. Timp să-i răspund nu am avut, căci tîlharii prinseră a se întoarce de pe o parte pe alta, semn că în curînd aveau să se trezească. Inima îmi dădea ghes să-i scurtez de capete măcar pe cei doi tîlhari peste tîlhari, însă nu ştiam unde odihnesc şi nici nu era înțelept să forțez zarul. Din cotlonul acesta trebuiau scoşi în vreun fel şi chitisem cum. Am mai zăbovit, dar, cît să tîrăsc la vedere, cam acolo unde aveau să se prăvălească pietrele, leşurile celor două străji nenorocoase, după care m-am cățărat zîmbitor la tovarăşii mei, ca şi cînd nu m-ar fi păscut nici o primejdie. Totul era pregătit. Sosise, în sfîrşit, momentul. Am scos strigătul de luptă al dacilor Sargeti, fiorosul chelă- lăit de lup care cheamă, însoțit de îndemnul: taie! loveşte! Tîlharii, surprinşi, dezorientați, cocliți de băutură şi somn, şi-au luat armele şi au ieşit pe tăpşanul dintre iezer şi cascade, unde zăceau leşurile tovarăşilor lor. La strigătele mele au răspuns din trei părți Ceran, Zebal, Bitus, Lupul cel Şchiop şi Alexis. Ecoul a purtat însutit acest strigăt de luptă fioros, dintr-o stîncă în alta, amplificîndu-1. Părea că o mie de războinici străjuiesc din toate părțile Chicera Muierii. S-a auzit apoi strigătul de uimire şi spaimă al tîlharilor; un altul, de surpriză, cînd din văzduh s-a Pornit cu

vuiet de ceruri surpate pietrele lăsate de noi, care urneau în calea lor altele, într-o teribilă avalanşă, purtînd spaima şi moartea. Bandiţii norocoşi, care au scăpat neterciuiţi de bolovani, şi-au cătat scăparea care încotro: parte pe poteca săpată în stîncă, unde prinse a-i secera vajnic Ceran şi slujitorul uriaş al hangiului, parte pe vechea strungă, unde 11 întîmpinau cei doi bătrîni cu tăria şi nemila născute din ură; parte pe ° potecă necunoscută nouă, pe aceştia socot:ndu-i cu părere de rău nişte norocoşi ocrotiţi de zei. Cîţiva, dintre cei ce au ştiut să-şi păstreze cur^J pătul, s-au adăpostit sub stîncă pe care ne găseam noi. Fetele ajunseseră sus cu bine. Abia cînd au dat ochii cu noi şi s-au încredinţat că nu le mai paşte deocamdată primejdia, au căzut sleite de puteri, albe ca varul. Le-am lăsat în grija bătrînului Alexis iar eu m-am pregătit pentru tractate. I-am îndemnat pe Bourul cel Alb şi pe Sapran Marcomanul să se arate la vedere. Mi-au răspuns fără a îndrăzni să iasă din grotă. I-am ameninţat cu nimicirea în chinuri. Ei ne-au întrebat cine şi cîţi sîntem. I-am minţit zicînd că sîntem oşteni daci şi romani din trupele auxiliare însărcinate cu paza drumurilor. Tractatele cu romanii le veneau la socoteală, însă puneau condiţii: ne vor da tot ce au jefuit, vor slobozi şi alţi prinşi, pe deasupra cîte o pungă de denari fiecărui oştean, dacă le ga- ranţăm cu ostateci dintre noi, cinci la număr, că se vor putea întoarce liberi la triburile lor. Nu m-am mulţumit cu atîta şi am ameninţat că vom începe atacul şi nu vom cruţa pe nimeni. Ca ultim argument au pus în preţ libertatea celor două fete. Le-a pierit o vreme piuitul cînd le-am spus şi s-au convins că păsările preţioase s-au făcut nevăzute. Au sporit oferta cu toţi lotrii proveniţi dintre răsculaţi şi dintre sclavii fugiţi din băile de aur. M-am învoit, convins că fără cei promişi vor rămîne destui de puţini. De sus vedeam totul ca în palmă şi numărasem şapte trupuri strivite de pietre, la care se adăugau cei fugiţi şi cei liniştiţi pentru totdeauna de

mine şi de ortacii mei. Chiar dacă de toţi au fost mai mult de treizeci, la o socoteală sumară ar mai fi rămas cel mult zece. Ţineam neapărat să-i prind vii pe cei doi şefi de tîlhari, ca să sfîrşească sub roată ori în spânzurătoare. Pentru asta aş fi fost în stare să mă dau şi ostatec, împreună cu Ceran şi cu Lupul cel Şchiop, convins că tot va să născocesc ceva ca să pun mîna pe ei. Eram hotărît să le comunic învoiala mea cînd bătrînul Alexis îmi sugeră o cale de tot lesnicioasă, fără tărăgănări şi primejdii: să-i îngropăm de vii, ori măcar să-i ameninţăm cu aceasta. Dovada că ne-au crezut a fost strigătul lor de groază. De jos prinse a se auzi larma unei încăierări. Am bănuit că unii acceptă înţelegerea, alţii nu. Se lăsă iarăşi liniştea, după care răzbi acelaşi glas de mai înainte, însă vădit schimbat: „Sînt Bourul cel Alb, vestita căpetenie a Iazigilor rătăcitori. Cine este căpetenia în cuvîntul căreia ar trebui să mă încred?" „Tarabostele Viezure, căpetenie a dacilor sargeti, de al cărui nume vei fi auzit." Răzbi un murmur de surpriză. „Te ştiu, vînătorule, şi cred în cuvîntul tău. Niciodată nu l-ai călcat. Jură pe Zalmoxis, marele zeu al neamurilor dace, pe cer şi pe pămînt, că ne vei cruţa viaţa!" Am stat în cumpănă. Lupul cel Şchiop mă privea rău, cu sufletul la gură de teamă că mă voi învoi şi îl voi cruţa pe marele său duşman. „Atît pot să jur, Bour Alb, că vă vom cruţa viaţa şi nimic mai mult. îţi dai şi tu seama că e mai mult decît să mori îngropat de viu." Lupul cel Şchiop nu avea de unde să-mi cunoască gîndul. Uneori e mai bine să mori decît să trăieşti. „Ai încredere în bătrînul Viezure!" i-am zis, apoi le-am poruncit să urce unul cîte unul poteca săpată in stîncă, la distanţă de cincilo11 ,c paşi. La capătul ei m-am înfăţişat şi eu cît am putut de repede, zeC1ţearnâ ca nu cumva Ceran să le facă de petrecanie, iar eu să rămîn cu -3, a unui greu jurămînt. Aici, Ceran şi slujitorul cel mut deja îi în- ^ , -eră bine în curmeie pe trei dintre tîlhari, un al patrulea, care în- ^"ase să fugă, zăcea cu trupul descăpăţînat de o

cumplită lovitură de . aplicată de credinciosul lui Zebal, om însemnat de soartă, pentru care Arcia Candida era mai mult decît o soră. De toți ieşeau la numărătoare unsprezece. I-am întrebat pe rînd de ce neam sînt, ce hram poartă x cum au apucat pe drumul fărădelegilor. • Numărasem şi recunoscusem doi marcomani dintr-un trib de la izvoarele Danastrului, trib amestecat cu iazigii rătăcitori, doi sclavi fugiți mai demult din minele de la Monte Rossia, pe capul cărora se pusese preț mare întrucît omorîseră şi jefui- seră pe şeful colegiului aurarilor, cu toată familia acestuia; unul era dal- mat înstărit, proprietarul mai multor puțuri şi gropi aurifere din partea de mijloc a Crissiei, omul care pusese la cale jefuirea caravanei pentru a-şi însuşi unelte de băieşit, altul, sclav helvet fugit ca ucigaş de la o vila rustica din jurul Apulumului, de mai multă vreme urmărit de oa- menii legiunii a XIII-a Gemina ca fioros hoț de drumuri; cinci doar erau iazigi, tîlhari de meserie, care îşi recunoscură, imediat ce mă văzură, şi vina atacului asupra noastră la Limesul nordic, atac pus la cale de Ti- berius Maximus Priscus, comandantul de la Porolissum şi duşmanul de moarte al dacilor liberi. Nu recunoşteam însă glasul iazigului ce răspundea la numele de Bourul Alb, cu care dusesem tratativele, şi am bănuit că fusesem tras pe sfoară, în locul acestuia prezentîndu-se căpetenie un sfrijit care, de teamă, tremura din toate mădularele. Cineva îl brobodise că în această calitate va să cîştige mai curînd iertarea romanilor, cunoscute fiind serviciile pe care le făceau oamenii de teapa căpeteniei de lotri. între timp, chemați de noi, urcară la pinul singuratic Zebal, Bricenus, Alexis şi Ariort, greşeală pentru care zadarnic ne căiam. Urmat de Ariort, care aflase de la cei prinşi că Bourul Alb era tocmai omul ce-i pricinuise răul şi îi răpise nevasta, am coborît cu precauție poteca de stîncă Şi am cercetat aşa-zisa stînă cotlon cu cotlon. Tîlharul se făcuse nevăzut probabil că chiar pe poteca pe care o mai şterseseră în toiul atacului

şi aHii. Aceştia, însă, nu fuseseră însoţiţi de noroc, fiindcă din loc în loc zăceau fără suflare cu, de acum, binecunoscutul semn al răzbunării pe frunte: săgeata în cinci colţuri. Eram de-a dreptul răvăşit. Flăcăii mei se jucau de-a v-aţi ascunselea cu mine, arătîndu-se, e drept, cînd nu mă aşteptam şi cînd era necesar sprijinul lor ca şi acela al Zeilor. Dacă mi-am revenit din surpriză, prinsesem să mai nutresc o speranţă. Poate că dreptul destin hotărîse în locul nostru şi Bourul cel Alb îşi primise şi el meritata moarte. De aceea ne-am continuat urmărirea pînă cînd am ajuns ia locul jafului. într-adevăr, iazigul nu se bucurase prea mult de viclenia lui. L-am găsit legat de trunchiul unui copac, cu urechile tăiate şi băgate în gură sub formă de căluş. Deasupra capului era scrijelit un serW care ne înştiinţa că îi lăsaseră viaţa pentru a se răzbuna şi alţii, îndreptăţiţi decît ei. De-ar fi ştiut că iazigul era unul dintre cei ce au' luat viaţa unchiului Dacis! Era mai bine aşa. Nefericitul ieşise de sut> pavăza jurămîntului meu, călcîndu-şi cuvîntul, şi, iată, mai era în viaţ^ ca să dea seama pentru răul făcut sărmanului Ariort. Intre timp au sosit şi ceilalţi. Judecata Bourului Alb s-a făcut, după datină, la locul faptei. Soarta celorlalţi era cunoscută. Unii, urmăriţi pentru fărădelegile lor fuseseră de mult condamnaţi la moartea prin răstignire, dată tîlharilor şj sclavilor răzvrătiţi; alţii, mai puţin împovăraţi de păcate, aveau să ispăşească în întunericul veşnic al ocnelor de sare sau la galere, pe vasele de transport care urcau şi coborau Marisul. Căpeteniei marcomane i s-a lăsat, după înţelegere, viaţa şi libertatea, însă i s-au scos ochii care au poffit şi i s-a tăiat mîna cu care a înfăptuit multele nelegiuiri. Rănile i le-am oblojit însumi, ca să nu se oblintească şi, deci, să nu îmi calc ju- ruinţa. Bourul cel Alb a stat mai multe ceasuri în faţa judecăţii, dîn- du-ne a înţelege cu îndărătnicie şi trufaşă tărie de cuget că vorbim cu copacii şi nu cu el. Soarta marcomanului l-a înmuiat de-

a binelea şi i-a descleştat limba. Astfel am aflat că Drilgisa, soața nefericitului Ariort, după ce a supraviețuit batjocurii în cortul iazigilor, numai prin mila zeilor, şi adusese pe lume pruncul tatălui legiuit, a fost vîndută ca sclavă, împreună cu copilul ei, unui meşter tăbăcar din Apulum. „O, Zei, urla întruna Ariort, ca unul ce şi-a pierdut mințile, Zei blestemați, ea era atît de aproape!" După ce Iazigul a destăinuit toate fărădelegile sale, adu- cînd mărturii despre cîrdăşia cu unele căpetenii de oaste şi funcționari corupți ai Imperiului, de care mărturie în întreprinderea mea pe lîngă lega tuşul imperial aveam mare trebuință, l-am lăsat în grija lui Ariort, care, sub jurămînt, îmi făgăduise că, deşi nu merită, îi va lăsa viața. „O viață ca o cumplită povară pînă la capăt!" mai adăugă el cu o ură ce m-a înfiorat. Exista o lege neabrogată de piosul împărat Antoninus, prin care cel năpăstuit de un tîlhar scos în afara legii primeşte drept de viață şi moarte asupra lui dacă singur îl prinde, îl dovedeşte cu doi martori, şi plăteşte cohortelor auxiliare însărcinate cu ordinea şi paza un preț de răscumpărare ca pentru oricare sclav. Atunci m-am convins cît de cumplită poate să fie ura ce cocleşte ani la rînd precum veninul în guşă de viperă. însumi, deşi văzusem grozăvii de nedescris la războiul nostru cu Roma, m-am scîrbit şi m-am cutremurat. Mai întîi i-a tăiat dreapta, acolo, în casa de unde furul îi răpise în noaptea sacră a nunții nevasta, şi i-a introdus-o într-un vas cu răşină clocotită, ca să se usuce şi să se vindece ca un ciot urît la vedere; în cealaltă încăpere noi ne sorbeam ulcica de mied cînd i-a retezat-o la butuc şi pe stînga; spre seară a urmat ochiul drept; celălalt l-a pierdut odată cu licărul primelor stele pe care Iazigul nu avea să le mai vadă vreodată. Eram scîrbit peste măsură în cea dintîi ființă a mea, de om civilizat şi obişnuit cu altfel de atroeisa-zise morale care, puse într-o dreaptă balanță, nu ar fi cîntărit t !'' cliii acelor oameni mai puțin. Cînd,

dimineața, am pornit pe Drumul 10 rului către Ampelum şi Apulum, iazigul era țintuit la oblîncul şeii lui ibiort cu un lanț gros bătut în nituri pe grumaz şi tîrît ca o arătare a arțarului. Bietul, ne cerşea moartea din care pînă atuncea îşi făcuse to- arăşă de petrecere şi viață. Aveam inima amară şi din pricina celor petrecute, dar şi fiindcă se abătuseră asupra mea presimțiri tulburi. Pentru prima dată în noaptea aceea mă visasem acasă, la căpătîiul bunicului Todor, care răposase întru Domnul Dumnezeul Creştinilor. Amintirile din viața în care mă aflam adăstau ca o spumă străvezie la margine de suflet. Mai apoi, în coşmarul meu, trecusem mereu puntea dintr-o viață în alta şi chiar anevoiosul drum prin Peştera Zeilor.

Capitolul patru

BÂTRlNUL TOADER BERIAN, PORECLIT ŞERPELE ROŞ, OFTA CA la capătul unui anevoios urcuş. Urcuşul era numai efortul de a se smulge din mrejele unei istorisiri pe care nu o depăna, ci o trăia cu întreaga lui ființă, şi pe care ascultătorii o receptară din unghiuri şi cu motivații diferite. Teofana, deşi băiețoasă din fire, se arătase mai puțin interesată de acea palpitantă şi sîngeroasă ciocnire dintre două grupuri de forță diferită. Nici măcar pedepsirea tîlharilor după legile nescrise ale pămîntului nu o mişcase cine ştie cît. Nu era de mirare. Bunăoară, chiar la şcoală se arăta o ființă scurmată de curiozități aparte decît ale colegilor săi, surprinzîndu-1 de multe ori şi pe profesor cu întrebări neaşteptate care, spre nenorocul ei, unora li se păreau nişte mascate obrăznicii. Acum, ei bine, o interesară nu întîmplările dramatice prin care treceau eroii, cît motivele care au favorizat dezordinea dintr-o țară ce se numea Dacie Felix şi felul în care se organizau cetele de tîlhari. Dacă urmaşul lui Hadrian era un împărat pios, zicea ea, de ce nu îngăduia dacilor pribegiți să se înapoieze la vetrele lor, mai cu seamă la vremuri de cumpănă, cînd Imperiul era amenințat în Provinciile Dunărene de către nea-

murile sarmatice şi germanice? Unirea dacilor şi colonilor din Dacia Romană cu fraţii lor de peste limes: carpii, costobocii şi Dacii Mari ar fi reprezentat o forţă de temut aici, la fruntariile de miazănoapte şi de răsărit ale Imperiului, ba chiar şi împingerea limesului pînă la graniţele naturale dintre apele Tissiei, Danastrului şi ale Pyretului de nord. Multe alte lucruri de cîrmuire şi organizare erau neclare pentru ea: de ce, spre Pildă, fetele trebuiau să călătorească, primejduindu-şi viaţa, pe drumuri nesigure, cînd la fel de bine puteau şedea frumuşel acasă, neavînd nici şcoli de urmat, nici slujbe de făcut; apoi, ce fel de legi erau acelea care îngăduiau omului să îl robească pe semenul său, ba chiar să-i hotărască fără nici o judecată viaţa şi moartea, iară el, Toader Berian, care cunoscuse şi o lume mai dreaptă şi mai bună, de ce n-a cătat să le oblească cît de cît; o mai frămînta dacă pe Apa Marisului navigau cu adevărat vase- de transport şi cum se explică faptul că aceeaşi apă e numai meandre prunduri şi smîrcuri acum.

In schimb, cei doi băieţi, Bogdan şi Cosmin, se lăsaseră cu totul furaţi de întîmplările prin care trecuseră ortacii lui Viezure ca şi cele pe care aveau să le mai trăiască în călătoria lor către Ampelum şi Apulum, pe vestitul Drum al Aurului. Pe ei îi mai interesau caii, armele, tacticile şi strategiile de luptă, ascunzişurile hoţilor şi cîte altele de acest fel.

La toate deodată Toader Berian nu putea răspunde. Multe nici nu aveau răspuns lămuritor, fiindcă atunci, în cealaltă viaţă, în care ajunsese întîmplător, nici nu îşi pusese asemenea întrebări, totul părîndu-i-se drept şi normal din moment ce, părăsit de o a doua memorie, o altă lume mai bună ca aceea nici că mai cunoscuse. O vreme tăcu. Tăcu mai mult decît o făcuse pînă acum, căutînd şi răgazul să-şi aprindă pipa şi să-şi rînduiască cît de cît gîndurile. Băieţii prinseră a se îngrijora cu bănuiala că istorisirea ar putea să se încheie aici, deci nici la jumătatea drumului ei măcar,

iar de asta nu putea fi vinovată decît Teofana care, orice s-ar spune, nu-i decît o fată şi pune întrebări de toată mirarea. La rîndul ei îşi găsise vinovații, considerîndu-i pe băieți nişte uşuratici preocupați numai de capcane, urmăriri şi bătăi.

Era ceasul tîrziu al nopții, fiindcă se simțea cum se aspreşte aerul şi cum cade roua, căreia bătrînul îi zicea Hrana Zeilor. De mirare cît de repede trecătoare se arăta noaptea aceea, care, mai ştii? poate că nici nu ajungea cît să fie dusă povestea pînă la capăt.

Cel cu poreclă de mirare îşi mîngîie negul mişcător de pe vîrful nasului, aşa cum ai răsuci o antenă în căutarea unor lungimi de undă, scutură apoi cu bătăi uşoare în podul palmei scrumul din pipa de lut şi imediat le împrăştie temerile, pregătindu-se să istorisească. Ba, mai mult, lega firele în aşa fel încît să-i mulțumească pe toți trei.

— Aş putea să vă fac voia, începu bătrînul, judecind cît de cît lucrurile şi cu gîndirea mea de atunci, dar şi cu cea de astăzi. O să vă fie de mirare dacă vă zic că unele dintre faptele şi purtările noastre de acum, demne de laudă, pe atuncea erau nepotrivite şi judecate cu asprime. Bunăoară, răzbunarea lui Ariort, judecată cu mintea şi experiența mea de acum, îmi pare, ca şi vouă, o monstruozitate vecină cu a fiarelor sălbatice, la care s-ar fi cuvenit să mă împotrivesc; atunci, însă, mi s-a părut firesc ca un tîlhar mai crud decît o fiară să primească răsplată pentru faptă, ba încă mi s-a părut puțin, gîndind că era nu numai un tîlhar fioros, fără nimic omenesc şi sfînt, ci şi un iazig, deci duşmanul'de moarte al neamului meu încă din acele bezne de vremi cînd soarta ni 1-a aşezat

ecin viclean, hrăpăreț şi necredincios în toate. Nu uitasem, mai cu - je sprijinul pe care aceşti mercenari l-au dat romanilor ca să în- 61 uncheze de-a pururi neamul meu cel vestit între neamurile lumii. în- *noi* Şi ei dospea, precum miasmele în smîrcuri, veninul unor

duşmă- t!-6 fâră de leac. Aş minți afirmînd că tot răul venea numai de la neamul i0r la acel timp de răscruce. Cetele care îşi făcuseră din omor şi jaf fel de viață la acel limes nordic şi răsăritean, tulburînd nu de puține ori şi ai țile dinspre soare-apune, erau alcătuite din tot felul de oameni, o scursură a răului care se adunase, se revărsase şi, pe la noi, îşi făcuse vad: sclavi fugiți de la stăpîni fiindcă nu le mai putuseră îndura lăcomia şi cruzimea, lîngă ocnaşii scăpați din băile de aur, de aramă şi de sare, condamnații la galere sau la necontenita învîrtire a roților de la mori, fîntîni şi îmblăcie, sclavii înfometați şi biciuiți de la marile cariere si cărămidării ale Legiunii XIII Gemina şi XIV Macedonica, la lucrările de drumuri, castre, apeducte şi forturi, feluriți alți condamnați aduşi în acest infern pămîntesc, care pentru ei era Imperiul Roman, din Iudeea, Siria, Hispania, Galia, Britania, Bitinia, Armenia sau Germania, aşa cum cei de pe la noi aveau să ispăşească din diferite pricini pe la alte fruntarii de lume. Cei mai mulți, însă, erau iazigi şi marcomani, oameni nestatornici şi lacomi, nedeprinşi cu munca şi legile, în special dintre seminția cea mai rea, a triburilor metanaşe, adică rătăcitoare, cu mult mai sălbatici şi mai cruzi decît frații lor locuitori între Danastru şi Thanaios, sau dincolo de Carpații Nordici. Acele blestemate cete nu duceau lipsă de pațî- nachi, poleaci, volgari, veneți ori sarmați, de alte felurite seminții fără căpătîi, aflate mereu în căutare de pradă, roind în jurul Daciei Felix precum viespii şi trîntorii în jurul stupilor doldora de miere. îşi făceau de cap lovind fără milă pagusuri, vicusuri, vile rustice şi pichete de limes, cînd în partea panonică, cînd în cea scitică, încît nu mai ştiai unde să-i întîmpini şi să opreşti prăpădul, trecînd granițele prin punctele cele mai slabe sau pe la vaduri anume lăsate fără pază de către comandanții corupți, momiți cu aur şi cu bunuri provenite din jaf. Se întîmpla ca în calea lor să împingă şi grupuri de carpo-daci ori

costoboci care profitau de dezordine ca să se poată aşeza prin locuri pustiite sau greu accesibile, dar alături de fraţii lor, şi, oricum, sub ocrotirea legiunilor. împotriva acestora erau porniţi legatul imperial, procuratorii şi comandanţii de legiuni, colonii cei lacomi care vedeau cum populaţia despuiată creşte şi se întăreşte mereu. împotriva lor aţîţa înverşunatul duşman al dacilor liberi, printre care îi ştia şi pe credincioşii lui Decebal, comandantul cas- trului de la Porolissum, Tiberius Maximus Priscus, fiul decurionului ce se mîndrise cu ruşinea de a-i fi dus lui Traianus Nerva, la Ranistorum, °apul marelui rege Decebal. El nu putea să uite şi jurase să nu ierte crunta răzbunare ce căzuse pe însuşi capul tatălui său, ispăşind astfel neiertatul păcat al regicidului. Răzbunarea aceea făcuse vîlvă în Impe- riu şi mai ales la Roma, alinînd ca un balsam sufletele dacilor însetaţi de zeiasca dreptate, şi merită să fie cunoscută. Ulpius Nerva Traian, împă, rat înţelept şi drept, deşi scîrbit de fapta decurionului Tiberius Maximus care îi aducea într-o traistă însîngerată capul regelui dac, pe care în sinea sa îl admirase şi preţuise ca pe un erou al epopeelor vechi, îl răsplătise pe făptaş ridicîndu-1 în grad şi mutîndu-1 în Macedonia, tocmai cu scopul de a-1 feri de răzbunarea dacilor. Doi ani şi mai bine i-au căutat urmele prin imperiu, travestiţi în meşteri olari, Ortis şi Dacis, nepoţii gemeni ai Marelui Rege. Cînd i-au dat de urmă, l-au răpit chiar din mijlocul familiei şi l-au făcut să cunoască chinurile cumplite a mai multor feluri de a muri. Supliciul a durat cît durează drumul străbătut cu piciorul de la Atena la Roma. Aici l-au descăpăţînat chiar cu sabia ce retezase grumazul regelui dac, iar capul călăului s-a fost rostogolit şi el de pe treptele Gemonei. Tiberius Maximus, fiul, oştean şi el în Legiunea de cavalerie a comandantului Lusius Quietus, a cerut să se reîntoarcă în Dacia pentru a împlini la rîndul său răzbunarea. Trecuseră anii, acuşi, acuşi

urma să devină veteran, iar el nu reuşise să pună mîna pe acele vlăstare de regi, trăitori printre dacii liberi, care încă mai ţineau întreaga seminţie dacică în cultul marelui rege şi în nădejdea reînvierii Daciei Mari. Deşi i se oferiseră ridicări în rang şi slujbe onorifice chiar la Roma, Tiberius Maximus Priscus se încăpăţîna să rămînă comandant peste cel mai nordic castru, coclind veninul răzbunării şi pricinuind rău nu numai Daciei, ci şi Imperiului.

De la un timp cetele de lotri prădalnici, profitînd de nestatornicia vremurilor, cum se întîmplă la orice schimbare de împăraţi, se obrăzniciseră într-atîta încît îşi înjghebaseră sălaşuri prin păduri neumblate, prin văi de munţi necercetate, prin rîpe şi peşteri care aparţinuseră pînă atunci numai fiarelor sălbatice şi de unde ieşeau pe neaşteptate ca din nişte răsuflători ale Tartarului. Ce îi atrăgea îndeosebi era aurul scos din munţii de la miazănoapte şi de la soare-apune,^apoi caravanele neguţătorilor ce se îndreptau pe drumuri de uscat şi de ape, numite drumuri ale ţării, către cele imperiale care, străbătînd Dacia, Panonia, Moesia sau Iliria, toate duceau la Oraşul Lumii. Aceasta era marfă aleasă, dobîndită cu preţ de sînge şi numai rareori. Obişnuit, puneau foc aşezărilor omeneşti izolate, încărcau prinşii şi bucatele pe cai ori în care, mînau din urmă ciopoarele de oi, cirezile de vite şi hergheliile de cai, ca să se facă nevăzuţi pînă la alt moment prielnic şi la altă trudnică agoniseală. în ultima vreme îndrăzneala lor crescuse pînă într-atîta încît atacau pichete de limes, garnizoanele plecate în misiune sau chiar canabele unor colonii şi municipii, cum s-a şi întîmplat la Alburnum Maior, Potaisa, Napoca şi Micia, luînd nu numai bunuri, ci şi robi şi roabe pe care primeau denari buni la tîrgurile de la Eractum, Tyras, Noviodunum sau Vindoboca. Obişnuit, cetele nu erau alcătuite din mai mult de douăzeci de tîlhari, ca să se poată strecura mai uşor printre patrulele de limes şi pe lîngă pichetele

drumuri, fiecare ceată avînd o căpetenie ce se impunea prin viclenie, ime şi forță. In vederea unor lovituri cu primejdie cetele se uneau, s_a întîmplat şi în cazul celei pe care am spulberat-o noi; adesea loveau şi se prădau între ele, cele mai tari jefuindu-le şi alăturîndu-se -

• le Pe ce*e ma* De aici încolțise în mintea lui Ortis ideea cum ar

^ tea fi stîrpite pînă la ultimul om cetele de tîlhari din Dacia şi de dincolo de limes, idee cu care aveam să întăresc plănuitele tractate cu legatul imperial Macrinus Flavius Sirus. Nu care cumva să credeți că acest rău a prins să bîntuie odată cu domnia împăratului Antoninus Pius. îndeletnicirea aceasta era în firea neamurilor rătăcitoare şi prădalnice, care mişunau în jurul Imperiului Romei precum şobolanii în jurul hambarelor cu grîu. E drept că cetele de lotri se înmulțiseră aidoma ciupercilor după ploaie şi din pricină că Hadrianus, murind, lăsase frînele în mîna unuia mai puțin energic, înclinat către filozofare şi visare, încîț porecla pius se potrivea ca petecul la sac. Erau cu adevărat zile grele, de veghere şi înspăimîntare, cînd pagusurile, vicusurile, vilele rustice, călătorii porniți la drum, meseriaşii şi tîrgoveții implorau cu rugi şi jertfe autoritățile şi zeii să pună capăt acestui rău. Profitînd de această dezordine şi mai cu seamă de refuzul dacilor de peste limes de a mai ține cu prețul liniştii lor liniştea colonilor şi administrației din Dacia strămoşilor, care nu le era îngăduită, prinseră a se deda la plăcutul nărav al tîlhăriei triburi întregi de neamuri sarmatice şi germanice, numărînd uneori sute de luptători, cutezînd să se înfrunte chiar şi cu unitățile de elită ale armatei imperiale. Unde mai pui că ei, tîlharii, cunoscînd că cei prinşi vor sfîrşi agățați în copaci, țintuiți în cuie ori înmormîntați în ocne, se băteau ca turbații, rărind zi de zi rîndurile legiunilor cartiruite în Dacia Traiană, în special pe cele ale Legiunii XIII Gemina, care de la o

vreme ducea tot greul. Trebuie să ştiţi că satele pe atuncea erau aşezate tare departe unele de altele, drumurile, în afara celor imperiale, erau proaste şi rare, încît nu te puteai bizui pe sprijinul vecinilor dacă se întîmpla să te lovească răii. Ca nici odată pînă atunci armele avură preţ şi căutare. Aratul, semănatul şi culesul, nunta şi înmormîntarea, somnul şi veghea, toate se făceau cu arma alături; copiii se jucau deprinzînd mînuirea armelor, bătrînii mureau oşteni şi prea rar de moarte bună, în vatra casei sau în patul suferinţelor, femeile prindeau fuiorul pe lance şi împleteau firul pe ghioagă. Ţara Daciei era o ţară de oşteni dintre aceia de care se temeau autorităţile imperiale sau provinciale pornite pe jaf şi îmbogăţire, obligate să mdoape mereu Roma cea nesătulă.

Teofana prinse a se foi, aşteptînd prilej ca bătrînul să-şi mai tragă sufletul, iar ea să-şi facă voia cu o întrebare care de la început îi dăduse ghes, dar din pricina băieţilor se jenase să i-o pună. Toader Berian, cucerit bine de interesul fetişcanei pentru lucruri mai aparte, pe care băieţii nici nu le luau în seamă, o observă, se opri şi o îndemnă cu un „hai?!", sPre supărarea lui Cosmin şi Bogdan care, prin semne de ei ştiute, o avertizară că se cam întrece cu gluma şi pune la prea grea încercare răbJ darea lor. Fata nu se sinchisi cîtuşi de puţin, ba, dimpotrivă, se mai şl alintă de parcă l-ar fi rugat pe propriul bunic:

— Moş Toader, fii bun şi răspunde-mi la o întrebare pe care de la început aş fi vrut să ţi-o pun, dar m-am sfiit de teama să nu o socofl nepotrivită. Iată, matale zici mereu că le-ai vorbit unora şi altora, că urma să porţi tratative cu împuternicitul Romei, că acolo, la stîna lui Gernegu, ras, le-ai ticluit romanilor o poveste ... Mă gîndesc de unde vei fi f0sţ. învăţat dumneata limba romanilor, latina adică, dacă imediat după căderea Daciei te-ai pribegit în munţii de la miazănoapte?

Şerpele Roş părea vădit pus într-o mare încurcătură. Tuşi sec de mai multe ori, îşi manevră negul-antenă, îşi mai făcu de lucru cu pipa, cău- tînd şi legănînd cuvintele:

— Adică... ghî, ghî, cum adică în ce limbă?! Ce întrebare mai e şi asta, fato! Auzi... în ce limbă! Chiar că nu m-am gîndit că şi asta ar putea să vă frămînte. Păi, uite, zău că nu îmi aduc aminte să fi vorbit cu ei altă limbă decît limba ce se vorbea în provincia Dacia, limba romanilor, mai stîlcită, e drept, da' ce! parcă acei coloni veniți de pretutindeni o vorbeau mai frumos!? Vei'fi gîndit, poate, că limesul era ca şi granițele de astăzi? Nicidecum. La început le-am vorbit limba imperialilor mai de voie, mai de nevoie. La scurtă vreme mulți dintre ai noştri prinseră a se făloşi cu limba, numele şi obiceiurile romanilor. Crede-mă, fată dragă, că la astea defel nu m-am gîndit pînă acuma şi îmi vine cam peste mînă să ți le lămuresc ție. Atunci aveam alte griji, trăiam lacom ca un prunc, cu ochii largi deschişi către lucrările şi petrecerile lumii, aveam o misie, nu? şi erau vremuri cu primejdie, iar în mine, un simplu taraboste şi vînător, frații de dincolo îşi puseseră nădejdea. Mai erau şi neastîmpărații de gemeni, despre care nu ştiam ce plănuiesc, de ce mi se feresc din drum cînd tot îmi ies în cale, încotro şi cu ce gînduri se îndreaptă. Nu prea credeam în spusele de la adunarea fruntaşilor, cum că Ortis însuşi i-a trimis încoace, dimpotrivă, bănuiam aici ițele Arciei, pregătită să țese cine ştie ce îndrăznețe planuri. Cu aceste gînduri şi cu grija drumului pe care îl aveam de făcut m-arir trezit a doua zi în casele vrednicului Alexis dogarul. Aici, la munte, deşi era primăvară, vremuia cu fluşturi ca în zilele babelor. Miedul aspru, îndoit cu miere şi ținut în răcoarea prispei, mă mai întremase cît de cît, alungind gîndurile cernite şi limpezind o inimă bătrînă, dar bucuroasă de viață.

Am dat poruncă de plecare odată cu răsăritul soarelui, însă a trebuit să o amîn încă vreun ceas, răgaz în care slujitorul lui Zebal să poată potcovi caii de povară. Întîrzierea aceasta ne-a fost cu noroc, fiindcă tocmai la capătul ei pică prietenul nostru Ceran, cu calul în spumă, aducînd veşti ce aveau să ne schimbe toate planurile. Aşa se explica, dar, inima grea cu care mă sculasem, visele neplăcute care îmi tulburaseră somnul. Chiar mă cuprinsese un fel de nelinişte, de

teamă, gîndind că darul de a de a prevedea întîmplări din viitor nu e numai o părere. Necazul

S'rl1' ă dacă tot fusesem dăruit cu un har ca acesta, prevestirile mi se

eI"făţiŞaU destul de ceţoase, de tulburi, alcătuindu-se mai ales din vise şi

• semne pe care nu prea le ştiam dezlega. La hanul de la Vadul Moţi- r poposise de cu seară o ştafetă a legatului imperial către consiliul municipali*^' din Alburnus Maior, purtătoare de veşti mai mult decît im-rtante şi secrete. Bitus Bricenus cîştigase repede încrederea sutaşului, oferind fără zgîrcenie cel mai vechi vin, cea mai gustoasă pastramă şi cea mai isteaţă sclavă; în schimb romanul îşi dezlegase de tot baierele gurii. Astea fiind spuse, în vreme ce îşi trăgea răsuflarea, Ceran trecu la depănarea ştirilor ce aveau să mă îngrijoreze, dar să mă şi scîrbească din pricina beteşugurilor firii omeneşti. Drept recunoştinţă că îi salvasem viaţa, primejduind-o pe a mea, Evrimus Elenus, neguţătorul cel nemernic, mă acuzase, aruncîndu-se cu faţa la pămînt şi smulgîndu-şi părul la intrarea în termele rezervate fruntaşilor provinciei, de jefuire şi rănire, trecîndu-i cu vederea pe adevăraţii vinovaţi, care lucraseră poate chiar în cîrdăşie cu unii dintre aceştia. La asta chiar că nu m-am aşteptat. Spumegam de furie şi m-am jurat cu faţa la soare că am să i-o plătesc nemernicului, aducîndu-1 iarăşi, cu mîna mea, în starea în care îl găsisem atunci. Parcă era făcut,

parcă Zeii mă pedepsiseră ca întotdeauna Binele să mi se răsplătească în moneda răului. Asta nu era tot, cum imediat aveam să aflu. Iazigul Botdecîine, duşmanul meu de moarte, dacă scăpă cu viață, tot din vina mea, nu pridídi să omoare trei cai de călărie pentru a-1 înştiința la Porolissum pe Tiberius Maximus Priscus cum că vicleanul vînător Viezure, pe capul căruia se pusese suma de o mie de denari, împreună cu fiii lui Ortis, potrivnicul imperiului însuşi, hălăduiesc prin Dacia ca prin țara nimănui, înarmează oameni, ațîță sclavi şi veterani, strîng cete, organizează tabere şi pregătesc nestingheriți alungarea romanilor şi reînvierea Daciei Mari. Pentru Tiberius Maximus Priscus iată că se ivise mult aşteptatul prilej al răzbunării. Cum primi ştirea, cum se prezentă la Apulum, unde procuratorul imperial îşi stabilise vremelnic reşedința, pentru a fi mai aproape de evenimente, şi ceru să fie numit în fruntea unor trupe regulate, promițînd că va stîrpi din rădăcină răul pînă ce nu va să se întindă şi să cuprindă toată provincia nord-dunăreană. Procuratorul cunoştea ce ghimpe otrăvit ține comandantul de la Porolissum la inimă şi tocmai de aceea îl preferă altora mai destoinici. Maximus se grăbi să îşi aşeze tabăra la intrîndul în munte al văii pe care tot din motive strategice o preferaseră şi dacii de peste limes, ca punct de rezis-tență pînă la purtarea tratativelor. în acelaşi timp, comandantul militar de la Alburnus Maior se coborîse pe drumuri ocolite în fruntea unor trupe de strînsură pentru a închide partea de sus a văii. Cam aşa se prezentau lucrurile cu ai noştri şi nici situația mea nu era prea roză. în drumul meu mă lăsasem abătut de prea multe întîmplări care nu prea aveau legătură cu misiunea ce mi-o încredințase Ortis, întîrziasem neîngăduit de mult şi între timp evenimentele cărora ar fi trebuit să le dau alt curs se preci, pitaseră şi mi-a luaseră înainte. îmi făceam reproşuri şi eram cît se poate de îngrijorat. Iată-mă urmărit de duşmani ce mi-

ar fi scurtat viaţa fără judecată, cu toate drumurile către Apulum închise, fără putinţa de a mai lua legătura cu Macrinus Flavius Sirus, în înţelepciunea căruia îmi pusesem toată nădejdea, fără o ştire despre cei doi gemeni neascultători, care cînd mă încurcau, cînd mă scoteau de la ananghie. Hotărît! la drumul către Apulum nu puteam renunţa. L-am fi putut străbate cu mai multă siguranţă, era de părere Ceran, pe o vale paralelă cu cea ocupată de taberele vrăjmaşe, dîndu-mă apoi drept slujitorul hangiului Zebal. Flăcăul acesta, căruia îi dădea inima ghes să stea mereu în preajma Saldei, acum nu se codea să mă însoţească şi să-mi fie într-ajutor aşa cum îi fusesem şi eu. L-am întrebat ce ştia oşteanul tras de limbă despre tabăra dacilor liberi. Ştia şi povestise destule. Aceştia, cîteva mii la număr, cu nevestele, copiii, bătrînii şi tot avutul lor se întăriseră lîngă pagusul Bucium Poeni, mai în sus de Cheile Apei Narciselor, unde aşteptau deocamdată liniştiţi tratativele şi pe cei meniţi să le poarte, gemenii regelui Ortis. Fuseseră prădaţi şi alungaţi din locurile pustii de pe văile Apelor Surori, Secaselor şi Frumoasei, vechi vetre ale părinţilor pribegiţi cîndva. Pricina din care se întăriseră tocmai aici, în coasta cetăţilor Crai- va şi Apulum el nu o cunoştea. Eu, însă, eram convins că locul acela avea o legătură cu grabnica preumblare a gemenilor şi tot aşa îmi explicam refuzul lor de a mi se înfăţişa. Tineri năbădăioşi cum îi ştiam, ar fi preferat de bună seamă calea armelor în locul tractatelor. Dacă aşa stăteau lucrurile, fapt de care nici nu mă mai prea îndoiam, drumul gemenilor cobora direct către Valea Narciselor, şi, hotărît lucru, al meu tot pe acolo trebuia să curgă, indiferent de cîte stavile ar fi stat în cale.

Înuucît acestea nu mai erau timpuri de negoaţe, pe Zebal l-am sfătuit să se înapoieze la han cu cei unsprezece cai, care purtau în spinări o adevărată avere. Nici nu a zăbovit să audă. „Cum,--tocmai acum, cînd şi tu, prietene Viezure, te găseşti la cumpănă grea!"

se revoltă el cu atîta sinceritate încît îmi muie inima. „Dimpotrivă, marfa mea le va face mare trebuință fraților noştri pribegiți şi năpăstuiți, care vor fi ducînd, sărmanii, lipsă de toate, mai ales de pastramă, miere şi mied. Unde mai pui caii, care nici că mai au preț, la nişte oameni nevoiți să se bată pentru viața lor"! se justifică el, pînă cînd mă potrivii dorinței de a mă însoți. Pe Ariort îl îndemnasem să coboare pe Drumul Aurului, ca să o caute mai curînd la Apulum pe Drilgisa. Se împotrivi cu cerbicia hangiului, hotărît şi el să-mi fie alături. Ştiindu-1 cît de vrednic este şi ce prăpăd face spada lui într-o înfruntare cu duşmanul, m-am bucurat şi am mai alungat o parte din gîndurile rele. Hotărîrea odată luată am lăsat Drumul Aurului, cel pavat cu lespezi şi prevăzut cu pichete de pază din miliariu în miliariu, alegînd o potecă ce fusese în vechime tocmai calea cea mai umblată de negoațe între triburile Apuli şi Agatyrse.

Eram cinci. Numai cinci. Hotărîți să răzbatem cu orice preț pînă la pătul drumului nostru. Ne cunoşteam bine de acuma. Fiecare ştia cît vrednic e celălalt. Trecurăm şeaua muntelui Prigoana, lăsarăm la stînga Megrileasa şi, după socoteala lui Ceran, urma să atingem curînd pîrîul Alunul, principalul afluent al Apei Narciselor, unde, dacă nu intervenea nimic neprevăzut, odată cu înserarea urma să facem popas. Bănuiam că cei doi gemeni au luat acelaşi drum, erau destule temeiuri să bănuim acest lucru şi nutream chiar nădejdea că avînd cît de cît noroc îi vom ajunge din urmă. Călărisem fără popas toată ziua, încît ajunserăm înainte de asfințit la şurile de vară ale celor de la Alunu, unde, în afara unui copilandru speriat şi a unui bătrîn surd, nu întîlnirăm pe nimeni. Lăsasem destule urme, încăpățînîndu-ne să-i cărăm după noi pe tîlharii prinşi, gîndind să ne descotorosim de ei predîndu-i romanilor la primul prilej. Deocamdată erau pentru noi o povară destul de neplăcută, mai cu seamă Bourul Alb, legat la

oblîncul şelei lui Ariort, la care nu puteam privi fără o senzație de scîrbă amestecată cu milă. Mă gîndeam chiar că, prin cine ştie ce întîmplare, ar putea să ne fie folositori. întîmplarea aceea se ivi imediat după ce descălecarăm ca să ne pregătim pe lumină cina şi odihna. Ceran, care coborîse la vale după apă, se întorcea alergînd şi schițînd semn să ne facem nevăzuți. Caii fuseseră priponiți în Spatele şurii şi tot acolo Zebal şi Ariort imobilizaseră prinşii, lăsîndu-i în seama lui Rigozi, slujitorul cel mut. „Ce e?" l-am întrebat, în vreme ce ne pitulam după gardul de spini. „O patrulă romană, cred." „Cîți sînt, i-ai numărat?" „Sînt încă departe, şi nu mi-am putut da seama. Cam în jur de zece, cincisprezece. Călări." „Din ce legiune?" „Nu i-am putut recunoaşte. Călăresc cai de-ai noştri şi poartă sulițe". „Trupe auxiliare, deci, mi-am dat cu părerea. Cam unde i-ai văzut?" „La întretăierea celor două poteci. Cam într-un sfert de oră pot ajunge aici, dacă vin pe urmele noastre, aşa cum se pare." „Bine. Ai ochi buni şi ştii să te foloseşti de ei. Ii voi în- tîmpina numai eu. Nu e prudent să le cădem toți în mînă aşa, pe nepusă masă. Voi căutați ascunzişuri aşa încît, la nevoie, să-i ținem sub bătaia arcurilor din trei părți. Dacă ne-au luat urma, altceva nu mai avem de făcut, decît poate s-o luăm la sănătoasa, lipsindu-ne de caii de povară şi de prinşi." „Asta ştii bine că nu se poate, domnia-ta, şuieră Ariort. Mai bine îi înfrunt de unul singur." După ce l-am țintuit mustrător cu privirea, mi-a dat ascultare. Eu mi-am potrivit armele la îndemînă, apoi i-am făcut semn lui Rigozi să aducă prinşii la vedere. Marcomanul, care m-ar fi putut da de gol, nu mai era, iar Bourul Alb nu mai prezenta nici o primejdie. Planul meu era nu numai îndrăzneț, ci chiar riscant. Jucam aproape totul dintr-o aruncare de zar. Cînd au ajuns lîngă noi, după un galop prelungit, mă prefăceam că verific legăturile prinşilor, semn că aş fi gata de drum. Erau doisprezece oşteni iliri din trupele auxiliare ce făceau serviciile la drumuri, un

fel de miliții călări. După accent, cel care îi comanda era roman din Panonia, produsul mai multor generații de veterani împămînteniti. Primul semn eă mă însoțea şi norocul. Urau şi ei, coi din Panonia de Jos, pe iazigii şi marcomanii dedați jafurilor şi puțini erau cei care să nu aibă pe cineva de răzbunat. Mă îndreptai liniştit din şale şi îmi pusei cu nepăsare mîinile în şolduri. Cel cu gradul de decurion mă întrebă cercetîndu-i cu privirea pe prinşi: „Ce faci aici şi de unde vii?" Am ales numele bun al unui dac de loc de pe la izvoarele Samusu- lui Rece, vînător ce se bucura de multă prețuire şi printre daci şi printre romani, pentru că renunțase la fiarele pădurii de cînd lotrii i-au prăpădit pe toți ai săi şi îi vîna pe tîlhari aşa cum şoimul vînează porumbeii. „Sînt Aureliu Daizus, de felul meu vînător, iar de unde vin ştii domnia-ta prea bine fiindcă, dacă nu mă înşel, îmi ții urmele tocmai de acolo." Tresăriră, semn că numele acesta le spunea ceva şi că nu se aşteptaseră să îl, întîlnească tocmai aici. „Numele ar fi el singur o garanție, dacă vremurile n-ar fi aşa de tulburi, iar oamenii schimbători. Un om ca dumneata de bună seamă că trebuie să aibă la el înscrisuri pentru toate drumurile Daciei. Asta ne-ar scuti de vorbe şi de alergătură, poate." I-am arătat înscrisul prețios al netrebnicului negustor care, în loc de nume, zicea că purtătorul acestui înscris se bucură... Oşteanul l-a cercetat cu destulă neîncredere şi mi l-a înapoiat codindu-se. „Ai cui sînt prinşii aceştia şi ce ai de gînd cu ei?" „Sînt ai mei şi ai prietenilor mei, cinstite oştean. Tîlhari iazigi şi marcomani, ucigaşi fugiți de la ocnă şi sclavi fugiți de la stăpîn. I-am dovedit la locul ce se cheamă Chicera Muierii, după ce jefuiseră o caravană a Colegiului Aurarilor de la Alburnus Maior şi au răpit oameni dintre ai noştri. Vreo nouăsprezece au rămas să putrezească fără morminte prin cele coclauri, pe aceştia am hotărît să-i predăm autorităților sau legiunii, să fie judecați şi pedepsiți după faptele lor. Rău îmi pare că

acolo, la Chiceră, zace şi trupul unui hiclean vînător de peste limes, Viezure pe numele său, dacă cumva numele acesta vă spune ceva." Decurionul păru atins de veste ca de fulger. „Asta înseamnă că vulpea pe care o căutam noi a vînat-o domnia ta. Eşti un ^norocos, prietene. Poate ştii ce preț s-a pus pe capul acelui răzvrătit şi uneltitor!" „Nu ştiu şi nu mă interezează, oşteanule. Prețul să îl ia cel care va să-1 dezgroape de sub muntele de pietre ce l-am prăvălit peste ei ca să-i scot din bîrlog. Aceia nu au crezut în amenințarea mea; el şi încă vreo cîțiva au preferat mor- mîntul acela. Fă, domnia-ta, calea întoarsă şi te poți convinge!" I-a cercetat pe prinşi de adevărul celor spuse de mine. Ei, neştiind cine e Viezure şi temîndu-se mai mult de oşteni decît de noi, care ne mai puteam răzgîndi, au spus aceleaşi lucruri ca şi mine, adică ceea ce de fapt s-a întîmplat. Decurionul era mulțumit. A întocmit un fel de raport pe o tăbliță cerată şi m-a pus să semnez. Au semnat şi ceilalți tovarăşi ai mei cînd considerasem că se pot arăta la vedere. M-a întrebat ce planuri am acum cu prinşii. „Păi, serviciu mai mare nu-mi puteți face decît uşurin- du-ne pe noi de aşa povară. Prietenii mei sînt porniți în grabnice negoațe, eu îi însoțesc fiindcă drumurile mişună de lotri şi de răzvrătiți. Răsplata vi se cuvină vouă, oştenilor, eă vă ciştigați cu greu pîinea, numai două j-ugăminti am avea n°i- Din pricini anume, la tîlharul acesta nu putem renunța. El tot nu mai are preț; lăsați-1 prietenului nostru, pe care 1-a năpăstuit amarnic, vînzîndu-i ca sclavă nevasta. Drumul nostru duce la Aoulum. Abia aici am aflat că la Cheile Frumoasei au aşezat tabără răzvrătiții de peste limes, care vor fi aflat de la cei scăpați cu viață despre ce am isprăvit noi la Chicera Muierii. Singurul drum ce ne mai rămîne e ocupat de oştenii imperiului, care de bună seamă ne vor primi ca pe nişte lotri şi, pînă sa se lămurească despre noi, s-ar putea să fie prea tîrziu. Cred, viteazule, că Aureliu Daizus cel plăcut romanilor nu îți cere prea mult." S-au

învoit mai uşor şi cu mai multă plăcere decît bănuiam. Răsplata în denari pentru lotrii prinşi şi stîrpiți era frumuşică, unde mai puneai faima pe care şi-o cîştigau cu o astfel de ispravă printre ai lor! Bourul Alb era un tîlhar cunoscut, care făcuse destule rele în provincie, şi a cărui pedepsire publică nu ar fi fost lipsită de ecou. De numele lui se legau cîteva lovituri îndrăznețe, care la timpul lor semănaseră spaimă şi oroare: el pusese la cale cu doi ani în urmă jefuirea templului preoților ctişti, prădase vila de la țară a prefectului Sarmizegetusei Ulpia Traiana, transformînd în torțe vii cei trei copii şi pe bunicul lor, fostul consul la Roma, tot el jefuise convoiul cu daruri trimise la Roma pentru1 ungerea noului împărat. De la o faptă sîngeroasă la alta şi mai sîngeroasă, prețul acestui pirat al caravanelor crescuse. Decurionul ar fi dat orice să-1 poată duce la Sarmizegetusa ori măcar la Apulum legat cu funia la oblîncul şeii sale. Ariort nici că voia să audă. Am încercat să-i explic cît de greu ne va fi să-1 tot purtăm după noi, aşa nevolnic cum era, la aceste vremuri ne-prielnice, cînd nici propria piele nu ne-o puteam apăra. M-a privit aproape cu ură. „Dar dacă tîlharul acesta poate fi prețul şi chezăşia eliberării Drilgisei din sclavie?" l-am întrebat. In privirea lui tristă a mijit înțelegerea şi speranța. „Cine poate să garanteze pentru înțelegerea aceasta, clomnia-ta?" m-a întrebat el, ispitit de ofertă. „Eu, dacă ajungem la înțelegere! s-a oferit imediat decurionul. Tatăl meu nu e altul decît Vale- rius Crassus, patronul breslelor din Apulum şi membru important în Consiliul de administrație al provinciei Dacia Apulensis." După ce l-am sfătuit încă o dată să scape de o povară care numai îi acreşte sufletul, zicînd că eu nici o clipă nu aş sta pe gînduri să închei un tîrg avantajos ea acela, Ariort se învoi şi primi imediat în schimbul sclavului său o tăbliță cerată care consfințea tîrgul făcut.

Ne-am înțeles să înnoptăm împreună la şurile buciumenilor şi să îm- părțim bucuroşi cina. De cîteva ori, în timpul ei, prietenii îmi pronunțară aproape pe jumătate numele condamnat, trăgînd-o, după ce îşi dădeau seama, pe vînătorule, în loc de Viezure. Am explicat decurionului că din oamenii ce mă însoțeau, sau, mai bine zis, pe care îi însoțeam, îmi făcusem prieteni doar cu o zi în urmă şi de aceea nu ştiu cum să mi se adreseze. Noaptea era liniştită, înaltă şi senină, focul vesel, cina plăcută.

Zebal, ca orice hangiu sau negustor care nu poate trăi liniştit cu hoții alături, scăpat de povară, deveni darnic şi împărți cu prisosință pastrama stropită cu mied. Limbile se dezlegară, orice urmă de neîncredere dispăru încît, atunci cînd ne hotărîsem să încercăm moalele finului cu greutatea trupurilor ostenite, păream prieteni de cînd lumea. Ne înțeleserăm să facem de strajă cu schimbul, nu atît din pricina prizonierilor noştri, cît a altor tîlhari ce ne-ar fi putut lovi. Nerăbdarea îmi furnica de pe acuma prin sînge. Mi se oferea cel mai lesnicios prilej să cunosc şi să spionez tabăra de strînsură a romanilor, cum o numise decurionul. De acolo speram să găsesc şi mijlocul de a lua legătura cu acel Legatus Augusti Prae- tore, adică delegatul împăratului ca propretor pentru cele două Dacii, austerul şi severul roman Macrinus Flavius Sirus. Semnul puterii, despre cqre ştia că este păstrat de urmaşii lui Decebal la dacii din septentrion, era mijlocul de a răzbate pînă la el, numai că un semn ca acela nu putea fi arătat oricui. Ceea ce plănuiam acum trebuia să cunoască şi tovarăşii mei, căci împreună ne primejduiam, întru aceeaşi idee, viețile. De cînd îmi izbutiseră aşa de bine planurile la Chicera Muierii, crescusem nemăsurat în ochii lor şi tot ce gîndeam, pentru ei era bine gîndit, cum se adeveri şi acum. în toiul pregătirilor pentru culcare şi în vreme ce Zebal, vicleanul, îi mai omenea pe romani cu cîte o ulcică de

mied, îi promisei unui prins de-al nostru, fost sclav la galere, că îi vom da libertatea cu condiția ca la momentul hotărît de mine să se facă nevăzut. N-a înțeles sărmanul cum de ne apucase mărinimia şi aproape că se prăbuşi sub povara celor aflate. Asta făcui imediat după miezul nopții, cînd îmi veni şi mie rîndul la pază. I-am deşteptat pe toți, strigînd de parcă ne-ar fi atacat tîlharii, şi am alergat pînă la liziera pădurii întunecoase unde se făcuse nevăzut cel dezlegat de mine. Aici am ales un copac cu coaja aspră şi mi-am zdrelit binişor fața şi fruntea, ca şi cînd aş fi fost lovit cu un mai de moară, cu care proprietarii rezemau portița şurii. M-am înapoiat între oşteni şi oamenii noştri cu fața toată sîngq, dînd neputincios din umeri. „Mi-a scăpat, năpîrca. O fi fost dintre aceia la care nu am mai apucat să le controlez aseară legăturile, strălucite decurion. Iată cu ce m-am ales din pricina domniilor-voastre. Frumos n-am fost de cînd mă ştiu, măcar urît cu adevărat să fiu de-aci nainte." Stratagema, deşi cam bătătoare la ochi, îmi izbutise şi încă o dată mă convinsei că decurionul era nițel credul. Bătrînul Zebal m-a oblojit după propriile-mi sfaturi, încît nici măcar spiritul meu nu ar mai fi putut să afirme că bătrînul cu capul în fese e vicleanul taraboste Viezure, omul cel mai temut, cel mai urît şi cel mai iubit în această provincie a Imperiului.

Zorile ne-au găsit pregătiți pentru drum. încrederea în steaua mea norocoasă şi voia bună mă cam părăsiră. Indiferent de necazurile pe care le-aş fi avut, în zilele însorite de primăvară, cînd întreaga fire era un roi al vieții şi bucuriei, le ziceam „ducă-se pe pustii!" şi se duceau, lăsîn- du-mi înseninarea. în dimineața zilei aceleia, deşi era Ziua Soarelui, ' câ duminica, sufletul meu era iarăşi împovărat. Pricină era visul în e apărură iarăşi gemenii, al căror rost prin Dacia Apulensis încă nu 'l puteam înțelege. Se făcea că eu, înzestrat fiind de zei cu puteri olim- 1 • ne clădeam

jur-împrejurul ținuturilor locuite de neamul meu un zid uriaŞ Pe care c*oar Pasările cerului îl puteau trece. In urma mea, însă, veneau gemenii Ardei, nişte urieşi şi ei, şi dărîmau tot ce trudnic înălța- sem eu. Mai apoi, din zidul acela nu mai rămăsese decît o poartă, dir> acelea pe care le cioplesc vestiții meşteri de la Uisio şi Iza, de care ei, gemenii, atîrnau în funii.

După ce am trecut o culme uşoară de munte, presărată ici colo cu conace şi stîni de vară, ne-am slobozit, fără popas de prînzişor, în Valea Fenesului, la ceasul acela adevărată împărăție a florilor de tei, pe care anotimpul îi grăbise cu cel puțin o jumătate de lună. Către seară, după ce mai lăsarăm în urmă un afluent al Ampelului, poposirăm la apa numită Crican, aproape de Cheile Narciselor, în tabăra pretorului de la Porolissum, Tiberius Maximus Priscus. Acesta, auzind despre isprăvile noastre, văzînd cu ochii săi tîlharii în funii şi aflînd despre răpunerea acelui guşter ce se numea Viezure, nu îşi încăpea în piele de bucurie, drept care ne întîmpină şi ne ospătă ca pe o delegație a Senatului ț de la Roma. De felul său era un om ce se aprindea repede, mai ales atunci cînd gusta vîrtos mied întremător şi lesne ademenitor, cum era cel din burdu- fele hangiului Zebal. Aşa că abia, abia îmi stăpînii rîsul atunci cînd chemă un rapsode al oastei, căruia îi porunci să-mi afle şi să-mi slăvească faptele. De i-aş fi depănat cele adevărate, ştiu că mi-aş fi pierdut capul şi nici cîntărețul nu ar fi scăpat mai uşor.

Prins de evenimente, aproape uitasem grijile. Era, cum spuneam, Ziua Soarelui, menită odihnei şi înveselirii. Numai că pîrdalnicile de griji nu vrură să uite şi ele de mine. Se înfățişară chiar în cortul ospățului, sub chipul unui comandant de cohortă venit cu o veste ce nu îngăduia amînare.

Capitolul cinci

ÎN SATUL RASFIRAT PE VALE CÎNTAU PENTRU A DOUA OARA cocoşii. Bătrînul tresări ca la un semn

venit de pe altă lume. Grăunțele de nisip din clepsidra nopții se scurgeau grăbit către zi. Cercetă o vreme straiele întunericului, scutură cu același gest pipa şi apoi o aprinse, puse în mişcare negul de pe nas şi păru atent numai la țipătul unei păsări de noapte. Constată, mai mult pentru sine. „Pițimpărătuşul. Pasărea omului. Mîine ies la drum şi la cărare şerpii. Două zile mai aparte au ei în an,cînd ies într-un noroc la întîlnirea cu omul. Asta e a doua." Momeala ademenitoare, dar cei trei păstrau tăcerea. Teofanei tare îi mai dădea ghej inima să lămurească povestea asta cu ieşirea şerpilor la drum, însă îşj propusese să sfideze, prin tăcere, tăcerea băieților, gîndind că pentru chestia cu cele două zile şi cu pițimpărătuşul va mai fi vreme. De aoU!J1 şi ea se prinsese la cursele şi momelile Şerpelui Roş. Bunăoară, adineaurea întrerupsese istorisirea, lăsînd uşa curiozității deschisă numai atît cît să te perpeleşti de nerăbdare, strecurînd, nu fără un dichis anume, vorbele „ . .. grijile nu vrură să uite ele de mine". Nu cumva . ..

Toader Berian îi cercetă pe rînd, ca şi cînd ar fi dorit să se convingă dacă merită să-şi mai răcească gura ori ba. Ei, Teofanei, îi zîmbi cu înțeles, semn că iarăşi i-a descifrat gîndurile.

— ... aşadar, grijile şi necazurile se țineau scai de mine. Le uitam eu, mă căutau ele, mă părăseau ele, le găseam eu. Pretorul de la Porolissum, Tiberius Maximus, căruia îi cîntam în strună şi îi zîmbeam ca unei codane, deşi tare aş fi avut poftă să-1 strîng de grumaz, făcu semn oşteanului să spună ce era de spus, fiindcă el avea toată încrederea în noi. Noi, la ospățul acela, eram eu şi hangiul Zebal, acesta din urmă o prea plăcută tovărăşie la petrecerile mari. Mă mai mir şi astăzi cum nu am scăpat cupa din mînă de surpriză, iar Zebal cum de nu s-a înecat cu gluma pe care tocmai o spunea privitor la firea iazigului, dacului şi romanului. Cohorta pe care o comanda, şi care număra aproape efectivul complet, lucru rar pentru trupele staționate în

Dacia, pusese mîna, într-o ambuscadă pe valea de sus a Fenesului, pe două păsări rare, adică, dacă nu cumva se înşela, şi era sigur de asta, pe odraslele acelui răzvrătit din septentrion ce se cheamă Ortis Decibalu şi se socoate vlăstar regesc. Tiberius Maximus bău cupa lacom, pînă la fund, şi îşi lovi palmele cu încîn- tare de parcă l-ar fi prins pe Zeus de picior. Eu avui senzaţia că am fost străpuns în inimă cu o ţepuşă, în vreme ce Zebal căscă ochii ca un cerb lovit cu securea între coame, însă îi acoperi «cu oala de mied care greşi direcţia şi îl făcu să îşi piardă graiul o bună bucată de vreme. Tot acel crainic al Furiilor şi al Belonei îl vestea pe Maximus că a doua zi avea să sosească în tabără strălucitul Legatus Augusti pro praetore, Macrinus Flavius, pentru a hotărî la faţa locului dacă se cuvine să încline sorţii către război sau către înţelegere cu dacii costoboci, septentrionali şi carpi pe care, gîndea domnia-sa, numai nepriceperea şi asprimea unor slujbaşi îngîmfaţi îi adunase în tabără de luptă. Iată că îmi era dat să mai aud şi cuvinte bune după un puhoi de veşti rele, trimise mie de un geniu neprielnic. Am mai întîrziat cît să ascult dispoziţia lui Tiberius Maximus ca prinşii să fie legaţi de doi pomi în mijlocul taberei de corturi şi păziţi cu străşnicie. „De sînt cu adevărat fiii acelui lup viclean ce se cheamă Ortis, ar putea să se facă nevăzuţi şi prin gaură de şarpe. Grijiţi să nu plătiţi cu capul, tu şi toţi oamenii cohortei tale, comandante! îi ameninţă el cu maxilarele încordate de o mare tensiune nervoasă şi cu ochii

| jţj de sînge. Mîine, cel mai tîrziu, voi împlini jurămîntul şi răz- ea pentru care am trăit în toate zilele de la moartea ruşinoasă a - ntelui meu încoace!", mai şopti el numai pentru sine, dar cu atîta ură ftft m-am cutremurat, gemenii fură legaţi în curele de doi paltini singuratici, parcă anume nlru o treabă ca aceasta crescuţi acolo, drept în mijlocul taberei de corturi şi a umbrarelor pe care din te miri ce le ridicaseră oştenii. O

mulțime dintre cei fără treabă căscau gura şi se minunau ca de nişte arătări de pe alte tărîmuri. Aşezați față în față, la cîțiva paşi depărtare, Dacis şi Ortis păreau a nu se sinchisi de interesul pe care îl stîrneau romanilor, fără să stie că mulți dintre aceştia mai aveau vie amintirea chipurilor şi fapte- lor celor rămaşi ca nişte eroi în beznele anilor şi ale memoriei. Mă apro- piai şi eu, atît cît îmi permitea condiția de străin care nu trebuia să caşte ochii cu prea vădită curiozitate. Mi s-a părut că unul dintre ei, cel oacheş, tresare şi mă urmăreşte cu privirea. Mi se păruse, pentru că, iată-i nepăsători şi neclintiți ca şi cînd ar fi fost cioplìți în lemn ori în piatră. Straja era formată de doi oşteni sprijiniți în sulițe, fiecare aşezat în fața cîte unuia dintre gemeni. Nici măcar în leagăn nu îi văzusem pe fiii lui Ortis şi ai Arciei. Acum le cercetam cu răbdare şi cu un fel de dor al trecutului şi timpurilor bune, chipurile, pe care nu se citea nici teama, nici îngrijorarea, nici supărarea, nici nimic. Erau leiți celor din tinerețile mele, Dacis şi Ortis, ultimul cu ceva, ceva mai oacheş. Luaseră totul, absolut totul de la cei pe care îi repetau, nemurindu-i şi astfel, în afara ochilor care, suflați cu grăunțe de aur, erau ai Arciei. în apropiere, oştenii din aceeaşi cohortă, care, de fapt, îi capturase, jucau zaruri şi pălăvrăgeau despre cîte toate, dar mai ales despre apropiata confruntare cu dacii de peste limes, cărora în ultimele zile li se alăturaseră şi cei din provincie, nemulțumiți de lăcomia colonilor, veniți ca nişte păsări de pradă să facă neapărat avere, şi a magistraților însărcinați cu dările, care le luau bieților oameni şi cenuşa din vatră. Din vorbele lor se înțelegea că privesc cu simpatie pe cei nedreptățiți, ba unul, aproape veteran după înfățişare, chiar prevăzuse că din pricina celor mari ar putea să se întoarcă vremurile tracului Spartacus. „Am uitat, zise unul cu o figură de dac de la Danubiu, cît bine ne-au făcut cei trăitori peste limes, care pînă mai ieri au stat neclintiți ca un țărm de piatră

în care au izbit toate valurile." „Chiar aşa.' întări înciudat tovarăşul de zaruri, privind cu simpatie la cei doi prinşi. Nu mai departe decît tatăl şi unchiul acestor flăcăi au ținut, cu daca şi cu vorba înțeleaptă, liniştea, peste patruzeci de ani la răsărit şi septentrion, ca acum fiii lor să fie legați ca nişte hoți de drumul mare!" „îi căinați degeaba, se zborşi un lungan cu fața ca un uger înțărcat, da, da, degeaba, fiindcă şi-au căutat-o cu luminarea. Cine, mă rog, i-a pus să treacă fără învoire limesul, să bată drumurile şi să samene zîzanie în loc să mai stea sub poalele mumei lor? Eu unul ştiu că nu!" „Păi şi ție, roxolanule, îți plac dacii ca buboiul pe nas. Pesemne ți-or fi scărmănat prea des frații prinşi cu furtişaguri!", se grăbi să-] pună la punct un bărbat între două vîrste, care ştia să şi piardă la zarurj dar să şi stîrnească hazul. Roxolanul, atins la loc slab, nu se lăsă. „Q* unul ca tine, tracule, nu m-aş mira să aflu că i-ai făcut scăpați." „Mie băiete, să nu-mi umbli cu d-astea, că te crestez să te cunoască maică-ta şi pe aia lume! Ai fi în stare, hai, ca la o adică să dai şi o vină ca asta pe mine. Mă tot mir ce geniu rău l-o fi sfătuit pe comandantul nostru să primească în cohortă un guşter ca tine. De rău ce eşti aş putea să jur că nu numai ochii ți-s verzi, ci şi mațele. Ptiu, soirbă!" şi scuipă la picioarele lui, sporind hazul. La rîndul meu îl privii pe cel cu uger vinețiu în loc de obraz, ca să-1 țin minte. Aş mai fi rămas, fiindcă începuse să-mi placă, numai că timpul alerga, iar mie încă nu îmi venise nici o idee «mai de doamne-ajută. Le-am făcut semn lui Zebal, Ceran şi Ariort să mă urmeze. Ne-am aşezat chiar pe prundişul apei gălăgioase, care ne acoperea vorbele, ne-am prefăcut că jucăm un joc de-al nostru, cu pietricele, ca să treacă timpul, şi ne-am sfătuit ce puteam face. Ariort era de părere să provocăm zarvă în toiul nopții, ca şi cînd ar fi fost atacată tabăra şi, în învălmăşeala ce se va isca, să-i eliberăm pe gemeni. îmi surîdea, numai că eram prea puțini pentru un plan ca acela. Zebal mă

ispitea cu ideea să punem zeamă de somnoroasă, din aceea cu care linişteai caii cînd trebuiau tăiaţi de zîmbre, şi să adormim străjile. Ştiau ce păzesc, ce pedeapsă i-ar fi aşteptat şi nu s-ar fi atins atîtica de miedul nostru. Păcat de mied, zisei, întru dezamăgirea hangiului. „Să ne stre- curăm în tabăra alor noştri şi împreună cu ei să eliberăm prinşii!", propuse Ceran care, din păcate, nu mînuia mintea cum mînuia armele. „Asta chiar că nu se poate, i-am zis, îndulcind oarecît glasul. S-ar vărsa mult sînge, tratativele chiar că nu ar mai fi posibile .. ." „Să aşteptăm sosirea lui Macrinus Flavius Sirus şi, cu daca la gît, să-1 silim să-i elibereze!" sugeră, încîntat de idee, Zebal. „Da, e o soluţie, prietene, dar ultima si nici prea sigură. Cine garantează că după ce îi ..sloboade din funii nu-i urmăreşte şi îi spînzură dimpreună cu noi? Mă gîndeam la altceva." Au tresărit, aşteptîndu-se la o idee pe măsura faimei ce mi-o cîştigasem cîndva, şi deja se bucurau ca de un deznodămînt fericit. Marile bucurii sînt scurte. „Iată, mă gîndeam că poate un zeu prielnic va face la noapte ce nu putem face noi. Oricum, să ne căutăm culcuş pe aproape, ca să-1 ajutăm de va fi nevoie. Hangiule, cîţi denari de argint ai? Două pungi, zici? Hm! puţin, dar destul să jucăm şi noi zaruri cu cei rînduiţi pentru paza prinşilor. Nu-i frumos să-ţi părăseşti de tot prietenii la cumpene ca acestea!" Cunoşteam patima oştenilor pentru jocurile de noroc şi mai ales pentru jocurile cu zaruri şi arşice. Deşi jocul de zaruri era interzis oficial, nu de puţine ori îl practicau mascat ori făţiş chiar şi gradele superioare, începînd cu centurionii şi ajungînd pînă la paraeposiţi şi la legaţi augusti. In apropierea copacilor de care fuseseră legaţi gemenii creşteau cîteva tufişuri de merişor. Lîngă unul dintre acestea cîţiva oşteni

au timpul, cu aşa zisul joc al soldaţilor mercenari, un joc cu tăbliţă 0 atrate şi cu piese colorate, avînd diferite valori, pe care le mişcau -\inte şi înapoi, pe

anumite direcții, după cum cădea zarul, urmărind să in nfiă mai repede la celălalt capăt, să facă prinşi ori să-1 blocheze la Ițuri. Jocul închipuia un fel de război. Stîrnea interesul, dar nu şi tima, de aceea îmi închipuiam că soldații rînduiți pentru pază l-ar schimba repede cu jocuri de arşice sau de zaruri de li s-ar fi dat prilejul sj ii s-ar fi oferit momeala cu chipul unui ageamiu ca mine, lipsit de abilitate, dar doldora de sesterți şi denari. Am ales ca din întîmplare una din tufele ce împînzeau locul, nu prea aproape încît să dăm de bănuit, dar nici prea departe ca să nu atragem atenția, am întins binişor pătura cu care mă acopeream noaptea şi am pus la vedere şi îndemînă două purcoaie de sesterți. Miza am stabilit-o cu voce tare, încît romanul cu gradul de sutaş, sub porunca căruia se aflau ceilalți zece, ciuli imediat urechile. Eram un jucător dibaci şi norocos. Zebal nu era cu nimic mai prejos. In tinerețe, la hanul de la Subcetate, am petrecut multe seri împreună jucînd pe sume mici pînă la ceasul hotărît să ieşim în calea vîna- tului. Nu trebuia să-mi destăinuiesc gîndurile. Pricepuse cam ce urmăresc şi se antrenă în joc cu atîta patimă încît oferea plăcerea unui adevărat spectacol. Se căina, blestema, descînta zarul, afurisea paharul cu care arunca, amenința cifrele care nu voiau să se arate, făcea un tărăboi încît atrase pînă şi atenția gemenilor, care, recunoscîndu-1, îl onorară cu o privire încărcată de dispreț. Realizasem de trei ori la rînd cîte un senio, adică cifra şase la toate trei zarurile, înjumătățindu-i grămăjoara de arginți puşi la vedere. După un ceas iucam cu atîta patimă încît detaşamentul de pază, în frunte cu căpetenia, se aşeză lîngă pătura noastră, prinşi într-atîta încît se putea crede că fiecare a mizat şi fiecare îşi aşteaptă norocul. Jocul devenea palpitant. La dreapta mea se strînseseră trei pungi rotofeie de sesterți. Zebal, sărăcit, cu o privire care ar fi putut să mă ardă ori să mă sfîşie, puse pe pătură zece denari strălucitori, deodată cu un torent de înjurături şi

blesteme. Parcă eram înţeleşi. Norocul se îndepărtă, ca speriat, de la mine. Deşi era lună şi senin, întunericul nu-mi mai îngăduia să urmăresc zarurile. Cele trei grămezi ademenitoare trecuseră pe nesimţite în cealaltă parte. Zebal jubila, nemaipridididind să aducă laude Zeilor şi să-şi fericească Parcele, într-un spectacol de panto- mimă demn de cel mai cunoscut mim la Roma. L-am acuzat că trişează. El s-a jurat, ameninţînd că, după încă o jignire ca aceea, îmi scoate maţele. Am refuzat să mai joc, dînd vina pe lumina puţină şi pe ghinion. Zebal mă făcu laş, oferindu-mi un sfert din grămada de arginţi, cu condiţia să continui şi să-mi pun calul drept miză. Nu şi nu, fiindcă vră- jile lui îmi speriaseră norocul! Apoi, lumina, lumina aceea! Gradatul se oferi să facă lumină, cu condiţia ca Zebal, pe care îl urmărise şi care juca mai mult decît prost, să se joace, la aceeaşi miză, cu el. Un soldat aduse, la poruncă, cele două torţe care luminau locul unde fuseseră le-] gaţi gemenii şi jocul reîncepu cu patimă. Norocul îmi surîdea. Totul părea să iasă după planurile mele. Zebal devenise parcă alt jucător Făcea mai puţină gălăgie şi cîştiga miză după miză. Peste un ceas îngîm- fatul sutaş pierdea solda, calul cu harnaşamentul, un pumnal de Siria, 1 paharul de aruncat zaruri, făcut din argint şi bătut cu pietre rare. Asfinţise luna. Se înstăpîni întunericul. Venise momentul ca Zebal să piardă. Soldaţii suferiseră alături de gradatul lor, iar acum se bucurau pentru norocul întors pe neaşteptate. Zebal tuna şi fulgera, încropind din cuvinte un mesaj pentru gemeni, dintr-un fel de joc pe care noi îl scornisem în tinereţe. Dacă Ortis 1-a transmis cumva fiilor săi, aveam noroc. Presărat din sudalme, blesteme, ziceri şi invocaţii, cuvintele se rostuiau în înţeles, repetîndu-se de cîteva ori, alcătuind mesajul: „Zebal şi Viezure sînt norocul vostru; dezlegaţi, staţi aşa, pînă ce el se întoarce printre noi; cînd dau de trei ori senio, vă faceţi nevăzuţi." Trebuia să acţionez repede şi exact. Cea mai

mică greşeală ne-ar fi primejduit la toţi viaţa. A doua zi am fi atîrnat şi noi în ştreang alături de gemeni, poate chiar într-o cracă a pomilor de care sînt legaţi ei acuma. Planul mi se părea atît de bun încît în înfăptuirea lui puneam şi oarecare trufie. De mic deprinsesem arta furişării, încît puteam surprinde prepeliţa în cuib şi iepurele în culcuşul său. A fost primul lucru învăţat temeinic de la tatăl meu şi puteam să-i fiu, chiar şi numai pentru atîta, recunoscător. Furaţi cu toţii de joc, soldaţii nu sesizară defel dispariţia mea. E drept că şi Zebal se întrecea pe sine, oferind un spectacol demn de marii actori greci. In vremea aceasta eu mă tîram pe burtă către copacii unde fuseseră legaţi gemenii, atingînd pămîntul numai cu degetele de la mîini şi cu vîrfurile moi ale toloboţilor. Nu îmi pierdusem deprinderea, căci, iată, nici o frunză nu foşnea, nici un vreasc nu mă da de gol, numai că nu ştiam cît o să mă ţină puterile, un tîrîş ca acela nefiind la îndemîna unui flăcău tînăr, darmite la a unuia de anii mei. Dam iarba la o parte, înlăturam uscăturile, căutam şerpeşte întunecimea tufişurilor. înaintam ca un melc şi îmi luasem chiar nădejdea că voi mai ajunge la acel capăt de drum. Gemenii erau legaţi la mică distanţă unul de celălalt. Privind dinspre locul unde se juca zaruri, copacii se găseau spre dreapta, iar lumina făcliilor ajungea puţină pînă aici. In preajma lor se mai găsea un singur străjer; celălalt, atras de joc, îşi părăsise pas cu pas locul. Cel rămas privea cînd către locul de unde se auzea un prea frumos spectacol de cuvinte, lămuritoare pentru cursul jocului, cînd la prizonieri. Ajunsei chiar în spatele copacului de care fusese legat geamănul mai măsliniu, dar nu puteam acţiona. Păru că Zebal îmi cunoaşte încurcătura, fiindcă îşi blestemă împuţitul de noroc şi aruncă în joc o miză atît de mare încît împietri exclamaţiile celorlalţi pe buze: „Zece monede de aur! strigă el, contra armelor şi insignelor tale, romanule!" Paznicul uită de orice prudenţă şi făcu vreo zece paşi

către locul acela, nevenindu-i a rede cele auzite, destul însă ca eu să mă ridic precum o pisică sălbatică să tai legăturile. Inima îmi bătea mai, mai să spargă coşul pieptului. Dacă cei doi ar fi încercat să fugă, cum ar fi şi fost normal, eu eram ierdut fără nici o nădejde. Avusei noroc. Jocul de cuvinte fusese bine înțeles, fiindcă gemenii, deşi liberi, nu se clintiră. Am mai avut timp să mă fac iarăşi una cu pămîntul în întunericul sporit de pîlpîitul intermitent şi din ce în ce mai palid al celor două torțe. Cu aceeaşi grijă mă furişai lîngă pătura mea, pe care norocul se plimba cînd la un capăt, cîncl la altul. Prinse iarăşi a cîştiga hangiul şi, ca să-mi fac simțită prezența, ii oferii romanului paharul meu de aruncat, asigurîndu-1 că mie mi-a adus întotdeauna noroc. Danii i se păru ademenitor, căci îl acceptă imediat şi tot imediat prinse a cîştiga din nou. Abia cînd îl uşură pe Zebal de două pungi şi pe mine de una, tocmai la ceasul cînd urmau să fie schimbate străjile, descoperiră cu uimire că prinşii se făcură nevăzuți de parcă înşişi Zeii i-au înălțat la cer. S-a dat alarma, s-au făcut cercetări. Noi eram în afară de orice bănuială. Cu toții ne-am petrecut timpul lîngă ei fără să ne depărtăm o clipă măcar. Ne-am învelit în pături şi am adormit ca scăldați, chiar pe locul acela. Tabăra fierbea din două pricini: dispariția prinşilor şi apropierea suitei lui Macrinus Flavius Sirus, legatus imperial pentru toată Dacia, însoțit de Marcius Statius Priscus, comandantul Legiunii XIII Gemina, şi de alți înalți magistrați ai provinciei. Aveam sufletul uşor şi inima veselă, deşi greul pentru mine abia acum începea. Pe gemenii lui Ortis îi ştiam liberi, iar asta îmi era de ajuns ca să zic: viața e întotdeauna frumoasă şi oricum trebuie trăită, şi să-i cer lui Zebal plosca plină cu mied.

Capitolul şase

TOVARĂŞII MEI DE DRUM CAZURA IMEDIAT IN BRAȚELE SOM- nului. Erau doborîți de oboseală şi de emoții. Aceasta era a patra noapte în care, chiar dacă au

mai lipit geană de geană, simțurile lor au fost mereu treze. Pe mine deloc nu mă căutase somnul şi m-am cutremurat la gîndul că nu va să mă mai caute vreodată. Aşa a şi fost. Plăcerea lui eu nu am mai simțit-o, nici în viața aceea, nici în aceasta. Voi, desigur, vă mirați cum de se poate trăi aşa. Uite că se poate. Ba chiar am aflat că şi prin alte țări mai sînt oameni, care dintr-o pricină ce nimeni nu o ştie, nu cunosc plăcerile ascunse ale furului de viață, somnul. Somnul, credeți-mă, nu e un dar al cerului, ci un blestem al iadului, care numai ne înceluie şi ne scurtează mult prea trecătoarea viață. Dar ce fac eu atunci cînd ar trebui să dorm? Trăiesc, dragii mej abia atunci trăiesc cu adevărat, gîndind la toate cîte au fost, cunoscînd tainica față a lumii furată de somn, citind şi închipuind lumi şi vieți ce niciodată nu au să fie. Atunci, în noaptea aceea, mi-am dat seama, cu spaimă, cum ziceam, că eu am pierdut una din plăcerile lumii. Privind tovarăşii mei prăbuşiți cu nevolnicie în somn, m-a cuprins mila şi dis, prețul față de fragilitatea acestei făpturi a noastre. Păreau neajutorați neputincioşi, firavi ca nişte prunci nedesprinşi de la sînul mamei. Era ceasul al treilea, după numărătoarea romanilor, cînd în apropierea noa$~ tră, pe un gurgui rămas în urma unui puhoi de ape, o grupă de auxiliari cu lopeți şi tîrnăcoape îşi găsiseră de lucru. M-am tîrît mai aproape, le-am ascultat vorbele şi m-am dumirit imediat. Pregăteau locul unde urma să se înalțe cortul lui Macrinus Flavius Sirus. Ostaşii trebăluiră cam o jumătate de ceas, după care, cel ce părea că îi comandă le spuse că ajunge şi că pot merge să îşi completeze somnul. A trebuit să-i pişe, să-i înghiontesc şi să-i zgîlțîi zdravăn pe ai mei, risipind şi din bunătatea de mied, ca să-i pot trezi. Găsisem mijlocul de a ajunge neîmpiedicat la legatul imperial, ca să stăm de vorbă între patru ochi. Ne lipseau lopeţile şi tîrnăcoapele, dar nici paloşele tovarăşilor mei, făcute din fier bun în atelierele de la Monte Rossia nu erau de

dispreţuit. Movila destinată cortului era alcătuită din lespezi de piatră desprinse de pe stînci, din bolovani de rîu şi din grohotişuri peste care anii şi vegetaţia aşternuseră un covoraş de nisip şi de licheni numai bun pentru odihna trupului ostenit. Cam în timpul cît ai fierbe un ceai din muguri de pin, noi săparăm o groapă în care să poată sta ghemuit un deşirat ca mine destulă vreme. Deasupra am potrivit buşteni, peste buşteni lespezi uşoare şi peste ele, glii cu iarbă. Era tocmai ceasul cînd începea să cadă roua, care, la rindul ei avea să îndrepte iarba şi să şteargă urmele lucrării noastre. Pentru că nu ştiam cum se va isprăvi o încercare temerară ca aceasta, i-am sfătuit pe ortacii mei să-şi facă de acuma somnul aproape de ieşirea din tabăra romanilor, către partea de sus a Văii Cerbului, la locul unde ea se vărsa în Apa Fenesului. Liniştit dinspre partea lor, am prins a aştepta importantul oaspete, care îmi era cunoscut de cînd luptasem în arena de la Sarmizegetusa Ulpia Traiana şi însuşi împăratul m-a încununat cu lauri şi m-a învrednicit cu laude. Pe tînărul oştean Macrinus Flavius îl însoţisem apoi de cîteva ori la vînătoare de bouri şi urşi în Muntele Retezat, fiind de aceeaşi fire şi vîrstă, şi m-am numit prietenul său pînă cînd din pîri şi uneltiri s-a dezlănţuit prigoana împotriva tuturor celor care slujiseră cu armele şi credinţa regelui Decebal. Mă îndoiam că mă va recunoaşte şi că vorbele mele, pe care tocmai le alcătuiam meşteşugit într-un cuvînt al bunei înţelegeri, vor mai răzbate pînă la inima lui. Oricum, ce pusesem la cale era mai mult decît o nebunie. Viaţa mea atîrna de

un fir de aţă. De unde puteam şti că generalul lui Antoninus Pius va rămîne singur, că oştenii de gardă nu ver sluji chiar înăuntrul cortului,u va avea timp să cheme gărzile şi, odată cu ele, pe acel fioros par*-

jfex* care de cu seară fusese văzut pregătindu-şi uneltele de călău pentru Ortis şi Dacis! Nu mă temeam de moarte. Mi se părea firesc să vină odată şi odată.

Gustasem cîte ceva din învățăturile stoicilor greci în casa

fesorului jatină din Orăştie, dar şi la templele preoților ctişti, şi u credeam în cealaltă viață, promisă cîndva de Zalmoxis, dacilor ce se bucură de o moarte demnă. îmi făcusem un ideal al meu despre sufletul călător dornic de reîntrupare, visînd să fiu o albină, o acvilă de înălțimi, cerb semeț ori cocoş de munte. Mă temeam de un singur fel de moarte, care venea din mîna călăului, pe care romanii îl numeau frumos: rerum capitalium vindex. Cu aceste gînduri şi altele gemene cu ele, timpul curgea repede. Am ştiut cînd s-a făcut ziuă după forfota din tabără. M-am gîndit nu la mine, ci la ceea ce vor fi simțit în clipele acelea Zebal, Ceran şi Ariort. înaltul oaspete a fost întîmpinat cu onoruri ostăsesti, cu sunete de trîmbițe şi lovituri de alămuri. A urmat înfricoşata > bătaie de scuturi, într-un ritm diavolesc, care de atîta vreme înfricoşa Apusul şi Răsăritul, Africa de la miazăzi şi Barbaria de la miazănoapte. Apoi forfota se mută chiar în jurul meu, sandalele oştenilor călcau gliile de deasupra mea. Deodată totul se linişti, ceea ce însemna că au terminat cu instalarea cortului. Mai bine de un ceas, în locul unde adăstam s-a încetățenit liniştea. Auzeam pierdut, îndepărtat cîntecul apei, care putea fi al unui izvor subteran. Mă scurma setea şi, iată, la asta nu mă gîndi-sem. Emoțiile prin care trecusem în timpul nopții, cele de acuma, lespezile înfierbîntate de soare mă făceau să sufăr acum de o sete cumplită. Cîndva, la anii tinereții, în munții Greciei, cu Ortis şi Dacis în căutarea călăului de rege, Tiberius Maximus, mai cunoscusem o stare ca aceea. Cîntecul acela de ape reci şi curate ca lacrima, care era al Fenesului ori al unui pîrîu subteran, avea să mă scoată din minți dacă aşteptarea se prelungea. Aşa se mai scurse un ceas. Eram complet sleit de puteri. Oricum, planul meu nebunesc nu mai era de înfăptuit. Şi cîntecul acela monoton, egal, fără sfîrşit al apei! al

apei care curgea rece şi limpede la cîţiva paşi! „Viezure, ţi-ai pierdut minţile, am prins a mă certa, scîrbit de atîta slăbiciune. Nu te mai gîndi la apă şi o să te slăbească setea! Un duh al răului te ispiteşte. Nu te lăsa înceluit. O să bei, pe urmă, o să te aşezi pe burtă la malul apei şi o să bei pe săturate. Acesta nu e cîntec de ape, ci numai ademenire!" Parcă setea nu mă mai scurma cu atîta îndîrjire. Aşa au mai trecut două ceasuri. Lespezile de deasupra prinseseră a arde. Eram leoarcă de sudoare. începuse a se auzi mai ispititor cîntecul acela de ape. Simţeam că de va mai dura îmi voi pierde minţile. Am uitat de orice precauţie şi am prins a săpa sub mine cu pumnalul de Siria, pe care pînă atunci mă ferisem să îl ating măcar de lemn. Pietrele şi nisipul tot mai umed se adunau morman peste picioarele mele. Cînte-

* — călău

cui ademenitor părea aşa de aproape! O lespede, alta şi alta. Tot mai umede. Tot mai reci. Ori mi se părea numai!? Iată, riscam să mă îngrop cu mîinile mele, îmi săpam însumi mormîntul. Mă mir cum de nu am răcnit ca leul înşfăcîndu-şi prada. Apă! Cu adevărat apă şi nu un miraj, o iluzie. într-adevăr, pe sub mine curgea un pîrîu subteran şi cîntecul lui mă înnebunise şi mă ademenise. Am băut cu nesaţiu şi cred că mai sorbeam din palmele făcute căuş cînd aşternutul de deasupra mea a fost călcat de paşi grei. Am riscat şi am dat piatra din colţ la o parte. Macrinus Flavius Sirus tocmai cerea slujitorilor să îl lase singur. Ticluisem bine locul pentru ascunzişul meu, tocmai într-un colţ dinspre uşă al cortului din aba, pînză de in îmbibată în ulei, şi din purpură. Nu îmi era îngăduit să mai pierd măcar o clipă. Oricînd generalul se putea hotărî să plece «sau să-i cheme pe unii dintre sfetnicii ce îl însoţeau. îmi recîştiga- sem, o dată ce mi-am potolit setea, calmul care nu mă părăsise niciodată în clipele grele. Cu răbdarea cîrtiţei ce se pregăteşte să iasă din muşuroi, am dat lemnele şi pietrele la o parte. Locţiitorul

împăratului pentru Provincia Dacia se odihnea pe un pat uşor, împletit din răchite. Armele şi le atîrnase de o centură prinsă de stîlpii de susţinere. Medita. închidea ochii cîteva clipe, îi deschidea iarăşi, ducea des mîna la frunte. îl ştiam înţelept şi cu măsură în toate. Lipsit de rele patimi, cu excepţia vînătorii, de care în tinereţe eu îl îmbolnăvisem, doritor să clintesc cît de cît un echilibru sufletesc pe care nu îl puteam suferi la un roman. Iată că tocmai de ce nu îmi plăcuse mă bucuram acum. Avea obiceiul de a medita cu glas tare, punînd întrebări la care singur îşi răspundea. Nu renunţase la el. Intre timp eu îmi dezvelisem obrazul. Nu intenţionam să îi apar ca o stafie a vînătorului Viezure, sfetnic şi prieten de tinereţe. Am mai adăstat în ascunzişul meu ca să-1 aud ce spune. Da, era tot cel de demult. Numai dacă nu s-a strecurat şi în sufletul lui veninul zavistiilor şi răzbu-nărilor. „O, Zei, oare cu ce am greşit eu, Macrinus Flavius Sirus, de mă puneţi la aşa grea încercare?! Ofiţerii sînt însetaţi de sînge, magistraţii lacomi de bunurile altora, tribunii militari şi-au pierdut şi ei cumpătul. Cine, cine oare mă va sfătui de bine?" Atunci am răsărit din pămînt, iară el, deşi cuget tare, a rămas înlemnit. „Eu, vînătorul Viezure, prietenul din tinereţe, aduc sfatul cel înţelept!" i-am şoptit, şuierînd cuvintele şi făcînd semnul tăcerii. îşi revenise din surpriză mai repede decît socotisem. A privit armele, dar nu s-a ridicat să le ia de la locul lor. Ar fi fost lipsit de prudenţă, fiindcă eu ţineam deja daca lîngă grumazul său. „Nu mă mir că mi te arăţi răsărind din pămînt. Tocmai aflasem că zaci fără suflare la locul ce se cheamă Chicera Muierii. M-a întristat sfîrşi- tul tău." Am încercat să-i răspund, dar mi-a luat-o înainte, zîmbind. „Pe mine mă miră mai mult naivitatea supuşilor mei. Oare nu ştiau ei cu cine au de-a face, nu cunoşteau poveştile pe care muierile le deapănă pruncilor despre vînătorul cel cu mai multe vieţi? Da, da, iscusită ascunzătoare! Asta îmi aminteşte de tinereţe

şi de anii cînd împreună vînam •bul, capra neagră şi cocoşul de munte. Să lăsăm însă amintirile. Din- un moment în altul urmează să se adune la sfat oamenii mei. Eu, în- tr adevăr, de un sfat ca al tău aveam nevoie, ceea ce nu înseamnă că esti iertat. De unde şi cu ce gînduri vii, cine sînt prinşii pe care, după cîte îmi dau seama, tu i-ai făcut scăpați astă-noapte şi ce uneltiți?" „Prea multe întrebări, luminatule, şi prea cu neîncredere puse. Cunoşti semnul acesta? Da, ai dreptate! E sceptrul lui Decebal, păstrat de urmaşii săi, regi ai dacilor ce nu au primit stăpînirea voastră. în numele lor vorbesc si iată, mă jur pe Zalmoxis, pe apă, pe cer şi pe pămînt, că gînduri de înțelegere şi pace m-au adus la voi. Ştiți prea bine că altfel eu, proscrisul, dacul pe capul căruia ați pus preț de mirare, nu puteam răzbi pînă]a ocrotirea ta. Opreşte vărsarea de sînge, înțeleptule, pune capăt urilor si neascultării la acest ceas de cumpănă, pentru noi şi voi deopotrivă. Barbaria cea fără fund revarsă în puhoaie răul asupra noastră, noi că- tăm linişte şi apărare la voi, voi cată să apărați aici Imperiul amenințat de neamuri sîngeroase şi lacome. îngăduie dacilor mari, carpilor şi daci-]or costoboci, ca şi celor ce şi-au părăsit aici vetrele, să se aşeze nestingheriți, primind ce li se cuvine din mila voastră, iar eu cu aceşti urmaşi ai regilor, pe care i-am slobozit din funii astă-noapte, aducem garanția înțelegerii şi păcii." „Te-ai schimbat, prietene, îmi zise, iar eu tresării la auzul plăcutului cuvînt. Cu ani în urmă vorbeai puțin. E drept că vorbele tale aveau preț. Recunosc semnul şi te cred, cum cred că după ziua aceasta va fi noapte. Dar ceilalți te vor crede? Nu e oare prea tîrziu?! De ce au trecut limesul nepoftiți şi de ce au ridicat arma, dacă nu au rîvnit decît la apărare şi adăpost?! în urma lor au lăsat deschis vadul. Ostile sarmatice şi marcomane, cărora li s-au alăturat şi carpii trăitori între Hierasus şi Danastru, au pătruns deja în Dacia Romană pe la Limesul din septentrion. Cu voi,

strînşi în tabere lîngă Apulum, Potaissa şi Germisara, cum şi cu cine voi îndrepta răul?!" „Cei ce l-au făcut va să-1 şi îndrepte, mărite generale. Acceptă păsurile noastre, care nu vă costă nimic decît renunțare la uri vechi şi la mîndria deşartă, ca toți cei despre care zici că s-au ridicat cu armele să le îndrepte împotriva duşmanilor noştri din totdeauna. Eu, împreună cu odraslele regelui Ortis, mă voi pune în fruntea unei oştiri menită de mîine să slujească Dacia." Am vorbit cu patimă. Cu lacrimi în ochii pe care nimenea nu i-a văzut încă lăcrimînd. Părea mişcat, încredințat de adevărul spuselor mele. Se mai îndoia totuşi. „O minte ca a ta, vînătorule, poate iscodi ce nici Zeii nu pot pătrunde. Şi dacă, în fruntea acelei oşti tari, uniți cu duşmanii, te vei întoarce împotriva noastră?!" „Dar cuvîntul pe care nu l-am călcat nicicînd?! Dar juruințele grele ce le-am rostit aici?!" „De unde pot să Ştiu că în toți anii care au trecut, grei pentru tine, uşori pentru mine, nu te-ai schimbat? Nu cunosc izvor de ură mai tare şi mai nesecat decît cel ce se porneşte din împilare de neam." „E drept, dar are şi leac, domnia-ta. înțelepciunea, hotărîrea de a exista peste vremuri ca neam. Chezăşie pentru bună-credința noastră va fi unul dintre cei doi fii ai rege]ui Ortis, pe care chiar mîine îl voi aduce aici ca ostatec. Cer şi eu o garanție a înțelegerilor: îndepărtează, chiar astăzi, din Dacia pe semănătorul de ură împotriva neamului meu, Tiberius Maximus Priscus. El, generale îi întărită pe coloni, el îi ațîță în fiecare ceas al vieții sale pe veterani' el provoacă încălcările şi încăierările sîngeroase de la limes, el te îndeamnă acum să verşi sîngele fraților mei strînşi de nevoie în lagăre la Apa Narciselor, la Potaissa şi la Germisara. De ți-oi spune pricina, multe se vor limpezi în gîndurile voastre şi mă veți crede. Tatăl acestui oştean a tăiat capul regelui Decebal, ca să se rostogolească pe treptele de la templul Gemonei; Ortis şi Dacis au înfăptuit răzbunarea, retezînd capul vinovatului. Tiberius Maximus Priscus, în neostoita sa

ură, ar tăia capul tuturor dacilor de peste limes, care i-au adăpostit pe cei prigoniți."

Macrinus Flavius Sirus a bătut din palme. S-a înfățișat slujitorul căruia îi era adresată chemarea. A făcut ochi cît cepele de mirare. Guvernatorul a poruncit vin. A mai bătut o dată. Cu tăblițele cerate şi bețişoa-rele pregătite de scris s-a arătat un magistrat dintre tribunii militari. A dat poruncă pentru sfat de oştire fără participarea comandantului castru- lui şi garnizoanei de la Porolissum, ceea ce era tot una cu dizgrațierea ofi-cială. A mai chemat un sfetnic, căruia i-a poruncit să fiu însoțit cu suită şi insemnele tratativelor în tabăra dacilor prigoniți. Pînă la avecerne urma să mă înapoiez însoțit măcar de unul dintre cei doi urmaşi ai regilor daci. Nu mi-a fost uşor să duc la capăt această neaşteptată misiune. Greu şi numai cu sprijinul gemenilor am potolit neîncrederea. înainte de a pleca am rinduit căpetenii şi am poruncit să fie pregătiți pentru drum. Tot atunci am slobozit solii grabnice la celelalte castre şi la Arcia, peste limes. Timpul nu mai îngăduia să cumpănim cu răbdare ce şi cum. Mă încredeam în onoarea de militar a celui care de ani mulți îl reprezenta pe împăratul Romei în Dacia. Amîndoi ştiam că ceea ce hotărâm pentru asigurarea liniştii în Dacia era pe placul piosului împărat Antoninus. Tot aşa ştiam că mulți vor fi colonii şi ofițerii ce vor cîrti. Acestora li se opuneau cei mulți, dornici să trăiască într-o țară pacificată, negustorii şi meseriaşii, reprezentanții colegiilor, magistrații de tot felul. Trebuia acționat fără răgaz. Fierul cald aştepta pe nicovală. în tabăra romanilor am ajuns imediat după primul ceas al amiezii. Numai cu Ortis. Dacis, cu un pîlc tare de călăreți dintre fruntaşii triburilor, se oprise într-o văioagă, mai în sus, pe Apa Cerbului. Chiar toți în gura lupului nu puteam intra. Parcele ne erau favorabile. Tribunii legiunii şi ai cohortelor nu îl iubeau pe Tiberius Maximus Priscus, comandantul de la Porolissum. Nici printre magistrați

nu prea avea prieteni, din pricina aroganței și lăcomiei. Venise momentul ca el, un intrigant fără pereche, să cadă victimă intrigilor. La înapoierea noastră în tabără era hotărîtă trimiterea sa ca simplu decurion al unei cohorte auxiliare de pe lîngă Legiunea V Macedo- nica. Condițiile pe care ni le puneau romanii mă îngrijorau. Dacă ar fi fost- după Ortis și alți cîțiva tineri, căpetenii războinice de peste limes, nu numai că nu ar fi trebuit să le acceptăm, ci să trimitem ștafete la ai

0ștri, care așteptau doar un semn, și să punem mîna pe arme. Mă încrețeam în cuvîntul lui Macrinus Flavius Sirus, convins fiind că nici lor nu je era la îndemînă altă soluție. Cu războinicii sarmați la granițe și cu dacii răsculați înăuntrul lor, nu prea le era la îndemînă obișnuita soluție romană: forța, mai cu seamă acum, cînd și legiunea a XIII-a Gemina și a Macedonica erau cu efectivele descompletate, cu solda cam de mul- tișor neplătită și total nepregătite pentru un astfel de război. Pînă la urmă, grăbiți fiind de evenimente, și unii și alții ne-am văzut siliți să facem concesii: noi am dat cîte un ostatec din fiecare familie mare aflată în cele trei tabere și pe toți cei ce se aflau în fruntea sfaturilor bătrîni- lor; ei ne-au deschis arsenalele de la Apulum și Ampelum, fiindcă războinicii noștri erau slab înarmați, așa încît puteam echipa o cohortă auxiliară și două alae cu toate cele necesare întreținerii oștenilor noștri într-o astfel de campanie. Ne-au făgăduit pămînturile din obișnuita rezervă a veteranilor, pe care să se așeze ulterior dacii liberi, aceasta, deocamdată, rămînînd o promisiune. Plecam către unghiul de limes dintre răsăritul și septentrionul Daciei cu destulă îndoială și teamă. Știam care va fi reacția colonilor, în special a celor veniți sub Traian și Ha- drian, care au tot împărțit între ei, făcîndu-și înzecite părți din pămîn- turi de arătură, pășune, pădure și izlazuri. Revenirea dacilor prigoniți, chiar dacă nu la vechile vetre, împreună cu alții din neamul lor, ar fi sporit într-un mod nedorit

numărul băştinaşilor, şi aşa prea mîndri şi bătăioşi. Faţă cu acest argument, rostit de primul tribunus militum, mi-am stăpînit satisfacţia sub masca nevinovăţiei şi am mai făcut o concesie, care pe Ortis 1-a surprins mai întîi, iar mai apoi a înţeles: mă obligam, iată, să-i organizez pe tinerii de peste limes, îngăduiţi în Dacia Romană într-o alae şi o cohortă de oşteni auxiliari ai Imperiului, cu condiţia că vor fi cartiruiţi în această provincie şi vor avea comandanţii lor. Mă gîn- disem, desigur, la Ortis şi Dacis, iar geamănul şi-a dat seama imediat unde bat şi ce anume urmăresc.

Tratativele s-au prelungit pînă seara tîrziu. Deşi dinspre muntele Detunata cerul se întuneca văzînd cu ochii, pregătind o straşnică furtună, nu am prididit să trimit ştafete cu poruncă de adunare pe o luncă de lîngă Potaissa. Noi eram prea osteniţi ca să mai putem pleca în acea zi la Ampelum şi, de aici, la Apulum. Zebal a întins un cort trainic chiar Pe locul unde fuseseră ţintuiţi cu o noapte înainte gemenii. Era, zicea el glumind, taman cortul cu care străbătuse o parte de lume în căutarea unui vraci egipţian, cumpărat mai pe nimica de la un sarazin din Ceza- reea. Cu toate laudele, abia ne încăpea, căci în afara celor care fuseserăm Părtaşi nevinovaţi la înfocata partidă de zaruri, urma să dormim laolaltă Şi să isprăvim ae acum înainte multe dimpreună cu încă patru ortaci destoinici: Ortis, Maros Cotiso, Dius Bituva şi Mucatru Zoltes, oşteni vestiţi şi comandanţi ascultaţi de seminţiile de peste munţi.

Furtuna s-a dezlănţuit tîrziu şi cu furie. Eu unul am auzit toate gemetele şi tunetele ei. Ceilalţi căzuseră într-un somn adînc şi fără vise.

Capitolul şapte

RĂSĂRISE ŞI SE ÎNĂLŢASE BINIŞOR PE BOLTA SOARELE CÎND ne-ail trezit sunetele de trîmbiţe şi răpăitul tobelor. Macrinus Fla- vius Sirus, legatus imperial pentru Dacia, cu întreaga sa suită, se pregătea de drum. Un emisar al său, cu ochii cîrpiţi de somn, mă

înştiinţa că generalul dorea să-mi vorbească. Mi-am limpezit ochii cu doi pumni de apă din pîrîul ce se revărsa acum tumultuos şi mîlos peste maluri şi am grăbit către cortul împodobit cu aquile şi insigne. Mă abătea gîndul că locţiitorul împăratului ar fi putut să-şi schimbe peste noapte planurile, în urma intrigilor unor sfetnici vînduţi sau de rea credinţă. Din atitudinea lui Macrinus Flavius nimic nu se schimbase. Acelaşi obraz senin, aceeaşi privire deschisă şi lipsită de ascunzişuri, acelaşi glas ca o garanţie a cinstei şi sincerităţii. Se grăbea să ajungă la altarele de la Craiva unde, în aceeaşi zi, se celebrau jocuri şi sacrificii pentru încercarea noastră şi pentru sănătatea împăratului, ţinut la pat de mai multă vreme din pricina unor friguri. Mă sfătuia să fiu prudent, măcar atîta vreme cît Tiberius Maximus Priscuş se găseşte pe aproape, întrucît acesta nu se sfiise să îşi jure răzbunarea chiar în prezenţa sa. M-aş fi putut alătura suitei sale, însă cunoştea intenţia mea de a merge direct la Apulum, iar de aici, şi cît mai repede, la locul de întîlnire cu ai mei. N-ar fi dorit, zicea el, să ni se întîmple cine ştie ce, tocmai acum cînd lucrurile se pregăteau să intre pe un făgaş normal şi dorit atît aici, cît şi la Roma. Un pîlc de oşteni însoţitori, zicea el, poate să-mi dea, numai că o însoţire de felul acesta semăna mai mult a escortă, ceea ce, desigur, nu ne convenea. Lucru cel mai bun era prudenţa. I-am mulţumit pentru prietenie, încredere şi sfaturi. L-am asigurat încă o dată de buna noastră credinţă şi de foloasele pe care şi provincia Dacia şi Imperiul le va trage din înţelegerile noastre. Ne-am despărţit avînd senzaţia că ne strîngem mîinile pentru ultima oară. Număram fiecare destui ani şi culesesem din roadele lor destule învăţăminte ca să ne putem da seama că în vremi ca acelea la preţ era cuvîntul *azi,* fiindcă *mîine* putea să nu mai fie.

întotdeauna cînd m-am sculat cu sufletul revărsat de bucurie mi s-a întîmplat să am parte de neplăceri,

aidoma norilor ce apar dintr-o dată, ca să întunece cerul, în zilele nefiresc de senine. în dimineața aceea şi ufletul meu şi cerul se revărsau de atita frumusețe şi alint. Eu isprăvi- ein ceea ce nu ma* nădăjduiam, cerul se limpezise ca lumina ochilor după furtuna ale cărei urme se vedeau pretutindeni. Am ales nu drumul cel mai scurt, ci pe acela mai sigur. Purtam cu noi înscrisuri de ocrotire împărătească, eram, cum zicea acel înțelept legatus al lui Antoninus Pius, ersoană grata, beneficiind de toate înlesnirile de călătorie pe drumurile .^penale, la hanuri, canabe şi garnizoane. Ca să ajungem la Apulum şi să isprăvim cu bine promisiunea noastră către Ariort, aveam de ales între două drumuri: unul, neamenajat şi fără pichete de pază, pe Valea Cerbului, la Ampelum, iar de aici la Apulum; celălalt, mai lung, dai- mai sigur, pe Valea Alburnelului, trecînd prin Bucium vicus, Bucium Isbita, Bucium Poieni şi Cheile Narciselor, prevăzut cu trei hanuri şi aproape douăzeci de pichete permanente la milliarii. înțelepciunea mă îndemna să-1 aleg pe acesta, graba tovarăşilor mei hotăra pentru întîiul. Mi se părea o prea necugetată cutezanță din partea lui Tiberius Maximus Priscus să pună la cale planuri mîrşave, acum şi nu prea departe de tabăra celui ce 1-a trimis anume cu slujbe ostăşeşti tocmai la Danubiu. Eram opt, cu slujitorul hangiului nouă; Tiberius Maximus plecase încă de la mijitul zorilor însoțit numai de doi dintre oştenii săi. Mă gîndeam că chiar dacă ar fi vrut să pună ceva la cale nu ar fi avut nici timpul necesar pregătirilor şi nici oamenii la îndemînă. De Dacis ne-am despărțit cu părere de rău. Pentru prima oară cei doi gemeni se îmbrățişau abia împiedecînd lacrimile. în lucrarea noastră ne-ar fi fost şi el de mare folos. îl lăsam însă cu inima uşoară în preajma unui om de bună credință, împreună cu alți tineri fruntaşi ai neamurilor noastre de peste limes, convins că şi de aici se va şti face folositor alor săi.

Cînd am dat pinteni cailor soarele se înălțase de două sulițe pe cer. Intenționat am pornit din tabără cu destulă zarvă, pe o potecă ce da în drumul de pe Valea Alburnelului. în prima poieniță am stat la sfat cu Ceran şi am făcut calea-ntoarsă, ocolind pe la apus tabăra romanilor. La ceasul amiezii ne potoleam foamea în Valea Fenesului cu bunătățile ascunse prin desagii lui Zebal. Aleserăm un loc deschis, de unde puteam cerceta pînă departe împrejurimile golaşe, scurte văi şi coame line de dealuri, împădurite cîndva, dar acum folosite pentru păşunat. Pace şi linişte ca pe un alt tărîm. Doar trei vulturi roteau către ceruri, exact deasupra capetelor noastre, iar în clinul unei văi păştea un ciopor de unsprezece zimbri. Mi-a dat de gîndit totuşi faptul că, în vremea cînd noi coboram poteca ce şerpuia pe versantul nordic, aceiaşi vulturi hoitari făceau cercuri exacte cam la trei, patru stadii mai în jos, tot deasupra văii, şi numai la venirea noastră şi-au schimbat pe nesimțite locul. Le ştiam obiceiurile şi le-am destăinuit însoțitorilor mei părerea că s-ar putea să nu fim * singurii călători pe valea aceea puțin umblată. Un bon cănit de cerb, menit să alarmeze ciutele, mi-a întărit convingerea. Am făcut semn slujitorului mut să ducă repede caii la adăpostul unei insulițe de arini, iar noi ne-am continuat prînzul mai sub buza malului. Ortis, fără să scoată vreo vorbă, mă cerceta cu interes, ca pe o arătanie din altă lume. Bănuiam de ce o face. Arcia le vorbise, de bună seamă, gemenilor, despre toate cele bune şi rele ale preavestitului vînător şi vraci Viezure, deci şi despre darul de a cunoaşte semnele şi de a presimți primejdia. Îngrijorarea se transmite cu uşurință de la unul la altul; ea oboseşte simțurile şi vlăguieşte omul, de aceea am încercat să le abat atenția, vorbind despre ce aveam de isprăvit la Apulum şi despre marile încercări ce ne aşteaptă după aceea. Ortis mi-a zîmbit dintr-o parte, părînd a zice: am priceput intențiile domniei-tale şi nu îți mai da degeaba osteneala. Nu

numai zîmbetul şugubăţ, ci şi glasul era al tătînelui. La auzul lui chiar am tresărit ca de o veche aducere aminte, fiind încredinţat că mi se adresează Ortis cel de demult: „Domnia-ta să nu creadă cumva că părintele nostru ne-a pregătit să slujim la altarele zeilor. I-ai fost dascăl bun şi tot ce a deprins de la acest înţelept, ce încă te afli, ştim şi noi. Mai în jos, pe vale, la depărtare de trei, patru stadii, a fost răpus un cerb, un viţeluş de zimbru ori o căprioară. Nici lupul, nici rîsul, nici ursul, nici vreun alt animal dedat la carne nu a făcut-o. Dacă ar fi fost aşa, vulturii s-ar fi aşezat pe stînci ori în copacii din apropiere, aşteptîndu-şi partea. Acolo au vînat oamenii, cărora pînă şi păsările cerului le ştiu frica." „Aşa gîndesc şi eu, dar nu se cuvine să ne facem deocamdată griji, pînă ce nu ştim de-i vorba despre prieteni ori neprieteni. Oricum, acesta e ceasul la care nici cei mai înrăiţi tîlhari nu dau buzna la drumul mare. Acum e important să ne odihnim şi să ne refacem forţele. Din drumurile noastre nu vor lipsi încercările."

Aşezaţi umăr lîngă umăr, Ariort şi Ceran mestecau rar, în deplină tăcere, îndestulîndu-se cu cumpătarea specifică omului de la munte. Erau firi apropiate şi se legaseră sufleteşte, fără vorbe şi dovezi de afecţiune, datorită încercărilor din ultimele zile. Pînă acum trăiseră ca vecini, dacă vecin poate fi numit omul ce locuieşte peste ddună văi şi-un munte, fără să se ştie, să se caute, să se cunoască cît de cît. Fiind cam de aceiaşi ani, se întîmpla să iubească amîndoi fără nădejdea împlinirii: Ariort pierduse soţia, Ceran nu cuteza să ceară bătrînului Zebal ceea ce acesta avea mai scump decît lumina ochilor, pe Arcia Candida, cu care îl dăruise nu o femeie oarecare, ci înşişi Zeii. Iată, mi-am zis, încă o treabă gingaşă, pe care tot eu trebuie să o urnesc şi să o duc la bun sfîrşit. Soţ pentru o fată ca Arcia, la un han aflat în calea lotrilor, altul decît stejarul de om ce se potrivea numelui Ceran, nici că se putea mai nimerit. Auzisem că sînt taţi care nu pot înţelege că într-o bună

zi trebuie să se despartă de fiicele lor, la fel cum sînt şi mame care îşi urăsc pînă la moarte nurorile pe motivul că le-ar fi răpit fiii. Cum nu m-au învrednicit Zeii cu bucuria cea mai deplină, copiii, îmi este de ajuns să mă împac şi să cred în ce se zice, gîndind la soțiile prietenilor mei din tinerețe, Arcia şi Orolea,

care, deşi le iubeam ea un frate, nu le puteam şti ale altora, le-aş fi dorit toată viața nemăritate, statornicind în cel dintîi cuib al lor.

Mestecam şi eu mai mult în silă, preumblînd privirea peste mica noastră trupă, ce părea mai curînd o tabără de negustori oprită pentru mas. Ortis, copleşit, se vede, de toate cele spuse despre mine şi ruşinat de ne- jnțelegerea pe care, fără să vrea, o pricinuise Arcia, mama lui, părea destul de stingherit. Zebal purta, probabil, grija casei, ceea ce era firesc la aşa vremi nestatornice, fiindcă tăcea îngîndurat, lucru care i se întîmpla destul de rar. Cele trei căpetenii ale dacilor liberi tăceau pur şi simplu, mestecînd cu nădejde şi cu pofta unor lupi tineri, care învățaseră că răgazul pentru îndestularea trupului trebuie folosit, căci nu se ştie cînd îl mai poți avea. Slujitorul cel mut, neobişnuit să stea la masă cu stăpînii, părea că abia acum învață să mănînce. Le cercetam chipurile şi nu descopeream pe nici unul teama ori îngrijorarea. Vulturii pluteau acum în cercuri din ce în ce mai joase, presimțind că în curînd va să plecăm, lă- sînd în urma noastră resturi de mîncare. Deşi aş fi avut poftă să mă întind oleacă, atît cît să pot fura o clipă de odihnă, m-am ridicat primul. Slujitorul mai adăpă o dată caii, cu toate că aceştia păscuseră pe lîngă apă, în vreme ce Zebal, ajutat de Ceran, le cerceta chingile şi poverile. Ortis strînse cu minuție resturile şi le acoperi cu lespezi de piatră. Se vedea cu uşurință că toți îşi dădeau seama de primejdiile ce ne puteau paşte. Vulturii roteau acum către miazăzi, acolo unde povîrnişurile se strîngeau închipuind un fel de burduf. Ne-am slobozit la vale, cu

liniştea unor încercaţi vînătoii, ţinînd malul stîng al apei pe sub streaşina de pădure ce cobora de pe clinul de munte într-o urzeală felurită de culori. Ortis trecu de cîteva ori apa prin vaduri, pînă ce descoperi ceea ce cu stăruinţă căuta. îmi făcu semn să mă apropii. Trei urme proaspete apăreau în locurile unde terenul era moale, pe prundişuri ori pe covorul catifelat al ierbii. Le-am stabilit direcţia şi nu mi-a fost greu să descopăr panglica întunecată a unei poteci de plai care se pierdea în pădure. Deci, stăpînii urmelor veneau cam din aceeaşi direcţie din care veneam şi noi. Călăreau şi ei cai mocăneşti nepotcoviţi, cu copita lată. Puteau fi lotri, cum tot atît de bine puteau fi vînători ori ţărani munteni care, la fel ca noi, scurtau drumul către Ampelum. Ortis tuşi prevenitor, ca pentru a-şi cere iertare, şi mă contrazise. Vînătorii ori negustorii nu ar fi avut nici un interes să-şi ascundă urmele, ori era vădit pentru oricine că oamenii care coborîseră valea înaintea noastră depuseseră chiar eforturi şi pricepere în treaba aceasta. I-am dat dreptate bucuros şi l-am rugat să-şi sporească atenţia. Valea era foarte îngustă, apa năvalnică şi zgomotoasă, încît în orice moment ne puteam trezi cu o duzină de săgeţi între umeri. Am trecut în faţă şi ne-am înşiruit cîte unul la o depărtare de zece-două- zeci de paşi, Ceran fiind cel care încheia coloana. în pădure, în pădurea de munte mai cu seamă, cel mai destoinic oştean nu valorează cît un vî- nător de duzină atunci cînd este vorba să urmărească un duşman ori să fie urmărit. în loc să se lărgească, aşa cum ar fi fost firesc, valea se strimta mereu, iar poteca trecea atît de des apa dintr-o parte în alta de parcă ar fi fost o fiinţă vie în căutarea celui mai lesnicios drum către şesuri. După cum se ondulau coamele împădurite, ne-am dat seama că ea avea să se îndrepte dintr-o dată către miazăzi. Trecînd de o mare cotitură a văii, de unde locul pădurii de fag îl lua cea de goruni şi carpeni am dat de un luminiş cam cît ograda împrejmuită a unui colon

înstărit o fostă jarişte cu trei laturi egale sprijinite de pădure şi cu a patra buclată către rîu. Poiana, făcută anume de mîna omului, fusese cîndva locuită, căci încă se mai vedeau pietrele care au sprijinit stîlpii unei case cu pridvor şi rămăşițele asaltate de bălării. Sus, în colțul din dreapta, sub un adăpost rudimentar de bîrne nefățuite şi acoperiş de scoarță, fostul stăpîn, ori un prisecar nomad, amenajase o stupină din buşteni şi coşnițe împletite, date cu lut, ştubeie cît se poate de primitive aşezate pe trunchiurile unor copaci doborîți din pădurea bătrînă care străjuia în apropiere. Erau vreo cincizeci de stupi, la urdinişurile cărora albinele făceau ciorchini, prevestind apropiatul sezon al roirii. în spatele stupinei am descoperit şi coliba prisecarului. Dacă nu am fi găsit în ea cîteva unelte trebuitoare stupăritului, am fi putut crede că prisaca a rămas de multă vreme a nimănui. Nici un alt semn care să adeverească prezența omului aici, de mai multă vreme. Ca un bun cunoscător, Zebal nu şi-a înfrînat curiozitatea de a cerceta stupii, mulțumindu-se să vorbească doar cu propria persoană, singura avizată, e drept. „Buni stupi! Familii vechi şi tari, ce nu se tem de viespi ori de albinele jefuitoare, nici de şoareci, nici de fluturele cap de mort. Păcat că peste cîteva zile ăşti doi, din margine, alt soi şi alt rost, va să înceapă bătaia încît să se aleagă praful! Hîm . . . Ar trebui mutați, constată el, de data aceasta ca să aud şi eu, şi ca un om de omenie va să fac acest pustiu de bine." Mă pregăteam să-i răspund că numai de îngrijirea stupilor nu ne arde nouă, însă mi-o luă înainte un om păros, îmbrăcat în piei de sălbăticiuniv părînd a fi răsărit din- tr-un cuptor de făcut manganul. Ieşise din scorbura unui copac, exact în spatele nostru, fără cuvînt de binețe ori de întîmpinare, zicînd: „Ai dreptate, omule. Sînt doi stupi răi, pe care bucuros i-aş îneca în vale dacă nu mi-ar şti gîndurile şi nu m-ar întîmpina gata, gata să se repeadă. Păcatele mele m-au pus să-i culeg mai an din scorburile

pădurii Păroasa. Ştiam eu bine ce năravuri au albinele sălbăticite în pădurea aceea, unde roiesc cu sutele şi cu miile, locul fiind din vechime sub vrajă şi blestem, dar mi-am încercat norocul. Acum, că te văd priceput şi mai umblat ca mine, eu zic aşa: de i-i putea urni, ai dumitale să fie!" în vreme ce Zebal sta pe gînduri nehotărît, l-am întrebat pe cel cu chip de fîrtate pustiit în codri: „Am putea şti care îți este numele, din ce neam te tragi şi cum trăieşti?" „Sînt Dapix prisecarul, din neamul cel mare al Dapixilor, de vei fi auzit prin vreme de el, căci acum e împrăştiat cît îi lumea şi țara. Bunicul meu, Dapix Reburus, a avut în grijă prisecile regelui De-

bal de pe Valea Marisului, a Germisarei şi Ampelului, a Sargeției, Apei c^-iinioase şi Apelor Surori, atîtea, omule, încît mierea şi ceara lor era tată către tîrgurile din Panonia, Moesia şi Iliria cu o sută de plute cîrmite pe Maris, Tisia şi Donaris; iară eu, cum bine vezi domnia-ta, trăiesc aşa cum au trăit toți ai mei, lăsîndu-i şi pe alții să trăiască. Albiile sînt muştele cele plăcute Zeilor şi ele aparțin tuturor. Zeii mi-au dat harul să le găsesc cu uşurință, să le adun în familii şi în bune ştubeie şi să fac prisăci la locuri potrivite, în calea şi îndestularea oamenilor. Bunăoară, la vremea roitului, colind pădurile după semne din bă- ti îni ştiute, le string din scorburi şi de pe crăci, le pun în coşnițe frecate zdravăn cu frunză de izmă creață, caut ori croiesc eu poiană potrivită pentru prisacă. Ici una, colo alta. Cînd va să vină culesul, de s-o nimeri să fiu primul, culeg, de nu, înseamnă că s-a dedulcit altul mai harnic decît mine şi nu-mi pare rău. De n-o fi omul cinstit şi înfometat, o fi ursul, tîlharul ori un biet pribeag prin codri, dar rău nici că-mi pare. Din asta trăiesc, de aici culeg bucurii şi aşa îmi petrec cu folos anii." Se vedea bine că viețuia în singurătate şi că arare se ivea norocul să mai schimbe o vorbă cu un semen de-al său. I-am lăudat faptele şi strămoşul, de al cărui bun renume cine nu auzise în Dacia Regilor? Vorbele mele l-au uns la inimă şi i-au

căzut pe plac mai dulci decît mierea. „Măcar de ar fi toți cei ce se abat pe la prisăcile mele ca domniile-voastre, şi-a deschis el inima ca să aline păsul. Chiar astăzi, în zori, s-au abătut pe-acilea niscai tîlhari din cei prăsiți ca iarba rea în ultima vreme. Ți-e mai mare scîrba, zău aşa, atunci cînd vezi pe oşteanul împăratului întovărăşit întru rău cu tîlharul de drumul mare!" L-am rugat să se facă mai lesne înțeles, căci noi înşine am pătimit din pricina unor astfel de oameni, şi de bună seamă că vorbele domniei-sale ne vor fi de folos. „La asta m-am gîndit şi eu, prieteni, cînd am văzut caii de povară, şi cu gînd bun am abătut într-acilea vorba. Cîți au fost, nu pot să ştiu, fiindcă mă pitulasem în scorbură, dacă chitii cu cine am de-a face. Mulți au fost, de bună seamă. Pe oşteni i-am osebit după vorbe, pe tîlhari după planuri. Cinci stupi mi-au prăpădit cufundîndu-i în apă, cînd le-ar fi fost de ajuns unul sau doi. Cei mai harnici şi mai blînzi. Cinci, domniile voastre! încă nu se alesese bine ziua de noapte cînd au picat, au jefuit Şi-au plecat, dar nici prea departe nu pot să fie, fiindcă erau în aşteptarea altora, pentru care pregăteau capcană. Iată că eu vă sfătuiesc de bine să faceți calea-ntoarsă ori să părăsiți valea, trecînd dincolo muntele pe o potecă numai de mine umblată, mai anevoioasă, e drept, dar sigură." „Cum ne va fi norocul, om bun, i-am zis, mai păstrînd o fărîmă de neîncredere față de el. Noi cată să mergem în drumul nostru. Poate că oaspeții cei nepoftiți au fost cu toții oşteni din taberele Legiunii Gemina, aflați şi ei pe drum mai scurt către Ampelum. Dacă îi vom întîlni şi va să se arate cu gînduri rele, vom şti şi noi să ne apărăm pielea." „Stupii cei răi tot îi vom lua, că nouă ne fac trebuință, pentru niscaiva leacuri, şi îi vom plăti, prisecarule", interveni hangiul Zebal, spre mirarea noas tră, desfăcînd baierele pungii. Stuparul cel cu înfățişare de sălbatic prinse a rîde, făcînd gestul refuzului. „De-i putea şi ți-or fi de folos ia-i, şi fij sănătos domnia-ta! Numai că te-aş sfătui să te apropii cu grijă!

Mai în- cercat-au şi alții care ..." Zebal îi întoarse numai zîmbetul, după care începu pregătirile. Apucă uşor, cu două degete, nasul, strînse gura ca un fel de pungă într-o parte, lăsînd un orificiu cît o nară şi prinse a scoate nişte sunete ca şi cînd miriade de bărzăuni şi fluturi de stup au inundat poiana. Albinele au prins a se vînzoli precum fulgii în viscol şi mai apoi au dat buluc la intrarea în ştubeie, cu excepția celor războinice, rînduite strajă la urdiniş. Ast-timp slujitorul hangiului desfăşură rogojina pe care obişnuia să se culce stăpînul, o trase repede pe sub cele două coşnițe ridicate de Zebal, le înveli, împărțindu-le sub formă de desagă şi le săltă pe spinarea unui armăsar puternic, înşeuat anume pentru o aşa povarnă de om. S-a petrecut totul atît de repede şi în atîta mirare, încît nu m-am putut opune. în definitiv era destul de bătrîn ca să ştie singur ce face, iar calul era fără îndoială al său, dară putea să-1 împovăreze şi cu pietroaie. Mai tîrziu aveam să recunosc că prietenul meu nu colindase fără folos lumea şi nu de neisprăvit ce-ar fi fost se încumetase să ajungă taman la vracii din Țara Egipetului. Se vede treaba că numai simplitatea purtărilor şi marea sa modestie mă determinaseră să nu îl prețuiesc la dreaptă măsură. Curios! Odată cu stupii cei răi, agonisiți pe nici mulțam, îi revenise ca prin farmec vechea bună dispoziție. Nu, de departe nu mai era taciturnul Zebal, ci mai degrabă un hîtru sadea.

Nu ne-am depărtat binişor de prisacă, ținînd înainte firul apei, cînd am descoperit alte urme. Am sărit din spinarea murgului şi am început a le cerceta, comunicînd părerile, după mai vechiul obicei, căluțului Debar: „Prietene, iată nişte urme care nu îmi plac defel!" „în schimb îmi plac mie", auzii glasul lui Zebal, care se apropiase pe nesimțite, făcîn- du-mă să cred că armăsarul meu vorbeşte cu gUisul hangiului. „Cred şi eu, i-am răspuns iritat. După toate cîte faci nu mă miră să aflu că ai avea oarece bucurie dacă tîlharii te-ar scuti să-ți mai porți marfa pînă la Apulum. Ascultă, amice,

cînd întîlneşti cam aceleaşi urme şi de o parte şi de cealaltă a apei sau a drumului, cînd cai potcoviți merg alăturea de cei ce nu au simțit vreodată mirosul copitei arse, cînd cei care călătoresc înaintea ta ştiu că tu îi urmezi şi ei caută cu tot dinadinsul să îşi ascundă urmele, ba chiar să se arate grăbiți de parcă ar fi urmăriți, cînd toate astea şi altele sînt bătătoare la ochi chiar şi pentru un hangiu, atunci mie unuia mi se pare lucru necurat şi, icu licoare de beladonă să mă îndopi, nu pot găsi motive de bucurie. Presimt că ni se întinde o cursă şi încă una a naibii de bine ticluită." „Hai, că prea le iei pe toate în negru, zău aşa! în definitiv cine ar putea să ne întindă tocmai aici o cursă, aşa, de speriat, cum zici domnia-ta?!" „Cine? Dar pe ce lume trăieşti, omule! Ar fi ei prea destui. Bourul Alb, înviat de sub mormanul de pietre, Botde- in

Bgjjne care ştii prea bine eă chiar în ograda domniei-tale s-a prefăcut

Ljduş, Tiberius Maximus Priscus, ba chiar şi acel legat imperial pentru pacia. care ne-a prevenit atît de îndatoritor încît mi-a fost de mirare; camarazii decurionului trimis la Danubiu, colonii şi. .." „încetează, omu- je că mă apucă groaza! Nici chiar aşa! Auzi! Toată provincia Dacia împotriva noastră. Drept cine te crezi?! Hai să zicem că nu te înşeli. De-o fi aşa, unde socoți că ni se poate întinde o cursă?" „Oriunde în locurile acestea împădurite şi strimte. Poate ar fi fost mai bine de ne potriveam sfaturilor prisecarului. Mai anevoie, dar tot la Apulum am fi ajuns. Mă cunoşti prea bine. Crede-mă, bătrîne, am- presimțirea că stăpînii acestor urme pe noi ne aşteaptă, nu se cade să-i dezamăgim. De nu îi vom în- tîlni noi aici, ne vor întîlni ei în altă parte. Ca să scapi de răul ce te urmăreşte, înfruntă-1, nu îl ocoli!"

Am răzbit într-un loc larg, unde pădurea mai cedase o dată locul păşunii alpine. Ştiam că aici nu ne putea paşte nici o primejdie. Pentru noi era important să nu ne prindă noaptea înainte de a răzbi la drumul mare.

Goneam la galop, grupați, lăsînd binişor în urmă slujitorul hangiului cu cei unsprezece cai de povară. Mi-am dat seama că tot în galop străbătuseră această porțiune de teren şi cei care mergeau înaintea noastră. Urmele lor, aşternute acum pe trei şiruri, erau bine întipărite în pă- mîntul reavăn. Curînd am încetinit cavalcada, la rugămintea hangiului, ca să ne ajungă din urmă omul său, care înainta fără să cruțe caii. Nu trecuse jumătatea de oră cînd la orizont se înfățişă iarăşi pădurea, a cărei lizieră o şi atinserăm la prima mare cotitură a apei. Era o pădure bătrînă, de stejari atît de rari încît printre ei ar fi putut galopa chiar şi o legiune romană. Aici, cele trei urme se despărțeau: una ținea drumul drept înainte, pe firul apei, celelalte două o luau oblic, ca şi spițele gemene ale unei roți. îmi era clar ca bună ziua că nu s-au despărțit decît ca să se întîlnească iarăşi, în urma unei manevre ce se dorea bine ticluită. Aşadar, locul capcanei nu era prea departe, ba chiar îl puteam deduce amintindu-mi de atîtea altele pe care le-am ocolit ori le-am făcut să devină capcană în capcană. Icul de păşune pe care înaintam se îngusta mereu, cucerit de pădurea devenită mai tînără şi mai deasă. Am făcut semn alor mei să se oprească. I-am îndemnat să se apropie. Ne-am prefăcut că ne aşezăm roată, cu caii alături, pentru o scurtă odihnă, şi le-am destăinuit planurile mele cam aşa: „Prieteni, după felul cum se orînduiesc şi se înclină aceste povîrnişuri, cred că urmează să trecem printr-un loc îngust sau chiar prin nişte chei de munte. Dacă cineva ne-a pus cu adevărat gînd rău, atunci loc mai potrivit ca să îl şi înfăptuiască nici că se poate. De acum înainte nu vom mai putea răzbate decît în şir cîte unul. în felul acesta un arcaş bun, cu numai nouă săgeți, ar putea să ne curețe pe toți. Duşmanul acesta, oricine ar fi el, are o părere prea proastă despre noi, sau e convins că nu i-am priceput vicleşugurile. Eu zic să-i fie de bine! Spune, rogu-te, Ortis, după urmele lăsate, cam cîți ar

putea să fie? Peste douăzeci? Cam mulți! Ori, destui încît măcar cîțiVa dintre noi să-şi lase la albit oasele pe această pustie vale. încalțe de acum ştim cum urmează să fim întîmpinați: unii, cei mai numeroşi, va să ne aştepte la ieşirea din chei, alții vor rămîne în urmă ca să ne închidă drumul; cîțiva, pitulați printre copaci, de o parte şi de cealaltă a văii, va să ne ia în ținta arcurilor ca pe nişte puişori golaşi. Ştiind acum că vom fi atacați, mai înțelept ar fi să atacăm noi. Un galop straşnic, aplecați pe grumazurile cailor, năvală peste cei ce se încumetă să ne întîmpine, țipete pînă în tăriile cerului de: taie, ucide, loveşte ... Naiba ştie ce altceva am mai putea face! înapoi e prea tîrziu să ne mai întoarcem. Doar ... dacă domniile-voastre nu aveți cumva vreo idee mai acătării." „Dacă se cumpără, zic asta fiindcă de la o vreme domnia-ta numai vinzi, o idee bunişoară aş avea eu, zise Zebal, zîmbind mucalit, numai că nu ştiu de nu veți rîde de mine. într-un loc mai ferit, poate că chiar între tufele acelea, descărcăm poverile de pe cai, le punem la toți iască aprinsă sub cozi şi îi slobozim la vale. La aşa ceva tîlharii, ori oştenii, ori neprietenii, ori zmeii, ori mai ştiu eu cum s-or fi numind ei, nu se aşteaptă. Pînă să se limpezească din cețurile mirării, apărem şi noi cu: taie, ucide, loveşte, apoi, hîm, apoi..." „Pînă la hîm ideea dumitale nu e rea. Nu e rea chiar deloc, dacă judecăm că ea nu vine de la un războinic şi nici măcar de la un vînător." „Păi... păi, tocmai la *hîm* e surpriza, numai că domnia-ta nu prea ai răbdare să isprăvească omul ce are pe limbă. Eu, chiar de nu sînt războinic şi nici măcar vînător, ca domnia-ta, va să rămîn la urmă, încît să le tai drumul şi nădejdea." Cît mă consideram de isteț, să mă fi tăiat şi nu pricepeam ce anume pune la cale. Aş fi vrut să-i răspund că ne pierdem vremea cu lucruri de şagă, iar înserarea grăbeşte fără contenire, cînd Ortis mi-o luă înainte. Auzindu-i glasul regesc, mereu aveam impresia că e tătînele său, încît fără să vreau îi acordam respectul şi

întîietatea. „Eu unul bănuiesc la ce anume se gîndeşte un- cheşul Zebal. Planul dumisale nu e deloc rău. Dar, cu o condiție: să trecem de cei ce ne pot lovi din pădure. De bună seamă că lor nici prin gînd nu le dă că vor fi atacați. Noi sîntem patru dintre cei tineri care ne putem cățăra pe stînci ca să ne strecurăm în spatele lor pe nesimțite: Dadas, Bituva, Zoltes şi cu mine. Nu clipi, domnia-ta, vînătorule Viezure, a neîncredere. Om fi noi cruzi de ani, dar agățați de poalele mumelor noastre nu am crescut. Prietenii mei, deşi cîteşitrei adună abia cincizeci de ani, sînt căpetenii războinice în triburile lor şi au trecut prin toate treptele Confreriei Tinerilor Lupi. Săgețile noastre niciodată nu şi-au greşit ținta. După ce vom isprăvi cu tîlharii ce ne pîndesc din laturi, ne va fi uşor să înfăptuim planul domniilor-voastre." Vorbise cu înțelepciune. Avea multă dreptate. Noi nu cunoşteam defel terenul şi puteam merge ca orbeții la moarte sigură. I-am sfătuit să încerce, dar în cea mai deplină tăcere, ca nu cumva să stricăm totul. Mă scurma dorința să aflu cît mai curînd cine sînt cei ce ne urmăresc cu atîta cerbicie. Era este putință ca Botdecîine să se întremeze aşa curînd; faptă zeiască ar fi fost ca Bourul Alb să apară teafăr şi însoțit de tîlharii răpuşi la Chi- cera Muierii; cît despre Tiberius Maximus, care încă avea toate motivele 2 ne dea morții, nu credeam că ar fi dăruit şi cu curajul să calce poruncile celui ce era locțiitorul împăratului pentru Dacia, socotit, după toate dovezile, om de bună-credință şi prieten al păcii. Atunci, cine?! Şi de ce?! Pînă la întoarcerea celor patru feciori am căutat o înfundătură de rîpă unde am descărcat poverile cailor. Zebal a strîns toate rezervele noastre de iască. Pentru toți caii, adică şi pentru cei de călărie, nu ajungea. Din încurcătură ne-a scos Ceran, care a ochit o scorbură de plop alb, al cărui putregai ardea, e drept că mai încet decît iasca, dar ardea. Aproape că nici nu am băgat de seamă cînd şi cum s-au făcut nevăzuți, strecurîndu-se şerpeşte, Ortis, Dadas,

Bituva şi Zoltes. Acum timpul trecea mai greu. Aşteptam într-o încordare cumplită. Nici măcar nu ne priveam. Se auzeau numai bătăile inimii. Cînd încordarea noastră ameninţa să devină îngrijorare, liniştea văzduhului fu spintecată de ţipătul uliului păsărar. Era semnalul stabilit de Ortis pentru atac. De cealaltă parte a văii îi răspunse imediat perechea. Pe toţi Zeii! Băiatul acesta era leit tă- tînele său. Singur eu mi-am dat seama că om, nu pasăre, a ţipat. Apoi iarăşi liniştea aceea nefirească, de sfîrşit de lume parcă. După nici o jumătate de ceas au răsărit lîngă noi ca din pămînt. „Cu oşteni ca aceştia Dacia se află în mîini bune", mi-am zis. Ortis a dat seama de cele ce au fost isprăvit şi văzut. „Erau opt, patru şi patru, tupilaţi pe după tufişuri şi' stînci, chiar la marginea drumului. Acolo şi aşa au şi rămas. Mi-am dat seama că locul e tare şi chibzuit ales pentru o împresurare. Muntele coboară în stînci de calcare pînă aproape de apă şi închipuie un fel de cirlig la ale cărui capete pîndesc ceilalţi. Cai nu se văd. Probabil că pasc mai în jos, la ieşirea din înfundătura aceasta. Ideea lui moş Zebal mi se pare bună, măcar în parte. Eu unul m-aş încumeta să înfăptuiesc viclenia ticluită de domnia-sa, aruncînd stupii cei răi după ce am trecut de prima ambuscadă". „Buuun! Şi pe urmă? l-am contrat eu, temător de viaţa lui. Pe urmă rămîi tu victimă. Ori crezi cumva că albinele înfuriate vor alege prietenii de neprieteni?" „Dar nici nu e de lipsă, fraţilor, să arunce oarecine coşniţele cu albinele astea îndrăcite de ţi-e mai mare groaza! se stropşi la noi hangiul. Un cal, da, un cal va fi sacrificat, dar la o ananghie ca a noastră ce mai contează! Am pierdut eu hanuri şi averi ca acele, nu un cal, e drept, bun, dar un cal, nu?! Cum voi nu vă pricepeţi atîtica la albine, veţi ocoli frumuşel locul acesta periculos şi aşteptaţi caii hăăăt, colea, pe vale, dacă nu va să le plesnească splinele de atîta alergat. Eu rămîn aici să isprăvesc ce însumi am pus la cale. Cu acest credincios al meu vom da pe rînd drumul

cailor, după ce le-am pus foc sub coadă. Cu cîteva căpestre puse cap la cap legăm stupii de chingile celui mai puternic şi mai nărăvaş. Vă închipuiţi ce o să iasă din astea două coşniţe tîrîte şi lovite de pietre! Intre timp noi doi vom şi fi cufundaţi în apă, cu două doniţe pe capete, ca nu cumva să le ispiti^ şi să facă roi prin chicile noastre. Ascultaţi, domniile-voastre, ce vă zic fiindcă nu e de şagă. Grăbiţi cît şi cum puteţi ca să ajungeţi măcar două stadii depărtare de aici, faceţi ce fac şi eu, căci paza bună trece primejdia rea, şi nu vă arătaţi într-acilea pînă după asfinţitul soarelui ceasul la care albinele se vor astîmpăra. De tîlharii ce vor avea norocul să scape o să avem mai pe urmă grijă. Bine ar fi ca măcar unul să ră- mînă în viaţă, încît să aibă cine istorisi păţania."

Planul bătrînului Zebal mi se părea o născocire din cale-afară de năstruşnică şi, ca să fiu sincer, nu îmi puneam prea multă nădejde în el. Dar nu aveam altul mai bun şi mi se părea destul că am găsit, totuşi, un mijloc de a ocoli cursa care ni se întinsese. Am urcat pieptiş o vale cu muri, tîrşuri şi grohotişuri, pe unde chiar şi mistreţii ar fi răzbit cu greu. In jurul nostru, pe calcarele încălzite, colcăiau vipere, şerpi negri şi veninoşi, guşteri verzi cu guşile umflate şi alte spurcate lighioane tîrî- toare, încît numai văzîndu-le te apuca greaţa. Norocul nostru se numea Ariort şi Ceran, care îmbrăcaseră nădragi din piele de viţel, bine strînşi pe pulpă, şi încălţări groase din ceafă de zimbru, elastice, dar mai rezistente ca bronzul. Ei mergeau în capătul şirului, alături, deschizînd pentru noi ceilalţi drumul. Urcam aproape pieptiş. Simţeam că de mai durează mult va să ne dăm sufletul. Pierdusem mai multă vreme decît ne închipuisem noi că ne-ar trebui ca să ajungem jos, în vale, şi să putem opri caii. Am făcut un ocol larg, pînă aproape de creastă, apoi am prins a coborî pe o vale împădurită cu mesteceni şi plopi, fără a ne îngădui măcar un scurt răgaz pentru odihnă. Abia atinserăm din

nou Valea Fenesului şi tocmai isprăvisem de închis drumul îngust cu cîţiva copaci aduşi de viitură, cînd liniştea muntelui fu sfîşiată de ropote, nechezuri şi fornăituri de cai înspăimîntaţi. înţeleptul Zebal se dovedise iarăşi inspirat, căci îl slobozise mai întîi pe Debar. Altfel, aşa înspăimîntaţi cum erau, nimenea nu le-ar mai fi putut sta în cale. L-am strigat din vreme şi a avut răgazul să se oprească, înainte de a se zdrobi de trunchiurile ce barau drumul. Ceilalţi, urmîndu-i exemplul, ori presimţind o altă primejdie, s-au oprit şi ei. Nu se potoli bine cavalcada nebună cînd tăriile cerului se cutremurară de ţipete omeneşti. Am făcut piele de găină. Un fior rece mi se prelinse pe şira spinării. îmi închipuiam ce se petrecea acolo. Bănuiala îmi fu confirmată mai tîrziu. Duşmanii noştri, socotind că după trecerea cailor o să urmăm şi noi, au dat buzna, încercuind, de fapt, coşniţele tîrîte şi hurducate pe drumul bolovănos. Mai avusesem cîndva prilejul să mă conving că nimic pe lume nu poate fi mai periculos decît un stup de albine întărîtate. Victime fuseseră cîţiva copii care la vremea roitului, din joacă, au răscolit cu beţele un roi. Pînă în două ceasuri au sfîrşit în chinuri de nedescris, umflaţi şi sufocaţi de atîtea înţepături. Despre Zebal şi slujitorul său nu ştiam nimic şi eram îngrijorat. Avuseseră ori ba răgazul să-şi caute adăpost cum au plănuit, reuşi-vor

. nu să reziste atitea ceasuri în apa rece ca gheaţa? Timpul curgea °ţ cos anevoios. Soarele scăpătase încet, încet dincolo de munte. Con- ^inşi că de acuma nu ne mai paşte nici un pericol, am aprins foc şi am ceput să ne pregătim cina: cinci păstrăvi cît suveicile de ţesut cînepa, Hnsi cU mîna de Ceran sub o buză de mal, fiindcă proviziile noastre se găseau dincolo de cheile văii, cu toate poverile cailor. Intre timp se liniştiseră şi caii, dar încă nu ne puteam apropia de ei. Pînă şi Debar ^ă privea nu ştiu cum, cu nişte ochi trişti şi mustrători, ca pe un presupus vinovat de spaima şi durerea pricinuite.

Păcat că nu puteam să-i spun că acela a fost prețul cu care a salvat viața stăpînului său. Nu îmi găseam stare cu gîndul la Zebal. Cînd soarele a asfințit de-a binelea am oftat ca uşurat de o mare povară. Am reuşit să legăm iarăşi şir caii de povară, am încălecat cu destulă teamă şi am urcat la trap uşor valea ademenită de umbrele nopții. In drumul nostru i-am găsit presărați pe aceia ce încercaseră să scape cu fuga. Unii îşi dăduseră ultima suflare, alții se mai chinuiau încă. Pe Zebal l-am găsit teafăr şi surîzător la malul apei, la căpătîiul unui oştean în care cu greu l-am putut recunoaşte pe Tiberius Maximus Priscus, omul care ne prigonise cu veninul urei sale coclite. îşi salvase fața şi grumazul aruncîndu-se pe burtă, însă ceafa, pe care s-au fost aşezat, după părerea lui Zebal, cei puțin un ciorohine de albine, era umflată şi roşie ca a unui taur bolnav de dalac. Ne-a recunoscut. în privirile lui nu mai era ura, ci numai teama de moarte şi o sfîşietoare implorare. în apropiere, slujitorul hangiului îngrijea pe un altul, care avusese norocul să mai trăiască pînă la ceasul acela. Semnul întipărit adînc pe fruntea suferindului m-a îndemnat să-i cercetez de aproape chipul. Un fior rece mă străbătu pînă în căl- cîie. îl recunoscusem. Mă recunoscuse şi el, fiindcă mă privi cu o ură menită să mă prefacă în scrum, încercînd cu eforturi zadarnice să se ridice. Era vechiul şi neiertătorul meu duşman, Botdecîine. Acum ştiam cu cine se însoțise Tiberius Maximus pentru a-şi împlini, după juruință, răzbunarea. „Şarpele înveninat de-ți iese în cale, striveşte-i capul", aşa suna o poruncă din tabla de legi a neamului meu. Iată că şarpele acesta îmi ieşise în drum pentru a treia oară, rîvnindu-mi viața. Nu, nu îmi era îngăduit să îl mai iert. Am apucat daca încovoiată, hotărît să-i scurtez chinurile. Zebal m-a oprit. „La ceasul la care asfinte sfîntul astru nu se cade să mînjeşti fierul cu sînge de om nemernic. Şi aşa pînă la miezul nopții o să-şi dea ultima suflare. Lasă-1 să simtă cît de bun şi de

prețios este aerul, cît de înaltă e noaptea, cît de curate stelele, cît de tainică pădurea, cît de bune sînt toate cele pe care nu le-a meritat şi nici nu va să le mai aibă". „El, oşteanul, va trăi?" întrebă Ortis, arătînd către locul unde zăcea Tiberius Maximus Priscus. „Dacă are inima tare şi dacă noi îi mai îngăduim să trăiască, va mai număra zile. A avut mai mult noroc decît ceilalți", îi răspunse, ca un cunoscător, Zebal. „Norocul acela să îl aibă şi din partea noastră, ca să înceteze răzbunarea. Dar, pentru ultima dată!" „O, Zei, cîtă demnitate, cîtă noblețe, ce suflet! Iată omm născut să fie rege! Un pribeag printre ai săi. îngăduitor cu prigonitorul Leit Ortis cel de demult!" mi-am zis şi i-am aprobat hotărîrea.

Cu Maximus Priscus aşezat pe o targă de nuiele, pe o tîrsă improvizată cu îndemînare de Ariort, trasă de un cal de povară, ne-am continuat drumul, după ce am îngropat sub morman de pietre şi glii trupurile celor morți. Imediat după lăsarea întunericului a răsărit luna. Ştiam eâ pînă după miezul nopții avea să fie plină. La locuri neumbrite se vedea aproape ca ziua. Copacii şi tufişurile închipuiau umbre de pe alte tărî- muri. Dacă nimic neprevăzut nu avea să se mai întîmple, şi dacă tot călăream fără popas, odată cu zorii aveam să intrăm pe porțile coloniei Ampelum, ca să căutăm han bun şi meritata odihnă în brațele somnului.

într-adevăr, se împurpura cerul la orizont cînd noi băteam în toaca de la poarta de miazănoapte a cetății, cu ochii cîrpiți de nesomn, înmînînd străjilor, toropite şi ele, înscrisurile noastre de liberă trecere şi îndatorată ocrotire.

Capitolul opt

MIJEAU ŞI AICI, LA GURA VAlI RELE, ZORILE. ÎNCETUL CU încetul întreaga fire prindea viață. O privighetoare, aceeaşi care îşi arătase măiestria de cu seara, îşi potrivea trilul, mai aproape, tot mai aproape. Sturzul îi răspundea ursuz de peste vale; în alunişul

întunecat, de alături, cintezoii porniseră zarva grăbiți nevoie mare; un gîngurit pe cel mai larg registru de tonuri răzbătea din direcția de unde susura neostenit izvorul; deodată, zgomot de crengi rupte şi tropot de animal speriat; o clipă, numai o clipă, linişte; apoi, ca la o tainică poruncă, sute de glasuri, ciripituri, gînguiri, triluiri, zumzumuri, zgomote prevestind o lume care acum se năştea pentru întîia dată, un univers de sunete în Aăzduh, în pădure, în iarbă. Soarele, taler de foc rotit de o nevăzută mînă, ca în desenele copiilor. Bătrînul, altul, parcă, acum, mai înseninat, mai întinerit, mai reavăn la făptură şi glas. „E şi normal, decretă Teofana. Dacă nu doarme niciodată!" Ei i se lipeau ochii de somn, dar nu lăsa să se vadă. Făcuse prima noapte albă. Trecea palma furişată peste iarba umedă de rouă şi îşi împrospăta ochii şi fața. Băieții, ori că se țineau bine, ori că recurseseră şi ei la acelaşi vicleşug. Pînă să fie ziua zi, cînd vacile trebuiau neapărat mulse, dacă mai erau două ceasuri. La îngrijorarea celor de acasă deocamdată nu se gîndeau. Ştiau însă că prilejul acesta nu li se va mai ivi. Toader Berian era bătrîn, chiar foarte bătrîn, la anii lui oamenii se duc aşa, una două, şi chiar de nu, cînd şi m îi vor mai îndupleca să continue istorisirea? Hai să zicem că şi asta C ar fi rezolvat, numai că povestirea aceea nu ar mai fi fost cea de acum. Citise Bogdan undeva că timpul şi cadrul povestirii contează mai mult decît se crede, că şi ea, povestirea, are o viață a ei din care nu o poți scoate, ori dacă reuşeşti totuşi, atunci nu mai e ce trebuia să fie. Să zicem Şi ca toate astea nu ar fi avut importanță. Să zicem! Nici că aveau, dacă se gîndeau bine la ceea ce de la început le destăinuise bătrî- nUl şi anume că, era pentru întîia oară cînd el îşi amintea tot, tot, ca şi cînd ar fi trăit iarăşi întîmplările acelea, şi anii aceia, şi viața aceea. Dacă nici mîine seară, nici poimîine, şi niciodată- Toader Berian nu îşi va mai aminti?! Dumnezeule mare, cît aveau de pierdut! Mai bine să nu se «îndească la

eventualitatea aceasta. Bunăoară, Teofana ar fi vrut să ştie, nu din lecturi, ci de la un om care a trăit aevea, cum erau hanurile şi termele în Dacia Romană, fiindcă tare îi mai plăceau ei hotelurile de lux şi băile cu căzi şi pardosele de gresie, şi să mai ştie, dacă moş Berian va fi ştiind, cam ce făceau pe atunci fetele aflate la anii ei, cum şi pe ce scriau oamenii, ce ..., dar, în fine, de faţă cu băieţii, şi aşa puşi pe ironii, chiar atîta curiozitate nu se recomanda să arate.

în Ampelum, oraşul prin care trecea marele drum al aurului, în care îşi aveau garnizoana şi canabele o ala şi două cohorte de auxiliari*, erau mai multe localuri care ofereau popas peste noapte; unele primeau numai călători şi se numeau cauponae, hospitium sau deversorium, altele primeau, cu hrană şi adăpost, atît călătorii cît şi vitele, în special caii, catîrii greceşti şi dalmaţieni, rareori boii mocăneşti cu coarnele lungi şi mersul uşor, iar acestea se chemau stabula. Cum denumirile erau prea pretenţioase pentru lipsa de confort ce le caracteriza, eu le ziceam simplu: hanuri şi hanuri cu grajd. Erau în provincia Dacia şi localuri în care nu pregetai să petreci mai multe zile, însă puţine şi numai în localităţile mai apropiate ca grad de civilizaţie de cele ce înfloreau în provincia Italia sau chiar de Iliria, adică în centre mai căutate pentru importanta lor economică sau balneară, care ofereau localuri de jocuri, cură şi distracţii, precum Sarmizegetusa Ulpia Traiana, Aquae, Germisara, Me- hadia, Salinae, Drobeta sau Apulum. Cele mai multe, însă, ofereau călătorului ostenit un adăpost, un culcuş şi o ciozvîrtă de berbec ori de vită, friptă pe jarul ce se stingea rareori, sau fiartă la ceaun. Ele erau aşezate pe căi de comunicaţie intensă, străbătute de tot felul de călători, căi care legau între ele localităţile mai importante sau chiar provinciile. La populaţia de atunci, mie mi se păreau multe şi mai toate rentabile. Existau, e drept, călători care, aşa cum făcusem şi noi, continuau călătoria şi pe timpul nopţii;

cei mai mulți o întrerupeau, de teama atacurilor banditeşti, chiar dacă erau grăbiți.

La Ampelum existau trei hanuri unde călătorul avea asigurate şi adăpostul şi hrana la un preț foarte redus. Unul era ținut de către un libert, care se îmbogățise nimerind peste o vînă de aur în cariera unde săpa ca sclav; altul aparținea unui dac, crescător de vite, căsătorit Cu fiica unui important membru din consiliul coloniei, sicilian de neam; Cej de al treilea era proprietatea şefului Colegiului aurarilor, care locuia la Apulum şi îl administra printr-un sclav al său, întreprinzător şi pri_ ceput. Cam la jumătatea drumului dintre Ampelum şi Apulum oferea găzduire garantată un han vestit pentru vinurile şi serviciile sale, aparți. nind unui latifundiar de neam ilir, loc de refugiu pentru petrecăreții cjjn cele două oraşe învecinate. Numele lui era „La trei poloboace", unitatea de măsură cu care se bea aici vestitul vin de Sard, dintr-un soi de vie adusă tocmai din Sardinia. Hanul la care ne hotărîsem noi să poposim, la sfatul străjilor porții de miazănoapte, încîntate să facă servicii unor persoane ce călătoreau cu înscrisuri avînd pecete împărătească, se numea „La două turturele", aluzie la fetele hangiului, care nu aveau pereche prin împrejurimi de frumoase ce erau. Ilirul venise de curînd în provincia Dacia, cu gîndul să facă avere, şi, la prima întîlnire cu hanul său, erai convins că va face. Clădirea, pe două nivele, după modelul vilelor rustice de pe Valea Padului, unul din piatră spongioasă, celălalt din lemn prins de flacără, acareturile şi cartea — avînd fîntînă, potco- vărie şi rotărie — erau înconjurate de un zid înalt din piatră de rîu, pe culmea căruia era prinsă de jur-împrejur o zgardă cu capete de lance, peste care, zmeu să fi fost, nu puteai trece. Pe poarta înaltă, durată trainic din lobde de stejar, prinse în cuie de aramă, era prinsă o tablă de ceramică roşie în care un maistru olar priceput modelase două fete nurlii, desprinse parcă din alaiul lui Dionisos grecul, avînd pe

creştete ghirlande de struguri, iar pe umeri poloboace dolofane de vin. Sub placă, o inscripţie de tablă de aramă invita călătorul să intre, promiţînd serviciu ireproşabil, confort „după obiceiul de la Roma", sub protecţia Zeului Apolo. Chiar proprietarii, adică ilirul şi cele două fete, ne-au ieşit în cale, cu laude, zîmbete şi vestitul vin din podgoriile Craivei, încît preoţi ctişti să fi fost şi tot nu am fi rezistat ispitei. Locul unde hangiul îşi înălţase clădirea şi acareturile era bine ales, nu departe de poarta dinspre Alburnum Maior şi chiar lîngă arena de jocuri. De obicei hanurile aveau cîteva camere, de mărimi diferite, slab luminate; fiecare cameră avea fie o uşă care se încuia cu un zăvor de lemn, fie o simplă perdea de pînză sau de rogojină, încît oricine te putea vizita. într-o astfel de cameră existau obişnuit trei lucruri: un pat de bîrne cu picioarele înfipte în pardoseală, un opaiţ şi o matella, adică vasul de noapte. Salteaua era umplută cu paie, cu frunze de trestie şi rareori cu pene; de pernă, nici vorbă, iar cu ce să te acoperi, asta te privea. Puţine erau hanurile în care să nu mişune, în amestec, paraziţii de toate soiurile şi neamurile, uitaţi la plecare de feluriţi călători. La acestea se adăugau inconveniente pricinuite de ambianţa hanurilor: necontenitul du-te-vino al călătorilor la orice oră din zi şi din noapte, scîrţîitul roţilor, mirosurile de la grajduri şi bucătării, fumul şi miasmele mîncărurilor pe care mulţi glători şi le pregăteau în camere. Dacă mai aveai şi nenorocul să nime- ia un local unde hangiul era hoţ sau tăinuitor de hoţi, care nu prididea să te jefuiască ori să te ucidă, dacă nu cumva la unul transformat peste noapte în lupanar ori în casă de jocuri de noroc, atunci celelalte neajunsuri ţi se păreau floare la ureche. Sălile de mese, la hanu- .jle care ofereau şi aceste servicii, erau austere: o încăpere mai mare, în prelungirea bucătăriei, cu tejghea pentru băuturi, cuptor şi cazan pentru apă caldă ce se turna în vinuri, laviţe şi, uneori, paturi pe

care călătorii respectabili mîncau culcați, ca în tricliniul caselor romane. Obişnuit se servea pîine, vin şi o mîncare de carne friptă ori fiartă. Hanul „La două turturele", cel mai scump din împrejurimi, nu semăna în nici o privință cu cele descrise mai sus. Avea optsprezece camere, şapte la parter si unsprezece la etaj, ultimele fiind ținute numai pentru călătorii de vază: ofițeri, negustori cu stare, magistrați, căpetenii băştinaşe, coloni, conducători de colegii, judecători şi alții de soiul acesta. Jos erau încartiruiți cei cu înfățişarea şi punga mai sărăcăcioase, însă la preț dublu față de alte localuri. Hanul ilirului avea două săli în care se servea masa şi o sală rezervată numai pentru băuturi şi jocuri; avea, de asemenea, propriile terme, cu nimic mai prejos decît cele de la Apulum, Germi- sara ori Sarmizegetuza Ulpia Traiana. Zilnic, uneori chiar şi îA toiul nopții, se serveau mîncăruri de tot felul şi pe gustul tuturor neamurilor ce se abăteau pe aici: mațe la frigare, măruntaie la cuptor, hălci de carne de vită ori de vînat fripte la jar, plăcinte umplute, mîncăruri de legume, ouă, brînză, caltaboşi, cîrnați şi sîngereți, varză şi salată în grăsime şi mai tot ce poftea inima şi îngăduia punga.

De mirare că în dimineața aceea „La două turturele" nu prea avea clientelă. Pe paturile orînduite ca nişte lavițe pe lîngă pereți se ospătau cîțiva oşteni, grade inferioare, şi doi magistrați, mîndri de însemnele breslei lor, brodate țipător pe tunicile albastre. Ne-am ospătat cu mîncăruri calde, stropite cu vin acrişor şi neîndoit cu apă. Bunele servicii erau făcute de cele două surori oacheşe, rîzărețe şi cu adevărat frumoase: fața smeadă, ochi migdalați, gene prelungi, gura cu buzele pline şi măiestrit croite. Dacă ceva anume, un fel de moleşeală a mişcărilor ca al lanului de trestie mişcat de zefir, nu ar fi atras atenția spre cea care răspundea la numele de Cornelia, în sensul că arăta cît de cît mai matură, le-ai fi putut crede gemene. Era lesne de văzut

că la sporirea averii hangiului ele contribuiseră substanțial, intuind chiar şi după cum te mişcai, comandai şi mîncai, ce şi cît ai în pungă. „Să nu le judeci greşit, mă povățui, ca un bun cunoscător, Zebal. Dacă peste cîțiva ani se vor întoarce în țara lor bogate, nimenea n-o să le întrebe cum au agonisit aurul, dimpotrivă, vor fi partide rîvnite de cele mai bune familii. Adevărul este că se pricep să țină un han ca la Ostia, Roma, Vindoboca sau Cezarea." In vreme ce noi schimbam aceste vorbe, ochii codanei, pe nume Fiavia, cătau la Ortis, iar acesta nu îi rămînea cu nimic dator. Era frumos Ortis din cale-afară, ce-i drept e drept, dar în ochii turturelei cîntărea mai mult încredințarea că el e feciorul meu, adică a persona jului important, cu înscrisuri împărăteşti şi cu pungă de senator. Interesul ce i-1 purta fata avea să ne fie chiar în ziua aceea de mare folos

Pentru odihnă, îndatoritorul hangiu ne-a pus la dispoziție trei camere la etaj, avînd uşi ce se închideau cu zăvoare de bronz şi ferestre cu sticlă persiană. Prima am ocupat-o eu cu Zebal, a doua, Ortis şi cele trei tinere căpetenii, în a treia, aflată la capătul coridorului, şi-au întins trupurile ostenite Ceran şi Ariort. M-am întins pe patul tare, convins că una, două voi cădea, nu în somn, ci în uitare, dar nu aveam noroc nici de atît. Tensiunea ultimelor zile încă îmi ținea nervii încordați şi simțurile treze. Liniştea hanului, în plină zi, era nefirească, copleşitoare. Era ceva asemănător cu'liniştea văzduhului înainte de furtună. La un moment dat, tocmai cînd eram pe cale să mă liniştesc, mi s-a părut că aud zgomot înfundat, de copite înfăşurate în papură, şi țipătul nefiresc al unei păsări de pradă.

Am sărit de-a dreptul în picioare. Se întîmplase ceva ori numai organismul meu, deprins să răspundă semnelor de primejdie, mă punea în gardă?! Cînd mă pregăteam să mă întind iarăşi, o pietricică izbi geamul. M-am apropiat tiptil şi l-am dat la o parte. Lumina mă

izbi cu putere. Am închis ochii ca să-i obişnuiesc cu ea încetul cu încetul. M-am aplecat şi am prins a cerceta locul dintre perete şi zid. Din spatele unei tufe de soc înflorit, Flavia, turtureaua dea mică, îmi făcea semne, după o ştiinţă a semnelor pe care eu nu o deprinsesem. Am înţeles, mai mult din îngrijorarea vădită pe faţa ei, că ne paşte o primejdie. Mai tîrziu aveam să înţeleg că semnele fetei erau destul de clare, chiar şi pentru un nepriceput, şi că numai convingerea cu care mă culcasem, şi anume aceea că într-un han cu bun nume, cu uşi de stejar şi belciuge de bronz, nu va să ni se poată întîmpla nimic, mă făcuse să le dezleg rostul cu în- tîrziere. Dastul că fata mă alertase, că voise să mă pună în gardă despre un anumit pericol. In vreme ce încercam să mă dumiresc, un miros greu, înţepător, de jivină tîrîtoare ori de muşuroi răscolit prinse a se prelinge pe sub uşă. O senzaţie de spaimă făcu să mă simt cîteva momente golit de vlagă, după care îmi revenii, cu simţurile încordate ca un animal încolţit. Asociind mirosul cu jivina de la care emana, mi-am închipuit că nu poate fi una, ci zeci. Broboane de transpiraţie rece îmi răsăriră pe faţă, pe grumaz, pe şira spinării. Pe Zebal, singurul care putea înfrunta un pericol ca acela ce ne pîndea pe toţi, l-am trezit numai după ce i-am aruncat în obraz cofa cu apă. Mirosul l-a lovit şi pe el ca o măciucă. Se scutură ca după un coşmar, înşfăcă pătura şi cu paşi uşori se apropie de uşă. Aici, se lăţi la podea şi prinse a fluiera, imitînd fluierul de trestie, o melodie lină, molcomă, moleşitoare, scăpărînd cînd şi cînd în tonalităţi a căror stridenţă te izbea dureros în timpane. îmi făcu semn să apuc eu pătura şi continuă să scoată sunetele ca un ghiers venit de pe altă lume. Pe gaura cît un fund de căciulă, scobită în partea de jos uşii, pentru scurgerea apei cu care se spăla duşumeaua, îşi făcură apa- i' tia tîrîndu-se insesizabil de încet, cu capetele uşor rotate, ca ale gîşteior sălbatice, mai multe vipere negre, dintre acelea a

căror muşcătură nU avea leac, soi blestemat despre care nu ştiu să mai trăiască astăzi. Pe măsură ce ele înaintau sincronizîndu-şi unduirile ca într-un dans al spiriduşilor, de parcă toate ar fi fost cioplite în piatră şi mişcate de o nevăzută mînă, Zebal se trăgea către fereastră.

Zebal îmi făcu la timp semn, iar eu mă prăbuşii cu pătura şi cu toată greutatea peste încolăcirea aceea greţoasă. Hangiul mă împinse la o parte, se ridică ţîşnind ca un arc slobozit şi prinse a călca în picioare pătura pe locurile unde viperele încercau să se strecoare. Am prins şi eu a sălta cu picioarele, ca apucat de nebunie. Cînd sub pătură nu mai rămăsese decît o masă de zgîrciuri, piele, sînge şi gelatină, ne-am aşezat pe paturi toropiţi de o covîrşitoare oboseală. „Ocrotească-te Zeii, fetiţă, am şoptit, căci fără tine acum eram cu toţii ţepeni. Ceilalţi?" l-am întrebat pe Zebal, şoptind cuvintele. „în afară de primejdie. Nici una dintre lighioanele acestea nu rezistă ispitei cînd aude melodia încolăcirii. Vezi bine, prietene, cu ceva tot m-am ales din lunga-mi pribegie prin cele străinătăţi ale Aziei. Acum, nu-i vorbă, au fost destui şi din aceia ce s-au călătorit printre neamurile lumii bogaţi cu punga, ca să se întoarcă săraci şi cu duhul. Eu, harul acesta, de a da zvon şi de a glăsui pe limba tuturor vieţuitoarelor pămîntului, de la muma mea l-am moşteflit. De unde vorba că acolo unde Zeii nu pun nimica, nice voia omului nu poate să adauge."

Liniştea mă părăsise iarăşi pentru multă vreme. Duşmani nevăzuţi şi nebănuiţi ne aţineau mereu drumurile ca şi cînd am fi avut de ispăşit un blestem. Răzbunarea pusă la cale de data aceasta fusese cumplită şi nu putea fi născocită decît de mintea unui înţelept ori a unui nebun. Fiindcă eu nu mă încumetam, din pricină de scîrbă, acum, şi nu de teamă, l-am rugat pe Zebal să ridice pătura. Şi în mintea mea încolţise un plan diabolic. Convins că la ceasul acesta noi toţi ne

odihnim veşnic întru Zalmoxis, duşmanul nostru nu poate să fie departe. Dimpotrivă, aveam încredințarea că petrece, sărbătorind izbînda, chiar în hanul ilirului. Nici pe proprietar nu îl credeam străin de cele puse la cale şi îi rezervasem şi lui o felie de răzbunare în planurile mele. Sub pătură se mai chinuiau să se tîrască trei şerpi negri, cu guşile doldura de venin, destul cît să răpună zeci şi zeci de oameni. La rugămintea mea, Zebal i-a vîrît în traista de piele, în care îşi purta bucata de humă pentru spălat, buruienile pentru baie şi cîteva ustensile de bărbier. Nu îi destăinuisem ce aveam de gînd. Coclind în venin răzbunarea, nu la mine şi la al meu sfîrşit bicisnic mă gindeam, ci la Ortis, care abia începuse să bătătorească drumul vieții. Am deschis iarăşi geamul. îngrijorată, mezina hangiului se găsea tot în tufa de soc. Prin semne i-am făcut cunoscut că totul e bine Şi i-am cerut să-mi aducă cheile de la uşile ortacilor mei. Nu se recomanda să fac gălăgie încercînd, poate zadarnic, să-i trezesc din somnul lor adînc. Mă înşelasem. La prima înşurubare a cheii în mecanismul zăvorului au fost în picioare, cu mîinile pe arme. Am coborît în sala de mese cu paşii uşori ai unor duhuri. Nimeni nu se aştepta să mai fim în viață Duşmanii noştri benchetuiau. Hangiul şi fata cea mare, Cornelia, se aflau înfăşurați în frînghii lîngă stîlpul de susținere al tavanului. Tocmai cînd ne apropiam noi, banditul ce părea a fi şeful celorlalți îl jn_ treba pentru ultima dată despre locul în care şi-a ascuns agoniseala. Erau puțini, o ceată de cinci oameni îngrozitori la înfățişare, scoşi, probabil din adîncul ocnelor de sare, după chipurile alburiu-gălbejite şi glasurile hîrşîite, ca ale corbilor. Cu toate că anii şi viața bicisnică îi schimonosiseră fața, pe cel din capătul mesei îl recunoşteam. Era un fost colon, ajuns tîlhar de drumul mare, la numele căruia, Crestatul, lumea se îngrozea. N-aş fi crezut că după atîția ani de cînd nu se mai ştia nimic despre el va să-mi iasă tocmai mie în cale. Pe cînd se găsea în floarea

vîrstei şi în spăimoşenia faptelor, vărsînd pîraie de sînge nevinovat, eu i-am dibuit bîrlogul, l-am prins şi l-am dat pe mîna legiunii a XIII-a Gemina, ca să ispăşească la galere ori în ocnă. Puține lucruri m-ar fi putut mira la anii aceştia cît întîlnirea cu tîlharul care îmi jurase o cruntă răzbunare. Totuşi, cel mai mirat de reîntîlnirea noastră era el. De asta eram sigur, fiindcă nu schițase nici un gest din care să trag concluzia că ar fi vrut să se apere. Adevărul s-ar fi putut să fie altul. Erau atît de petrecuți cu băutura încît nici nu realizau că noi sîntem cei sortiți morții, nici nu se puteau ridica de pe scaune cu uşurință. Numai atunci cînd am început să-i vorbesc a prins şi el a se trezi, vădit înspăimîntat. „Urîtă moarte ne-ai sorocit, Crestatule. Zeii veghează însă şi nu îngăduie să pui la cale a doua mîrşăvie împotriva aceluiaşi om. Văd, după frica mare ce te cuprinde, că mă recunoşti şi îți mai aminteşti. Cu treizeci de ani în urmă i-ai omorît pe toți cei din casa soției mele: bătrîni, copii, femei, pentru cîțiva galbeni ascunşi sub vatră; acum ai rîvnit chiar la viața mea şi n-am să te mai iert. Vei muri aşa cum ne-ați sorocit nouă. Prietene Zebal, pregăteşte şerpii!" Armele lor erau agățate în panoplia de lîngă uşă. A căzut în genunchi. Ceilalți, mai mult bezmeticiți de mied, au făcut la fel. „Iertare! Iertare, vînătorule, şi n-am să mai fac vreun rău vreodată!" „Cuvîntul tău, jigodie, este ecoul urletului de lup turbat şi aş păcătui față de Zei şi de oameni lăsîndu-te în viață. Cine te-a pus pe urmele mele şi de ce?! Vorbeşte ca să îți prelungeşti cu cîteva clipe viața!" Nu mă aşteptam să-i smulg mărturia prea uşor. Ştia, deci, în ce chinuri se moare muşcat de şerpele negru, fiindcă nu a prididit să mărturisească. „Nu pe capul tău s-a pus prețul, ci pe al tinerilor însoțitori, căpeteniile de peste limes. Olimpius Bassus, şeful Colegiului colonilor de la Porolissum, Napoca şi Potaissa ne-a slobozit din ocnele de la Salinae, ne-a pus în mînă coşul cu Şarpele de Dudău şi ne-a condiționat libertatea, însoțită cu cîte o pungă de bani

de aur dacă îi dăm morții pe fruntașii Dacilor Mari vepiți în provincie să semene zavistie. Așa ni s-a spus și acesta e prețul faptei noastre. Iertare, vînătorule!" Oricît aș fi fost de îngăduitor și chiar zCii de mi-ar fi cerut-o, nu îi puteam ierta. Numai la auzul relelor făcute de oameni ca acesta te-ai fi cutremurat de scîrbă. L-am întrebat pe hangiu dacă are o încăpere ce poate fi închisă pe dinafară. A spus că da și s-a oferit chiar el să ne-o arate. Slujitorul cel mut i-a dezbrăcat de veșminte. Așa, goi, fără nici un mijloc de apărare, i-am băgat înăuntru, apoi Zebal a deșertat traista cu șerpii răniți. „Acum, că sînteți voi între voi, Zeii să hotărască!" le-am zis și am pus zăvorul. Nu ne-am îndepărtat bine cînd dinspre încăperea aceea au-răzbit țipete cu adevărat ca din gură de șarpe. Zeii, cu ajutorul nostru, firește, au hotărît. Bicisnicii aceia, care omorau omul cu inima ușoară, nu au catadicsit ori nu au știut să se apere. Scăpasem pămîntul de niște stîrpituri ale sale și aveam totuși inima grea. Am mulțumit cum m-am priceput mai bine Flaviei, mezina hangiului, care ne salvase viețile. Deși era lacomă ca toți ai săi după sclipirea aurului, nu a vrut să-1 primească. A primit însă cu dragă inimă vorbele plăcut meșteșugite ale chipeșului Ortis. Hangiul s-a mulțumit cu o parte din pungile tîlharilor, promițînd că în viitor va să fie mai vigilent și va să astupe găurile de sub ușile camerelor rezervate pentru oaspeți ca noi. Numele acelui Olimpius Bassus hotărîsem să îl* țin bine minte, cum ar fi trebuit notate toate cele pe care le purtau dușmanii Dacilor Mari, ai Costobocilor, Carpilor și dacilor pribegiți peste limes. Lăcomia, teama bietei făpturi omenești care strînge și tot strînge și nu duce cu sine nimic, iar aici nu lasă decît un pumn de oase! Ațîțarea oarbă a unui neam împotriva altuia, care pare a se naște odată cu noi, sămînța răului suprem, încolțită în anume exemplare făcute după chipul nostru și revărsată în patima de sînge, astea toate și altele care coboară printre patrupede și tîrîtoare, creația Zeilor,

după modelul chipurilor lor, de unde ne vin şi cît ne vor mai însoţi în mersul nostru prin lume?! Da, eram amărît şi abătut iarăşi. In ultima vreme nici o bucurie nu mi se îngăduia deplină. Deşi uitasem cu desăvîrşire de cealaltă existenţă a mea, aveam totuşi senzaţia vagă că port cu mine şi păcatele altuia, povara a două vieţi, ca două şuvoaie împotriva cărora înotam ca să răzbesc, unde!?

Peste noapte am făcut de strajă cu rîndul. Hangiul, bucuros că scăpase atît de ieftin, ba se mai şi alesese cu nesperată agoniseală, s-a întrecut Pe sine, făcînd însuşi de strajă la porţile hanului. In noaptea aceea, prima dintr-un şir despre care nu voiam să-mi amintesc, am avut parte de linişte. Ne-am sculat devreme şi ne-am pregătit de drum. înainte de a Pleca ne-am convins, mai mult la rugămintea ilirului, că în camera închisă ermetic oameni şi şerpi se omorîseră într-o încleştare a groazei. Un singur tîlhar avusese norocul să supravieţuiască, însă acesta nu mai prezenta pentru semenii săi nici un pericol. îşi pierduse minţile. De bucurie, de groază? Nu puteam şti.

La al şaselea ceas al zilei poposeam la vestitul han de la Sard. Cu toată faima ospitalităţii sale am preferat să nu îi călcăm pragul. Ne lecuisem de pomul lăudat. Am cerut hangiului merinde proaspete, mied, cîteva făclii şi am mas peste noapte în jurul unui foc străjuit cu rîndul pînă în zori In afara adierii vîntului dinspre munte şi de susurul apei pe malul căreia am întins corturi uşoare, nimic nu ne-a tulburat liniştea unei nopţi luminoase, cu cer înstelat.

Capitolul nouă

ZIUA ERA SENINA ŞI CERUL ÎNALT. NICI O PÂRERE DE NOR NU umbrea beteala lui sinilie. Cu toate că nu intrasem încă în vară, se anunţa de la ceasul dimineţii vipia amiezii. Bătea întărîtată musca şi pişcă îndrăcită strechea, încît abia, abia mai reuşeam să potolim caii. Era semn neîndoielnic că ziua va să

sfîrşească în ploaie torențială şi furtună. Dumnezeule, ce mai ploi se dezlănțuiau în vremea aceea! Ca din senin se năşteau şi se vălătuceau norii, se revărsa cerul în fuioare despletite, se umflau şi se revărsau peste maluri apele şi tot aşa cerul îşi arăta fața zîmbitoare şi bună. Văzduhul era tot un zumzet de albine şi o smălțuire multicoloră de fluturi. Şesul pe care călăream la trap uşor se desfăşura ca un ne- sfîrşit covor țesut numai şi numai din floare. Cît cuprindeai cu ochii, jur-împrejur, pace, singurătate şi linişte. Mai apoi peisajul prinse a ieşi din desăvîrşita sa frumusețe şi monotonie. Păşunea se schimba cu pădurea, aceasta cu arătura ori cu pîrloaga; unde şi unde jarişti fumegînde încă din primele zile ale primăverii. Peste trei ani, în locul lor vor vălluri aidoma Mării Pontice lanuri de grîu, lanuri de mei, felurite semănături. Cu toate astea, chiar şi în preajma Apulumului, ogoarele nelucrate şi nestăpînite cu înscrisuri împărăteşti erau destule. Iată că nici măcar aici, la adăpostul puternicei legiuni Gemina, pămîntul nu putea fi motiv de ură şi prigoană. La asemenea lucruri îmi era gîndul cînd am întîlnit primele convoaie de oameni, care încărcate şi turme de vite ce zoreau către oraş cu graba celor ce se feresc din calea năvălirilor barbare. De la primul om întrebat am aflat pricina: se zvonise că neamurile de la Limesul Nordic au frînt rezistența firavă a alelor şi cohortelor şi acum se revarsă puhoi către inima provinciei, aducînd jaful şi pieirea. Nu eram înclinat să le dau crezare. înclinam să cred că pricina neliniştii era tocmai nechibzuita mişcare de trupe, pricinuită de aşezarea Costobocilor şi a Dacilor Mari în interiorul provinciei. Oricum, pentru noi timpul se precipita, poate că nu mai aveam nici răgazul să-i strîngem într-o singură tabără pe aceia dintre luptătorii noştri cu care năzuiam să-i zdrobim pe

Iazigii şi Marcomanii năvălitori înainte de a se revărsa în Dacia. îngrijorarea mi-am făcut-o cunoscută şi celorlalți. Căpeteniile erau de aceeaşi părere cu mine.

Nu trebuia să-i grăbesc la drum. Era de ajuns să ne ținem pe urmele lui Ariort, care nu mai avea pic de astîmpăr. Era firesc şi nici măcar nu m-aş fi putut închipui în situația lui. După atîția ani, în care nici nu mai nădăjduise, avea să-şi vadă femeia şi copilul. De pe fața lui Şi din muțenia în care căzuse încă de cu seara se putea vedea că îl încearcă mai ades neîncrederea decît speranța. O bună bucată de drum am galopat fără să crutăm caii, care prinseseră a da semne de moleşeală după atîta odihnă. Cu cît ne apropiam de -oraş, cu atît creştea numărul celor care nu pridideau să se vadă cît mai curînd ascunşi după zidurile sale: coloni, negustori, meseriaşi de tot felul, toți oameni cu stare, care aveau ce încărca şi ascunde din calea cetelor prădalnice. Mă îndoiam că neamurile de peste limes s-ar fi încumetat să pătrundă atît de adînc în inima provinciei, şi chiar dacă, mi se părea de mirare să fi putut răzbate aşa de repede pînă aici, ştiut fiind că nici o localitate mai răsărită nu era lipsită de apărare. Ortis avea şi el aceeaşi părere. Ba, mai mult, credea că înadins cineva tulbură liniştea oamenilor cu asemenea zvonuri, urmărind să sporească zîzania între locuitorii provinciei şi dacii rămaşi ori pribegiți în afara ei. Se pare că tocmai aşa stăteau lucrurile, care, odată bine intrate pe acest făgaş, în nici un chip nu mai puteau fi oprite, în afară de intervenția Senatului cu legiunile din Panonia, Moesia şi Iliria chiar. Ceea ce ar fi însemnat mai mult decît prigoana băştinaşilor, care sub Traian şi Hadrianus se întemeiaseră bine în drepturi. Pustiirea însemna proprietăți bine întemeiate, după modelul roman, delnițe, arături, păduri şi ape rămase la bunul plac al celor veniți să se îmbogățească în Dacia. Zebal, care cunoştea toate zvonurile ce se vînturau prin hanurile provinciei, avea părerea că ceea ce se petrecea acum era o lucrătură hicleană iscodită de mintea lui Vinicius Lizinius Procus, şeful partidei colonilor hispani şi italici, dornic să mai vîndă o dată pe aur curat pămînturile şi

apele pe care cîndva, ca împuternicit al senatului cu această sursă de venituri, le vînduse tatăl său, devenit peste noapte, din patrician scăpătat, unul dintre cei mai bogați oameni din Roma. Oricum ar fi stat lucrurile şi oricare ar fi fost temeiul mişcării de oameni, noi aveam interesul să ne grăbim, să isprăvim cît mai curînd cu putință ce aveam de isprăvit la Apulum şi să pornim împotriva duşmanilor reali ai Romei şi ai provinciei Dacia la acele zile de cumpănă. Cineva, poate chiar în Cetatea Eternă, încerca să profite de lipsa de pricepere sau numai de hotărîre a noului împărat şi să întroneze o altfel de ordine decît cea instaurată de înțeleptul Ulpius Traianus Nerva, apoi consolidată de întreprinzătorul Hadrianus. Măreția misiei care, prin jocul sorților, îmi revenea tocmai mie, îmi făcea mintea limpede, brațul puternic, inima tînără. Cîndva, cu mulți ani în urmă, aş fi semănat chiar eu sămînța neascultării şi a răzvrătirii, ca să aduc în făgaş rosturile cele vechi ale Da- ciei. Acum, după ce însumi cunoscusem cît de cît viața romană, convins că mai curînd puteam întoarce cursul Marisului către izvoare decît pe cel al fraților mei către un nou fel de a trăi, într-o pace statornică şi garantată cu tăria legiunilor, mă ruşinam de gîndurile mele din acei primi ani ai pribegiei. De tăria de acuma a provinciei Dacia, de prisosul ei de bunuri, de arme, de pricepere în meşteşuguri şi de atîtea altele profitam şi noi, cei de peste limes, un hotar aproape inexistent pentru Costoboci Carpo-daci şi Dacii Mari mai bine de treizeci şi cinci de ani. Bunele înțelegeri se făceau peste capetele celor mari, care le ştiau pe ale lor, pe cînd noi, aici, la marginile barbariei, le ştiam pe ale noastre. Atacau iazigii, ori marcomanii, ori roxolanii, ori alte seminții nestatornice şi prădalnice un vicus, o vale ori un ținut stăpînit de dacii de peste limes, săreau îritr-ajutor alele, cohortele ori pichetele de pază din castrele şi burgurile hotarnice; era atacat prin surprindere un pichet de miliarium, ori un alt punct întărit, nici noi nu

pregetam să-i lovim pe năvălitori din spate. Dacă s-a ajuns la această cumpănă, undeva şi noi eram vinovați, deci cu atît mai mult datori să nu zăbovim în fața pericolului comun.

Drumul devenise atît de aglomerat încît ne era peste poate să mai înaintăm altfel decît în ritmul carelor de povară. M-am sfătuit cu Ortis şi am hotărît să ne despărțim în două cete, ca să răzbim cum vom şti şi putea mai curînd şi să isprăvim şi unii şi alții treburile la Apulum. Oricum, drumurile noastre tot trebuiau să se despartă, pentru că între timp aflasem de la un consilier informat că fruntaşii provinciei, împreună cu Macrinus Flavius Sirus se găseau în oraşul cel nou, înălțat de curînd nu departe de apa Marisului şi în imediata apropiere a canabelor Legiunii a XIII-a Gemina; sediile breslelor, în schimb, preferaseră oraşul cel vechi, de sub Piscul Craivei şi, deci, acolo trebuia căutată Drilgisa. Eu şi Ortis, însoțiți de cele trei căpetenii, urma să ne îndreptăm spre oraşul de jos, Zebal, însoțit de Ceran şi Ariort, către vechiul oraş. Ariort credea că dinadins îl las de izbelişte şi nu se sfii să-mi amintească faptul că prietenul la nevoie se cunoaşte. Niciodată nu coborîse din muntele său, iar pentru el tot ce se întîmpla acuma şi mai ales ceea ce avea să se întîmple avea loc într-o altă lume. Poate că şi de aceea tăcuse de cînd ieşisem din munte, iar la hanul ilirului se manifestase pur şi simplu ca un animal mîndru şi feroce pus în cuşcă. îl înțelegeam, vai, cît îl înțelegeam! Aşa fusesem şi eu cîndva, la lujer de tinerețe, cînd, însoțit de nepoții regelui Decebal, Dacis şi Ortis, de zvăpăiata şi bărbătoasa Arcia, am intrat în oraşul lui Ulpius Traianus, noua capitală a Daciei, şi mai ales în marea arenă de jocuri. Timpurile acelea rămăseseră aşa de departe în urmă de parcă nici n-ar fi fost decît fum de visare şi mirozna de plăsmuire. De atunci colindasem lumea, călcasem cu opincile străbunilor pardoseala de lespezi şi mozaicuri a Cetății Eterne, drumurile cs duc la

cetățile sacre ale elinilor, cuprinsesem cu privirile flămînde şi lacome de necunoscut şi frumos apele Pontului sau ale Bosphorului, stepele nesfirşite ale Colchidei. Avea, bietul om, atîta încredere în mine, încît se arătase dispus să îşi amîne căutările pînă ce vom isprăvi noi ce aveam de isprăvit, ca să îl putem însoți. Zebal, înțelegînd cît de prețios era pentru noi timpul, mi-a venit într-ajutor, lăudîndu-se, obicei care nu îi era în frre> cu relațiile pe care le avea printre conducătorii breslelor, ba chiar promițîndu-i că se va lipsi de toate mărfurile aduse pentru negoț ca să răscumpere cu prețul lor nevasta şi copilul căzuți în sclavie. Am hotărît ca, indiferent de tot ce se poate întîmpla, să ne întîlnim a doua zi la taberna canabelor legiunii, în oraşul de jos, nu mai tîrziu de ceasul al treilea din zi. Dacă noi, ori ei, nu ne vom fi terminat treburile pînă atunci, urma să vedem împreună ce aveam de făcut. înainte de a ne despărți l-am luat deoparte pe bătrînul Zebal şi l-am sfătuit să se poarte cu prudență şi înțelepciune. Celorlalți le-am poruncit să-i dea în toate ascultare. Ştiam din proprie experiență la ce te poate îndemna dorul şi iubirea. Pentru orice eventualitate i-am sfătuit să se ducă mai întîi la casa unui cumnat de-al meu, Cornelius Babus pe nume, proprietarul unui atelier de cărămidărie pentru pavarea edificiilor, la care lucrau peste cincizeci de sclavi, unii de neam dac, proveniți din rîndul datornicilor, motiv pentru care nici de voie, nici de nevoie eu nu îi căleam pragul casei. Altfel era un om săritor, dispus să facă mici servicii rudelor după mumă, nădăjduind ca astfel să şi le apropie. Sora mea vitregă, Meda, suferea din această pricină, şi nu scăpa nici un prilej să-i ajute pe cei din neamul nostru, ba cu o măsură de grîu, ba cu pînză pentru haine, la sărbători, şi chiar cu bani cînd se găseau la ananghie şi, călcîndu-şi pe mîndrie, i se rugau de una şi de alta. Noi am părăsit drumul pavat, pe care convoaiele se tîrau sub zăpuşeală ca o rîmă uriaşă, preferind şleahul cel vechi,

care mai avea şi avantajul că scurta mult distanța. Toate semnele, încă de dimineață, prevesteau furtună, şi aveam motive întemeiate să ajungem în oraş înainte ca baierele cerului să se rupă şi puhoaiele să se reverse. Fără caii de povară am străbătut drumul pînă la poarta de nord într-un galop întins, încît, atunci cînd am descălecat pentru a prezenta străjilor înscrisul de liberă trecere, Debar devenise alb de spumă. Nu trecusem bine pe sub poarta înaltă, zidită din piatră de tuf, cînd un fulger brăzdă bolta pe care norii se înghesuiau ca nişte turme de bivoli asiatici, cerul se revărsă, fără stropi, ci aşa, cum ai turna eu găleata, şi puhoaiele prinseră a-şi căuta făgaşe. La rîndul nostru ne-am căutat adăpost într-o tabernă amenajată într-o veche magazie de cereale, adăpostind caii sub şopronul unei potcovării de peste drum, cu calfe harnice, mereu în aşteptare de muşterii, care, fără să ne afle voia, ni-i şi luară în primire. Abia golirăm ulcelele pîntecoase, pline cu mied uleios Şi rece, ca de la gheață, cînd se potoli vremea, îngăduindu-ne să mergem m treburile noastre. Oraşul cel nou, răsărit nu prea de multă vreme în jurul canabelor Legiunii a XIII-a Gemina, pe un platou larg cît una din cele şapte coline ale Romei, arăta cam răzlețit şi anapoda. Ici o vila rustica, ridicată de vreun colon cu întreaga avere în valea mănoasă a Marisului, ce se lărgea aici mai mult decît puteai să cuprinzi cu privirea, colo o vila urbana, acoperită cu țiglă colorată şi fățuită în plăci de ceramică ori de gresie, între ele o baracă nenorocită ori un atelier-şopron în curs de organizare; unde şi unde prăvălii, stabilimente, case de jocuri, bordeie pe jumătate ieşite din pămînt, casele de bîrne ale localnicilor băştinaşi mai înstăriți, hat în hat cu acelea din piatră de tuf ori din cărămidă ale negustorilor de tot felul. O singură uliță, care străbătea oraşul-cetate de la est la vest, locuită de ofițerii şi administratorii legiunii, de fruntaşii municipalității civile era mai acătării. Aici lipseau locurile virane, pe care vînzătorii ambulanți

încropeau comerțuri de tot felul, şi se simțea intervenția unui ochi şi a unei gîndiri de arhitect. Clădirile, marea majoritate cu două sau chiar trei caturi, se înălțau pe fundații trainice de cărămidă cimentată şi piatră. Strada, largă de şase staturi de om, era pavată cu dale de gresie şi de cărămidă pe strat trainic de nisip şi pietriş. Un apeduct nou-nouț aducea în casele cochete o apă cristalină şi rece de la o depărtare de cîteva stadii. Unde şi unde se observau gurile rețelei de canalizare şi alte semne ale unei avansate trepte de civilizație romană. Alături de ulița aceasta, numită, pompos deocamdată, Via Antonina, se năşteau altele, croite în paralel, două, şi în forma spițelor unei roți, celelalte. Acesta era semnul clar că vechiul oraş, născut din vicusul dacic al apulensilor, şi-a trăit traiul şi şi-a mîncat mălaiul. Doar două, însă suficiente, au fost motivele care i-au hotărît soarta: canabele legiunii şi negoțul cu plutele, mai mult decît intens, care se practica pe Apa Marisului. La capătul străzii, în semicercul unui parc, croit cu destulă fantezie chiar în perimetrul unei păduri, se înălța clădirea consiliului municipal, căreia localnicii îi ziceau, impropriu după părerea mea, forum. Inaintînd către ea, lăsai la dreapta un şir de clădiri cu un singur cat, dar cu coridoare largi şi luminoase, imitînd prispele^ dacice, înconjurate da zid de piatră, pe poarta căruia atîrna, țipător colorată, o firmă cum în Dacia nu mai întîlnisem alta pînă atunci. Pe firmă era desenat un copilaş ținînd o tăbliță cerată pe genunchi şi un cetățean cu bărbuță îndrep- tîndu-i cu grijă şi importanță bețişorul de scrijelit. Era o şcoală de stat, întreținută de municipalitate, unde se învăța scrisul, cititul, elocința, comerțul şi meseriile, matematicile şi astronomia. După ce am descifrat conținutul imensei table de ceramică atîrnată de frontispiciul clădirii, sub care se deschidea şi poarta, mi-a trebuit timp să-i pot urni din loc pe Ortis, Dadas, Bituva şi Zoltes, uimiți şi curioşi de parcă s-ar fi găsit

chiar în fața calului de lemn cu care aheii au pătruns în cetatea Troei. înclinați să vadă doar fețele umbrite a tot ceea ce era roman, i-au compătimit pe sărmanii copii, care în loc să se joace, să învețe meşteşugul armelor şi să vîneze, erau obligați la suplicii ca acelea. M-a bufnit rîsul şi mi-a trebuit talent oratoric, nu glumă, ca să îi fac a înțelege binefacе- rjle unor asemenea instituții în această provincie de la marginea Imperiului.

îmbrăcămintea noastră, destul de uzată şi de ponosită, caii prăfuiți, ținuta războinică a însoțitorilor mei, în special, au atras repede atenția gărzilor călări care supravegheau buna ordine a oraşului, drept care de cîteva ori a trebuit să scot înscrisurile şi să le înmînez unor oşteni avînd misiuni de pază şi aprovizionare. Unul dintre aceştia, pe numele său Sa-rula Dacul, a manifestat mai multă bunăvoință şi, în loc să ne tot întrebe despre rosturile noastre, ne-a prezentat unui oştean-funcționar, căruia i se spunea *immunes legionis,* scrib din birourile Legiunii a XIII-a Gemina, detaşat pe lîngă sediul provizoriu al Legatusului Imperial pentru Dacia, buna noastră cunoştință Macrinus Flavius Sirus. Urmîndu-1, pe un coridor lung şi răcoros, acesta ne-a condus în biroul unui centurion, pe care l-am găsit moțăind din pricină de vin ori de oboseală. Acesta ne-a primit nițel cam acru, cum probabil fusese şi vinul, însă cum eu ştiam pînă la ce grad merge corupția m-am gîndit că nici comandantul peste o sută nu poate fi imun la strălucirea aurului. A fost de ajuns să-i audă, ca un bun cunoscător, zornăitul plăcut, ca să schimbe încruntarea cu cel mai plăcut zîmbet şi mormăiturile cu relații şi sfaturi mai mult decît amicale. Aşa am aflat că însărcinatul împăratufui pentru provincia Dacia se află la termele municipale, însoțit de M. Statius Priscus, Legați Augusti legionis, adică delegatul împăratului pentru legiune, de M. Sedatius Severianus, guvernatorul Daciei Superior, de Aure- lius Redux, praefectus, vicecomandant de legiune,

de alte grade superioare, de magistraţi şi de fruntaşii coloniei. La terme se ajungea pe o alee presărată cu pietriş colorat, care cobora cîteva terase cu scări din marmoră, terase pe care fuseseră amenajate terenuri pentru jocuri şi antrenament. Acest al doilea platou, de întinderea a cel puţin două arene, mai cuprindea o amenajare, rudimentară încă, pentru cursele de care şi cai, cîteva prăvălii şi stabilimente cu cele necesare pentru jocuri şi terme, ce se împrumutau pe sume destul de convenabile, şi un fel de han al ofiţerilor, destul de arătos pe dinafară ca să nu te îndoieşti de ambianţa dinăuntru. De la îndatoritorul centurion, care nu se sfia să ceară plată pentru sfaturi în plus, aflasem că Macrinus Flavius Sirus avea plăcerea să petreacă la terme toate ceasurile după-amiezii, mai degustînd un vinişor vechi, mai înfulecînd cîte o ciosvîrtă de cerb tînăr şi încer- cîndu-şi norocul la zaruri, cu unul dintre aceia ce se încumetau să se prindă, ştiut fiind norocul care rareori îl părăsea şi măiestria cu care arunca.

Cunoşteam obiceiurile de la Roma, care mai abitir erau cultivate în Provincii. Cunoşteam şi lăcomia acestor slujbaşi ai împăratului ori ai senatului, grăbiţi să agonisească, fiindcă nu se ştia cînd va să le apună steaua norocului şi să vină dizgraţierea. Mai ştiam că îngropasem lîngă hanul de la limesul de Miazănoapte o avere pe care în zece vieţi nu aş fi putut-o toca, chiar ofiţer roman de-aş fi fost; aveam chiar la mine bine ascunşi prin şerpar şi toharturi, bani buni, de aur, mai tăioşi decît cea mai tăioasă spadă, mai cu bătaie decît orice catapultă sau săgeată, mai eficienţi decît un berbec de bătut zidurile. Pe acelaşi centurion care mi se lipise de pungă ca lipitoarea de varice, l-am întrebat despre cel mai bun negustor de vinuri şi despre cel mai priceput bucătar. Informaţia m-a costat mai puţin decît efortul de a le căuta singur după miros ori după numărul celor adormiţi prin faţa tabernelor. Şi fără bunele sale servicii m-aş fi descurcat de minune, fiindcă

paşii ne-au dus drept în fața unui conac, dintre cele vechi, ridicate înainte de stabilirea Legiunii aici, transformat acum în ospătărie. Numele grecului oferea singur chezăşia că altceva mai bun nu aş fi găsit nici la Ulpia Traiana Sarmizfcgetusa. Firma de la intrare oferea servicii ca la Roma, servicii pentru care garanta proprietarul Caius Sabinus Elenul, cu vînat proaspăt şi vin de Chios, vechi de cincizeci de ani, din care băuseră însuşi Nerva Traianus şi urmaşul acestuia, Hadrianus. Pentru mine era îndeajuns numele negustorului, ca să nu mă mai îndoiesc de marfă. Nu mi-a trebuit mult ca să-mi amintesc cînd şi unde îl mai întîlnisem. Dacă nu era acel Caius Sabinus Elenul, eu nu ajungeam sclavul lanistului Aulus Maecus şi nu luptam în arena de la Ulpia Traiana, ca să mă acopăr de glorie şi să cîştig bunăvoința împăratului în furtunoasa vară a anului o sută şapte. Oare mai trăieşte bătrînul negustor? De bună seamă că nu. In cazul acesta fiul i-a luat locul, care trebuie să fie mai tînăr decît mine şi nu are de unde să mă ştie. Cred că am rămas aşa, tăcut şi călătorit în amintire, o bună bucată de vreme. Chipuri dragi, venite parcă dintr-o altă lume, ca într-un joc de-a întoarcerea în timp, mi se perindau prin fața ochilor împăienjeniți de pîclele amintirii: moş Troes, Dacis, Orolea, Arcia, Ortis, Helena Evrimos, iubirea mea cea dinții şi cea de pe urmă . . . Eram vădit tulburat. Ortis mi-a citit sufletul şi m-a întrebat, mai mult cu intenția de a mă smulge din şuvoiul amintirilor: „Mă înşel ori domnia-ta, vînătorule, cunoşti firma şi omul pe care îl reprezintă? Te sfieşti să intrăm, ori numai mi se pare?" „Cunosc şi firma şi omul, de nu cumva cel la care mă refer e oale şi ulcele. Arcia, buna ta mumă, ți-a fi povestit cîndva despre întîmplările noastre la Ulpia Traiana, în acel an de după război, cînd împăratul a zăbovit în Dacia. în ospătăria acestui negustor 1-a aşteptat ea pe tatăl tău, Ortis, şi tot aici am fost prins eu atunci cînd Aulus Maecus m-a rîvnit să-i fiu gladiator. Că

negustorul o fi acelaşi ori altul, acum nu mai are nici o importanţă; important este că vinul de Chios nu are pereche, iar bucătăria grecului, nici atît."

Avusesem dreptate. Bătrînul nu mai trăia de mulţi ani. Fiul îi luase locul. Chiar el trecuse pe cealaltă pantă a vieţii. Cînd i-am destăinuit că l-am cunoscut pe tatăl său şi vestita ospătărie de la Ulpia Traiana s-a bucurat şi a făcut totul ca să ne fie pe voie. Da, a recunoscut zîmbind, vinul de Sard ori de Ighiu poate fi vîndut fără teamă ca vin de Chios, clupă ce trece prin cei zece ani de învechire, însă pentru noi mai erau destule amfore colbuite prin adîncate beciuri, cu vinul cel veritabil, a cărui vîrstă se îndreaptă către sută. îl păstrează pentru ziua cea mare, rîvnita vizită a unui împărat, pentru ca şi el, la fel ca şi tătînele său, să se poată lăuda că l-a ospătat pe Cezarul Romei. Nu se cade să refuze tocmai un om rar ca mine, care cu atîţia ani în urmă a gustat vinul negustorului Caius Sabinus. Datorită purtărilor fiului am uitat de ranchiuna ce i_o purtam bătrînului. Am cerut să fie puse pe jar potolit şi date cu rare mirodenii părţile cele mai fragede din cîţiva cerbi atîrnaţi de grinzile gheţăriei; am mai poftit o amforă pîntecoasă cu vinul de Chios şi cîţiva sclavi pentru bunele servicii. De la frizeria de peste drum am închiriat tot ce ne făcea trebuinţă pentru petrecerea unor clipe plăcute la terme, în societatea notabilităţilor provinciei: un sclav care să ne asiste în timpul băii, căruia i se zicea balneator, unul care să ne facă masajul, unctor, altul însărcinat cu depilarea, zis alipilus, şi încă unul care să ne păzească bunurile şi veşmintele; se adăugau: o sclavă care să ne aducă cele necesare pentru baie — flacoane cu untdelemn, esenţe, prosoape — şi încă două pentru servitul vinului şi a mîncărilor reci, încărcate de Caius Sabinus cel tînăr pe un fel de platou ca o lectică. De la o altă prăvălie, perete în perete cu termele imperiale, am cumpărat fără a ne tîrgui cîtuşi de puţin, îmbrăcăminte pe măsura rangului la care ne prezentam şi albituri de

schimb. îmi era bine cunoscut că niciunde nu poţi pune cu mai mare uşurinţă pe roate o afacere dificilă ca la terme, mai cu seamă atunci cînd aveai cu ce îmbunătăţi obişnuitul program. în fruntea alaiului nostru, un ucenic de zaraf, despre care aflasem încă din tabără că servea cauza dacilor prigoniţi, neamurile lui numărîndu-se printre aceştia, ducea cuvenitele daruri: patru colanuri de argint, pescuite din sacii negustorului Evrimos, tot atîtea pungi cu grăunţe de aur, la care, pentru împuternicitul împăratului adăugasem o pungă doldora cu monezi avînd proaspăt încrustate însemnele provinciei Dacia şi chipul augustului An- toninus Pius. în spatele acestuia, alţi doi sclavi purtau pentru cei Patru Mari, cum li se mai zicea, cîte o togă de purpură şi cîte o blană după rang: de sobol, de nurcă, de nevăstuică şi de vulpe. După ei, urmam noi Şi ceilalţi, orînduiţi într-un cortegiu de ambasadă asiatică. Anunţaţi din vreme, prin mijlocirea unui administrator împuternicit al termelor proprietate imperială, sensibil şi el din cale-afară la strălucirea aurului, am fost întîmpinaţi în sala rezervată oficialităţilor şi protocoalelor, care se oficiau destul de rar. Acum, nu cumva să se creadă că toţi cetăţenii urbei mergeau la terme însoţiţi ca noi. Cei săraci se mulţumeau să îşi poată Plăti intrarea. Pentru a nu risca să le fure cineva veşmintele, căci existau hoţi specializaţi pentru băile publice, le lăsau în grija băieşului, plătind Şi pentru aceasta o mică sumă de bani, cum şi pentru celelalte servicii recurgeau la personalul specializat al băilor. Orice baie publică respectabilă se alcătuia din trei încăperi: una cu apă rece, de obicei de dimen- siuni mai mici şi avînd deasupra o cupolă deschisă; o încăpere de trecere, cu bănci de marmoră şi cu apă la temperatura călduţă; o a treia eu apă caldă, cu bazine şi căzi şi chiar cu piscine pentru înot. Acestor trei încăperi li se adăugau anexele: o cameră de aburi prevăzută la extremitatea cupolei cu un disc mobil pentru reglarea

temperaturii, încăperi pentru exerciții de gimnastică, pentru ungerea corpului cu diferite alifii, localuri cu alimente şi chiar o sală pentru ospețe, ca aceea în care fuserăm întîmpinați noi. Numai bazinele de înot erau comune pentru bărbați şi femei. In ce mă priveşte mai fusesem de cîteva ori la baie cu obraze alese, dar nu la rangul celor ce ne întîmpinau acum cu atîta suspectă bunăvoință. De aceea nu prea ştiam procedura şi, ca întotdeauna cînd mi se întîmpla aşa, m-am lăsat în voia întîmplării ori a inspirației. Gazdfele noastre ne-au întîmpinat, întrerupîndu-şi baia, într-un fel de cămăşi albe de in, lungi pînă mai sus de genunchi. Simțind încurcătura în care mă găseam, Macrinus Flavius Sirus mi-a venit discret în ajutor, poruncind acelui funcționar îndatoritor să ne însoțească în anexele pregătitoare. Pregătirile au durat mai mult decît ar fi fost necesar ca să mi se pună răbdarea la încercare, dar, ca nişte obraze alese ce ne aflam, am suferit cu zîmbetul pe buze, precum preoții templelor puşi la post prelungit. Am făcut cuvenitele exerciții de gimnastică, am intrat în camera de aburi unde ne-am perpelit ca nişte claponi puşi la fiert, iarăşi exerciții de gimnastică, făcute după comanda şi exemplul unui fost gladiator; am trecut cam repejor prin apa rece, spre uimirea celor prezenți am străbătut de cîteva ori bazinul mare înotînd mai dihai decît peştii, ne-am lăsat masați, dreşi şi unşi de miroseam ca nişte faguri proaspeți, am îmbrăcat cămeşoaiele aspre, le-am încins cu nişte curmeie şi iată-ne de unde am plecat, uşori ca fulgii, cu inimile voioase şi cu foame de lupi. Mesuțele joase, din lemn de paltin, acoperite cu pînză de cînepă, de pe lîngă lavițele-pat, erau aşternute cu bucatele aduse de noi, la care, pentru a nu se lăsa mai prejos, buna gazdă adăugase -altele: plăcinte umplute cu verdețuri şi carne, pînişoare de mei tăvălite în tocană de măruntaie, potîrnichi crocante, îndelung fierte în ulei de măsline, şi altele care nu îmi mai vin în minte. Vinul, plătit la prețul lui înzecit, deja îl

degustaseră, căci de ce şi de unde acea nouă sclipire a ochilor, buni şi migda- lați ca ai femeilor?! După ce am gustat, cu înghițituri mici, dar pînă la fund, ulcelele cu vin uleios, o ambră a Zeilor, dacă nu mai mult, ne-am aşezat să ospătăm temeinic. îmi era cunoscut că treburile politiceşti nu se cădeau discutate cu stomacul gol şi cu sufletul lipsit de bucurie. Eram nouă; bucatele, cît pentru o trupă înfometată după ce a urcat şi a coborît un munte, a trecut o mlaştină şi a străbătut un deşert. Lupii mei mîncau lupeşte, însă cu atîta grijă pentru bunele purtări încît ei păreau veniți din Cetatea Eternă şi adevărații romani, nu coborîtorii din Ținutul Codrului, de la Iza şi Uissio. Eu ciuguleam cu măsură, gustam cu întreită cumpătare înşelătorul vin de Chios şi puneam în rosturi cuvintele entru tractatele ce le aveam de purtat. Am văzut la locțiitorul împăratului pentru Dacia aceeaşi ascunsă precauție, cu deosebirea că ulcica opacă îl ispitea mai des decît pe mine. Cunoşteam din tinerețe efectul acestei miraculoase băuturi. Mai întîi limpezea gîndurile, încet, încet exalta sufletul şi îmboldea inima, aducea pe nesimțite uitarea acelor gînduri ce nu țineau de conul bucuriilor, năştea lin, lin, bunătatea şi dragostea de semeni; veneau apoi generozitatea neînfrînată, dăruirea şi simțul sacrificiului pentru bine şi frumos. Cu toată povara anilor îmi păstram mintea limpede, judecata ascuțită, gîndul curat. Mă rugam Zeilor părinților mei să se treacă peste obiceiul spectacolului cu mimi şi sclave, care dansează şi cîntă, mîngîie şi ațîță, trezesc şi adorm, fac tot ce eu nu doream să se întîmple. Privindu-i pe tinerii ce mă însoțeau, dar al căror rang de mari căpetenii îi aşezau alături de toți cei de față, faptele şi nu anii cîntărind precumpănitor în balanțele acelor vremi, l-am rugat pe legatusul imperial să nu îi ispitească acum cu astfel de distracții, care tulbură mintea şi sucesc judecata. în schimb, i-am propus şapte partide de zaruri, fiindcă, ziceam eu, şi bătrînețele au plăceri, numite de unii vicii,

iar pentru mine jocul cu zaruri era singura dintre cele mari care mi-au mai rămas. Tot atunci am făcut semn să intre purtători de daruri. Un spectacol demn de admirat. Pe care cei patru răspunzători de destinele provinciei l-au gustat chiar peste aşteptările mele, cu pupilele dilatate de plăcere ca şi cînd ar fi băut beladonă. La invitaţia mea, care nu eram prostul să-i lase să îşi revină, au golit cupele pînă la fund. I-am poftit să se aşeze, ca unul mai vîrstnic ce eram, şi am început astfel: „Dom- niile-voastre, înţelepţi cetăţeni ai Romei şi alese obraze împărăteşti! Cine sîntem şi ce rosturi purtăm cunoaşteţi, şi am pierde vreme prea plăcută şi de mare preţ arătînd cu vorbe şi dovezi rangurile şi meritele noastre. Cunoaşteţi prea bine ai cui trimişi sîntem şi ce năzuim să împlinfcn împreună. Au trecut mai bine de treizeci de ani de cînd în această parte de lume s-a statornicit viaţa romană şi pacea romană. Este nedrept ca de aceste binefaceri să nu aibă parte şi fraţii noştri lăsaţi, din considerente strategice, dincolo de limesul provinciei. De-ar fi să se ridice zid pînă la cer şi pe lîngă zidul acesta să curgă jur-împrejur o Dunăre, fraţii de fraţi tot nu vor putea fi despărţiţi. Domniile-voastre, iscusiţi militari şi înţelepţi magistraţi, ştiţi că în provincia Dacia este îndestul loc pentru noi toţi. De ce daţi ascultare unora dintre aceia puşi pe căpătuială, care ăst an cultivă ici un ogor, în alt an colo altul, uitînd de unde a început şi ne- ştiind unde are să ajungă. Fraţii mei, dacii pribegiţi de pe aceste locuri la vremi grele, Costobocii şi Dacii Mari, trăitori harnici şi cumpătaţi prin văile cele pietroase şi prin munţii cei friguroşi din septentrion, privesc cu uimire la înflorirea ţării acesteia şi rîvnesc la noul fel de viaţă; zi şi noapte veghează cu arma în mînă liniştea bordeiului, viaţa alor lor şi bruma de avuţie. Cînd le este lumea mai dragă, neamurile cele prădalnice ale sarmaţilor se abat ca stolurile de lăcuste, taie, jefuiesc şi risipesc.

Frații mei sînt Luptători cum puțini alții mai întîlnești ca ei, dar, de la vreme, sîngele lor curge și tot curge, la aceste fruntarii de Imperiu, vitejii se răresc și se tot răresc, iar domniile-voastre, în loc să le prețuiți și să le răsplătiți jertfa zilnică de sudoare și sînge, îi loviți și din astă frățească parte, organizînd armate și expediții împotriva lor. Uitat-ați oare că sîngele de frate apă nu se face!? O provincie mărginașă ca aceasta, tare pe dinlăuntru, va fi temută în afară. E de mirare că domniile-voastre si un împărat înțelept cum este cel cu care v-au răsplătit Zeii, nu cunoașteți și nu înțelegeți foloasele ce decurg din statornicirea unora dintre frații noștri aici. Neamurile prădalnice, fără vetre și adăposturi, se strîng la fruntarii de țară ca viespile hoațe la urdinișul stupilor buni, valurile lor, tot mai numeroase, se sparg de piepturile fraților noștri lăsați fără ocrotire, ca valurile mării de țărmuri, înaintînd cînd ici, cînd colo. Jocul acesta îl asemuiesc cu cel al bilei trimise spre popic: dacă unul cade, doboară cu sine doi, trei sau mai mulți. Deocamdată nu toți ai noștri voiesc strămutarea, ci numai aceia de tot expuși, trăitori la locuri descoperite, dincolo de Tissia și Uissio, între Pyretus și Danastru, amenințați zi și noapte cu năvala și jaful. Cît prețuiesc ei în luptă, cu arme bune și pentru o cauză bună, de veți voi, veți vedea curînd. Aflu că Iazigii metanași și marcomanii, cărora li s-au alăturat și alte triburi prădalnice, au pătruns adînc în trupul provinciei, ard și pradă fără oprelişte, în vreme ce detașamentele Legiunii țin Limesul către Ținutul Codrului și al Biharei, de teama Dacilor Mari și a dacilor pribegiți. Iar noi, generale, stăm de vorbă în loc să lovim barbarii acum, cînd nici nu se așteaptă. Iată, mă jur pe numele lui Zalmoxis, pe Cer și Pămînt, că am venit cu gînduri curate, că dorim viața și pacea romană, că vom sluji provincia Dacia și Imperiul ca niște buni cetățeni ce vom fi, că nici o" tulburare nu va să se iște din pricina noastră, obligîndu-ne ca noi înșine să-i dăruim morții

ruşinoase pe cei dovediţi cu neascultarea. Aşa să-mi ajute Marele Zeu!" Sedatius Severianus a ridicat cupa, a înghiţit ceremonios şi^ a vorbit puţin, vădit tulburat: „Despre acest venerabil taraboste am auzit multe, şi bune şi rele. Nimenea, însă, nu a îndrăznit să afirme că şi-ar fi călcat vreodată juruinţele. Trăiesc cînd la Rurpeia, cînd la Porolissum, cînd la Potaissa. Sînt zece ani de cînd străjuiesc la Limesul de Miazănoapte şi spre Car- patul de la soare-răsare. Aşa stau lucrurile acolo, în Septentrionul zilnic tulburat, cum le-a înfăţişat domnia-sa." Statius Priscus, rudă îndepărtată a comandantului de castru Tiberius Maximus, mai păstra destule rezerve. Din vorbele sale puţine am înţeles că nu era un oştean pripit şi nici nu purta vreun gînd rău, dintr-o pricină anume, pentru noi, cei care vieţuiam dincolo. In schimb, Aurelius Redux părea cîştigat pe deplin la cauza noastră. Macrinus Flavius Sirus devenise oarecum misterios şi tare mă temeam că o va porni pe panta amînărilor şi a tractatelor. Ridică cupa, făcu semn sclavului să-i toarne, ne îndemnă şi pe noi şi propuse zîmbind să o golim pînă la fund, aşa cum se cade atunci cînd ai isprăvit un lucru u ori ai încheiat o afacere cu folos. Păru nemulţumit că tinerele căpe- s-au înclinat doar, muindu-şi buzele în licoarea înşelătoare. „Nu întem obişnuiţi, domnia-ta, i-a explicat Ortis. Vinul pe care îl pritocim noi printre răcoroase văi de dealuri şi munţi, e mai acrişor şi mai puţin jnceluitor decît acesta. Ar fi şi necuviinţă şi nesocotinţă să bem mai mult decît putem purta. Nu ne-o lua în nume de rău. Aşa cum v-am deprins limba şi unele bune obiceiuri, cu timpul s-ar putea să ne obişnuim şi cu vinul greu şi dulce adus din ţările elinilor". Macrinus l-a înţeles şi i-a strîns cu prietenie umărul. „Tinere prieten, vorbirea dumitale nu ţi-ar trăda locul de baştină nici în casele bune ale Romei, iar purtările sînt de departe ale unui prinţ. Şi iată, ca unui prinţ necunoscut şi ca unui prieten al Romei i se adresează Augustul Antoninus Pius,

ocrotească-1 Zeii, tatălui domniei-tale, în această epistolă, primită chiar astăzi. Cum despre tatăl dumitale nu se ştie dacă mai trăieşte ori nu şi cum vii în numele şi cu însemnul regilor daci, socotesc că ea ți se adresează domniei-tale. împăratul vede liniştirea tulburărilor de aici aşa cum gîndeşte înțeleptul taraboste Viezure, se bizuie pe prietenia şi bună-credința voastră şi dă iertarea lui şi a Senatului pentru toți cei urmăriți şi pribegiți după războaiele cu Dacia. Ba chiar mă îndeamnă cu poruncă şi trupă tare să vă fim în ajutor. Cineva, şi ştiu că eu nu am fost acela, i-a înfățişai; Cezarului cu amănunt şi chibzuință tot ce se petrece aici." Chipul mereu întristat al tînărului Ortis s-a luminat dintr-o dată. Ochii mari, străjuiți de gene feciorești s-au umplut de lacrimi. A şoptit cu intensitatea unui țipăt de bucurie: „înseamnă că tatăl meu trăieşte şi solia sa, străbătînd în grabă Panonia şi Iliria, a ajuns la Roma. Zeii fie binecuvîntați!" De data asta am cerut eu îngăduința să ni se umple cupele. Uitînd de prudență, chiar şi tinerele căpetenii le-au dat peste cap. După ce s-a hotărît că vom porni împreună spre Potaissa şi Rurpeia chiar a doua zi, s-a încins cu adevărat ospățul. între noi, viclean mai rămăsese doar vinul de Chios. Altfel de ce ar fi dormit cu toții ca nişte scăldați, fiindcă scăldați şi eram, chiar la termele municipiului Apulum!

A doua zi, la ora stabilită, ne întîlneam cu prietenii noştri în taberna „Leul şi acvila" de lîngă canabele Legiunii. Ne aşteptau pe lavițele de piatră, picotind de somn, deşi ceasul zilei era destul de înaintat. Se vedea cu uşurință că şi ei au scurtat noaptea din cine ştie ce motiv. Aveam să mă conving repede că prietenul meu Zebal îmbătrînise, dar nu îşi schimbase firea. Oricînd era în stare s-o facă de oaie, apoi să dea din umeri cu nevinovăție ca un băietan. Am simțit asta după mutra spăşită şi glasul de mieluşel la întîlnirea cu unchiul lup. „Să nu îmi spui, bătrîne, că v-ați Purtat cum ne-a fost

înțelesul şi că nu ați făcut nici o boroboață! Arătați de parcă v-ar fi mursecat un lapidarius, pentru depline mărturisiri, cu cîteva mănunchiuri de nuiele. Hai, spune-mi ce ați isprăvit, fiindcă de-acum în două ceasuri noi ne aşternem la drum. Ortis, stăpînul nostru de peste limes, e bine, slavă lui Zalmoxis, şi prin soliile sale a cîştigat bu năvoința şi chiar sprijinul împăratului Antoninus Pius. în întreprinderea noastră vom îi sprijiniți de Macrinus Flavius în persoană, cu trei ale şi două cohorte. Tînărul Dadas s-a pornit la drum înaintea zorilor, ca să ne iese în întîmpinare între Potaissa şi Rurpeia cu Dacii Mari, de va ajunge la vreme, ori să cadă în spatele sarmaților, tăindu-le retragerea. Avem ştiri că peste cinci mii dintre ai noştri s-au strîns în tabere şi aşteaptă numai porunca. Care va să zică, noi am isprăvit destule. Voi?!" „într-un fel şi noi ne-am putea lăuda, numai că nerăbdarea lui Ariort şi necugetarea mea au cam încurcat trebile. Ca să nu mă cerți pe nedrept, nimerit ar fi să-ți istorisesc totul pe îndelete. Cum nu-i vreme de asta, scurtez şi eu cît se poate. Cum să vă zic? Am isprăvit şi n-am isprăvit. Cu acel dragon âe fierar numit Titus Lizinius geaba ne-am fi tîrguit, fluturîndu-i pe sub nas pungile noastre. E putred de bogat şi, pe deasupra prinsese drag de frumoasa lui sclavă, soața prietenului ista al nostru. în atelierul său lucrează vreo treizeci de zdrahoni, care joacă baroasele cum joc eu şiragul acesta şi sînt trup şi suflet credincioşi stăpînului. Aşa stînd lucrurile, mi-am chinuit foarte mintea şi am pus altceva la cale. Am ademenit o sclavă, de fel tot de prin Munții cu Aur, robită pentru datoriile tatălui ei, care i-a strecurat Drilgisei vorba că o aşteptăm la Templul tuturor Zeilor. Acolo, după cum ştii, bărbații aduc jertfe şi se roagă de-a valma cu femeile. Dar cerberul de fierar a presimțit, naiba ştie cum, că se pune ceva la cale, şi a dat-o în grija unei babornițe cu mutră de vrăjitoare, care leac n-ar fi scăpat-o din ochi. Ce era să facem? Mă ştii

iscoditor. Ce-mi trecu prin minte? Dacă tot arată ca o vrăjitoare, de ce nu aş încerca eu să o demasc ca atare. Nici una, nici două, am cătat o broască rîioasă, un şobolan mort, de care oraşul de sus nu duce lipsă, şi o mătură de nuiele. Pe cînd babornița îşi oficia jertfa către un zeu asiat cu nume de tot pocit, i-am aşezat scîrboşeniile în coşul de nuiele şi tot eu am atras atenția preoților, oare stăteau la taifas într-o încăpere de purificare, despre intențiile vrăjitoarei. Una, două s-a încălzit lumea, preoții au scos-o pe sus din templu, iar mulțimea a alungat-o cu pietre. Bucuros de reuşită, am simțit cum mi se aprinde mintea şi m-am lăsat în voia ei. Am şterpelit o călimară cu cerneală vineție, profitînd de lipsa preoților oficianți, însărcinați cu înregistrarea darurilor în obiecte şi bani, şi cu pana scribului am pictat obrazul frumos şi grumazul de lebădă al muierii lui Ariort, amintindu-mi bine cum arătau cei atinşi de ciumă cînd cu trecerea mea de pomină prin Siria şi Antiochia. Am sfătuit-o să se pună pe strigat, cum că vrăjitoarea a procopsit-o cu acea urîtă şi temută boală, şi cît ai zice peşte s-a golit nu numai templul, ci şi strada. Din nefericire au venit gărzile şi au închis-o pe biata fată într-o hrubă părăsită, care la vremuri de molime ține loc de leprozerie. Pază straşnică, frate-meu, de nici măcar pasărea nu se poate apropia. Cum s-ar zice, ne-o făcurăm cu mîinile şi cu gurile ?stre. Noroc de copil, iată-1 ici, adormit pe laviță, o mîndrețe de băiat, n°'care l-am răscumpărat cu prețul a doi sclavi de la acelaşi Titus Lizinius, jj^curos într-un fel să o despartă pe mamă de fiu, în nădejdea că aşa va rgspunde insistențelor sale. De i-ar fi trecut prin minte ce pocinog îi făcurăm cu puțin timp mai înainte, nici Zeus nu ne-ar fi scăpat din mîinile lui Iată cum ne dădurăm în petic, din prisos de minte, prietene Viezure. <\cum, spune şi tu, ce mai putem face?!" Zebal, copilul acesta de şaptezeci de ani, îmi devenise drag, tot mai drag. M-am pornit pe rîs şi dă-i şi dă-i, ca un apucat. Auzi, ce-i trecu

pişicherului prin minte, s-o picteze pe tînăra femeie ca pe o prepeliță sadea! „Halal prieten! prinse a se lamenta bătrînul hangiu. Il scap din mîinile tîlharului Botdecîine, îl feresc de furia albinelor, îl iubesc ca pe un frate şi îl ascult ca pe un bun împărat, iară el răsplăteşte cu rîsul necazurile mele! Ii superi pe Zei, frate al meu", mă amenință el. Mi-am stăpînit cu greu rîsul. Am încropit o figură de senator pregătit să-şi rostească elocința. „Care va să zică tu faci pocinogul şi eu să adun cioburile! Treacă de la mine. Te iubesc prea mult, iar acestui vrednic dac îi sînt prea îndatorat ca să pot sta cu mîinile în sîn. Aşteptați-mă aici", am zis şi tot atît de repede am încălecat. La puțină vreme mă înapoiam cu frumoasa femeie, spălată şi primenit^ ca o mireasă, însă cu rumenu-i obraz acoperit cu o broboadă. I-am lăsat cu gura căscată. în vreme ce soții atîta vreme năpăstuiți de soartă se îmbrățişau, Zebal nu mai pridídea cu întrebările şi mirările. Cum lui îi şedea aşa de bine starea de mirare, l-am lăsat fără răspuns. La ce bun să afle cît de uşor mi-a venit să-i istorisesc lui Aurelius Redux, care era şi comandantul garnizoanei municipale, tărăşenia noastră şi să obțin aprobarea expresă de a o scoate din oraş? Aşa, explicînd totul, prestigiul meu ar fi scăzut în ochii bunului hangiu, mîndru din cale-afară că are prieten ca mine.

Ne-am pregătit de drum. Am împrospătat merindea noastră şi ne-am îngrijit de grăunțele cailor. Ortis plecase de cu dimineața în tabăra de pe Valea Cerbului, ca împreună cu Dacis să se pună în fruntea luptătorilor aflați în tabăra de aici. M-a surprins hotărîrea lui Ariort de a ne însoți în expediția noastră. „După tot binele pe care ni l-ai făcut, eu nu te pot părăsi, domnia-ta. Drilgisa va să se întoarcă acasă cu preabunul Zebal. Ce mai contează o lună, ori un anotimp de despărțire, cînd soarta ne-a ținut departe unul de altul cinci ani! Fă-mi plăcerea aceasta, înțe- leptule!" Se ruga cu atîta stăruință, încît nu m-am putut împotrivi. Mă Şi

bucuram, de ce să nu recunosc?! Era un om şi un luptător de toată nădejdea. Lui Ceran nici atît nu puteam să-i răspund cu nu. Mai ales că în el mă vedeam pe mine, tînărul de demult. Zebal, că-i albă, că-i neagră, c-o fi, c-o păţi, el nimic nu vrea să audă, ci una-două merge la război. A fost destul să-i amintesc de primejdiile ce le pot paşte între timp pe Arcia Candida şi Izidora Domo, ca s-o lase mai moale.

Despărţirea noastră a fost aproape jalnică. El lăcrima fără sfială, mie mi se frîngea sec inima. Ajunsesem amîndoi la capătul anilor şi cine ştie dacă ne era dat să ne mai întîlnim vreodată! Cîteva leghe de drum, pîng la cotul cel mare al Marisului de lîngă vicusul Telias, le-am făcut împreună. Am rămas o vreme pe loc şi l-am petrecut cu privirea. Un nod mi se pusese în gît. Mi-ar fi făcut bine să pot plînge. Tovarăşii mei şi-au dat seama de impasul prin care treceam şi m-au lăsat singur. Am slobozit, pentru întîia dată, în viaţa aceea, izvorul lacrimilor. Şi mi-a făcut bine. Mă simţeam uşurat şi întinerit. In locul podului de lemn, pe care mă aşteptau prietenii mei, mi s-a părut că zăresc actualul pod de fier, de care se apropia vijelios un tren. Mă pregătisem să ţip, să-i atenţionez de pericol, însă vedenia se şi făcuse nevăzută. Dintr-o dată mă năpădi o năduşeală rece. Mă scuturai ca de friguri. Mă simţeam ca ieşit dintr-o boală grea, ca după o întoarcere de pe drumul morţii. Am chiuit, ca în tinereţe, ca să-mi alung spaima şi ne-am aşternut la drum. Un drum al cărui capăt nu bănuiam unde va să sfîrşească.

Capitolul zece

LA ÎNTÎLNIREA MARISULUI CU APELE SURORI, DE ACUMA unite, într-un singur vad, ne aşteptau, gata de drum, Dacis şi Ortis, cu detaşamentele alcătuite în tabăra de pe Pîrîul Cerbului. Nu am făcut popas decît doar atît cît să îl îmbrăţişez pe Dacis şi să cercetăm împreună alcătuirea trupei. Oameni unul şi unul, vînjoşi şi căliţi, dedaţi cu greul şi deprinşi cu mînuirea

armelor de tot felul, după cum bine se vedea: săbii scurte şi încovoiate, completate cu arcurile din rădăcină de corni, sulițe, lănci, ghioage, securi de luptă, platoşe şi scuturi, multe dintre ele de proveniență romană. Nu departe de Potaissa, la locul unde Arieşul se în- tîlneşte cu Valea Florilor, formînd o luncă înconjurată de dealuri ca un amfiteatru, am întîlnit tabăra cea mare. Căpeteniile, a căror ierarhie se stabilise pînă la venirea noastră, ne-au întîmpinat cu osebită bucurie, îndemnînd cetele de oşteni călări ori pedeştri să lovească scuturile îndrăcit, după obiceiul romanilor, şi grăbindu-se să ne dea onorul. Pe unii îi cunoşteam, pe alții ba. Dintre cei vîrstnici, însemnați cu rănile şi cu anii, mulți mă însoțiseră la.vînătoare ori în bătălii pe viață şi pe moarte cu neamurile prădalnice, ca să ne apărăm liniştea bordeielor. Nici unul dintre ei, însă, nu număra anii mei. Iată că venise vremea ca o generație să lase locul alteia, poate mai vrednică ori mai puțin vrednică. Să fi trecut oare timpul cînd în fiecare zi te puteai acoperi de glorie, vărsînd fără zăbavă sîngele pentru ai tăi, pentru glia strămoşilor şi altarele Zeilor? De

I â seamă că nu, iar că era aşa şi nu altfel se putea vedea pe fețele tu- *>or Dintre mai vechii tovarăşi de arme i-am recunoscut pe Maros, con- tU âtorul dacilor de pe Uissio, pe Dius Ursanu, mai marele peste cei ce îşi c turmele pe văile răcoroase ale Muntelui Pietros, pe Duras, ridicat de ^ ni ani în fruntea falnicilor luptători de la Apa Issiei, pe Gerula, Da-

s si Rigozi, căpetenii de faimă ale Dacilor Mari şi ai Ossenilor dinspre .„sarea Samusului în Tisia. Erau şi mulți tineri, ridicați în fruntea neamurilor în ultimii ani, care, vezi bine, s-au bucurat mai cu seamă de so- irea gemenilor, numele meu neavînd a le spune mai nimic de cînd au trecut de vîrsta poveştilor.

Aflasem că între timp ei nu au stat degeaba, dedîndu-se jocurilor şi le- nci Zi de zi au făcut exerciții, au înscenat urmăriri şi atacuri, au trimis is-oade şi au

ținut sub straşnică supraveghere cetele mai mici sau mai mari ale prădalnicilor, trecute dincoace de limes, în partea de sus a Samusului. De aceea cu toții erau de părere că ar trebui să ne grăbim şi să-1 lovim pe duşman acum, cînd ne ştie departe, şi cînd luptătorii săi s-au împrăştiat care încotro după pradă. I-am invitat la înțelepciune şi răbdare, fiindcă mai aveam şi altele de isprăvit. Ştirea despre înțelegerile noastre cu fruntaşii provinciei Dacia a fost primită de unii cu entuziasm, de alții cu neîncredere. Erula, un fel de oracol de înțelepciune, iubit, prețuit şi ascultat de toți, deşi la trup era un pitic nevolnic, m-a şi întrebat cu acel glas fără asemuire de melodios pe care i-1 dăruiseră Zeii în compensație, dacă nu cumva prietenia romanului va ține numai atît cît au nevoie de noi, ca apoi să înceapă iarăşi nedreptățile şi prigoana. „Mă ştii de mult, Erula, de aceea mă miră să te aud punînd la îndoială vorbele şi faptele mele. Macrinus Flavius Sirus nu e dintre aceia care seara au un cu- vînt, iar dimineața altul. Chiar de-ar fi aşa, îndrăzni-va cineva să treacă peste porunca împăratului cel nou, Antoninus Pius, care ne trimite prin această scrisoare prietenia şi ocrotirea sa augustală? E timpul, prietene, să lăsăm la o parte dihoniile de tot felul şi mai ales ura cea veche. Vremurile s-au schimbat, semnele ce se arată dinspre miazănoapte şi răsărit vorbesc despre nestatornicie şi vînzolire de neamuri care, astăzi îşi pasc turmele dincolo de Thanai, iar mîine pot să calce ierburile păşunilor noastre. Mîine, prietene, va să fie o zi mare. însuşi Macrinus Flavius, locțiitorul împăratului pentru Provincia Dacia, ni se va alătura în fruntea unor ale şi cohorte ale Legiunii a XIII-a Gemina." Ştirea, pe care dinadins o păstrasem la urmă, a produs un prelung murmur de mirare. După Pilda celor trei căpetenii tinere, care ne-au însoțit, iar acum s-au pus iarăşi in fruntea cetelor ce le-au fost încredințate de către fruntaşii lor, au izbucnit urale şi bătăi ritmice în scuturi. Ştiam că de acum erau cu toții

cîştigaţi cauzei pentru care eu şi fiii lui Ortis ne-am primejduit viaţa. Că Puteam să ne ocupăm numai de cele ostăşeşti.

Fără nici o reţinere am fost ales căpetenie peste toate cetele strînse în tabără, ca şi peste cele ce urmau să ni se alăture pe drum. A doua zi dimineaţa am alcătuit după neamuri şi arme, după numărul călărilor şi pedeştrilor, trei detaşamente puternice, numărînd fiecare aproape doug mii de oameni şi le-am dat căpetenii de care s-au bucurat: Ortis, Dacis sj Duras, secundaţi de oşteni bătrîni şi înţelepţi, căliţi în focul nenumăratelor bătălii. Am mai alcătuit două ale de urmărire şi împresurare, pe Cai' indigeni în stare să alerge fără contenire o jumătate de zi. I-am lăsat să îşi aleagă singuri căpeteniile şi nu m-am mirat auzindu-i scandînd numele tinerilor Zoltes şi Bituva, deja oşteni cu faimă, care se remarcaseră]a jocurile şi în expediţiile confreriei Tinerilor Lupi. Pe tînărul Dadas si l-ar fi disputat odată cu ceilalţi dacă nu l-aş fi trimis în misiune dincolo de limes. De înţelepciunea lui Erula aveam nevoie şi l-am păstrat pe lîngă mine. Ştiam că va fi o surpriză plăcută pentru Macrinus Flavius Sirus, un rafinat trăitor în tainele bibliotecilor de la Roma şi mare degustător al vorbelor de duh.

Cu două ceasuri înaintea amiezii, în ritmul tobelor şi în sunetul surlelor, şi-au făcut apariţia romanii. Legatusul Imperial călărea în fruntea trupei, flancat de generalii Statius Priscus şi Aurelius Redux. După ei se urmau cele trei cohorte, cu efectivele completate, avînd în frunte ofiţerii numiţi: aquilifer, imaginifer, signifer, vexillarius, şi armorum custos, care purtau însemnele legiunii, imaginea împăratului, insignele sacre şi vexilla legiunii; în aceeaşi alcătuire veneau cele două ale pe cai de Siria, nervoşi şi jucăuşi, cu armele îndelung lustruite şi cu ţinuta falnică. După cum de cu seara ne fusese înţelegerea, mîndrii noştri luptători i-au întîm- pinat pe făloşii oşteni ai Romei cu pîine şi vin. Fără a ne îngădui

odihna, am strîns la sfat toate căpeteniile. Macrinus Flavius Sirus, sub ordinele căruia ne-am pus, dintr-o anume strategie, iar el a refuzat, din înțelepciune, a vorbit simplu şi pe placul tuturor. Nu a uitat să amintească faptul că ziua aceea era o zi mare pentru toți dacii şi romanii din această parte de imperiu, ce avea să însemne primul pas paşnic către revenirea la Dacia Mare, gînd drag cezarului Antoninus Pius ca şi urmaşilor acelui mare rege ce s-a numit Decebalus. Am aplaudat şi cu greu mi-am putut stăpîni izvorul lacrimilor, care din cine ştie ce pricină tot încerca să susure de la o vreme. I-am înfățişat planurile noastre, mişcările inamicului, urmărite prin iscoade, părțile tari şi părțile slabe ale unui vrăjmaş pe care îl ştiam prea bine. Guvernatorul întregii Dacii a cerut mai întîi părerea generalilor săi. Ei gîndeau că ar fi potrivit şi destul să-i lovim pe vrăjmaşi cu toate forțele deodată, să-i împrăştiem şi să-i aruncăm dincolo de limes. Macrinus Flavius nu le-a răspuns, ci numai o umbră de îngîndurare i-a şters obrazul. „Aş vrea să ştiu ce gîndeşti domnia-ta, ce gîndesc celelalte căpetenii", m-a îndemnat el. Mi-am potrivit îndelung vorbele. Pe fiecare aş fi vrut-o pentru lungă ținere de minte. „Auguste obraze şi frați ai mei, de la primul război în Dacia al marelui cezar, Ulpius Nerva Traianus, gîndesc şi trăiesc numai şi numai ca un oştean. Tot de atunci visez şi iar visez la ziua cînd va să-mi desprind de la şold daca, va

pUn în cui arcul şi să mă odihnesc şi eu în plăcuta pace a Romei. Simt H*ă se apropie ceasul acela, că chiar noi acuma îl pregătim. V-aş ruga, î^să chiar dacă timpul ne grăbeşte, să mă ascultați cîteva clipe. Lupul care' pradă la stînă şi este alungat după ce a luat mielul, se mai întoarce; arpele ieşit la drum, de nu îi striveşti capul, iarăşi va să iasă; vulpea învățată la cotețul găinilor, de nu îi pui lațul, nu-şi uită învățul. A venit timpul ca toate jivinele astea, ce ne dau tîrcoale, ne pradă şi ne ucid, ne răpesc liniştea şi plăcerea vieții să

fie nimicite şi risipite pînă hăt, la fruntarii de lume. Avem ştire că acei ce rîvnesc la sînge şi pradă nu au trecut cu toții limesul de răsărit şi de miazănoapte. Drumurile care conduc încoace sînt pline de ei. O zi, două să mai avem răbdare. Apoi să lovim cînd ici, cînd colo cetele răzlețite şi să-i facem să se strîngă toți la un loc, iar locul acela de noi, nu de ei să fie ales. Am trimis ştire fraților noştri din munți şi de dincolo de munți să închidă văile; tot într-acolo se îndreaptă căpetenia Dadas în fruntea unor pilcuri ale Dacilor Mari, ca să le taie retragerea. Cînd totul va fi pregătit, înaintăm prin învăluire şi strîngem mereu cercul, pînă ce-i vom avea ca într-un sac sub Vîrful Mun- celul, lîngă Vicusul Cer Mare, unde apa Alunis se varsă în Samus. De la Napoca să ia domnia-ta detaşamentele cu baliste şi catapulte, cu focuri greceşti şi aruncătoare de sulițe, căci fiarele strîmtorate se bat pfe viață şi pe moarte, iară noi va trebui să cruțăm viețile luptătorilor noştri. Cu îngăduința domniilor voastre, ambuscada aceea va să le-o pregătim noi; alele şi cohortele legiunii nimerit ar fi să închidă valea de jos a Samusu- lui. Acestea ar fi plănuirile noastre, pe care le vom mai ajusta după caz. De izbîndim, ar fi păcat să ne oprim aci. înțelepciunea ne îndeamnă să trecem munții, să-i lovim şi să-i pustiim pînă la distanță de zece zile de mers călare pe cal odihnit, aşa cum obişnuia să facă în vremi mai vechi bătrînul rege Burebista, care se zice că din aceleaşi motive cu ale noastre, pe Boii şi Taurişcii cei prădalnici i-a spulberat de pe fața pămîntu- lui." „îndrăznețe, dar şi înțelepte planuri ne-a înfățişat domnia-ta, s-a minunat, vădit impresionat, legatusul imperial. Le accept din toată inima şi fie ca Zeii să înlesnească izbîndirea lor". După-amiaza aceea am rezervat-o jertfelor, obişnuite înaintea oricărei campanii. Le-am oficiat în comun, fapt care a spulberat orice urmă de neîncredere şi bănuială în rîndul luptătorilor şi a căpeteniilor. Noi am jertfit zeilor noştri un vițel de bour

şi două junei albe; romanii au pus pe altarul de jertfe un taur alb şi doi ţapi negri. Augurii lor au citit în măruntaie izbîndă sub bunele auspicii ale Belonei şi Zeului Marte; Erula a văzut în dreapta înălţare a fumului şi în înseninarea cerului bunăvoinţa lui Zalmoxis. La sfatul acestui înţelept am mai jertfit un tăuraş pe altarul Zeilor Romei, iar Macrinus Flavius Sirus ne-a urmat pilda, jertfind cel mai frumos taur din turma pentru hrana trupei. Petrecerea cu cîntece şi vin, la focuri înalte, a încheiat ziua aceea şi şederea în tabără. Aveam să ne urnim odată Cu zorii, pe drumul imperial pînă la Napoca, de aici grosul trupei urma să ţină către izvoare neabătut cursul Samusului, pilcurile de călări destinate încercuirii desprinzîndu-se pe parcurs, aşa după cum Se. plănuise. La vicusul numit Nimigea, unde Samusul Mare se întîlneşte cu Apa Cerbilor, ne-am despărţit şi noi. Eu, cu pilcurile din subordine aveam să trec limesul şi să înaintez la distanţă de zece milliarii, paralel cu Samusul Mare; Zoltes, cam la aceeaşi distanţă străbătea dealurile si munţii pe malul stîng; Bituva avea de făcut un ocol şi mai mare, ca să cadă în spatele inamicului, către izvoarele rîului. Romanii urcau fără grabă pe drumul de limes, fără măsuri de precauţie, ca să-i înşele pe inamici şi să-i convingă de faptul că ei singuri va să-i înfrunte.

A doua zi, cu toată zăpuşeala, am înaintat spornic. Din pricina unui munte prăpăstios schimbarăm şi direcţia de mers, cotind mult spre dreapta, ca să întîlnim albia unui pîrîu nărăvaş, izvoarele căruia fiind în apropierea locului unde se strîngeau în tabără Iazigii şi Marcomanii. Valea pîrîului se lărgea şi de acum erau tot mai dese urmele trecerii prădalnicilor peste aceste pămînturi. Cîmpuri nelucrate, lanuri năpădite de buruiană, cătune părăsite. Aproape se înserase atunci cînd ajunserăm la marginea unui vicus păstoresc părăsit. Era aşezat sub o chiceră de deal, la confluenţa rîuleţului nărăvaş cu un pîrîiaş leneş ce îşi croia drumul

dinspre miazănoapte printre dealuri lutoase, cenuşiu-gălbui, care curgeau şi ele către vale lăsînd în urmă rîpe şi falii adînci. Satul era pustiit aşa cum numai focul şi ciuma îşi pot lăsa urmele trecerii: cîini de pripas, sălbăticiţi, care urlau fioros la apropierea noastră, a fiară, a strigoi şi a mort; bordeie săpate în coasta lutoasă, cu un cat de bîrne deasupra, intrate parcă în panică, pornite la drum şi înlemnite locului de spaimă. Pe unele mai atîrna încă acoperişul de papură sau şindrilă, altele intraseră cu totul în circuitul naturii: zăvorite pe dinafară, se prăbuşiseră pe dinăuntru sub persistenţa ploilor şi dinţii rozătoarelor. Cîteva, cu pereţii de paiantă şi acoperişul din brazde, se încăpăţînau să înfrunte de-a-n picioarele moartea, mîndre, dîrze, aşa cum vor fi fost şi stăpînii lor, fruntaşii aşezării aceleia dintre muncele. Pînă şi copacii de la porţi, pomii din grădină, ulmii sacri din piaţa satului păreau intraţi în paragină, se uscau, agonizau de dor de oameni şi de teama pustietăţii. Pe fostele uliţe, înguste şi întortocheate, amenajate în pantă, năpădiseră mărăcinii, rugii de mure, troscotul, iedera, nalba şi alte asemenea plante, care par a migra ca să se aşeze în orice loc părăsit. Unele îşi înfipseseră rădăcinile tari sub praguri, altele se căţăraseră pe acoperişuri, prin crăpăturile paiantei frămîntată cu lut şi bălegar; cele mai multe se lăfăiau şi se lăbărţau prin bătături, stăpîne pentru cine ştie cîtă vreme. Linişte, dar nu liniştea aceea molcomă, vegetală, de loc al morţilor, ci una agresivă, terifiantă, care face omul să ocolească şi pasărea să zboare înfricoşată mai departe. Ici- colo, printre ierburi, oase de om şi de animale, de-a valma albite de vînturi şi ploi, întărind convingerea că ne aflam pe un tărîm al umbrelor. Am fost nevoiţi să ridicăm popasul şi să căutăm loc de odihnă pentru noap-

mai departe. Pînă să asfintă soarele mai rămîneau vreo trei ceasuri jjype Odată îndepărtaţi de sat, peisajul avea altă înfăţişare. în afara aşe- - -ilor şi ogoarelor

părăsite la guri de văi, totul era plin de viață şi de mişcare: pădurile tremurau frunză reavănă şi aşterneau umbră groasă, florile se orînduiau în covoare de un colorit viu, albinele nu se sinchiseau de nestatornicia vremurilor şi agoniseau de zor. Curînd furăm nevoiți să părăsim drumul din vale, drum pe care se înmulțiseră semnele trecerii cetelor de năvălitori. Cînd soarele scăpăta către asfințit era mai, mai să dăm buzna peste o tabără formată din vreo sută de care cu coviltir si tot cam atîtea corturi cenuşii, zdrențuite, cîrpite, flendurite de prea multă folosință, de vînturi şi ploi. într-un zăvoi, la malul apei, femeile spălau rufe, semn că nechemații veniseră ca la pomană, cu cățel, cu purcel. Ceran se strecură printre tufişurile de arini pînă în apropierea lor şi trase cu urechea. Iată că bănuiala mea se adeverea: veneau din spațiul panonic, erau iazigi metanaşi şi ținteau să ajungă a doua zi la locul de întîlnire stabilit de Logan Lățosul, sub ascultarea căruia se puseseră cu toții. Am trimis iscoade ca să mă conving că nici o altă tabără nu se mai aşezase prin apropiere. Oamenii mei erau nerăbdători. Aşteptau cam de mult ceasul răfuielii şi aveau destule datorii de sînge de plătit. Le-am cerut să cruțe femeile şi copiii, pe care, după înțelegerea cu legatusul imperial, aveam să-i îndreptăm către cel mai apropiat castru. Am înconjurat în desăvîrşită tăcere tabăra, la un ceas după lăsarea întunericului. Nu se aşteptau să fie loviți. Nici unul nu ne-a scăpat. O singură căpetenie am lăsat cu viață, ca să-1 descoasem despre tot ce ştia că s-a pus la cale.

Cu cît înaintam, cu atît ne apropiam de munții prin care vînasem în toți anii din urmă şi îi cunoşteam la fel de bine cum îmi cunoşteam năravurile. Dacă nici o piedică nu ne mai sta în cale, a doua zi, pe înserat, răzbeam la poalele Muneelului, în apropierea taberei vrăjmaşe. La un moment dat ajunserăm într-o zarişte de pădure, în căutarea unui vad de trecere peste rîul învolburat. Aici se întretăiau trei drumuri: unul o lua la

stînga, ținînd către munții verzui-albăstrii ce se profilau în zare, altul ținea cursul apei, cotind uşor către nord-est, al treilea, bătătorit şi bine întreținut, făcea unghi drept cu al doilea, luînd-o spre dreapta, pe lîngă liziera unei păduri de stejar. „Cînd se întîlnesc trei drumuri în apropierea unui vad de trecere, acolo trebuie să fie şi un altar de jertfă şi de închinat. Ceea ce eu nu prea văd, iar lucrul acesta nu-mi prea place. O faptă bună e întotdeauna o faptă bună şi cînd o să mă înfățişez Zeilor, pentru cealaltă viață hărăzită de ei, poate voi fi întrebat: Erula, bicisnice, tu care ai vînat vietățile semănate de noi pe pămînt şi ai hiclenit, şi ai mințit, şi ne-ai ieşit deseori din poruncă, chiar de vei zice că ai săvîr- Şit toate astea pentru binele neamului tău, făcut-ai tu la viața ta vreo faptă cu adevărat plăcută nouă? Atunci eu, punînd opinca între uşă şi stîlpul porții acelui tărîm, ca să nu mi-o dea în nas şi să rămîn pe dinafară, voi zice spăşit: Făcut-am, mărite Zeu! în țara tătînilor mei, la o năprasnică năvălire de tîlhari prădalnici, aşa nemernic cum mă vezi, ridicat cu mîna mea altar la margine de drum, am pus piatră de jertfă şi de închinat şi ți-am scrijelit slăvitul nume, ca ei toți să-1 rostească şi să nu le dai cu uşa în nas cum mi-ai făcu t-o mie." Glumind, s-a pus pe treabă, mînuind cu pricepere barda şi arătînd o forță a brațelor scurte pe care nu i-o bănuiam. A jertfit apoi întru norocul luptătorilor un berbec şi i-a îndemnat să ridice imn de laudă zeilor Zalmoxis, Silvanus si Muma cea Mare. A încheiat zicînd: „Aceasta e o faptă bună, care dă voioşie inimii şi tărie brațului. Iară voi, fraților mai tineri, nu uitați ca la răscruce de drumuri să încropiți altar, pentru ca omul rătăcit să gîndească şi să se întărească în cuget gîndind că nu e singur pe lume."

Ştiam că drumul cel umblat duce la vicusul Cerul Mare. De fapt într-acolo duceau mai toate drumurile de prin acest ținut, din două pricini: una, că satul era aşezat într-un fel de matcă a apelor şi, deci, a văilor

locuite, a doua privea importanța lui din mai multe privințe: tocmai aici ieşea Samusul Mare din cheile muntelui la loc larg, tot aici se țineau două mari tîrguri peste an, de aici pornea drumul cel pietruit, numit Al Limesului, pe care la vremuri de pace urcau cei ce îşi căutau leacul la vestitele izvoare cu apă tămăduitoare. Iazigii şi marcomanii rătăcitori, obişnuiți cu şesurile şi văile largi, prin care din veac îşi duceau traiul, preferaseră acest loc înconjurat de muncele, gîndind numai cînd şi cum vor da năvală către ținuturile mănoase ale provinciei, nu şi la alternativa că vor putea fi atacați şi încă tocmai aici. Ca punct de întîlnire pentru o tabără paşnică locul era ideal. îmi închipuisem că năvălitorii îşi aşezaseră aici tabăra vremelnică tocmai pentru că înlesnea sosirea nestingherită a cetelor lor prin trecătorile munților de la miazănoapte şi soare-răsare.

Locuitorii satelor părăsite, pripăşiți prin adîncuri de codri şi văgăuni de munte împreună cu familiile şi avutul lor, au dat veste din unul în- tr-altul despre apropierea noastră şi au început sa ni se alăture. La început m-am codit, socotindu-i un fel de povară, mai apoi i-am primit cu dragă inimă. Acum erau de mare folos. Puşi sub ascultarea unei căpetenii de nădejde, le-am poruncit să închidă drumul şi valea cu palisade de lemn şi de bolovani, încît nici un tîlhar să nu găsească scăpare pe aici. Apoi, am părăsit valea şi am luat sub tălpi un drum de coştişă, care urca în serpentine plaiul pentru a ajunge la stînile de pe culmea muncelului ce străjuia Samusul dinspre miazănoapte. Pe platoul despădurit am răzbit abia după ceasul înserării. Tabăra vrăjmaşilor cuprindea tot şesul dintre ape, atît cam cît ar dura, în lung şi în lat, galopul unui cal odihnit. Focurile alcătuiau un fel de insule aşezate la o oarecare depărtare unele de altele, după triburi şi neamuri, cum avea să-şi dea cu părerea prinsul pe care îl purtam cu noi. Dacă spusele sale se adevereau, însemna că avem

de-a face cu cel puţin trei seminţii şi vreo şaptesprezece cete. Dacă fiecare ar fi fost numai de mărimea celeia pe care o spulbeaSem noi cu o seară înainte, tot însemna că aveam de înfruntat mai piuite mii de duşmani nevoiţi să îşi vîndă scump pielea. Socoteala mea fusese greşită. Cei strînşi, ca într-o imensă căldare, în văgăuna dintre jnuncele, numărau peste şapte mii de oşteni aparţinînd unor triburi războinice şi crude. Deocamdată mă orientam după numărul focurilor, abia dimineaţa aveam să mă mir de mărimea furnicarului din vale. De pe platoul unde ne găseam, şi care domina împrejurimile, ar fi trebuit să văd şi taberele unde poposeau ai noştri. Uitasem că aşa cum noi nu ne îngăduiserăm să aprindem focuri, nu o făcură nici ei. Mă îngrijorasem degeaba că nu au ajuns la ziua hotărîtă, care era tocmai cea următoare. Atacul fusese plănuit la răsăritul soarelui, ca să lucrăm cu chibzuinţă şi să nu ne tăiem între noi. Semnalul cuvenit avea să-1 dea balistele. Pînă la răsăritul soarelui aveam destulă vreme să ne furişăm în vale, unde să aşteptăm să-şi săvîrşească lucrarea catapultele şi focurile greceşti. Cu gîndul la măcelul de a doua zi de teama ca nu cumva pilcurile noastre destinate încercuirii să întîrzie, zădărnicind planurile aşa de migălos puse la cale, în noaptea aceea m-am frămîntat cît într-o viaţă.

De bună seamă un Zeu bun a făcut ca somnul să nu mă mai caute. Odată cu răcoarea nopţii cerul s-a acoperit de nori împovăraţi de ^ noian de apă. Zăpuşeala zilei se descărca abia acum. De nu eram treaz, atacul de a doua zi ar fi fost zădărnicit, surpriza dusă pe apa sîmbetei. Fulgere scurte şi groase prinseră a brăzda cerul, ale cărui ugere pline erau gata, gata să se reverse. Am dat alarma şi am poruncit oamenilor să ocrotească corzile arcurilor, hotărîtoare într-o bătălie ca aceea pe care cu migală o pregătisem. Profitînd de furtuna dezlănţuită, un fel de răbufnire a mî- niei Zeilor, l-am luat pe Ceran cu mine, lăsînd tabăra în grija lui

Erula şi am coborît costişa lină a muncelului, ferindu-ne numai de lumina fulgerelor. Am ajuns mai curînd decît nădăjduisem la ținta călătoriei noastre — tabăra inamicului. Aici am găsit atîta larmă şi alergătură încît, pentru început, crezusem că ai noştri au dat atacul, profitînd de dezlănțuirea furtunii. Pricina frămîntării era cu totul alta. Ploaia aici nu fusese ploaie, ci rupere de nori; şuvoaiele s-au prefăcut într-o clipită în viituri, viiturile în năvală de ape, năvala aceasta fără oprelişte umpluse lunca întinsă pe care lotrii îşi aşezaseră tabăra. Aproape un ceas, cît a ținut potopul, ne-am plimbat ca prin țara nimănui, cercetînd, trăgînd cu urechea, luînd seama. Erau mulți, de două ori mai mulți decît bănuisem eu, orientîndu-mă după numărul focurilor. Cel puțin un sfert, dacă nu cumva mai mulți, erau strînsură, ori balast, adică femei, copii, bătrîni nevolnici, pe care altfel nu îmi puteam explica de ce fuseseră luați într-o astfel de expediție, decît punînd nesocotința pe încredințarea că cel Puțin o bună bucată de vreme nu vor întîmpina nici o împotrivire. Curînd mă convinsesem şi de o altă slăbiciune a taberei: toate căpeteniile se adunaseră în clădirile pichetului de graniță, din mijlocul aşezării, care coincidea şi cu mijlocul platoului. Dacă ar fi fost atacați prin surprindere, le-ar fi trebuit o groază de vreme pînă să ajungă în rîndul eelora pe care îi comandau. Intervalul de o clipită, cît fulgerele luminau Ca ziua, mi-a fost de ajuns să constat şi o altă slăbiciune a prostănacilor de sarmați: majoritatea dintre ei erau temuți luptători cu arcul, arc pe care la gîndul că mîine va fi iarăşi soare, nimenea nu îl ferea de umezeală' Fusesem norocos, ba mai mult decît norocos, ci inspirat de Zei, fiindcă de atîta vreme nu mă mai lăsasem cuprins în mrejele somnului. Acum altfel, cu totul altfel trebuia să se pornească şi să se desfăşoare atacul. Inspirat fusesem şi atunci cînd mă hotărîsem să îl iau pe Ceran cu mine. Regretam, amarnic regretam că nu l-am luat şi pe Ariort, ca să-1 trimit solie la pilcurile

conduse de Zoltes şi Bituva. Am comunicat regretul acesta destoinicului Ceran: „Tu, prietene, cu orice risc trebuie să ajungi în tabăra lui Macrinus Flavius Sirus înainte de a se lumina de ziuă. Ba- listele şi focurile greceşti nu ne mai fac trebuință decît atît cît să dea semnalul pentru atac. îmi pare rău că nu l-am chemat şi pe Ariort, pe care l-aş fi putut trimite cu sfaturi la căpeteniile de dincolo de Samus." Un glas din apropiere m-a făcut să tresar de spaimă. Noroc că la anii mei aveam inima unui flăcăiandru. „Păi, sînt aici, domnia-ta, cinstite vî- nător. Nice cum nu se apropia de mine somnul. Atunci ce am zis: ia să mai ținem de vorbă străjile, că, pe o vreme hicleană ca asta, cine mai ştie ce se poate întîmpla. Aşa v-am văzut strecurîndu-vă din tabără şi v-am recunoscut la lumina unui fulger. Avuserăți noroc, zău aşa, căci tocmai mă pregăteam să arunc sulița. Am chitit repede ce planuri aveți, bănuiam ce primejdii vă aşteaptă şi, cu riscul de a vă supăra, m-am ținut pe aproape. Ba, mai mult. Am făcut rost şi de trei bidivii, ca la o adică să nu pierdem vreme. Porunceşte, domnia-ta!"

în zori, la ceasul cînd văzduhul e numai triluri, zumzet şi parfumuri, iar duşmanul se lăsase copleşit de somn după noaptea în care s-a luptat cu viiturile, un chiot prelung sfîşie valea, însoțind prima bătaie a cata-pultelor şi primele coşnițe cu răşini aprinse, aruncate peste corturi, bordeie şi îngrămădirea de care. Tot cam atunci, patru cete din vreo cinci sute de călăreți şi-au făcut apariția din patru zări şi, în galopul îndrăcit al cailor odihniți, au prins a înconjura tabăra sarmaților iazigi şi mareo- mani, purtînd în vînt fiorosul dragon dacic, pe care luceau cele şapte stele, ale destinului şi ale zodiacului, şi din a cărui alcătuire răbufnea înfiorător un urlet prelung de lup turbat, sfîrşit într-un fel de larmă care aducea a cutremurare de pămînt, viitură de ape şi surpare de ceruri. Era de ajuns să îl auzi, chiar de îți era cunoscut de cînd te născuseşi, ca

să te cutremuri de spaimă şi, suflet mic de-ai fi fost, să te arunci cu fața la pămînt. Dacă la un atac din partea romanilor, spurcații de metanaşi nu se gîndeau, la unul din partea dacilor, nici măcar atît! Unii, mai tari de cuget, şi-au regăsit curajul şi au pus mîna pe arme; cei mai mulți s-au strîns grămadă, ca o turmă de animale atacate de fiare; o parte au prins a căuta scăpare în munte şi în pădurile din jur. Pînă la adăpostul copacilor ori al stincilor locul era deschis şi neted ca în palmă, aşa încît săgețile îi culcau polog la pămînt, iar lăncile, sulițele şi ghioagele împlineau ce mai rămînea de la prima săcerătoare. In partea de sus a Samusului Mare, acolo unde pe un platou întins, sub forma unui scut dacic, se orîn- ciuiau bordeiele şi acareturile vicusului Cerul Mare, duşmanii se regrupaseră şi opuneau o rezistență îndîrjită. Tot într-acolo ținteau să răzbească şi cei ce se convinseseră că în pădure ori în munte nu pot ajunge decît cu prețul vieții. Mi-am strigat oamenii, am alcătuit un trup de vreo cinci sute de călăreți după formația zborul cocorilor, eu fiind călăuza, şi într-o cavalcadă cum nu cred că s-a mai. pomenit vreodată am luat direcția platoului, am izbit în acea adunătură ca un berbece de dărîmat ziduri şi am despicat în două ceata de vreo două mii de tîlhari, care se apăra sub carapacea scuturilor, retrăgîndu-se pas cu pas şi țintind să ajungă la Cheile Samusului, de unde, sub oblăduirea muntelui, s-ar fi făcut nevăzuți. Pe şleahul deschis de mine s-au avîntat călăreții lui Ortis, venind ca o vijelie dinspre stînga. Culoarul prinsese totuşi a se strînge şi poate că am fi fost copleşiți dacă din direcția opusă nu ar fi dat năvală, pe caii lor grei şi împlătoşați, călăreții romani, vreo şapte, opt sute, sub comanda generalului Aurelius Redux. Tot atunci, oblic, au lovit din amonte, ca o viitură de ape, oamenii conduşi de încrîncenatul Datis. Pe lîngă urechile mele şuierau ca nişte şerpi întărîtați sulițe, săgeți, lănci, securile de luptă ale prietenilor şi neprietenilor. Toți ai noştri luptau

cu capetele descoperite, ca să nu ne omorîm între noi, şi la un moment dat am avut imaginea unui lan de trestii care, ici se apleacă, ici se ridică, într-o vălătucire de vîrtej. Mi-am strigat iarăşi oamenii. I-am făcut semn şi lui Dacis să mă urmeze. Am înconjurat galopînd tabăra vrăjmaşă, sau ce mai rămăsese din ea, şi am pornit vînătoarea. Ortis şi Aurelius Redux mi-au înțeles planurile şi au acoperit fîşia de teren neted din partea dreaptă a apei; pe platou şi mai jos, unde fusese ridicată tabăra, luptau acuma cot la cot, umăr la umăr, spate în spate pedeştri. Se auzeau icnite, îndemnuri: loveşte frate, păzea, împunge, fereşte, taie-1 mă! Cohortele romane, înarmate pînă în dinți, se împărțiseră în mai multe falange, care din alergare se alcătuiau în formă de pinten, şi într-o tăcere încrîncenată, înspăimîntătoare, ce prevestea tărîmuri ale morții, înaintau şi îşi săvîr-Şeau sîngeroasa lucrare, împingînd totul ca un tăvălug către platoul înconjurat de noi. Eram atît de încrîncenat, de cuprins de beția luptei, încît o zi, o săptămînă, un an nu aş fi simțit oboseala trupului şi slăbiciunea brațului. Un Zeu prielnic mă ocrotea, desigur, fiindcă din atîtea săgeți, lănci, securi cîte îmi fuseseră adresate, nici una nu mă atingea. Porunca: AJUNGE! transmisă de Mavrinus Flavius Sirus prin olăcari Şi trîmbițată de oştenii cu alămuri, m-a găsit în partea de răsărit a vicusului, cu mîinile încleştate de grumazul celuia pe care îl bănuiam comandantul vrăjmaşilor, o namilă cu forță de zimbru, ce m-ar fi dovedit poate, dacă ghioaga lui Ariort, care nu ştiu cînd şi cum răsărise iar lîngă mine, nu l-ar fi doborît ca pe o vită la altarul de sacrificiu. La în ceput nu am priceput rostul poruncilor date de legatusul imperial. Abia după ce mi-am răcorit obrazul în undele reci ale Samusului, pe malul căruia mă încleştasem cu vrăjmaşul ce-şi căuta scăparea peste apă, am înțeles că provincialii au nevoie de sclavi tineri şi puternici, ca să ridice iarăşi în vechea tărie castrele,

burgurile şi pichetele de la limesul de răsărit şi de miazănoapte.

De m-aş fi privit în oglinda apei, de bună seamă că m-aş fi înspăimîn- tat. De aceea, cînd mi-a strîns puternic braţul, locţiitorul împăratului pentru Dacia a exclamat: „Pe toţi Zeii! Domnia-ta, viteazule taraboste, arăţi, fie-mi iertată comparaţia, ca un satîr hărtănit şi însîngerat. Ara- tă-te degrabă medicului meu, ca să te mai poţi bucura de această mare birtiinţă!" „Mulţumesc, serenissime, i-am răspuns, abia trăgîndu-mi sufletul de osteneală, dar nu cred să am vreo rană care să merite osteneală. Mai bine să ne sfătuim ce avem de făcut." „Ai dreptate, numai că nici vreme de sfaturi şi plănuiri nu prea avem. Am privit totul de pe dîmbul acela, unde de cu noaptea ne-am instalat balistele. De scăpat nu au scăpat mai mult de două, trei sute şi..." „Fii domnia-ta pe pace, că n-au scăpat nici atîţia. Văile şi potecile sînt împînzite de oamenii noştri şi de localnicii care de mult aşteaptă să se plătească faţă de aceşti nemernici." „Atunci, înseamnă că aici am isprăvit ce aveam de isprăvit şi..." „Domnia-voastră să nu se grăbească! Altfel ne-a fost înţelesul, dacă bine îmi aduc aminte. Cale de şapte zile, la galop, cu cal odihnit, picior de tîlhar din soiul acesta nu va mai rămîne. Îngăduie, dar, să plecăm în treburile noastre." „Nu îngădui, ci te vom însoţi, taraboste. Deşi nu avem dezlegarea să îi lovim pe Iazigi, Roxolani, Bastarni şi Marcomani în ţările lor, ele fiind, cum bine ştii, neamuri federate . . ." „Iartă, mărite general, dar îmi vine să rîd şi nu e momentul. Neamuri federate, nişte tîlhari care pîrjolesc, jefuiesc şi omoară ca în codru prin Provincia Dacia?! Federaţii îşi respectă obligaţiile, nu te lovesc..pe la spate, cînd te simt slab şi neajutorat." „Ai dreptate. Aşa stau lucrurile. Sînt convins că şi paşnicul cezar Antoninus Pius ar gîndi şi ar proceda la fel. Domniile- voastre, generalilor, ce părere aveţi?" Cei trei s-au înţeles repede din priviri. A vorbit Aurelius Redux, despre care mai tîrziu aveam să

aflu că purta în vene sînge de dac: „Prilej ca acesta să ne asigure pentru multă vreme liniştea la hotare cine ştie cînd se va mai ivi, iscusite Macrinus. Noi zicem să nu mai pierdem vremea şi să alăturăm călăreților daci, costoboci şi Daci Mari, alele noastre. îngăduie să iau însumi comanda lor. O frăție de arme ca aceea pe care am sacralizat-o astăzi cu sîngele nostru, e mai mult decît o faptă a noastră, e o voință a Zeilor."

Ne-am căutat răniții şi morții. Ne-am spălat rănile şi le-am oblojit. Am adus jertfă de mulțumire zeilor, îndeolaltă, căci îndeolaltă am luptat şi am sîngerat. Am pierdut puțini oameni, însă pe cei mai vrednici şi mai dragi. Ceran, pe care îl îndrăgisem ca pe copilul meu, n-avea să se mai

toarcă în Munții cu Aur, unde îl aşteptau pădurile şi pîraiele, rosturile bunului gospodar de sub muntele Negrileasa şi, poate, Arcia Candida.

ain îngropat la rădăcina unui stejar falnic, cu armele duşmanilor lîngă care a căzut la acest năpraznic seceris, şi cu armele sale, care nu şi-ar aj fj găsit un altul pe măsură. Cînd am încredințat morții noştri în grija Zeilor, am rostit printre lacrimi şi numele tinerelor căpetenii Bituva si Dadas, lujere căzute în primăvara vieții. Dar, cum în vremi ca acelea, trăiai clipă de clipă cu moartea alături, îngrijorat erai nu că mureai, ci cum mureai. Credința în fericita lume de dincolo, pe care ne-o hărăzea Marele Zeu, însenina gîndul şi alina despărțirea.

Aurelius Redux, Dacis şi Ortis fuseseră desemnați să ducă campania de pedepsire şi pacificare către miazănoapte şi soare-răsare. Generalul Seda- tius Severianus, împreună cu căpeteniile mari ale dacilor nordici şi cos- tobocilor: Maros, Dius, Duras, Gerula şi Rigozi, rămînea pentru o vreme la castrul de la Rurpeia, pentru continuarea tractatelor de stabilire în provincie a celor doritori de „viața romana", Procuratorul Imperial lăsîn- du-i în acest scop o întreagă armată de scribi.

Drumul pînă la Apulum l-am făcut alături de Macrinus Flavius Sirus şi Statius Priscus. Mi-am dat cu uşurinţă seama că, după tot ce înfăp- tuisem, le stăteam ca un balsam la inimă. Se întreceau să mă gratuleze cu laude, să-mi dea bucatele cele mai bune şi vinul cel mai dulce. Ajunşi la Apulum, prăfuiţi şi osteniţi, dar primiţi în triumf, am adus în aceeaşi zi jertfă Zeilor prielnici: doi tăuraşi albi, două capre negre, o viţeluşă codalbă şi nenumărate păsări, în măruntaiele cărora augurii au citit viitoare întîmplări. Se apropia seara, dar încă nu mi se îngăduia meritata odihnă. Printr-un magistrat încorsetat în galoane şi fireturi, Macrinus Flavius Sirus mă poftea să încheiem împreună acea zi mare la termele municipale. Magistratul era însoţit de sclavii şi sclavele de trebuinţă pentru ceremonialul îmbăierii. M-a pufnit rîsul şi mi-am zis: „Te-ai ajuns, Viezure băiete! Bine că nu ţi s-a organizat un triumf la Roma, căci, obosit cum eşti, adormeai pe tine!"

Seara a fost plăcută. Una dintre cele mai plăcute despre care îmi aminteam. Baia de aburi, baia rece, gimnastica, masajul, alifiile, bucatele alese, vinul de Chios, mă făcuseră alt om. Parcă mă născusem a doua oară. Mai cu seamă a cincea cupă, cînd ceremonios nevoie mare, dar în ţinuta în care venise cu cincizeci de ani în urmă pe lume, Macrinus Flavius Sirus îmi făcea cunoscut că sărbătorim două evenimente: ziua naşterii sale şi cea a numirii mele în rangul de comis peste toate aşezările Dacilor Mari, Costobocilor şi dacilor prigoniţi cîndva, pe care începînd de astăzi Imperiul îi îngăduia să se aşeze pe pămînturile libere din Provincie. Am băut pînă la fund cupa aceea şi apoi nu mai ştiu cîte i-au urmat. Mă temeam că totul nu e decît vis, şi, chiar vis de era, aş fi vrut să dureze.

Capitolul unsprezece

DINSPRE SURIANU ŞI VlRFUL LUI PATRU SE DESCHIDEA ZARE.\ şi creştea la orizont un imens voal străveziu suflat cu galbenul holdelor în pîrg şi cu roşul

florilor de munte. De mii şi milioane de ani, de la începuturile lumii de acolo răsărea pentru locuitorii de pe Valea Gră- diştei soarele. Dintr-acolo se revărsa şi acum ziua, mai întîi furişată apoi tot mai grăbită să-şi intre în rosturi. Cînd bulgărele de foc a săltat, ca aruncat df o mînă urieşească, peste Culmea Luncanilor, moş Toa- der Berian a tresărit. Aşa cum se zice că tresar strigoii, spiriduşii, duhurile şi vîlvele la cîntatul cocoşilor. Însemna că trecuse timpul istorisirii, se spUlberase noaptea, felia de taină din timpul lumii, cînd totul este îngăduit şi totul e posibil.

Cei trei, roată în jurul lui Toader Berian, zis Şerpele Roş, încă mai erau ochi şi urechi. Ochii urmăreau fascinați jocul negului-antenă de pe vîrful nasului, urechilor nu le venea să creadă ceea ce auzeau. Bătrînul obosise. Istorisirea se depăna cu poticniri tot mai dese, lipsită de vlagă. Uneori, cît viața unui fulger pe cer, bătrînul încremenea, părînd a fi o statuie cioplită în piatră de tuf. Copiii, alarmați, se grăbeau să alunge hameşa uitare. Cum făcea acum Teofana: „Moş Toader, matale poți grăbi, mai poți şi sări peste ce crezi că are mai puțină importanță, însă încheie povestirea cum se cuvine rugămu-te!" „Ei, fire-ar să fie! răbufni Bogdan, ce, parcă ziua aceasta nu ar mai fi putut întîrzia măcar un ceas?!" Bătrînul nu îşi mai aprinse pipa. O scutură numai, lovind-o de buturuga de pe care nu se mai clintise de cu seara. închise ochii o clipă, dar care copiilor li se păru fără sfîrşit, îi deschise de parcă pleoapele i-ar fi fost de piatră, şi schimbă tonul. Schimbă şi ritmul zicerii. Nu îți mai puteai da seama dacă vorbeşte în somn ori în trezie.

Era sfîrşit de vară secetoasă. Mă găseam pe prispa casei mele de la Izvorul Alunului şi însăilam cu cerneală de bozii cuvinte pe o pielicică albă de căprioară. Un fel de cronică pentru viitorime. Pe care aveam s-o pun într-o raclă de piatră, alături de tăblițele cerate şi de alte dovezi ale trecerii mele prin acea clipă de viață.

Viața mi-am trăit-o cum se cuvine. Chiar de-i supăr pe cei ce mi-au dat-o, trebuia să recunosc că mor împăcat. Ce rost ar fi avut trecerea mea prin grăuntele de lumină ce îl numim viață, dacă nu aş fi făcut nici un bine şi nu aş fi lăsat nici o urmă? Iată că eu, printre cei puțini din neamul meu, care şi somnul şi l-au petrecut cu capul pe scut şi cu mîna pe arme, m-am încumetat, după pilda scribilor de la Roma şi din Elada, să las urmaşilor înscrisuri cu mărturie pentru vremi ce chiar mîine vor fi cenuşă, pulbere şi uitare. De cînd fusesem numit păstorul cel mare al dacilor de peste limes, aşezați pe văile şi platourile Cetăților Sacre şi peste tot unde pămîntul aştepta să fie arat şi semănat, zilele de răgaz întru migala scrisu

Sui aU ^ost Pu^ino' ce*e risipire pentru obşte şi neam îndestule. Cinei

ni i-am păstorit cum se cuvine, pînă ce s-au aşezat temeinic în rosturi, Am legănat copiii lui Ortis şi Dacis, depănînd gheme de amintiri cu Ortis bătrînul, vlăstarul de rege; l-am deprins cu tainele vînatului pe feciorul lui Ariort, care s-a mutat cu rosturile şi gospodăria mai aproape de mine, am sporovăit nopțile despre cîte în lună şi stele cu şugubățul Erula care, la fel ca mine, nu cunoştea somnul în anii aceia; l-am ajutat pe Zebal să-şi redeschidă hanul de la întîlnirea Rîului Mare cu Sargetia şi am săru- tat fruntea Arciei Candida, căreia Ortis cel tînăr îi pusese coroniță de mireasă; împreună cu Macrinus Flavius Sirus am mai petrecut clipe frumoase la termele de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa, şi am jucat bani buni la zaruri, pînă ce dintr-o necunoscută pricină a căzut în dizgrația augustului blajin, Antoninus Pius. Mi-a fost dat să-1 întîlnesc pe Tiberius Maximus, cel tînăr, cerşetor la porțile Ulpiei, devenit bețiv şi nevolnic, şi să-i asigur o pîine la curțile mele. Despre toate astea şi despre atîtea altele ce merită neuitarea m-am hotărît să scriu, ca să rămînă ceva din aceste vremi adînc tulburate, cînd murea cu generația

mea o lume şi se năştea alta, aşa cum sub stratul arămiu de frunze ghinda, încolțind, se pregăteşte să ia locul pădurii. Macrinus Flavius Sirus, fie-i numele slăvit, îmi zicea adeseori: „La judecată, martorul bun îți apropie partea difeptății; deci, fără martor nu ai dreptate, aşa cum fără istorii nu ai trecut." Dar multele semne cioplite în piatră, nemurite în ziduri, veşnicite în datini?! Ele? Oare numai ele?! Mîna tremură, cuvîntul nu vine, litera fuge, mintea zăuită ...

împovărat de ani, iată-mă iarăşi pregătit de drum. Picioarele greu mă mai țin, calul, îmbătrînit şi el, anevoie mă poartă, toate mă trag spre pămînt şi pe toate le uit cînd neamul mă cheamă. în *Poiana Omului* de pe Platoul Luncanilor, aproape de Peştera Zeilor, va să aibă loc întîlnirea neamurilor la Solstițiul de vară. Oare dintre cei vechi cîți îmi vor mai întinde plosca şi cîți îmi vor mai da binețe? Datina, rămasă din vechi, e ca o dată la cinci ani, în dricul verii, neamurile vecine, din marele neam, să se strîngă în Poiana Sacră, unde au loc sfaturile şi județele înțelepților, pentru pricini de pace şi război, rătăciri de turme, călcări de hotare, vărsare de sînge, răpiri de muieri. Aceasta e a doua mare sărbătoare a neamurilor, care cuprind în acea zi a păcii şi judecății un platou întins cît vezi cu ochii, ridică adăposturi, întind coviltire, încropesc colibe, în care adăpostesc pe timpul cît țin serbările rudeniile împrăştiate prin depărtate locuri, majoritatea veniți mai mult cu treburi de negoț sau cumetrie decît cu pricini de judecată. Unii cumpără, alții vînd, unii pîrăsc, alții se apără, unii înceluie, alții se lasă înceluiți, încît evenimentul depăşeşte interesele unei familii şi ale unor neamuri învecinate. Lumea curge, ştirile aleargă, poveştile se țin lanț, rapsozii au trecere, eroii, noroc, şarlatanii, destui sărăcuți cu duhul, saltimbancii şi dresorii, destui gură-cască. Veneau la întîlnirea din *Poiana Omului,* după cum le îngăduiau drumurile şi

depărtările, oameni de rînd, flăcăi tomnatici, fete bogate şi cam trecute alături de cele frumoase şi sărace ca pustiul, veneau bogătanii ori săracii şi toți erau minați de gîndul că la sărbătoarea Solstițiului de bună seamă se vor căpătui. Uite aşa, sub ochii mei la fel de mirați ca şi la prima serbare, se întemeiau căsătorii, neamul se amesteca şi creştea ca în vremurile bune ale tinereților mele. Judecata înțelepților, îndătinată din mosi-strămoşi pentru ziua aceea, avea acum, ca şi altă dată, mai mult rostul de a aşeza în temelii durabile asemenea daturi. Dacă fata, singura într-o familie în care părinții aveau feciori, ieşea dintr-o căsătorie în care mama îşi luase soț, cu averea şi cu zestrea de la părinții ei, adică îl cîştigase la tîrg de vară, cum se mai spunea, ea singură moştenea averea, hotărînd, după bunătatea inimii, dacă se cuvenea să lase ceva ori nu şi fraților săi. De cele mai multe ori ei se alegeau cu sfatul de a-şi cîştiga pîinea în lumea largă. Tocmai pe dos se petreceau lucrurile în familiile unde bărbatul fusese cel ce adusese mireasă săracă în casa părinților săi. Aici, dacă mezinul nu era cumva dezmoştenit din pricina unor ruşinoase năravuri, dar numai cu voia Sfatului înțelepților, el singur rămînea cu agoniseala. Aceasta era pricina din care, deşi întemeiau familii şi aveau la rîndul lor copii, frații şi surorile nu se despărțeau, averea rămînînd, în cazul acesta, bătrînilor, pînă cînd şi copiii lor îmbătrîneau: doi, trei, şase, nouă, treisprezece, cîți erau ridicau casă de piatră, ori de bîrne, ori săpau bordeie, gospodărind bunurile îndeolaltă şi trăind în aceeaşi ogradă străbunici, bunici, nepoți, strănepoți şi străstrănepoți, în bună înțelegere, cîte trei, patru şi chiar cinci generații.

Veneau la serbările din *Poiana Omului* oameni de rînd, taraboşti şi oşteni, păcurari, agricultori şi negustori,, meseriaşi de tot felul de prin văile şi munții apropiați, veneau chiar şi alte seminții, împestrițînd în-tinsul Platou al Luncanilor cu fel de fel de adăposturi,

fiindcă sărbătorile ţineau trei zile. Către vestita *Poiană a Omului* duceau felurite drumuri, în majoritate sigure şi bine întreţinute de* auxiliari şi de hangiii care, în numai trei zile, cîştigau cît pentru întreg anul. Un drum, numit şi drumul ţării, venea de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa, se unea cu cel al Hategenilor la confluenţa Sargetiei cu Rîul Mare, le însoţea o vreme cursul pe malul drept şi, înainte de Aquae, o cotea spre munte, ţinînd Valea Veteranilor şi lăsînd în stînga cetăţile de la Piatra Roşie şi Feţele Albe; altul, după ce lăsa la dreapta apa înşelătoare a Marisului, o ţinea în sus pe malul Sargetiei, ca să verse tot pe Drumul Veteranilor puhoi de oameni veniţi de la Germisara, Blandiana, chiar Apulum şi Munţii cu Aur; două drumuri mai puţin importante, dar nu şi cu prilejul sărbătorilor de pe platou, străbăteau culmile domoale dinspre Apa Frumoasei si Munţii Delarilor; mult mai importante erau de data asta potecile, ce puteau fi numărate cu zecile, cu sutele, cu miile, luate în copitele cailor ori în tălpile opincilor, căci nici un drum către *Poiana Omului* nu era prea greu sau prea lung cu un prilej ca acela.

După prima zi, a Marelui Sfat, în care se aduceau în faţa bătrînilor înţelepţi pricini de tot felul, urma a doua, ce era zi de tîrg, la care se vindea tot ce avea sau nu avea preţ, de la sare la sclavi, de la soţii şi soţi la miere şi mied, de la boii mocăneşti cu coarnele întoarse, la caii de rasă i măscăricii de duzină. Nimenea nu îşi amintea ca aici să se fi furat vreodată măcar o potcoavă, ori negustor să înşele la cîntărit şi numărat, căci asemenea fărădelegi se pedepseau cu moartea. Judecăţile erau drepte sau, mai bine zis, atît de drepte cît pot fi judecăţile făcute de om pentru semenul său. Mărturisesc sub greu blestem că în acele vremi nevoiaşul îl chema la judecată pe bogatul ce l-a nedreptăţit, slujitorul, pe stăpîn şi, dacă a avut de partea sa dreptatea cel slab, i s-a dat, fiindcă legea

părinților noştri era una şi aceeaşi pentru rob şi împărat. Ai mei, cei de pe Valea Veteranilor, s-au pregătit pentru plecare din vreme: mărfurile au fost alese cu grijă, pricinile de judecată cu unii şi cu alții au fost întoarse pe toate fețele de mai multe ori, fetele au făcut ordine în lăzile cu zestre şi prin acelea cu straiele de sărbătoare, flăcăii şi-au ferecat fluierele, au uns cimpoaiele şi au prins zdrăngănei de argint la opinci; voinicii şi-au lustruit armele pentru întrecerile ce aveau loc a treia zi, măscăricii, zodiecarii şi saltimbancii născoceau drăcovenii şi parasconii ca să te lase cu gura căscată, cerşetorii, ologii, leproşii cucereau din vreme răscrucile de drumuri şi locurile cu altare pentru jertfe şi închinat, iar copiii renunțau la somn ca nu cumva cei vîrstnici să plece fără ei. Cu o zi înainte, în zori, de ziua închinată lui Venus, cei din satele păstorite de mine s-au urnit cu cățel, cu purcel, femei şi bărbați, bătrîni şi copii şi, după datină, mi-au bătut la poartă. Boleam de vreo săptămînă. O slăbiciune hicleană mi se cuibărise pe la închieturi, suflarea se poticnea şi hîrşîia ca un cimpoi aruncat în pod, demîncarea o înghițeam mai mult în silă, pana de scrijelit tăblițe cerate şi cea pentru pergamente devenise grea pentru degetele numai zgîlciuri, şi noduri, şi tremur pe la încheieturi. Noaptea se întîmpla să visez că trăiesc în viața mea de dinainte, adică în aceasta, şi atunci cînd mă trezeam îmi era tare greu să aleg între una, de care îmi era dor, şi alta, de care ştiam că o să-mi fie. Visul pe care vi l-am povestit înainte a fost ultimul dintr-un şir care începuse să-mi dea de gîndit.

Din pridvorul împodobit cu țesături înflorate am adulmecat zumzet de stup tînăr şi zvon de sărbătoare. Inima mi-a tresăltat ca o gloabă bătrînă în fața tainului de ovăz şi a prins a bate ca în vremuri mai bune. Comisul Pieporus, în ascultarea căruia se găseau pagusurile de pe valea de jos a Sargetiei, în mare strai de sărbătoare şi cu armele de război, mi-a întins plosca

întîmpinării şi a chemării la nunţi şi botezuri, învelită în vîsc desprins de pe stejarul sacru şi, ca prin farmec, puterile mi-au revenit îndată. Bucuroasă peste poate că mă vede iarăşi pe picioare şi înclinat spre ale vieţii, Drilgisa, soaţa lui Ariort, cu care mă învecinam, l-a înhămat pe Debar la cotigă, a încărcat merindea şi am pornit la drum, în fruntea unui vesel convoi de care şi călăreţi. După un scurt popas la hanul de la Valea

Peşterii, unde am gustat cu plăcere vinul aburit de răcoarea dimineţii am pornit iarăşi şi, hai, hai, hai, mai la drum, mai la odihnă, căci vremea nu ne mîna cu anasîna de la spate. Pînă să încline soarele dincolo de Culmea Luncanilor, ajunsesem unde nu mai nădăjduisem să ajung altfel decît abur de amintire. Platoul peşterii şi *Poiana Omului* roiau de atîta omenime. Numai de-ai noştri, adică dintre aceia ce ne consideram oameni ai locului, coborîsem de pe culmi şi urcasem din văi mai bine de trei mii de toate vîrstele. Străbătusem drumurile mai gustînd din ploştile cu mied, mai îndemnînd boulenii şi caii la deal, mai strunindu-i la vale, cîntînd şi chiuind cu voie bună, cu muzici din vreme tocmite, mergătoare în fruntea fiecărui alai. Imediat după ele hălăduiau flăcău şi fetele, culegînd florile cîmpului, stropindu-se cu apa cristalină a pîraielor, furîndu-şi sărutări şăgalnice ori arzătoare sub streaşini de pădure. Bătrînii înţelepţi, fruntaşii satelor, capii de familie şi slujitorii altarelor se aţineau pe la mijloc, mai îmbiindu-se cu ploştile înnegrite de vreme, depănînd amintirile altor sărbători de Solstiţiu şi răscolind praful uitării. In carele cu două roţi înalte, făcute după modelul celor romane, trase de bouleni sprinteni, ori în carele cu loitrele lungi, aşezate pe patru roţi răfuite, veneau femeile, cocoţate pe lăzile de zestre ori pe lobdele aşternute cu pricoiţe înflorate, uşoare ca puful, după ce toată primăvara fuseseră învălmăşite prin văioa- gele apelor de munte. In pagusul Peştera, de unde mai aveam cam un ceas de mers liniştit, ne-au

întîmpinat cetaşi călări pe armăsari negri, fala Confreriei Lupilor Hategeni. Ei ne-au uşurat de armele tăioase, de uneltele vărsătoare de sînge, pe care le-au stivuit în cîteva care mocăneşti cu coviltir şi, în numele neamului nostru de pe Valea Veteranilor şi a Sar- getiei de Jos, ne-au pus, pe mine şi pe comisul Pieporus, să jurăm pe cer şi pe pămînt că atîta vreme cît va ține Sărbătoarea Mumei Mari şi Sfatul înțelepților, înțelegerea şi pacea vor să domnească în inimile celor aflați sub a noastră ascultare. Tot aici s-au făcut înscrierile feciorilor noştri la întrecerile bărbăteşti din ultima zi a serbărilor. Irftrarea în *Poiana Omului* se făcea la asemenea ocazii numai pe patru drumuri, pe care încă din zori curgeau şiruri, şiruri poporenii. La capătul lor erau înălțate patru porți urieşeşti, din trunchiuri de ulmi, împodobite fiind cu ghirlande de flori, cu cetină şi vîsc. Patru vase, cioplite din trunchiuri de arin, în care, pe scocuri de lemn măiestrit cioplite, se scurgea şipotind apa din Izvorul Sacru, erau pregătite pentru datina spălării de colb şi de gînduri viclene. Cu barba lui colilie, atîrnînd pînă la brîu, împuținat de ani, dar încă sprinten, ne-a ieşit in întîmpinare înțeleptul Troes, însoțit de un flăcău şi de o fată care purtau pîinea, sarea, ulciorul de vin şi crenguța de popelnic^ ale cărui frunze nu cunosc ofilirea şi moartea. Cînd păşeam în poiană se însera într-o atmosferă de pace şi linişte, sub cer înalt şi senin. Un zum- zuit ca al stupilor la vremea roitului cuprinsese firea. Mirozna acrişor- înțepătoare a focurilor aprinse pentru noapte, peste care femeile aruncau din cînd în cînd cetină şi seminețele ce făceau inima voioasă, împresura ".lrlsUl platou. Grupuri, grupuri de flăcăi şi fete, de copii şi copile, dori- tori să deprindă mai curînd cîte ceva din tainele şi rosturile celor vîrst- .j băteau poteci către pădurile ce înconjurau poiana, cărînd trunchiuri • vreascuri, ori numai prefăcîndu-se prinşi cu aceste trebi. Pentru bătrîni şl fruntaşii obştelor fuseseră ridicate din vreme adăposturi largi, din lemn de

mesteacăn, acoperite cu frunzare verzi. Cît puteai cuprinde cu privirea, focuri, focuri la care fierbeau ceaune pe vetre de piatră ori pe pirostrii, clocoteau căldări, sfîrîiau hălcile de carne, se perpelea vînatul cu coarne, ori cu colţi, ori cu pene; oamenii se chemau unii pe alţii, pof- tindu-se la ospătat, fetele măritate prin străini plîngeau ostoindu-şi dorul la pieptul mamelor, tovarăşii de arme ori vînătorii vestiţi depănau istorii despre întîmplări năprasnice.

Cîtă vreme am zăbovit cu Troes şi cu alţi înţelepţi pe laviţele de mesteacăn reavăn, pentru a ni se înfăţişa răboajele cu pricinile ce le aveam de judecat a doua zi, ai mei au mas şi au aşezat tabără pentru noapte la locul îndătinat neamurilor Veteranilor din bătrîni, la miazăzi de Peştera Zeilor, în preajma unor stînci de calcare roase de vînturi şi sfredelite de ploi, închipuind un convoi omenesc care urca anevoie muntele. Aici au aprins focul şi l-au lăsat în seama copilandrilor şi a bătrînilor. Niţel mai la dreapta, pe un tăpşan, tinerii au încins jocul de doi, ca la Haţeg, învîrtita de trei, ca pe Valea Frumoasei, învîrtita de pe Maris şi hora din Munţii Cetăţilor, după zisa îndrăcită a tilincilor, fluierelor şi cimpoaielor. Joc şi veselie se încinsese şi către miazănoapte, de unde se contura buza întunecată a pădurii şi răzbeau ţîpuriturile celor coborîţi din Ţinutul Delari- lor ori din Munţii cu Aur, veniţi la tîrg cu unelte de fier, arme frumos lucrate, ciubere, tulnice, vase de lut şi felurite bijuterii. Partea dinspre răsărit era a jinarilor şi poenarilor, a celor din ţinuturile de margine, cărora li se zicea mărgineni, vestiţi neguţători de brînzeturi, de lînă şi piei, neamuri veşnic călătoare cu turmele peste munţi şi şesuri, cu flăcăi tomnatici şi fete îmbătrînite în aşteptare, care în această seară de început jucau încinşi roată jocul numit Al Soarelui, în zvon înalt de fluiere. Lun- eanii şi hateganii, sargetenii şi tapeienii, care pretindeau că se ţin toţi de un neam, şi-au ridicat taberele către apus, aproape de Peştera Zeilor,

unde, pe lîngă focuri, tropoteau cu sîrg şi îndeolaltă bătrînii şi tinerii brîul cu strigături, bătut în contratimp de un dubaş ce putea să o țină tot aşa măcar trei zile. Ce mai! Platoul înalt, presărat cu focuri şi mursecat de bătaia opincilor, arăta ca un imens cuptor în care fierb, se coc, se prăjesc şi se perpelesc felurite mîncăruri: balmuş gras, de stînă, fiert în mei măcinat la rîşniță rară, pastramă de berbece ori de capră neagră, dată prin mirodenii şi ținută la fum de fag, miei înăbuşiți sub lespezi fierbinți, umpluți eu tocătură de pasăre şi cu felurite verdețuri, vînat cu pene, stropit cu vin şi mujdei de usturoi, caltaboşi şi cîrnați mustoşi, arămiți uşor la para jăratecului, ceaune în care cocoloşii de brînză săltau prin terciul de mei adăstînd adausul de lapte covăsit şi smîntînă, păstrăvi în foi de urzică unse cu slănină de urs, plăcinte cît roata carului umplute cu brînzeturj şi cărnuri tocate şi toate astea, dar mai multe altele, stropite migălos cu vin acrişor, mied dulceag-amărui, cidru de mure, afine, cătină, smeură şi soc, bere gulerată de ovăz şi hamei, băută din donicioare înalte de lemn Vecinii şi rudeniile, cunoscuții şi prietenii se pofteau cînd unul, cînd altul- gustă, rogu-te, şi din asta şi ai să-ți lingi degetele!; ia, rupe matale numai o bucățică şi ai să mă pomeneşti!; vecine, nu zice nu, că nu se cade să nu guşti din cele cu care ne-au îndestulat Zeii!; o ciozvîrtă, numai una, prietene, şi nu-mi zice mulțam dacă nu ți-o plăcea!

In *Poiana Omului,* pacea nopții şi liniştea somnului s-au lăsat tîrziu, după asfințit de lună plină şi la zvon de tulnice dat de membrii frăției, sorociți cu buna ordine în aceste trei zile.

A doua zi ne-am trezit pe cînd se deschideau în lumina dintîi zările, în triluri de păsări şi glasuri unduite de tulnice. După datina din vechi-stră- vechi, cei şapte înțelepți aleşi să judece şi să limpezească pricini, încă de la serbarea cealaltă, s-au recules în tăcere şi smerenie sub cupola înaltă a celei de a treia

încăperi a Peşterii Sacre. Mă număram şi eu printre ei. La ieşire ne-am purificat iarăşi, trecînd prin cercurile de foc, stropiți cu apă neîncepută, adusă de fete neprihănite. Apoi am urcat Stîncă Zeului, de deasupra peşterii, şi ne-am aşezat pe lavițele de piatră, tocite de vreme şi de şederea unui nesfîrşit şir de juzi înțelepți, avînd răboajele şi tăblițele de plîngeri şi pricini la îndemînă. Pentru a cincea oară eram ales starostele acestor bărbați ninşi de înțelepciune şi aplecați de ani. Am rostit cu glas înalt legămîntul nostru şi pedepsele cuvenite celor ce aveau să ni se înfățişeze cu mărturie strîmbă sau gîndul hiclean. In față şi pe cele două laturi ale potcoavei, în care Zeii" aşezaseră stîncă la începuturile lumii, se înghesuia mulțimea. Nici un alt spectacol, nici măcar întrecerile bărbăteşti nu o atrăgea atît cît Judecata cea Mare. Din dreapta mea, sfrijit şi împuținat de ani, cu o barbă falnică precum cea a slujitorilor din templele subpămîntene, s-a ridicat Troes, vestit pentru harul de a întoarce, orîndui, şlefui, aşeza şi cînta cuvintele. Ii mersese vestea pentru vorbele înțelepte cu care cîndva îl întîmpinase ca sol pe augustul Hadria- nus, în trecere prin Provincia Dacia, şi pentru solia purtată în tinerețe tocmai la Roma, Cetatea Lumii. Mîngîindu-şi podoaba bărbii a înălțat glas: „Frați ai mei întru Zei, sînge şi datini! In ziua dintru începuturi cînd, în stăpînirea pămîntului, lumina este biruitoarea întunericului, ne-am adunat după datina din bătrîni ca să cercetăm cu înțelepciune vîlvorile de orice fel şi să nemurim pacea. Prin glasul meu, înțelepții neamurilor adunate aici, vă spun bun venit şi bună pace! Sînt bătrîn. Numai înțeleptul Cerneguras, povățuitorul de bine al celor de pe Maris şi din Munții cu Aur, numără peste mine şi peste sută anii. Multe am văzut la noi şi la alte neamuri pe unde m-au purtat paşii, însă tot ce mi s-a părut mai bun şi mai plăcut este pacea, înțelegerea dintre oameni. Au trecut cinci ani de cînd nu ne-am mai întîlnit la Marele Sfat şi de cînd pacea nu a mai fost

tulburată.   eu z*c lucru ma^ P^cut decît acesta nu se mai aflǎ. Datina face ca neamul meu, al Luncanilor, să vă fie gazdă. Noi ne-am dat silința şi le-am potrivit pe toate cum am putut şi ne-am priceput, aşa încît nimic să nu ştirbească datina, fără de care cele datorate străbunilor se uită şi neamul se destramă. Ca şi în alți ani, starostele sfatului nostru va să fie cel mai încărcat cu gloria faptelor şi cu mierea înțelepciunii, tara- bostele Viezure. Judecata noastră ține pînă la asfințitul soarelui. Cel care nu va fi mulțumit de ea şi crede că nu va putea trăi un an în tăria ei, liber e să-şi ia avutul şi să se strămute peste al şaptelea hotar, numărat de la ultimul semn de hat pus de neamurile aici de față. Acum, frați ai mei, cei cu pricini ori plîngeri demne pentru judecata Marelui Sfat să se înfățişeze la judecată! Urmăririle pentru vărsări de sînge încetează pînă la asfințit, cînd cei ce se duşmănesc de moarte se pot înfrunta în luptă dreaptă. Dar, vă amintesc că pacea e lucrul cel mai bun."

Nici de astă dată bătrînul Troes nu şi-a dezmințit faima de neîntrecut meşter la vorbe. După el se ridică, slab şi deşirat, cu nasul coroiat ca de acvilă şi privirile sfredelitoare, Ardalos, povățuitorul celor din Ținutul Hategenilor. Era de mirare cum de adunătura de oase se mai ține laolaltă sub pielea tăbăcită de vreme şi suferință, încît semăna cu un preot ctist, străin de toate cele lumeşti. Ucenicise mulți ani la Peştera Zeilor din Co- gaionon înainte de a-şi revărsa prinosul sufletului şi al minții printre ai săi. Era socotit făcător de minuni: citea mersul astrelor şi prezicea viitorul, da somn dulce şi adînc celor ce urmau să fie vindecați prin sîngerare, aducea liniştea pentru cei rătăciți cu duhul, descoperea izvoare şi comori ascunse, fiind In înțelegere cu spiriduşii şi vîlvele, pregătea pentru orice fel de boală ierburi şi alifii de leac. Văzîndu-1 acum, mulțimea prinse a fremăta de bucurie, lauda întîlnirii cu un om ca acesta fiind deasupra celor ce se sumețeau că au văzut

Marea cea Mare ori Donarisul. Cuprinse cu privirea pătrunzătoare mulţimea mişcătoare, iar aceasta se potoli ca un singur om. Făcu gest larg cu braţele, aşternu zîmbet senin pe obrazul ca pergamentul şi prinse a vorbi, părînd a întineri pe măsură ce rostea cuvintele: „Toţi Zeii sfătuiesc omul de bine, deci toţi Zeii sînt buni. Zeii la care vă închinaţi să vă ocrotească, să vă dea gînd curat şi inimă senină la această zi a Mumei Mari! Zeilor şi părinţilor ce mi-au dat viaţă le mulţumesc că am ajuns şi ziua aceasta, în care şirul anilor mei numără suta. Vă privesc şi inima mea se bucură, fraţilor. Sînteţi încă o dată pe cîţi eraţi cu zece ani în urmă; asta înseamnă că neamul sporeşte, ţara e îndestulată, vremurile prielnice şi aşezate în rosturi. Bunul meu, care a trăit o sută douăzeci şi trei de ani zicea: «Măi fecior, ia seamă şi ţine minte ce ţi-oi spune eu! Unui bărbat, decît să trîndăvească, ori să caute sfadă vecinului, ori bucurie zilnică în fundul butoiului, îi şade mai bine să crească copii şi să sporească neamul.» L-am ascultat aşa cum l-am ascultat în toate. Şi am lăsat în urmă nu un neam, ci o pădure falnică de oameni. Iată de ce rog Sfatul să-mi dea stărostia ultimei zile a sărbătorilor, cea a petrecerilor şi căsătoriilor, şi, de nu v-o plăcea, mă leg să mă las de asemenea rosturi!"

O cascadă de rîsete şi chiuituri cuprinse poiana. Iată că judecata începea cu veselie şi sub bune auspicii. Eu am vorbit puţin şi cu măsură. Ştiam că oamenii imperialilor sînt cu ochii pe mine. A urmat să rostim pe rînd jurămîntul de dreaptă judecată. S-au înfăţişat pricinile şi împricinaţii. Nestingheriţi ne-am început lucrarea. Mai întîi au fost supuse judecăţii pricinile mărunte: călcări de haturi, răpiri de femei, gîlcevele cauzate de păşunat şi vînat pe locurile şi în pădurile altora. La amiază am stat de mas şi ne-am odihnit un ceas trupurile sub umbrar de pădure. Apoi am trecut la judecarea faptelor grele, care au fost: două omucideri, una pentru răzbunare, cealaltă pentru jaf, o tîlhărie

săvîrşită la Apa Galbenă asupra unei caravane de neguțători de sare, două pîngăriri de altare, toate pedepsite cu moartea. In continuare s-au judecat Luncanii şi Mărginenii pentru strămutarea unor haturi la păşunile din munte, dreptatea fiind de partea mărginenilor, cum s-a dovedit cu răboaje şi hrisoave vechi de dinainte de Traian. S-au mai judecat Delărenii cu Muncelenii pentru locurile de vînătoare şi băile de fier, cum o făcuseră şi în anii trecuți. Cîțiva înțelepți din celelalte neamuri au fost numiți să cerceteze şi să hotărască la fața locului. Nu am avut pricini care să pună la încercare judecata noastră.

Celelalte două zile au curs între malurile lor fireşti. S-au făcut negoațe bune cu negustori veniți de departe, s-au legat frății de sînge şi prietenii, schimburi de holde, munți şi păşuni, s-au pecetluit la Peştera Sacră sute de căsătorii, s-au depănat istorii şi poveşti nemaiauzite, s-au întocmit horoscoape, s-au încins hore şi s-au auzit alte cîntări. Lăutarii şi măscăricii s-au bucurat de multă trecere. Ai mei au luat drumul către casă a patra zi, înainte de răsăritul soarelui. Plecau mulțumiți. Judecățile s-au arătat drepte, tîrgurile cu noroc, petrecerile cu veselie şi măsură. E drept că pierduseră în ziua a treia unsprezece feciori şi şaptesprezece fete, care întemeiau familii în alte neamuri; aduceau, în schimb, peste douăzeci de fiăcăi şi numai cinci fete, întemeiat motiv de fală pentru seminția Veteranilor. Eu am mai zăbovit cu înțeleptul Ardalos la altarele din Poiana Omului. Luasem cu mine răclița cu tăblițele şi pergamentele cuprinzînd truda celor cinci ani în care am însemnat ce mi s-a părut vrednic de ținut minte despre întîmplări, oameni şi fapte. Mă hotărîsem să le ascund spre păstrare, pentru cînd voi mai fi ori nu voi mai fi în viața din care venisem, şi despre care tot mai des îmi aminteam, aşa cum ai reface din aburii uitării un vis. Pînă la întoarcerea înțeleptului m-am întins la soare pe lavița de piatră. îmi era dor de plăcerea somnului, pe

care de atîta vreme nu o mai aveam. Iată că de la un timp începusem a simţi cum clipă de clipă, ceas de ceas, zi de zi, trecînd, apropiau sfîrşitul. Il vream şi îl aşteptam, ca pe ceva de care îţi este dor. Bănuiam că în curînd se va împlini şi cu mine lucrarea. Dar, pînă atunci, mai aveam multe de înfăptuit. Aş fi vrut să îi mai vizitez pe ai mei în Munţii de la Miazănoapte şi să vînăm împreună un cerb pentru jertfă în Ţinutul Codrului; promisesem o vizită la Apulum prietenului meu Macrinus Flavius Sirus, înaintea plecării sale definitive din Dacia; doream să văd venit în lume pe al treilea nepot al hangiului Zebal, care tot fecior avea să fie şi tot Ortis va să se cheme.

Pînă să se înapoieze Ardalos, plecat după apă la izvorul din vale, aveam vreme să pun la păstrare, în loc tainic, racla de aramă şi o statuetă ce mi-o cioplise cu migală un meşter grec de la curtea lui Macrinus Flavius Sirus. Intrarea în Peştera Zeilor nu era .prea departe. In Poiana Omului nu mai rămăsese nimeni. Puteam, deci, împlini gîndul care de mult îmi dădea ghes. Soarele se ridicase cam de o suliţă pe cer cînd m-am apropiat de intrarea folosită de preoţi pentru oficierea jertfelor.

Deşi pacea şi liniştea cea mai desăvîrşită domneau împrejur, eu aveam intens sentimentul că sînt urmărit. Mi-am zis că s-ar putea să fie numai o stare de slăbiciune, după trei zile în care mă odihnisem puţin. Pînă la terasa de calcare, de unde începea intrarea oficierilor, trebuia să urc douăzeci şi una de trepte înalte. Lădiţa pe care o purtam pe umăr era destul de grea şi începusem să mă îndoiesc dacă voi răzbi pînă sus. Eram aproape de tăpşanul de unde începeau scările. M-am aşezat pe' o piatră lucrată de cioplitori, însă părăsită aici, şi am închis pleoapele ca să mă odihnesc. Razele soarelui băteau pieziş, din faţă, şi îmi mîngîiau obrazul ca degetele călduţe ale mîinii de mamă. Mi s-a părut că îmi aud numele strigat şi repetat de ecou în spaţiul tăcut al muntelui, pînă la topirea în

depărtări. Am deschis ochii speriat. Pe lespedea înaltă, de la intrarea în Peştera Zeilor, părea a se dezinela din verigile de bronz aurit şi din somnul începuturilor Şerpele Roş, încolăcindu-se şi legănîndu-se ademenitor, într-un fantastic joc al chemărilor. Da, slăbiciunea aceea ce mă cuprinsese de dimineața trebuia să fie de vină! Iarăşi am închis ochii, am îngînat un imn către Zei şi mi-am întărit cugetul. Dacă i-am deschis, de acum şerpele nu mai era decît acea măiestrită alcătuire din bronz pusă de preoții cei vechi să străjuiască intrarea. Pe poteca şerpuitoare, care urca de la izvorul din vale, am zărit făptura deşirată a înțeleptului Ardalos, cu ulciorul pe umăr. Nu mi-am mai îngăduit nici o clipă de răgaz şi am început a sui treptele năpădite de bălării. Intrarea aceasta nu mai fusese folosită de foarte mulți ani. Număram treptele, ca să îmi fie mai uşor urcuşul. Pe a douăsprezecea, mai lată decît celelalte, unde meş- terii vechi cioplisereă în stîncă laviță îngustă pentru odihnă, adăsta încolăcită o viperă cu corn, mare şi lucitoare cum nu mai văzusem, care mă privi o clipă şi apoi dispăru printr-o crăpătură în stîncă. M-am odihnit chiar pe locul unde puțin mai înainte se prăjise la soare şerpele. Nu avusesem nici o senzație de frică, ori de silă, ori de mirare. Pe a nouăsprezecea treaptă, în aceeaşi poziție şi cu aceeaşi uitătură, mă mai în- tîmpină una, la fel. Parcă erau surori. Mai aveam doar două trepte şi
tocmai aici se cuibări în mine teama şi îndoiala. Amintiri vagi mi se prefirau pe oglinda minții, mă scălda sudoarea rece, a fricii pe care de mult nu o mai cunoscusem. Aş fi vrut să fac calea întoarsă, însă ceva mai tare decît voința mea mă atrăgea înainte. Lespedea de la intrare, prinsă în puternice țîțîni de fier ruginit, era întredeschisă numai atît cît să se poată strecura un trup împuținat ca al meu. Am rostit cu glas încet imnul scurt, cuvenit atunci cind păşeai pe locurile sacre. Mi s-a părut că îmi aud iarăşi numele drămuit de ecou şi am intrat. Lespedea s-a închis singură în urma mea cu un

scîrțîit asurzitor. Tot atunci am simțit durerea unei puternice lovituri în frunte. înainte de a leşina mi s-a părut că recunosc rîsul gros, rău, porcesc al duşmanului meu Botdecîine. Că văd capul jucăuş şi mare cît al unui miel, al Şerpelui Roş. Mă găseam iarăşi în peştera necuprinsă, unde luminau nefiresc torțe de piatră, iar bolta închipuia Constelația Şarpelui, sau a Dragonului. Am refăcut în sens invers drumul pe care îl mai făcusem cîndva, numai că nu îmi aminteam cînd: sala necuprinsă, boltită în patru clinuri, ca tavanul unui templu; borta din care izvora întunericul, părînd a naşte stele; coridorul străjuit de o parte şi de alta de vipere din bronz; cele şapte trepte; butucul strălucitor al roții pe care o asemuiam cu Soarele de Andezit al Sarmizegetusei; amețitoarea învîrtire a spițelor, apoi galeriile cu uşi de bronz pe care erau săpate numele strămoşilor; plutirea în gol, eliberat de teamă, de gînduri, ca o fericită pasăre a văzduhului; sala albă şi rotundă, aidoma unui ou uriaş, căptuşit cu table de legi şi imnuri către Zei; omul de piatră, care lua în răstimpuri înfățişarea înşelătoare a Şerpelui Roş, ce mi-a pipăit rana din frunte şi a constatat mai mult pentru sine: semnul, iată semnul şi împlinirea sorocului; galeria animalelor de piatră şi bronz, care, la trecerea mea, prindeau viață şi îmi alinau rănile; iarăşi şapte stele, după şapte trepte, la mijloc, soarele arămiu din inima căruia îmi zîmbea ocrotitor Zeia Mumă, avînd la picioare ciuta, plugul de bronz şi crenguța de paltin; ea m-a lovit cu crenguța pe locul unde simțeam sîngerînd cald rana şi, deodată, am prins puteri, începusem zborul lin către o altă lume, către o altă viață, dar, de fapt cădeam în întunericul acelei fîntîni, la capătul căreia ardea, fără să lumineze, o inimă de foc, prefăcută, pe măsură ce mă apropiam, într-o sală cu pereții bătuți în foiță de aur. Aici, pe un tron de piatră, sta Şerpele Roş, care mi-a şoptit: păstrează taina! şi apoi şi-a întors fața de la mine, lăsîndu-mă singur.

Mai întîi şi mai întîi am simțit frigul. Crezusem că adormisem afară, cum mi se mai întîmplase şi altă dată, şi am căutat ceva să mă acopăr, dar nu am întîlnit decît piatra rece. Ochii mi s-au deschis anevoie, fulgerați de prea multă lumină. După ce i-am obişnuit cu ea, ținîndu-i între- deschişi, mi-am dat seama că mă găseam în Valea Rea, pe terasa unde, după părerea celor bătrîni, trebuia căutată intrarea în Peştera Zeilor. Aveam o stare de greață, o cumplită durere de cap şi senzația că mă -napoiez din altă lume, trunchiată, inconsistentă, din clăbuci de amintire, ca o ieşire din vis. Dar, pe măsură ce mă limpezeam, începeam să-mi amintesc. Ce a mai fost după aceea, cunoaşteți. Căutările mele, socotite rătăciri ale minții, disprețul oamenilor, şirul anilor de chin şi neodihnă.

Dar arheologii, oamenii de ştiință, istoricii, nici ei nu v-au crezut?

întrebă revoltat Bogdan.

__ Ei mai puțin decît alții. In lumea lor, fiecare adevăr are nevoie de dovadă sigură.

Totuşi, există o asemenea dovadă: lăcrița, cufărul acela în care ați

pus spre păstrare manuscrisul şi statueta, îşi dădu cu părerea Teofana.

Bătrînul zîmbi cu tristețe.

— Ehei, asta chiar că ar fi fost ceva! Numai că a rămas în peşteră, dacă nu cumva o fi distrus-o duşmanul meu Botdecîine, iar intrarea eu nu am mai găsit-o.

— Şi străinii? încercă o altă pistă Cosmin. Străinii cu care v-ați însoțit şi .. .

— A, străinii! Despre ei mulți ani nu mai ştiusem nimic. Nici nu mă interesau, crezîndu-i trăitori numai în visul, în coşmarul meu. După mai multă vreme, cînd m-am dus la oraş să povestesc şi profesorului Damian întîmplările mele, nădăjduind că dînsul mă va crede, am aflat că el nu mai era. Căzuse pe front, la Volga ori la

Cotul Donului. Atunci am făcut greşeala să istorisesc totul unuia de pe la noi, om citit şi pasionat de istorie. M-a privit ca pe o stafie a mea, mi-a şi făcut semn că aş cam fi luat-o razna şi a prins a vorbi prin sat despre nebunia mea. Oamenii au cam uitat cum mă cheamă şi au prins a mă striga Şerpele Roş. De atunci nu am mai trăit decît din dorința de a le arăta că am dreptate, că istoriile mele nu sînt jocuri de ape în închipuirea unui smintit. Că Peştera Zeilor nu e născocire şi că, după sute şi sute de ani, eu fusesem primul om care îi călcase pragul, văzînd minuni de neînchipuit. Am cumpărat unelte speciale, echipament, exploziv, vînzînd bruma de avere lăsată de ai mei, am adus pe cheltuiala mea specialişti de la oraş şi am prins a căuta. Zadarnic. O dată se naşte omul, numai o dată moare, zice o vorbă din bătrîni. Nu am mai găsit intrarea. S-o fi surpat atunci, mecanismul al cărui scîrțîit îl mai am şi acum în urechi o fi închis-o definitiv, vreun mare cutremur i-o fi clintit rosturile? Nu ştiu. Dar că mai există şi o altă intrare, pe unde eu m-am înapoiat în această lume, e peste orice îndoială. Altfel aş fi acolo, nu aici. Ce e somnul, ce e bucuria, ce e liniştea şi împăcarea eu nu mai cunosc.

— Dar cu străinii, cu lotrii aceia căutători de comori, ce s-a mai întîmplat? stărui Teofana.

O vreme au rămas în uitare. Uneori mai apăreau în visurile mele plăsmuite cu ochii deschişi. După vreo cinci ani aveam să mă reîntîlnesc cu amintirea lor. Mi se rătăciseră cîteva capre tocmai la stîncile puse sub semnul Şerpelui Roş. De cînd cu istoriile mele nimenea nu se mai încu metase să urce acolo. Locul primise şi un nume rău: La Strigoi. ^^ urcat iarăşi pe stîncă suspendată ca o covată. Am găsit două schele^ albite de zăpezi şi de ploi. Am păstrat pentru mine secretul, cine m-ar fi crezut! şi au mai trecut doi ani. Mă dusesem la Orăştie la tîrg. Ispr^ visem ce aveam de tîrguit şi m-am îndreptat către Biserica Veche, unde în tinerețe mă

reculegeam în linişte cu profesorul Damian. Deodată ara zărit o caleaşcă trasă de doi cai albi. în galop. Pe jilțul clin spate mi părut că zăresc chipul femeii cu ochi de antracit şi fără seamăn de frumoasă. Pe capră, biciuind caii, şedea omul cu fruntea teşită. M-a l'ui_ gerat un gînd. Primul impuls a fost să mă duc la autorități, însă am renunțat imediat. De bună seamă că şi ei m-ar fi considerat nebun. Au mai trecut ani. Eram printre puținii oameni din sat care citeau ziarele. 0 ştire de la faptul divers mi-a reținut atenția. La Alba Iulia se ținea procesul public al unor tîlhari de tezaure. M-am dus şi eu. Cu căruța, peste văi şi dealuri, pe drumul părăsit acum, pe care îl mai străbătusem cîndva. cu sute de ani în urmă. Pe alocurea se păstrase destul de bine. Pe marginea lui se întemeiaseră sate, în vechile vetre: Orăştioara, Bucium, Sibi- şel, Romos, Vinerea, Cioara, Tărtăria, Vinț, Drîmbar. Am ajuns tîrziu, dar am mai prins momentul în care completul de judecată rostea sentința: Chelemen Arpad şi Roza Walter erau condamnați pe viață pentru nenumărate crime şi jafuri. Nu încăpea nici o urmă de îndoială că erau ei, omul cu fruntea teşită şi frumoasa cu trupul unduitor, de salcie plîn- gătoare. M-am bucurat să-i revăd. începusem să cred şi eu că întîmplă- rile mele erau scorneli ale unei minți prea înfierbîntate. Da! Era adevărul adevărat, iar eu, primul şi singurul muritor care după o mie opt sute de ani trecuți pătrundea în Peştera Zeilor.

Jarul focului mocnea sub spuză. Teofana adormise învelită în cojocul bătrînului, cu capul pe lespedea de piatră. Cosmin moțăia mai la o parte, sprijinit de buturuga care fumega la capătul dinspre foc. Bogdan se auzea mînînd vitele către capătul văii". Cînd s-a înapoiat, pe deplin trezit de răcoarea zorilor, bătrînul Toader Berian, zis Şerpele Roş, nu mai era. Numai cojocul în care se învelise Teofana sta mărturie că fusese. Dispăruse. Odată cu istorisirea lui. Şi nu avea să mai apară vreodată.

Zorile au explodat într-un spectacol de lumină, anunțînd rostogolirea bulgărelui de foc peste stîncile albe de la Valea Rea. Dacă s-a arătat astrul peste culmea împădurită, norii Cirus au prins a undui, închipuind un uriaş şarpe roşu,

Bcjlîlna, iulie 1985 — Deva, martie 1986